

ARTVİN İL ÖZEL İDARESİ**STRATEJİK PLANI**
2010-2014**İNDEKS****STRATEJİK PLANLAMA EKİBİ****I. GİRİŞ****II. STRATEJİK PLANLAMA ÇALIŞMASINDA UYGULANAN YÖNTEM**

II.1. Yasal Çerçeve

II.2. Kamu Yönetimi Reformu Sürecinde İl Özel İdareleri

II.3. AİÖİ'nin 5302 sayılı Kanuna Göre Yasal Yükümlülükleri ve Görevleri

II.4. Stratejik Plan Modeli

II.5. Stratejik Plan Modelinin Uygulaması

II.5.1 İhtisas Komisyonları

II.6. Stratejik Planın Varsayımları**III. DURUM ANALİZİ**

III.1. İl Gelişme Plan Bölgesinin Mevcut Durumu

III.2. Sosyo-Ekonomik Yapı

III.2.1. Nüfus ve Sosyal Yapı

III.2.1.1. Nüfus Artış Hızı

III.2.1.2. Nüfusun Yerleşim Yerlerine Dağılımı

III.2.1.3. Nüfusun Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

III.2.1.4. Medeni Durum

III.2.1.5. Eğitim Durumu

III.2.1.6. Doğurganlık ve Ölümler

III.2.1.7. Göçler

III.2.2. Tarım

III.2.2.1. Tarım Alanlarının Amaç Dışı Kullanımı

III.2.2.2. Verimli Tarım Arazisinin Sınırlı Olması

III.2.2.3. Hayvancılığın Gelişmemiş Olması Yada Gelişmemesi

III.2.2.4. Su Ürünleri Potansiyelinin Yeterince Değerlendirilememesi

III.2.2.5. Kooperatiflerde Ortak Çalışma Kültürünün Yeterince Gelişmemiş Olması

III.2.2.6. Yapılaşma ve Tarımsal Amaçlı Kullanım Nedeniyle Orman Alanlarında Oluşan Tahribat ve Kadastro Sorunu

III.2.2.7. İldeki Ormanların Fonksiyonel Olarak Planlanmamış Olması

III.2.2.8. İlde Odun Hammaddesini Değerlendirecek Sanayinin Yeterli Olmayışı

III.2.3. Sanayi

III.2.3.1 Mevcut Sanayinin Gerilemesi

III.2.3.2. Sanayi Tabanının Zayıf Olması

III.2.3.3. Sanayi Sektörü Üretim ve Sermaye Düzeyinin Oldukça Düşük Olması

III.2.3.4. Sanayi Sektörü Yatırımlarının Finansmanında Sorunlar Yaşanması

III.2.3.5. Ekonomik Hinterlandının Darlığı ve Ulusal Pazarlara Uzak Olması

III.2.3.6. Sanayi Sektörü Yatırımları Konusunda İlin Olumsuz Bir İmajı Sahip Olması

III.2.4. Hizmetler

III.2.4.1 Turizm

III.2.4.1.1 Turizmde Mevcut Durum

III.2.4.1.2 İlin Turizm Varlıkları

III.2.4.1.3 İlin Turizm Potansiyeli

III.2.4.1.3.1. Doğa Turizmi Çeşitleri

III.2.4.1.3.2 Sportif Amaçlı Turizm

III.2.4.1.3.3 Kırsal Turizm

III.2.4.1.3.4 Kültür-Tarih Turizmi

III.2.4.1.4. İlde Turizm Koridorları

III.2.4.1.4.1 Kıyı Koridoru

III.2.4.1.4.2 Artvin Güney Koridoru

III.2.4.2 Ticaret

III.2.4.2.1 İl Ticaret Sektörünün Yapısı ve Çalışma Şartlarından Kaynaklanan Olumsuzluklar

III.2.4.2.2 Dış Ticaretle İlgili Başlıca Sorunlar

III.2.5 Mali Yapı

III.2.5.1 Kamu Harcamaları

III.2.5.2 İnsan Kaynakları: Eğitim ve Sağlık

III.2.5.2.1. Eğitim

III.2.5.2.1.1 Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Orta Öğretim

III.2.5.2.1.2 Yüksek Öğretim

III.2.5.2.2. Sağlık

III.2.5.2.2.1.Sağlık Personeli Açığı, Bina Araç ve Gereç Yetersizliği

III.2.5.2.2.2 Sağlık Hizmeti Sunumunda Sorunlar

III.2.6 Ekonomik Yapı (GSYİH ve İstihdam Durumu)

III.2.6.1 Artvin İli GSYİH'nın Gelişimi

III.2.6.2 Artvin İlinde Kişi Başına GSYİH'nın Değişimi

III.2.7. Artvin İli GSYİH'nın Sektörel Dağılımı

III.2.7.1 İstihdam Durumu

III.2.7.2 İstihdamın Sektörel Dağılımı

III.3. Çevre ve Mekansal Yapı

III.3.1 Coğrafi Konum, Fiziki Özellikler

III.3.2 Çevre Varlıkları

III.3.3 Çevre Sorunları

III.3.4 Jeolojik ve Tektonik Yapı

III.3.5 İl'in Depremselliği

III.4. Yönetmel ve Kurumsal Yapı

III.4.1 Kamu Sektörü

III.4.1.1 Yapı, Donanım, Bütçe, İnsan Gücü ve Teknoloji İle İlgili Sorunlar

III.4.1.2 Mevzuat ve Yetki-Sorumluluk Dengesi İle İlgili Sorunlar

III.4.2. Özel Sektör

III.4.3. Sivil Toplum

III.5. Teknik Altyapı**III.5.1 Ulaşım****III.5.1.1 Karayolları****III.5.1.2 Köy Yolları****III.5.1.3 Kent İçi Ulaşım****III.5.2. İletişim****III.5.3. Enerji****III.5.4. Su ve Kanalizasyon****III.6. Mevcut Durum Analizi Özeti****III.7. Paydaş Analizi****III.7.1 Paydaş/Hizmet Matrisi:****III.7.2. Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsat ve Tehditler Analizi (GZFT)****III.7.3. Öneriler****III.7.4. Stratejik Konular****III.7.4.1. Temel İlkeler****III.7.4.2. Temel Hedefler****III.7.4.3. Gelişme Stratejileri****III.7.4.4. Gelişme Alternatifleri ve Senaryoları****IV. MİSYON-VİZYON****IV.1. AIÖİ'nin Misyonu****IV.2. AIÖİ'nin Vizyonu****V. SEKTÖREL GELİŞME STRATEJİLERİ****V.1. Ekonomik Gelişme Stratejileri****V.1.1 Tarım****V.1.2 Sanayi****V.1.3 Hizmetler****V.2 Sosyal Gelişme Stratejileri****V.2.1 Çevre ve Mekansal Gelişme Stratejisi****V.2.2 Kurumsal ve Yönetimsel Gelişme Stratejisi****V.2.3 Teknik Altyapı Gelişme Stratejisi****V.3. UYGULAMA PLANI****VI. STRATEJİK AMAÇLAR, HEDEFLER VE FAALİYETLER**

STRATEJİK PLANLAMA EKİBİ

S.N	ADI SOYADI	KURUMU	GÖREVİ
1	Çetin DEMİRKAYA	İl Özel İdaresi	Genel Sekreter
2	Abdurrahman ANLAŞ	İl Özel İdaresi	Genel Sekreter Yardımcısı
3	Muammer YALÇIN	İl Özel İdaresi	Mali Hizmetler Müdürü
4	Reşat KAMILOĞLU	İl Özel İdaresi	İştirakler ve İşletmeler Müdür V.
5	Hatice ŞİMŞEK	İl Özel İdaresi	Sağ. Ruh.ve Dent.Hiz.Md.V.
6	Recep COŞKUN	İl Özel İdaresi	Yol ve Ulaşım Hiz. Müdür V.
7	Musa TEMEL	İl Özel İdaresi	Etüd Plan ve Proje Müdür V.
8	Yusuf Suat SEVİNÇ	İl Özel İdaresi	Tarım Su ve Kanal Hiz. Müdürü
9	Fugen YAVUZAY	İl Özel İdaresi	Yazı İşleri Müdürü
10	Nuri ALPTEKİN	İl Özel İdaresi	İns.Kay.ve Eğt.Müd.V.
11	Süleyman DOĞAN	İl Özel İdaresi	İmar ve Kent.İy.Müd.V.

I. GİRİŞ

Küreselleşme sürecinde değişen koşullara uyum, rekabet, insan kaynaklarının geliştirilmesi, küresel piyasanın dinamik olarak izlenmesi, örgüt yapılarında esneklik ve maliyet kontrolü gibi önemli olgular, geleneksel bölge anlayışını değiştirerek yeni bir bölge yaklaşımı oluşturmuştur. Yeni dünya düzeninde, yerel dinamiklerin ekonomik kalkınma ve bölgesel gelişme sürecindeki önemi artmıştır. Bu süreçte planlama, gerek ülke ve gerekse bölge düzeyinde eldeki kaynakların gelişme amacı ya da amaçları doğrultusunda etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi için önemli bir yönetim aracı olarak ortaya çıkmıştır. Planlama içerik ve kapsamı açısından; ülke, bölge, alt bölge/metropoliten alan, il, kent ve kent kesimleri ölçeğinde ele alınabilmektedir. Planlamanın kapsamı, içeriği, hazırlanma ve uygulanma yöntemi ise ülkenin yönetim şekli, ekonomik kalkınma düzeyi vb. özelliklerin yanı sıra bölgeler arasında var olan gelişmişlik farklarına da bağlı olarak, ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir.

Ülkemizde bölgeler arası gelişmişlik farkları, uzun yıllardan beri çözülemeyen bir sorun olarak devam ede gelmiştir. Değişik bölgelerde yaşayan insan nüfusu ve bu nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak kaynakların çeşitli nedenlerle adil bir şekilde paylaşılmaması ya da paylaşılabilen kaynakların ekonomik, sosyal ve kültürel düzey farklılıklarını ve dolayısıyla bölgesel farklılıkları körüklemektedir. Bu noktada, bölgeleri oluşturan illerin gelişme düzeyleri arasındaki farklılıklar da doğrudan bölgesel farklılıklar üzerinde etkili olmaktadır.

İl yönetiminin genel yönetim içindeki özellikli ve öncelikli konumu dikkate alındığında, gerek yönetsel yeniden yapılanmada, gerekse planlı kalkınmada, bu yönetim kademelerinin önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Zira, ekonomik ve sosyal kalkınmada, bölgesel gelişmişlik farklarının ve yöresel geri kalmışlıkların giderilmesinde ve ülke genelinde dengeli bir kalkınmanın sağlanmasında iller, temel birimler olarak değerlendirilmek durumundadır. Planlı kalkınmanın mekan boyutunun, yerel, bölgesel ve ülkesel basamaklardan oluştuğu düşünülürse, il, planlamanın ve strateji belirlemenin yerel düzeydeki en önemli yönetsel basamağı olmaktadır. İl gelişme planlaması ise bir yandan ülkesel ve bölgesel planlama, öte yandan il içinde yer alan yerel yönetimlerin ve planlama çalışmalarının bütünleştirilmesi açısından gerekli bir basamak olarak önem kazanmaktadır.

Ülke genelinde dengeli bir kalkınmanın sağlanması, yöresel geri kalmışlıkların giderilmesi ve bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılması, illerde etkili bir gelişme planlaması yapılması ve rasyonel stratejilerin belirlenip uygulanmasıyla yakından ilişkilidir. Kalkınmanın taşradan başlamasında; yöresel ve bölgesel ekonomik kaynakların harekete geçirilerek ve taşranın sosyo-ekonomik düzeyini yükselterek topyekün ülke kalkınmasının başarılmasında il gelişme planının önemi büyüktür. Bu noktada, il stratejik planlarının hazırlanması ve uygulanması sürecinde stratejik planlama ya da daha geniş bir bakış açısıyla stratejik yönetim anlayışı önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır.

Stratejik planlama ya da bu kapsamda hazırlanan stratejik planların çok geniş bir kullanım alanı bulunmaktadır. Stratejik planlama, özellikle makro düzeyde belirlenen ulusal stratejiler ve kalkınma planları çerçevesinde; kuruluşlarca hazırlanacak olan stratejik planlar, yıllık programlar, sektörel ana planlar, bölgesel planlar ve il stratejik planları ile birlikte, genel olarak planlama ve uygulama sürecinin etkinliğini artırma ve kaynakların rasyonel kullanımı noktasında önemli katkılar sağlamaktadır. Stratejik planlama sürecinde dört temel aşama öne çıkmaktadır. Bunlar; “neredeyiz?”, “nereye ulaşmak istiyoruz?”, “gitmek istediğimiz yere nasıl ulaşabiliriz?” ve “başarımızı nasıl takip eder ve değerlendiririz?” sorularının kuruluşlar tarafından yanıtlanmasına ilişkindir. Bu aşamalarda, genel olarak kuruluşlar; mevcut durumlarını, misyon ve ilkeleri doğrultusunda vizyonlarını ve bu vizyonlara uygun stratejik amaç ve stratejilerini ve amaç ve stratejilerine yönelik projelerini belirlemektedirler. Son aşamada ise kuruluşlar, başarılarını izleyerek ölçme ve değerlendirmeye tabi tutmaktadırlar.

Özetle, il stratejik planları sayesinde ilk aşamada bölgesel dengesizliklerin ortadan kaldırılması ve bu sayede ülke düzeyinde daha dengeli bir kalkınmanın sağlanması hedeflenmektedir. İl stratejik planlarının hazırlanması ve uygulanması sürecinde dikkate alınması gereken iki temel ilke sürdürülebilirlik ve katılımcılık olmaktadır. Özellikle makro bazda

sürdürülebilir kalkınma hedefinin sağlanması noktasında yerel düzeydeki planların sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda planlanmasını gerektirmektedir. Benzer şekilde, yerel planlama çalışmalarında ilgi gruplarının, kendi geleceklerini ve refah düzeylerini etkileyecek planlama çalışmaları konusunda bilgilendirilmeleri ve hatta planlama süreçlerine dahil edilmeleri de katılımcılığın sağlanması açısından son derece önemli olmaktadır.

Günümüzde toplumsal yapı ve ilişkileri derinden etkileyen hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. 20. yüzyılın son çeyreğinde başlayan ve halen devam eden bu değişim ve dönüşüm süreci her alanda olduğu gibi kamu yönetim düşüncesi, yapısı ve fonksiyonları üzerinde derin izler bırakmış, neyi, nasıl yapması gerektiğinden hareketle, devletin görevlerinde ve iş yapma yöntemlerinde yeni tartışmalara yol açmıştır.

Kamunun rolünün yeniden tanımlanmasına yol açan bu tartışmalar, kamu yönetiminin demokratikleşmesini taleplerini de beraberinde getirmiştir. Geleneksel temsil yönteminin yeterli olmadığı, daha demokratik bir kamu yönetimi için yönetim ve hizmet sunumunda açıklık, katılım, sorumluluk ve hesap verebilirlik ilkelerinin hayata geçirilmesi gerektiği, bu ilkelerin aynı zamanda etkin bir kamu yönetiminin zorunlu unsurları arasında olduğu bilinmektedir.

Yeni kamu yönetimi anlayışı, dünyada yaşanan bu gelişmeler ve çeşitli ülkelerde yaşanan tecrübeler ışığında ülkemizi 21. yüzyılda çağdaş bir yönetim zihniyetine ve yapısına kavuşturmak amacıyla taşımaktadır. İyi yönetişim olarak da tarif edilebilecek bu çağdaş yönetim zihniyeti ve yapısı;

- Katılımcı ve paylaşımcı bir anlayışa sahiptir.
- Pro-aktif ve gelecek yönelimli bir bakışı esas alır.
- Girdi odaklı olmaktan sonuç ve hedef odaklı olmaya yönelir.
- Kendine odaklı olmaktan vatandaş odaklı olmaya geçişi hedefler.
- Bu yeni anlayış içinde, 21. yüzyılda kamu yönetimi;
- Şeffaf olmak
- Katılımcı olmak,
- Düşük maliyetle çalışmak,
- Etkili olmak,
- İnsan haklarına saygılı olmak,
- Belirsizliği ve ayrımcılığı azaltacak şekilde hukuka dayanmak
- Öngörülebilir olmak zorundadır.

Yeni kamu yönetimi anlayışı, yönetimde etkinlik ve verimliliği temel almaktadır. Geleceğin belirsizliklerine karşı hazırlıklı olma, hızlı karar alma ve sorunlara süratle uygun çözümler bulma, değişime uyum sağlamanın temel gerekleridir. Kamu yönetiminde yeniden yapılanma, mahalli idarelerde de bir dönüşüm ve değişimi gerekli kılmaktadır. Mahalli idarelerin teşkilat yapıları, görev ve yetkileri, çalışma yöntemleri ve süreçleri ile amaçları da değişimin konusu olacaktır. Bu idarelerde aşırı bürokratik yapıların kaldırılması, etkin çalışan esnek ve daha küçük birimlerin oluşturulması, çalışma yöntem ve süreçlerinin sorgulanması gerekmektedir.

Esnek ve yatay örgütlenme yanında geleceği öngören stratejik yönetimin öne çıkması; kamunun girişimci ve rekabet edebilir olması gerektiğine vurgu yapılması ademi merkeziyetçilikle de uyumlu olan bir durumdur. Kamu hizmetlerinin sunumunda mahalli idarelere daha çok görev ve sorumluluk verilmesi merkezi idare ile mahalli idareler arasındaki yetki ve kaynak dağılımının geleneksel yapısının değiştirilmesini de zorunlu kılmaktadır.

Dolayısıyla mahalli idarelerin daha fazla yetki, sorumluluk ve kaynakla desteklenmesi, bu idarelerin yönetim yapı ve anlayışlarında da buna uygun değişimleri gerektirmektedir. Gün geçtikçe yenilenen ve çeşitlenen toplumsal ihtiyaç ve beklentilerin daha iyi karşılanabilmesi, bu alandaki çağdaş değişim ve gelişmelerin yeterince kavranmasından geçmektedir. Yerel nitelikli kamu hizmetlerinin sunumunda hizmetlerden yararlananların memnuniyetini artırmak, hukuka uygunluğu, etkinliği ve verimliliği sağlamak için vatandaş taleplerini temel alan bir anlayışı yönetime hakim kılmak gerekmektedir. Sonuca odaklanan bir yönetimde hesap verebilirliği, açıklığı, saydamlığı, katılımı, öngörülebilirliği kapsayan mekanizmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Mahalli idareler temsili demokraside halkın yerel kamusal menfaatlerinin teminatıdır. Diğer taraftan, demokratik sistemin önemli bir unsuru olarak çoğulculuğun, katılımın sağlanmasında, yerel ve ulusal menfaatlerin uzlaştırılmasında, halkın tercihleri ile talep ve beklentilerinin yönetime yansıtılmasında mahalli idarelerin önemli rolleri bulunmaktadır. Mahalli idareler, halkın katılımını sağlamada merkezi idareye göre çok daha fazla imkan ve yeteneklere sahiptir ve böylece tüm sistemin yönetim kapasitesini de güçlendirmektedir.

Mahalli idareler, vatandaşlara ilave seçme ve seçilme imkanı sağlamakta, sivil toplum örgütleri de dahil olmak üzere onlara daha fazla katılım imkanı vermektedir. Böylece adeta demokrasi için eğitim merkezleri işlevini görmektedir. Ayrıca, mahalli politikacılar her gün birlikte oldukları halka karşı daha fazla sorumluluk hissetmektedir.

Yeni kamu yönetimi anlayışı gereği olarak gelecek yönelimli ve katılımcı bir anlayış içinde “stratejik yönetim” yaklaşımına geçilmektedir.

Stratejik yönetim kapsamında;

- Ortaya konan yeni zihniyete uygun bir şekilde geleceği dair tasarım geliştirme,
- Misyon ve vizyon belirleme,
- Temel amaç politika ve öncelikleri şekillendirme,
- Ölçülebilir başarı göstergeleri oluşturma ve önceden ilan etme,
- İnsan kaynaklarının geliştirme,

unsurları vurgulanmaktadır.

Örgütsel tasarımda ise değişimin izlenmesi ve zaman geçirilmeden uyum sağlanması küçük, etkin ve esnek yapıların önemini artırmaktadır. Bu kapsamda, dinamik ve bilgi temelli bir anlayışın gereği olarak;

- Merkezi yönetim yerine yerinden yönetim,
- Esnek ve yatay organizasyon yapıları,
- Çakışmaların ve çatışmaların engellenmesi,
- Gereksiz hizmetlerin tasfiyesi, hizmet satın alımı,

gibi unsurlar desteklenmektedir.

Yeni kamu yönetimi anlayışına uygun olarak yasalaşan 5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanununun temel amaçların biri de, il özel idarelerinde stratejik yönetim anlayışını tesis etmektir. Özel idareler, stratejik amaçlarını, hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için gerçekleştirecekleri hedeflerini faaliyetleri kapsayacak şekilde stratejik plan yapacaklar, yıllık çalışma programlarıyla bütçelerini ve performans ölçütlerini bu plana göre oluşturacaklardır. Böylece geleceğe dönük politikalar oluşturarak sorunlara uzun vadeli çözümler getirecek ve sonuç odaklı bir anlayışa sahip olacaklardır.

Yukarıda yapılan tespitler çerçevesinde Stratejik Plan, mevcut ve potansiyel kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasını sağlayarak İlin gelişimine yön vermek ve ivme kazandırmak amacıyla, bilimsel bir bakış açısıyla hazırlanmıştır. Plan hazırlanma sürecinde katılımcı yaklaşım en üst düzeyde uygulanmaya çalışılmıştır.

II. STRATEJİK PLANLAMA ÇALIŞMASINDA UYGULANAN YÖNTEM

II.1. Yasal Çerçeve

Kamu Yönetimi Reformu kapsamında alınan kararlarda ve yasal düzenlemelerde, kamu kuruluşlarının stratejik planlarını (SP) hazırlamaları ve kuruluş bütçelerini bu plan doğrultusunda hazırlamalarını öngörmektedir.

Bu kapsamda, 4 Temmuz 2003 ve 2004/14 sayılı 2004 Yılı Programı ve Mali Yılı Bütçesi Makro Çerçeve Yüksek Planlama Kararları ile stratejik plan çalışmalarının yaygınlaştırılması ve uygulama deneyimi elde edilmesi amacıyla yönelik olarak ilk planda DPT tarafından 8 pilot kamu kuruluşu belirlenmiştir. Stratejik Plan, bu pilot kuruluşlardan İl Özel İdaresi için hazırlanan Stratejik Plan Taslağı ile İl Gelişim Planından yararlanılarak düzenlenmiştir.

II.2. Kamu Yönetimi Reformu Sürecinde İl Özel İdareleri

Türkiye’de, il özel idarelerinin kuruluş ve görevlerine ilişkin ilk esaslı düzenlemeler 1913 yılında geçici bir kanun olarak yürürlüğe konulan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunuyla gerçekleştirilmiştir. Bu yasa, 1987 yılında 3360 sayılı kanunla İl Özel İdaresi Kanunu olarak değiştirilmiştir.

Kamu yönetiminde gerçekleştirilen bir çok değişim çabasına rağmen aynı çabalar mahallî idareler alanında, dolayısıyla il özel idareleri konusunda gösterilememiş, bunun sonucunda bu idareler kendilerinden beklenen hizmetleri başarıyla yerine getirecek yeterli bir kurumsal yapıya kavuşturulamamışlardır. Zaman içerisinde il özel idarelerinin özerk kurumlar olmaktan ziyade eğitim, sağlık, bayındırlık, imar ve diğer mahallî hizmetleri karşılayan ve merkezî idareye tâbi kurumlar oldukları anlayışı hakim olmuştur. Yapılan ilk düzenlemelerde, il özel idarelerine geniş yetkiler verilmiştir. Bunun temel sebebi, il özel idarelerinin merkezî idarenin sorumluluğundaki hizmetleri taşrada sunan ara düzey kurumlar olarak görülmeleridir. Ancak bu görevlerin büyük bir kısmı daha sonraki süreçte merkezî idareye aktarılmıştır.

Diğer taraftan, il özel idareleri, sorumluluklarında bulunan hizmetleri görmek için yeterli kaynaklara da sahip olamamışlardır. GSMH’nın mahallî idareler tarafından sarfedilen % 4,4’ünün yaklaşık olarak % 0,4’lük kısmı özel idareler tarafından kullanılmakta, bunun da önemli bir kısmı merkezî idareden aktarılan kaynaklardan oluşmaktadır. Kentleşme ve nüfus artışının neden olduğu yüksek beklentiyi bu kaynaklarla karşılamak ve etkin hizmet sunmak mümkün olamamıştır.. Yönetim kapasitesi zayıf ve kurumsal gelişmesi yeterli olmayan il özel idareleri, öz kaynaklarını geliştirmede de başarılı olamamışlardır.

Yaşanan bu sorunların ve son dönemlerde dünyada siyasal, ekonomik ve idari alanda yaşanan gelişmelere paralel olarak, Türkiye de sonuçları uzun soluklu olacak reform çalışmalarına tanık olmaktadır. I. Bölümde ayrıntılı olarak belirtildiği üzere, yeni kamu yönetimi anlayışı, yönetimde etkinlik ve verimliliği temel almaktadır. Bu çerçevede yapılan geniş kapsamlı çalışmaların sonuçlarından biri olarak 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Kamu Yönetimi Reformu çerçevesinde yerel yönetimlere daha çok fazla yetki ve görev verilmesi hedeflenmekte, böylece yerinden yönetim ilkesi güçlendirilerek yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda bu kanunun çizdiği temel çerçeve kapsamında yerel yönetimlerin yetki ve görevlerini artıran kanunların büyük kısmı yasalaşarak yürürlüğe girmiştir. Bunlar, Büyükşehir Belediye, Belediye ve İl Özel İdarelerine yöneliktir. 22.2.2005 tarihinde kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu il özel idarelerine il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarının karşılanmasında yeni yetki ve görevler ihdas etmiştir.

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma, mahallî idarelerde de bir dönüşüm ve değişim gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda, geleneksel kamu yönetimi anlayışının aksine, yerleşme eğilimleri büyük önem kazanmakta, mahallî idarelerin teşkilât yapıları, görev ve yetkileri, çalışma yöntemleri ve süreçleri ile amaçları da değişimin konularından birisini oluşturmaktadır. Buradan hareketle, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu kamu yönetimi reformunun önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Yerel yönetim reformunun temelini, kaynakların doğrudan merkez tarafından tahsis edilmesi yerine, yerel nitelikli kamu hizmetlerinin sunumunda hizmetlerden yararlananların memnuniyetini artırmak amacıyla, yerel otoritelerin daha fazla söz sahibi olacağı ve bu şekilde kaynakların daha etkin dağılabileceği bir sistem oluşturmaktadır. Yerel yönetim reformu, kamu hizmetlerinin hizmetten yararlananların ihtiyaçlarını en etkin biçimde sağlanmasını amaçlamakta, katılım, etkinlik, saydamlık, hesap verebilme gibi değerleri kamu yönetim sürecinde ön plana çıkarmaya çalışmaktadır.

Sonuç olarak, kamu yönetimi reformu çerçevesinde yerel yönetimlere daha çok fazla yetki ve görev verilmesi hedeflenmekte, böylece yerinden yönetim ilkesi güçlendirilerek yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

II.3. AİÖİ'nin 5302 sayılı Kanuna Göre Yasal Yükümlülükleri ve Görevleri

Kamu Yönetimi Reformu çalışmaları çerçevesinde ele alınan İl Özel İdaresi Kanunuyla birlikte İl Özel İdarelerinin görevleri önemli oranda artırılmaktadır.

Artvin İl Özel İdaresinin görev alanını belirlemek, yapılacak planın dolayısıyla kuruluşun faaliyet alanlarının sınırlarını oluşturmak açısından büyük önem taşımaktadır. Kuruluş düzeyinde plan yapıldığı için ve il özel idarelerinin görev alanlarının geniş kapsamlı olması nedeniyle çok sayıdaki yasal düzenlemeyle ilişkili olması bu kuruluşların yasal yetki ve yükümlülüklerinin belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. AİÖİ'nin stratejik planının hazırlanmasında yeni yasal düzenlemeler dikkate alınarak il özel idarelerinin yasal yetki ve yükümlülükleri çalışması yapılmıştır.

Bu sebeple, stratejik planlama çalışmaları kapsamında eski ve yeni kanunlardan hareket edilerek 5302 sayılı yeni Kanun'da İl Özel İdarelerinin yetkilerinin ve yükümlülüklerinin ne olduğu aşağıda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

5302 Sayılı Kanuna göre AİÖİ'nin Yasal Yetki ve Yükümlülükleri

İL SINIRLARI İÇİNDE

1. Eğitim (Fiziki altyapıyla sınırlı)
2. Sağlık
3. Tarım
4. Sanayi ve ticaret
5. İl çevre düzeni planı
6. Bayındırlık ve iskan
7. Toprağın korunması
8. Erozyonun önlenmesi
9. Sosyal hizmet ve yardımlar
10. Yoksullara mikro kredi verilmesi
11. Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları yapılması

BELEDİYE SINIRLARI DIŞINDA

12. İmar
13. Yol
14. Su
15. Kanalizasyon
16. Katı atık
17. Acil yardım ve kurtarma
18. Kültür
19. Turizm
20. Gençlik ve spor
21. Orman köylerinin desteklenmesi
22. Ağaçlandırma
23. Park ve bahçe tesisi
24. Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için izin ve ruhsat vermek
25. Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetlerini denetlemek
26. Yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir vermek, yasak koymak, uygulamak
27. Kanunlarda belirtilen cezaları vermek
28. Hizmet amacıyla taşınır/taşınmaz mal almak, satmak, kiralamak, kiraya vermek, takas etmek, sınırlı ayni hak tesis etmek
29. Borç almak
30. Bağış kabul etmek
31. 25 milyar TL'ye kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek
32. İÖİ'ne ait vergi, resim, harçların tarh, tahakkuk, tahsilini yapmak

33. Hizmetleri ile ilgili olarak halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapmak
34. Kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, mevzuata göre sermaye şirketleri kurmak
35. Görev alanıyla ilgili konularda faaliyet gösteren uluslararası teşekkül ve organizasyonlara kurucu üye ya da üye olmak, bu faaliyet ve organizasyonlarla ortak faaliyet ve hizmet projeleri gerçekleştirmek
36. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait yapım, bakım, onarım ve taşıma işlerini bedelli/bedelsiz üstlenmek; bu kuruluşlar ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirmek; bu amaçla kaynak aktarımında bulunmak
37. Merkezi idareye ait asli görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi için gerekli bina ve tesisler ile aynı ihtiyaçları karşılamak, geçici olarak araç ve personel görevlendirmek
38. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar ve 507 sayılı Kanun kapsamındaki meslek odaları ile hizmet projeleri gerçekleştirmek
39. Kendisine ait taşınmazları asli görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere ve 25 yılı geçmemek üzere diğer kamu kurum/kuruluşlarına tahsis etmek/kiraya vermek.
40. Belediye sınırları dışındaki gayrisihhi müesseseler ile halka açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek, denetlemek ve açılış-kapanış saatlerini belirlemek

İL GENEL MECLİSİ

- 1) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, il özel idaresi faaliyetlerini ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve karara bağlamak.
- 2) Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- 3) İl çevre düzeni plânı ile belediye sınırları dışındaki alanların imar plânlarını görüşmek ve karara bağlamak.
- 4) Borçlanmaya karar vermek.
- 5) Bütçe içi işletmeler ile Türk Ticaret Kanununa tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.
- 6) Taşınmaz mal alımına, satımına, trampa edilmesine, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın akar haline getirilmesine izin; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi yirmibeş yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek.
- 7) Şartlı bağışları kabul etmek.
- 8) Vergi, resim ve harç dışında kalan miktarı beşmilyardan yirmibeşmilyar Türk Lirasına kadar ihtilaf konusu olan özel idare alacaklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.
- 9) İl özel idaresi adına imtiyaz verilmesine ve il özel idaresi yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına, il özel idaresine ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.
- 10) Encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek.
- 11) İl özel idaresi tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.
- 12) Norm kadro çerçevesinde il özel idaresinin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.
- 13) Yurt içindeki ve yurt dışındaki mahallî idareler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı işbirliği yapılmasına karar vermek.
- 14) Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.
- 15) İl özel idaresine kanunlarla verilen görev ve hizmetler dışında kalan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifelerini belirlemek.

İL ENCÜMENİ

- 1) Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip il genel meclisine görüş bildirmek.
- 2) Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak.
- 3) Öngörülmeleyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.
- 4) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- 5) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.
- 6) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beşmilyar Türk Lirasına kadar olan ihtilafların sulhen halline karar vermek.
- 7) Taşınmaz mal satımına, trampa edilmesine ve tahsisine ilişkin kararları uygulamak, süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek.
- 8) Belediye sınırları dışındaki umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek.
- 9) Vali tarafından havale edilen konularda görüş bildirmek.
- 10) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

VALİ

- 1) İl özel idaresi teşkilâtının en üst amiri olarak il özel idaresi teşkilâtını sevk ve idare etmek, il özel idaresinin hak ve menfaatlerini korumak.
- 2) İl özel idaresini stratejik plâna uygun olarak yönetmek, il özel idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, il özel idaresi faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.
- 3) İl özel idaresini Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek.
- 4) İl encümenine başkanlık etmek.
- 5) İl özel idaresinin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- 6) İl özel idaresinin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- 7) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.
- 8) İl genel meclisi ve encümen kararlarını uygulamak.
- 9) Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışında kalan aktarmaları yapmak.
- 10) İl özel idaresi personelini atamak.
- 11) İl özel idaresi, bağlı kuruluşlarını ve işletmelerini denetlemek.
- 12) Şartsız bağışları kabul etmek.
- 13) İl halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.
- 14) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak.
- 15) Kanunlarla il özel idaresine verilen ve il genel meclisi veya il encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

Yukarıda maddeler halinde açıklanan başlıkta ayrıntılı olarak görülebileceği gibi, yeni Kanunla birlikte il özel idarelerine önemli görevler verilmiştir. Bu kapsamda, 3360 sayılı yasada yer almayıp 5302 sayılı yasayla getirilen yükümlülükler özet olarak aşağıdaki gibidir:

1. İl çevre düzeni planı
2. Yoksullara mikro kredi verilmesi
3. Orman köylerinin desteklenmesi
4. Ağaçlandırma
5. Hizmetleri ile ilgili olarak halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapmak
6. Görev alanıyla ilgili konularda faaliyet gösteren uluslararası teşekkül ve organizasyonlara kurucu üye ya da üye olmak, bu faaliyet ve organizasyonlarla ortak faaliyet ve hizmet projeleri gerçekleştirmek

7. İl Özel İdaresinin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerinin, idarenin bütünlüğüne ve kalkınma planı ve stratejilerine uygunluğu açısından denetlemek

8. Stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını yapmak, kurumsal stratejileri oluşturmak, İl Özel İdaresinin faaliyetlerini ve personelin performans ölçütlerini hazırlamak, uygulamak, izlemek, değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak

9. Stratejik plan ve performans hedeflerine göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini açıklayan faaliyet raporunu hazırlamaktır.

II.4. Stratejik Plan Modeli

Stratejik Planın temel amacı; İlin, diğer illerle arasında bulunan gelişmişlik farkının azaltılması ve içinde bulunduğu gelişmişlik düzeyinin yükseltilebilmesi için izlenmesi gereken stratejilerin belirlenmesi, ilin büyüme potansiyelinin ve öncelik taşıyan konu ve sorunlarının saptanmasıdır. Tüm bunlara paralel olarak, ulusal ve bölgesel gelişme planlarının hedef ve politikaları doğrultusunda, İl'deki kaynakların kısa, orta ve uzun vadede rasyonel kullanımını sağlayacak, sürekli ve sürdürülebilir bir gelişmenin planlanması da söz konusu planın amaçları arasında yer almaktadır.

SP, İl'in gelişmesi için yapılması gerekenleri; ekonomik, sosyal ve altyapı sektörleri ile çevresel açıdan detaylı olarak irdeleyen geniş kapsamlı ve bütüncül bir çalışmadır. Plan, İl'in kendi kaynaklarına dayalı ve çevreye duyarlı gelişmesini, bu gelişmenin merkezden çevre ilçelere yayılmasını, ilçeler arasındaki ekonomik ve sosyal gelişmişlik farklarının en aza indirilmesini, insan kaynakları ile kurumsal kapasitenin geliştirilmesini ve kaynak kullanımında etkinliğin sağlanmasını esas almaktadır. İl için öngörülen vizyon, hedef ve stratejiler bu bağlamda belirlenmiştir.

SP'da yer alan mevcut durum analizi ve akabinde gerçekleştirilen İl'in kuvvetli ve zayıf yönleri ve İl için fırsat ve tehdit oluşturan çevresel ve konjonktürel koşulların analizi; kamu yöneticileri, özel sektör ve İl'de yaşayanlar için bir rehber niteliği taşıyacak ve İl ile ilgili kararların alınmasında yol gösterici olacaktır.

Plan, İl'deki tüm paydaşları; İl'in sorunları üzerinde birlikte düşünmeye, ortak bir gelecek tasarımılamaya, İl'in gelişimini yönlendirecek stratejiler ve projeler geliştirmeye yönlendirecektir.

AİÖİ'nin stratejik planı çalışmalarında DPT tarafından hazırlanan SP Kılavuzunda yer alan model ve yaklaşım esas alınmıştır. Bu model kamu kuruluşlarında stratejik planlama uygulamaları yapan diğer ülkeler ile genel nitelikleri itibariyle benzerlik göstermektedir.

AİÖİ'de uygulanan stratejik plan modelinin aşamaları sırasıyla aşağıdaki gibidir:

- Üst yönetim desteğinin sağlanması
- Kamu Yönetimi Reformu çerçevesinde yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasını dikkate alan bir yaklaşımla SP'nin hazırlanmasına karar verilmesi
- Stratejik planlama ekibinin (SPE) oluşturulması
- SPE'nin eğitilmesi ve çalışma normlarının oluşturulması
- Yasal yetki ve yükümlülükler çalışması
- Durum Analizi çalışması
  - ✓ Paydaş Analizi
  - ✓ Güçlü, Zayıf Yanlar- Fırsatlar Tehditler (GZFT) çalışması
  - ✓ Öneriler çalışması
- Stratejik Konular çalışması
- Misyon
- Vizyon
- Stratejik Amaçlar, Hedefler ve Faaliyetler çalışması

AİÖİ'de uygulanan yukarıdaki modelin her aşamasının uygulaması ve sonuçları ayrıntılı olarak ilgili bölümlerde yer almaktadır.

II.5. Stratejik Plan Modelinin Uygulanması

Stratejik Plan çalışmalarında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından Pilot İl seçilen Denizli İl Özel İdaresinin bir hayli mesafe almış olduğu görüldüğünden bu il için hazırlanan SP taslağı ana çatı olarak örnek alınmıştır. Bu süreçte, DPT tarafından hazırlanan ve SP için de faydalı olacağı ifade edilen Kamu Kuruluşları İçin Stratejik Planlama Kılavuzu (DPT, 2003) adlı çalışmadan da yararlanılmıştır.

Diğer taraftan, stratejik plan çalışmasında, İl Gelişim Planı kapsamında İl düzeyinde elde edilen veriler elde edilebildiği ölçüde bölge illeri, bölge ve Türkiye ortalaması değerleriyle karşılaştırmaya imkan verecek şekilde sunulmaya çalışılmıştır. Sektör raporlarının içeriği genel olarak; sektörün mevcut durumu ve buna bağlı olarak ortaya konan darboğaz, avantaj ve potansiyeller ile GZFT analizi, sektörün gelişme stratejileri ve bu stratejiler doğrultusunda geliştirilen proje önerilerinden oluşmuştur.

SP hazırlanmasındaki temel hareket noktası, yerel kaynakların yerel halkın katılımıyla harekete geçirilmesi ve bu şekilde hem iller ve hem de bölgeler arası gelişmişlik farklarının asgari düzeye çekilmesi, sonuçta da bu tür girişimlerin topyekün ülke kalkınması üzerinde olumlu etkiler doğuracağı düşüncesidir.

Çalışmanın son aşamasında, ilgili kurum temsilcileri tarafından hazırlanan taslak plan çalışmaları bütünleştirilerek ihtisas komisyonu toplantılarında ortaya konan görüş ve öneriler paralelinde SP'a son şekli verilmiştir.

II.5.1 İhtisas Komisyonları

İlk plan döneminde (2006-2010), hazırlanan raporların incelenmesi ve tartışılması amacıyla oluşturulan ihtisas komisyonları, yeni yapılanmaya paralel olarak dış kurum temsilcilerinin katılımıyla oluşturulmamış, kurumlardan alınan bilgiler ışığında Birim Müdürlüklerinin katılımıyla Stratejik Plan revize çalışmaları tamamlanmıştır.

Komisyon çalışmaları neticesinde, stratejik amaç ve hedeflere yön göstermesi açısından stratejik konuların belirlenmesi, misyon ve vizyonun oluşturulması, stratejik amaç, hedef ve faaliyetlerin belirlenmesi çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

II.6. Stratejik Planın Varsayımları

SP toplam yedi ilçesiyle birlikte tüm Artvin ilini kapsamaktadır. Söz konusu ilçeler Artvin Merkez, Arhavi, Ardanuç, Borçka, Hopa, Murgul, Şavşat ve Yusufeli olup, planın çalışma alanı büyüklüğü 7 367 km²'dir. 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre plan bölgesinde toplam 191 934 kişi yaşamaktadır (İl Gelişim Planı 2005).

SP;

1- İl envanterinin çıkarılması, İl'in kuvvetli ve zayıf yönleri, sahip olduğu fırsat ve tehditler ile sektörel darboğaz, avantaj ve potansiyellerin belirlenerek mevcut durum analizinin gerçekleştirilmesi,

2- İlin gelişimine ilişkin; vizyonun yanı sıra kısa, orta ve uzun vadeli hedefler ile bu hedeflere götürecekt stratejilerin belirlenmesi,

3- Son aşamada da İl'e özgü uygun yatırım program ve proje önerilerinin geliştirilmesi, olmak üzere üç ana aşamadan oluşmaktadır.

SP dokuz farklı sektörde hazırlanan çalışma raporları yardımıyla hazırlanmıştır. Söz konusu raporlar şunlardır.

- Nüfus ve Sosyo-Ekonomik Yapı
- İnsan Kaynakları: Eğitim ve Sağlık
- Teknik Altyapı: Ulaşım, İletişim, Enerji, Su ve Kanalizasyon
- Tarım
- Ormancılık
- Sanayi
- Hizmetler: Kültür ve Turizm, Ticaret, Bankacılık ve Mali Yapı
- Çevre ve Mekansal Gelişme

▪ Yönetmel ve Kurumsal Yapı

AİÖİ'nin görev alanının ildeki diğer kamu kurumlarıyla çakışması ve faaliyetlerinin belirli kısımlarını merkezi kuruluşların il müdürlükleri eliyle gerçekleştirilmesi SP için tanımlanan "kuruluş" özelliğini zayıflatan unsurlardır. Bu nedenler, AİÖİ'nin SP'nin yapılmasında izlenecek uygulama stratejisinin ve sürecinin farklı tasarlanmasına yol açmıştır.

Bu farklılıktan yola çıkarak, yasal düzenlemeler ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Yasasında belirtilen görev ve organizasyon yapısı temel alınarak AİÖİ'nin SP uygulama stratejisi belirlenmiştir. Buna göre Kanunda belirtilen İl Müdürlükleri AİÖİ'nin içinde bir birim gibi düşünülmüş, İl Genel Meclisi, İl Daimi Encümeni, SPE'ne dahil edilmiştir.

5302 sayılı yeni İl Özel İdaresi Kanunu bu idarelere yeni görevler ihdas etmesi ve yetkilerini artırması, özel idarelerin beşeri ve kurumsal yapısını yakın gelecekte değiştirmesini gerektirmektedir. Bu durum, mevcut kurumsal yapısı ile özel idarelerin kuruluş düzeyinde SP hazırlamasında ve uygulamasında ciddi güçlükler neden olabilecektir. SP'ların hayata geçirilmesinde diğer önemli diğer sorun alanı ise, idarelerin görev alanları genişletilmesine bağlı olarak hazırlanan mahalli idarelere gerekli mali kaynak sağlayacak yasal düzenlemenin henüz gerçekleşmemiş olmasıdır.

III. DURUM ANALİZİ

III.1. İl Gelişme Plan Bölgesinin Mevcut Durumu

Bu bölümde İlin mevcut durumu, sosyo-ekonomik yapı, çevre ve mekansal yapı, yönetmel ve kurumsal yapı ve teknik alt yapı ana başlıkları altında ele alınıp çok yönlü olarak değerlendirilmektedir. Bölümün son kısmında ise yapılan tüm bu değerlendirmelerin de yardımıyla, İl'in kuvvetli ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini içine alan GZFT Analizi gerçekleştirilmektedir.

Söz konusu detaylı değerlendirmelere geçmeden önce, İlin ekonomik yapısı hakkında genel bir bilgi vermek amacıyla, 2001 yılı itibarıyla İl Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH)'sının iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Türkiye ve Artvin'de GSYİH'nın Dağılımı (1987 Yılı fiyatlarıyla 2001 Yılı İtibarıyla)

Sektörler	Türkiye			Artvin			
	Değer (Milyar TL)	Sektör Payı (%)	Gelişme Hızı (%)	Değer (Milyon TL)	Sektör Payı (%)	Gelişme Hızı (%)	
1	Tarım	14.923	13,8	-6,5	60 015	20,9	3,6
	a. Bitkisel Üretim ve haync.	13.898	12,9	-6,6	45 097	15,7	4,1
	b. Ormancılık	656	0,6	-8,1	13 500	4,7	3,3
	c. Balıkçılık	369	0,3	2,5	1 419	0,5	-8,8
	Sanayi	31.207	29,0	-7,5	51 702	18,0	-16,3
	a. Madencilik ve taşocakçılığı	1.498	1,4	-8,8	25 812	9,0	-24,0
	b. İmalat sanayi	25.974	24,1	-8,7	20 312	7,1	-5,4
	c. Elektrik, gaz, su	3.735	3,5	-2,1	5 578	1,9	-12,0
3	İnşaat	5.662	5,3	-5,5	15 116	5,3	22,5
4	Ticaret	24.096	22,4	-9,4	58 395	20,3	0,6
	a. Toptan ve perakende ticaret	19.788	18,4	-12,8	34 712	12,1	-9,7
	b. Otel, lokanta hizmetleri	4.309	4,0	9,9	23 683	8,2	21,1
5	Ulaştırma ve haberleşme	14.820	13,7	-5,3	71 108	24,7	-8,0
6	Mali kuruluşlar	2.666	2,5	-9,9	3 209	1,1	-13,5
7	Konut sahipliği	5.769	5,4	2,1	8 406	2,9	1,8
8	Serbest meslek ve hizmetler	2.484	2,3	-7,6	2 252	0,8	-4,6
9	(Eksi) İzafe banka hizmetleri	2.114	2,0	-11,7	1 906	0,7	-14,6
10	Sektörler toplamı (1-9)	99.514	92,3	-6,9	268 297	93,3	-4,0

Artvin İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014

11	Devlet hizmetleri	5.045	4,7	1,6	18 200	6,3	0,3
12	Kar amacı olmayan özel hizm.kurlş	412	0,4	0,2	31	0,0	0,1
13	Toplam (10 + 11 + 12)	104.971	97,4	-6,5	286 528	99,6	-3,7
14	İthalat vergisi	4.914	4,6	-25,1	1 101	0,4	-32,2
15	GSYİH (Alıcı fiyatlarıyla) (13+14)	109.885	102	-7,5	287 630	100,0	-3,9

Kaynaklar.:Artvin İl Gelişme Planı-2005

Artvin ilinde GSYİH'nın iktisadi faaliyet kollarına dağılımına bakıldığında, 2001 yılı itibariyle İl GSYİH'sı içinde % 24,7 ile ulaştırma ve haberleşme sektörünün ilk sırayı aldığı görülmektedir. İl GSYİH'sı içinde tarım % 20,9 ile ikinci ve ticaret ise % 20,3 ile üçüncü en büyük paya sahip sektör konumundadırlar. Bunlardan ulaştırma ve haberleşme ile tarım sektörlerinin GSYİH içindeki payları, Türkiye ortalamalarının bir hayli üzerinde gerçekleşmiştir. Öte yandan, zengin maden kaynaklarının varlığı, madencilik ve taşocakçılığı sektörünün İl GSYİH'sı içindeki payının % 9 ile, Türkiye ortalamasının (%1,4) bir hayli üzerinde gerçekleşmesine neden olmuştur. Buna karşılık, imalat sanayinin il ekonomisinde yeterince gelişmemiş olması sonucu, İl imalat sanayi payının (% 7,1), Türkiye ortalamasının (% 24,1) altında kaldığı görülmektedir. Buna karşılık en büyük gelişme hızı % 22,5 ile inşaat sektöründe yaşanmıştır.

İlin mevcut durumuna ilişkin detaylı bilgi ve analizler sektör raporlarında yer almaktadır.

Öte yandan, 1987-2001 periyodunda; İlde tarım, sanayi ve inşaat sektörlerinin GSYİH içindeki oranlarında azalma, ticaret ve ulaştırma-haberleşme sektörlerinin oranlarında ise artma olmuştur. Bu noktada, son yıllarda Artvin ili ekonomisinde ticaret ve ulaştırma haberleşme sektörlerinin önemli bir gelişme trendi yakalamış oldukları, bu gelişme trendinde İldeki Sarp Sınır Kapısının sağladığı avantajların yanı sıra gelişen teknolojinin hızlı bir şekilde yaygınlaşmasının da önemli etkisi olduğu ifade edilebilir. Buna karşılık, gerileme süreci yaşayan sektörlerden biri olan sanayi sektöründe ise, daha önce de ifade edildiği üzere son yıllarda ilde faaliyet gösteren kamu imalat sanayi tesislerinin özelleştirmeler sonucu devreden çıkarılmasının önemli etkileri vardır

Bölgesel istatistiklerin toplanması, geliştirilmesi, bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin yapılması, bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine uygun karşılaştırılabilir istatistiki veri tabanı oluşturulması amacıyla ülke genelinde İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması* (İBBS) tanımlanmış olup, söz konusu sınıflandırmaya göre Artvin ili; Trabzon, Ordu, Giresun, Rize ve Gümüşhane illeriyle birlikte Doğu Karadeniz Bölgesi (DKB) (Düzyey-1) içerisinde, Trabzon (İBBS-2) alt bölgesinde yer almaktadır

SP'in hazırlanmasında, İBBS'de Artvin ilinin aynı grupta bulunduğu diğer illerle karşılaştırılması, bu sayede göreceli olarak üstün ya da zayıf olduğu noktaların belirlenmesi önemli faydalar sağlayabilecektir.

Artvin ili demografik göstergeler açısından ele alındığında, İBBS Düzyey 3 illeri arasında toplam nüfusu en düşük ikinci il konumunda olduğu görülmektedir. İl genelinde, nüfusun kent ve kırsal dağılımına bakıldığında, İBBS Düzyey-2'de olduğu gibi kırsal nüfusun üstünlüğü söz konusudur. İlde 1990-2000 periyodundaki nüfus artış hızı (% - 10,33) negatif olup, gerek Türkiye (% 18,28) ve gerekse İBBS Düzyey 2 alt grubundan (% 9,32) oldukça düşüktür. Kentsel nüfus artış hızı (% 24,20) ise, Türkiye (% 26,81) ve İBBS Düzyey 2 alt grubunun (% 28,42) az da olsa altında kalmıştır. Öte yandan, Artvin ili kırsal nüfus artış hızı negatif olup, aynı zamanda nüfus artış hızı en düşük il konumundadır. Bunda, kırdan kente ve il dışına göçün önemli payı vardır. Geçmiş yılların nüfus verileri de dikkate alındığında, İl genelinde kır-kent nüfus dengesinin kent lehine artmaya devam edeceği, dolayısıyla kentlerdeki nüfus artış hızının gelecekte de en azından aynı şekilde artacağı ifade edilebilir.

Ekonomik ve mali göstergeler incelendiğinde, Artvin'in de içinde bulunduğu Düzyey 2 kapsamındaki iller, 2001 yılı itibariyle sabit fiyatlarla Türkiye GSYİH'sı içinde % 2,9'luk paya sahip olmuştur. Aynı yıl İlde kişi başına düşen GSYİH miktarı 2 137 dolar ile "(Fert başına düşen milli gelir hesabında uygulanan yöntemeye göre, o ilde üretilen tüm ürünlerin değeri ile o ile yapılan yatırım harcamaları da dikkate alınmaktadır. Çoruh üzerinde yapılmakta olan ulusal amaçlı baraj

yatırımlarının da yapılan harcamaların % 95'ten fazlası başta inşaat malzemesi ve makine aksamı temini açısından İl dışına yapıldığından Artvin İline bir katkısı olmamaktadır. Aynı şekilde Artvin Ormanlarından yapılan istihsal ile elde edilen orman gelirlerinin tümü Artvin'e yapılmış gibi dikkate alınmakta, oysa Artvin Orman Bölge Müdürlüğü kanalı ile ülkemizin tüm orman teşkilatlarında harcanmaktadır. Bu durum Artvin İlinde fert başına düşen milli gelirin yüksek olmasının en önemli nedenlerindedir.)” (Bknz:İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

Düzyey 2 ortalamasının (1 428 dolar) oldukça üzerinde, buna karşılık Türkiye ortalamasının (2 146 Dolar) biraz altında gerçekleşmiştir. Düzyey 2 illeri arasında ise Artvin kişi başına düşen GSYİH açısından ilk sırada yer almıştır. Artvin ili kişi başına düşen kamu yatırım harcamaları büyüklüğü açısından Düzyey 2 alt bölgesi ortalamasının yaklaşık 10 katı, Türkiye ortalamasının ise yaklaşık 9 katı büyüklüğe sahiptir. Bu sonucun ortaya çıkmasında özellikle son yıllarda İl genelinde yürütülmekte olan baraj yatırımları etkili olmuştur. Buna karşılık, Artvin gerek kişi başına düşen banka kredileri ve gerekse kişi başına düşen banka mevduatları açısından, Düzyey 2 alt bölgesi ve Türkiye ortalamasının gerisinde kalmıştır.

Sosyal göstergeler açısından bakıldığında ise, Artvin ili tüm kademelerdeki okullaşma oranları açısından Düzyey 2 alt bölgesi ortalamasından daha iyi konumdadır. Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında orta öğretim dışında tüm kademelerde Artvin ili Türkiye ortalamasının üzerindedir. Sağlık açısından; hekim başına düşen nüfus 984 olup, düzyey 2 alt bölgesi ortalamasının (1 254) altında, Türkiye ortalamasının (787) üzerindedir. Dış hekimi başına düşen nüfus dışında, sağlık memuru, hemşire ve ebe başına düşen nüfus açısından Artvin, Düzyey 2 illerinin tümünden daha avantajlı konumdadır. Yeterli içme suyu olan kırsal yerleşimlerinin oranı (% 69) açısından Artvin Düzyey 2 alt bölgesi illeri arasında en son sırada yer alırken, Düzyey 2 alt bölgesi (% 81) ve Türkiye ortalamasının da (% 85) bir hayli altında kalmıştır. Artvin ili 10 000 kişiye düşen otomobil sayısı (402) ve kişi başına düşen elektrik tüketiminde (997 Kwh), Düzyey 2 alt bölgesi ortalamasının üzerinde ve Türkiye ortalamasının altında değerlere sahiptir.

III.2 Sosyo-Ekonomik Yapı

Bu bölümde Artvin ilinin sosyo-ekonomik yapısı; nüfus ve sosyal yapı, tarım, sanayi, hizmetler, insan kaynakları ve ekonomik yapı ana başlıkları altında ele alınmaktadır.

III.2.1. Nüfus ve Sosyal Yapı

III.2.1.1. Nüfus Artış Hızı

Artvin ilinin 1927'de 89 630 olan toplam nüfusu, 1980 yılına kadar sürekli bir artış, 1980-1997 yılları arasında ise sürekli bir azalış göstermiştir. Buna karşılık, 1997-2000 periyodunda ise il nüfusunda % 2,5 oranında bir artış meydana gelmiştir.

Öte yandan, Türkiye'nin toplam nüfusu 1927-2000 döneminde yaklaşık 5 kat artarken, Artvin ili nüfusu aynı dönemde sadece iki kat artış göstermiştir. Artvin ilinin yıllık nüfus artış hızı ise, 1927-1940 döneminde Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızının üzerinde, 1940-2000 döneminde ise Türkiye ortalamasının altında seyretmiştir. Yine, Artvin ili yıllık nüfus artış hızı 1965-1970 periyoduna kadar inişli çıkışlı bir seyir izlerken, bu periyottan sonra sürekli bir düşüş göstermiştir. Yıllık nüfus artışının sürekli azaldığı bu süreçte, 1980-1985 periyodundan itibaren de yıllık nüfus artış hızının negatif değerler aldığı görülmektedir ki, bu durum aynı zamanda Artvin'den il dışına doğru yaşanan yoğun nüfus göçünün bir sonucu olarak da düşünülmektedir. Nitekim, 1985-1990 döneminde Artvin'den il dışına göç sonucu 32 713 kişilik bir nüfus kaybı söz konusu olup, bu da İlin 1990 nüfusunun % 169'una eşit olmaktadır. Oysa söz konusu dönemde aynı oran; Artvin İlinin de içinde bulunduğu Karadeniz Bölgesi'nde % 102 ve Türkiye'de ise % 80 olarak gerçekleşmiştir (İl Gelişim Planı 2005).

Artvin ili nüfus yoğunluklarında meydana gelen değişimler de ilde yaşanan göçün bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Nitekim, Artvin ilinde 1985 yılında 31 ve 1990 yılında 29 olan nüfus yoğunluğu, 2000 yılında 26'ya düşmüştür. Artvin ili Karadeniz Bölgesi'ndeki 18 il arasında, nüfus yoğunluğu açısından 2000 yılında Karadeniz Bölgesi'nin en düşük nüfus yoğunluğuna sahip

ili olmuştur. Artvin ili aynı yıl Türkiye genelinde de en düşük nüfus yoğunluğuna sahip olan Tunceli ilinin ardından ikinci sırada yer almıştır (İl Gelişim Planı 2005).

Benzer şekilde, 1990-2000 periyodunda Artvin kent merkezi ve ilçe merkezlerinin ortalama yıllık nüfus artış hızı (% 24,2) da, yine gerek Türkiye (% 26,81) ve gerekse DKB ortalamasının (% 28,5) az da olsa altındadır (Tablo 2).

Tablo 2. Artvin İlçe Merkezlerinin Toplam Nüfusları ve Yıllık Nüfus Artış Hızları (%)

İlçe	1985	1990	1997	2000	1985-1990	1990-1997	1997-2000	1990-2000
Merkez	18 720	20 306	20 073	23 157	16,3	-1,6	47,6	13,1
Ardanuç	3 765	5 052	6 106	5 278	58,8	27,1	-48,6	4,4
Arhavi	9 079	10 048	13 251	14 079	20,3	39,5	20,2	33,7
Borçka	6 543	6 102	7 678	9 008	-14,0	32,8	53,3	38,9
Hopa	11 315	11 507	13 811	15 445	3,4	26,1	37,3	29,4
Murgul	-	4 278	4 766	3 801	-	15,4	-75,4	-11,8
Şavşat	4 916	4 850	7 847	7 325	-2,7	68,7	-22,9	41,2
Yusufeli	3 964	3 954	6 364	6 105	-0,5	68,0	-13,8	43,4
Toplam	58 302	66 097	79 896	84 198	25,1	27,1	17,5	24,2
Türkiye Kent)								26,8
DKB (Kent)								28,5

*Murgul ilçesi 1985 nüfus sayımında Borçka ilçesine bağlı olduğundan, 1985 nüfusu Borçka ilçesi nüfusu içerisinde gösterilmemiştir.

Kaynaklar : Artvin İl Gelişim Planı-2005

Öte yandan, yine 1990-2000 periyodunda, Artvin ilinde ilçe merkezlerine bağlı köylerin ve DKB köylerinin her ikisinin ortalama yıllık nüfus artış hızları (sırasıyla -% 30,9 ve -% 6,4), Türkiye köyleri ortalama yıllık nüfus artışının (% 4,21) oldukça altında kalmıştır.

Özetle, 1990-2000 periyodunda, Artvin il geneli, ilçe merkezleri ve köy nüfusu artış hızları, gerek DKB ve gerekse Türkiye ortalamalarının altında seyretmiştir. İlgili periyotta Artvin ili yerleşim birimlerinde gerçekleşen nüfus artış hızlarının Türkiye ortalamasının gerisinde kalmasında, İl dışına verilen göçün önemli etkisi olduğu ifade edilebilir.

Artvin merkez ilçe (kent merkezi + köyler) 2000 yılı itibariyle, İl genelinde en fazla nüfusa sahip ilçe olma özelliğindedir. 1990-2000 döneminde, 1997 nüfus sayımı hariç tutulursa, Artvin merkez ilçe (kent merkezi) nüfusunda bir artış söz konusudur. Artvin merkez ilçede 1997-2000 yılları arasında ortaya çıkan yaklaşık % 15'lik nüfus artışında özellikle Deriner Barajı inşaatının başlamasının etkili olduğu söylenebilir.

Ardanuç ilçesi toplam nüfus açısından, en düşük nüfusa sahip ikinci ilçe konumunda olmasının yanı sıra, 1985-2000 döneminde sürekli nüfus kaybeden ilçe olma özelliğine de sahiptir.

Arhavi ve Hopa ilçelerinin her ikisi de, bir önceki nüfus sayımına oranla, 1990 ve 1997 yıllarında nüfus kaybederken, 2000 yılında nüfusları artmıştır. Öte yandan, Hopa ilçesi Artvin merkezden sonra, en yüksek nüfusa sahip ikinci ilçe özelliğindedir. Artvin ilinde, 1985-2000 periyodunda, nüfusu sürekli artış gösteren sadece iki ilçe merkezi bulunmakta olup, bunlar da Arhavi ve Hopa'dır. Ayrıca, 1990-2000 döneminde her iki ilçe merkezine bağlı köylerin yıllık nüfus artış hızları negatif olup, Arhavi söz konusu dönemde İl genelinde, köylerden en yüksek oranda göç veren ikinci ilçe özelliğine sahiptir.

Borçka ilçesinin 1985-1997 döneminde sürekli azalış gösteren nüfusu, 1997-2000 döneminde artmıştır. Bununla birlikte, 1990-2000 döneminde bir nüfus kaybı söz konusudur. 1990-2000 periyodu dikkate alındığında; Borçka ilçe merkezinin yüksek bir nüfus artış hızına (% 38,9) sahip olduğu ve aynı zamanda Artvin genelinde üçüncü en yüksek nüfus artış hızına sahip ilçe merkezi olduğu görülmektedir. Borçka'ya bağlı köylerde ise 1997 yılına kadar sürekli bir nüfus kaybı var iken, 1997-2000 döneminde yaklaşık % 5'lik bir nüfus artışı gerçekleşmiştir. Borçka ilçe merkezi ve gerekse bağlı köylerde 1997-2000 döneminde görülen nüfus artışında, Borçka ve Muratlı Barajlarının inşası ve 1999 Düzce depreminin önemli etkisi olduğu ifade edilebilir.

Murgul ilçesi Artvin'e bağlı en düşük nüfuslu ilçe olması yanında, aynı zamanda sürekli nüfus kaybeden bir ilçe özelliğiyle de dikkati çekmektedir. Yine, *Murgul* ilçe merkezi Artvin ili genelinde 1990-2000 periyodunda nüfus artış hızı negatif olan, bir başka ifadeyle, göç veren tek ilçe merkezi konumunda olmasının yanı sıra, 2000 yılı itibarıyla en düşük nüfusa sahip ilçe merkezi olma özelliğine de sahiptir. *Murgul* ilçe merkezinde ortaya çıkan nüfus kaybının başlıca nedenleri arasında, ilçe halkının başlıca istihdam ve gelir kaynağı olan ve Karadeniz Bakır İşletmeleri A.Ş. tarafından işletilen bakır madeni fabrikasının kapanma noktasına gelmiş olmasıdır.

Şavşat ilçesi yıllık nüfus artış hızı tüm dönemlerde negatif değerler veren, bir başka ifadeyle sürekli nüfus kaybeden bir ilçe konumundadır. İlçe merkezinin nüfusu değişken bir yapı göstermekle birlikte, 1990-2000 dönemindeki % 41,2'lik nüfus artış hızı, hem Türkiye kent nüfusu yıllık artış hızı ve hem de Artvin ilçe merkezlerinin yıllık nüfus artış hızının üzerindedir. Söz konusu ilçe, 1990-2000 döneminde, köylerinin nüfus artış hızı en düşük üçüncü ilçe özelliğindedir.

Yusufeli ilçesi de *Şavşat* gibi sürekli nüfus kaybeden bir ilçe özelliğindedir. Buna karşılık, yine de en yüksek nüfusa sahip üçüncü ilçe konumundadır (Tablo 5). *Yusufeli* ilçe merkezinin nüfusu değişken bir yapı göstermekle birlikte, 1990-2000 döneminde % 43,4'lük nüfus artış hızıyla en yüksek nüfus artış hızına sahip ilçe merkezi olmuştur (Tablo 3). Öte yandan, *Yusufeli* köyleri sürekli nüfus kaybetmesi yönüyle de diğer ilçelere bağlı köylerden ayrılmaktadır. Ancak yine de köy nüfusu en yüksek olan ilçe *Yusufeli* olmaktadır.

III.2.1.2. Nüfusun Yerleşim Yerlerine Dağılımı

Artvin ili toplam nüfusunun yarısından fazlası köylerde yaşamaktadır. Nitekim, 2000 yılı itibarıyla İl nüfusu içinde; kent merkezinin payı % 12,2 iken, ilçe merkezlerinin payı % 31,9 ve köylerin payı ise % 55,9 olarak tespit edilmiştir. (Tablo 3).

Tablo 3. Artvin İli Nüfusunun Cinsiyete ve Yerleşim Yeri Tiplerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Kent Merkezi		İlçe Merkezleri		Köyler		İl Geneli	
	Nüfus	%	Nüfus	%	Nüfus	%	Nüfus	%
Erkek	12.514	13,0	31.957	33,1	51.128	54,0	96.599	100
Kadın	10.643	11,2	29.084	30,5	55.608	58,3	95.335	100
Toplam	23.157	12,2	61.041	31,9	107.736	55,9	191.934	100

Kaynak: Artvin İl Gelişme Planı-2005

Artvin ili nüfusunun cinsiyet ve yerleşim yeri tiplerine göre oransal dağılımı çok büyük farklılıklar göstermemekle birlikte, kent ve ilçe merkezlerinde erkek, köylerde ise kadın nüfusunun oransal üstünlüğü görülmektedir. Kent merkezi ve ilçe merkezlerinde erkek nüfusun öne çıkmasında, köyden kente ve ilçe merkezlerine doğru özellikle iş bulma umuduyla yaşanan göçte erkek nüfusun baskın olmasının rolü vardır.

III.2.1.3. Nüfusun Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Artvin ilinde, 1990'dan 2000 yılına gelinceye kadar, tüm yerleşim birimlerinde 15 yaş altı nüfusun toplam nüfus içindeki payında % 6,2 oranında azalma gerçekleşmiştir. Nitekim, il genelinde söz konusu oran 1990 yılında % 30,8 iken, 2000 yılında % 24,6 olmuştur. Benzer şekilde, aynı dönem için Türkiye genelinde de bir azalış söz konusudur. Buna karşılık, 2000 yılında 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (% 11,1), Türkiye ortalamasının (% 5,7) üzerinde olmakla birlikte, hem Artvin ve hem de Türkiye'de 1990-2000 döneminde söz konusu oran artmıştır. (Tablo 4).

Tablo 4. Yerleşim Yeri Tiplerinde Nüfusun Büyük Yaş Gruplarına Dağılımı, Medyan Yaş ve Yaş Bağımlılık Oranı

Yaş Grubu	Kent Merkezi (%)		İlçe Merkezleri (%)		Köyler (%)		Toplam (%)		Türkiye (%)	
	1990	2000	1990	2000	1990	2000	1990	2000	1990	2000
-15	32,1	25,1	30,7	28,4	30,3	22,3	30,8	24,6	34,96	29,8
15-64	64,7	70,3	61,2	65,4	60,3	62,5	61,5	64,4	60,69	64,5
65+	3,1	4,7	8,2	6,2	9,4	15,2	7,7	11,1	4,36	5,7
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Medyan Yaş	-	-	-	-	-	-	24,83	29,40	22,21	24,8
Top.Yaş bağ.Oranı	54,5	42,3	63,4	52,9	65,8	60	62,5	55,4	64,7	55,1

Kaynaklar: Artvin İl Gelişme Planı-2005

Özetle, iki nüfus sayımı arasında Artvin ilinde 15 yaş altı çocuk nüfusun oranı azalırken, 65 yaş üstü yaşlı nüfus oranında artış gerçekleşmiştir. Her iki kesim de çalışamayacak çağıdaki nüfusu temsil etmekle birlikte, hem 1990 ve hem de 2000 yıllarında özellikle Artvin iline ilişkin yaşlı nüfus oranının Türkiye genelinden fazla olması, Artvin ilinde ortalama ömrün Türkiye ortalamasının üzerinde olmasıyla açıklanabilir. Öte yandan, 1990-2000 periyodunda aktif nüfus olarak da adlandırılan 15-64 yaş grubu nüfus oranı Artvin ilinde Türkiye geneline benzer şekilde artış göstermiş ve 2000 yılında Türkiye ile yaklaşık aynı orana ulaşmıştır.

Medyan yaş göz önüne alındığında ise, nüfusun yarısının; Artvin ilinde 29,4 ve Türkiye genelinde ise 24,8 yaşından daha küçük olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka ifadeyle, Artvin ilinde Türkiye geneline göre nüfusun daha yaşlı olduğu, böyle bir sonucun ortaya çıkmasında da özellikle çalışma çağına giren genç nüfusun iş bulmak amacıyla ili terk etmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Nüfusu ekonomik açıdan değerlendirirken göz önüne alınması gereken en önemli değişkenlerden biri de yaş bağımlılık oranıdır. Yaş bağımlılık oranı; toplam yaş, genç ve yaşlı bağımlılık oranı olmak üzere üç farklı şekilde hesaplanabilmektedir. Bunlardan yaygın olarak kullanılanı, genç ve yaşlı bağımlılık oranını da içine alan toplam yaş bağımlılık oranıdır. DİE tarafından toplam yaş bağımlılık oranı ya da bağımlılık oranı; 15-64 yaş grubundaki her 100 kişi için 0-14 ile 65 ve daha yukarı yaş gruplarındaki kişi sayısı (DİE, 2003). olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, bağımlılık oranını; bir ekonomide aktif nüfus içerisinde, aktif olmayan nüfusun ya da kendisi dışında bakmak zorunda olduğu nüfusun oranı şeklinde ifade etmek de mümkündür. Söz konusu oran, gelişmiş ülkelerde genellikle düşük, buna karşılık gelişmekte olan ülkelerde ise nispeten daha yüksektir. Nitekim, bu oran 2000 yılı itibariyle Almanya (% 47,4), Fransa (% 50,8) ve İngiltere (% 50,3) gibi gelişmiş ülkelerde ortalama % 50'ler civarında seyrederken, Türkiye'de ise % 55,1 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Öte yandan, ekonomik açıdan topluma yük olan nüfus büyüklüğünü gösteren bağımlılık oranı, 2000 yılı itibariyle Artvin (% 55,4) ve Türkiye'de (%55,1) birbirine oldukça yakın değerdedir. Bununla birlikte, aynı oran kent ve ilçe merkezinde Türkiye ortalamasının altında, köylerde ise Türkiye ortalamasının üzerindedir. Hatta kent merkezinde gelişmiş ülkeler ortalamasının da altında ve ilçelerde ise bu ülkelerin ortalamasına yakın bir değer söz konusudur (Tablo 4).

Artvin ilinde, özellikle köylerin 15 yaş altı nüfus oranı açısından en düşük ve 65 yaş üzeri nüfus oranı açısından ise en yüksek oranlara sahip olması, daha önce de ifade edildiği gibi, köylerden dışarı doğru yaşanan yoğun nüfus göçünün bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Özetle, bağımlılık oranı açısından bakıldığında özellikle Artvin kent merkezi ve ilçe merkezlerinin, gelişmiş ülkelere yakın ve hatta altında oranlarla oldukça avantajlı bir konumda oldukları ifade edilebilir.

III.2.1.4. Medeni Durum

Artvin ili nüfusu yerleşim yerleri itibariyle medeni durum açısından değerlendirildiğinde, il merkezinde % 58, ilçe merkezlerinde % 58,6, köylerde % 64,9 ve il genelinde ise % 62,1 oranında evli olanların tüm yerleşim yerlerinde en fazla paya sahip olduğu görülmektedir.

Öte yandan, Türkiye’de 12 yaş ve üstü kadın nüfusun % 69 gibi büyük bir kısmının evli statüsünde (İl Gelişim Planı 2005) olduğu göz önünde bulundurulursa, Artvin merkezde kadınlar için bu payın % 60,2, ilçe merkezlerinde % 61,1, köylerde % 63,6 ve il genelinde ise % 62,5 olmak üzere Türkiye ortalamasının altında olduğu anlaşılmaktadır.

Yine, Artvin kent merkezi, ilçe merkezleri ve köyler ile il genelinde kadınlarda boşanma oranlarının (sırasıyla % 0,6, % 0,7, % 0,5, % 0,5), Türkiye ortalaması olan % 1,5’in (İl Gelişim Planı 2005) hayli altında kaldığı, bir başka ifadeyle tüm yerleşim yerlerinde boşanmış nüfus oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, Türkiye geneliyle kıyaslandığında, Artvin ilinde yapılan evliliklerin çok daha sağlam olduğu ve kolayca yıkılmadığı sonucunu ortaya koymaktadır.

III.2.1.5. Eğitim Durumu

Kişinin eğitim düzeyi insan davranışlarından pek çoğunu yüksek korelasyon ile açıklayan bir değişkendir. Bu nedenle eğitim düzeyi, ülkelerin sosyal kalkınmışlık düzeyini ölçmekte kullanılan insani gelişmişlik indeksini oluşturan üç değişkenden biridir (İl Gelişim Planı 2005)

Artvin erkek nüfusu içerisinde % 16,9 oranında yer alan okuma yazma bilmeyen nüfus, henüz okula başlamayanlardan oluşmaktadır. Öte yandan, 10-54 yaşları arasındaki gruplarda okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 5’lerin altında, bir başka ifadeyle, çok düşük oranlarda kalırken, 65 yaş üstü nüfus içinde okuma yazma bilmeyenler ise % 21,5’lik oranla önemli bir yekün oluşturmaktadır. Artvin genelinde erkek nüfusun eğitim durumuna genel olarak bakıldığında, sadece ilköğretim mezunu olanların % 39,4’lük oranla ilk sırada oldukları, bir okul bitirmeyip okuma yazma bilenlerin ise % 18,4 ile ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Yine erkekler arasında okuma yazma bilmeyenler % 5,6 iken, bir yüksek öğretim kurumundan mezun olanlar ise % 6,3 oranındadır

İlkokul+ilköğretimden mezun olma oranları dışında, tüm kriterler açısından erkeklerle karşılaştırıldığında, kadınlar açısından olumsuz bir tablo ortaya çıkmaktadır. Nitekim, 2000 yılı için Türkiye genelinde lise, lise dengi meslek okulu ve yüksek öğretim mezunu erkek oranı % 26,2 iken (İl Gelişim Planı 2005) il genelinde bu oran % 25,7 ile ülke ortalamasının çok az altında gerçekleşmiştir. Ancak, lise, lise dengi meslek okulu ve yüksek öğretim mezunu oranı kadınlar için Türkiye genelinde % 14,5 iken (İl Gelişim Planı 2005), il genelinde % 11,2 ile ülke ortalamasının altındadır. Bir başka ifadeyle, eğitim imkanlarından faydalanma noktasında, ülke genelinde var olan kadın erkek arasındaki dengesizlik, Artvin ilinde de mevcuttur. Hatta, Artvin ilinde kadınlar, eğitim imkânlarından yararlanmaya ilişkin olarak, hemcinslerine ait bir çok kriter açısından Ülke ortalama değerlerinden de geridedirler.

Öte yandan, eğitim durumunu bir de yerleşim yerleri ve cinsiyet yönünden kısaca değerlendirmek gerekirse, 25 ve daha yukarı yaştaki nüfus içinde en az ortaokul mezunu olanların payı, tüm yerleşim yerlerinde, erkek nüfus için kadın nüfustan oldukça yüksektir. İl merkezinde en az ortaokul mezunu olanların oranı erkeklerde % 62 ve kadınlarda % 32 düzeyinde iken, köylerde bu oran erkeklerde % 23 ve kadınlarda % 5 olmaktadır. (İl Gelişim Planı 2005) Dolayısıyla, il genelinde eğitim açısından kadınlar aleyhine olan durum, yerleşim yerleri özelinde de kendini göstermektedir.

III.2.1.6. Doğurganlık ve Ölümler

Doğumlar bir toplumda zaman içinde nüfus hareketliliğini, nesillerin devamını ve nüfusun gençleşmesini sağlayan hayati olaylardır. Tarih boyunca, 20. yüzyıla kadar ölümlerle birlikte yüksek düzeylerde seyreden doğurganlık Dünya nüfus artış hızının düşük düzeyde seyretmesine neden olmuştur. Özellikle 20. yüzyıl ortalarında gelişen teknolojiye bağlı olarak ölümlerdeki düşüş, bu düşüşe eş zamanlı doğurganlık düşüşü sağlayamayan yerlerde nüfus patlamalarına neden

olmuştur. Nüfus artış hızı ekonomik büyüme hızını azaltan bir etken olduğuna ve bugünün doğurganlığının etkileri 15-20 yıl sonra görülebileceğine göre doğurganlık planlama sürecinde önemli bir faktördür (İl Gelişim Planı 2005)

Artvin ilinde doğurganlık düzeyinde gerçekleşen değişim, çocuk-kadın oranına (doğurgan çağıdaki (15-49 yaş) her 1000 kadın için 0-4 yaş grubundaki çocuk sayısı) göre incelendiğinde, doğurgan çağıdaki kadın başına düşen ortalama çocuk sayısı 1960 yılına kadar yükselirken, bu yıldan sonra azalma göstermektedir. 1960 yılında doğurgan çağıdaki her bir 1000 kadına 716 çocuk düşerken, 2000 yılında doğurgan çağıdaki her 1000 kadına 303 çocuk düşmektedir. Aynı yıllarda, Türkiye genelinde doğurgan çağıdaki her 1000 kadına düşen çocuk sayısı ise sırasıyla 698 ve 362 olmuştur. Buna göre, kadın başına düşen çocuk sayısı 40 yıllık dönemde Artvin’de yaklaşık % 58, Türkiye genelinde ise % 48 oranında azalma göstermiştir (İl Gelişim Planı 2005)

Doğurganlık düzeyindeki değişimin yorumlanmasında kullanılabilir bir başka gösterge de, doğurganlık döneminin sonu olan 45-49 yaştaki bir kadın için ortalama çocuk sayısıdır. Bu gösterge, Artvin ilinde Türkiye’ye paralel şekilde doğurganlık düzeyinin düştüğünü göstermektedir. Nitekim, 1970’li yıllarda 45-49 yaştaki kadınlar Artvin’de ortalama 5,1, Türkiye’de ortalama 5,2 çocuk dünyaya getirmiş iken, 2000 yılında aynı kuşaktaki kadınlar hem Artvin ve hem de Türkiye’de ortalama 3,9 çocuk dünyaya getirmişlerdir (İl Gelişim Planı 2005)

Bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca (15-49 yaşları arasında) yaşayacağı ve belirli yaşa özel doğurganlık hızını takip edeceği varsayımı altında ortalama doğurabileceği canlı çocuk sayısı (İl Gelişim Planı 2005) olarak tanımlanan doğurganlık hızı, Artvin ilinde 1980 yılından itibaren sürekli bir azalmayla 2000 yılında 2,24 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, 2000 yılında Artvin ilindeki doğurganlık hızı Türkiye genelindeki 2,5’lik doğurganlık hızının altında gerçekleşmiştir

Diğer taraftan, bir kadının ortalama doğurabileceği kız çocuk sayısını göstermesiyle toplam doğurganlık hızından ayrılan katkılı yenilenme hızı ve çocuk sahibi olmada ortalama yaş değişkenleri açısından da Artvin ilinin (sırasıyla 1,09 ve 27,80) Türkiye genelinin (sırasıyla 1,24 ve 28,08) altında değerlere sahiptir.

Toplumun gelişmişlik düzeyinin göstergelerinden biri olan bebek ölüm hızı, Artvin ilinde 1967 yılından günümüze kadar olan dönemde ülke genelindeki yapıya benzer şekilde sürekli olarak azalmıştır. İlde 1967 yılında 1000 canlı doğumdan 161’i bir yaşını doldurmadan ölürken, 2000 yılında 1000 canlı doğumdan 43’ü bir yaşını doldurmadan ölmüştür. Söz konusu, bebek ölüm hızları Türkiye’de 1967 yılında 150 ve 2000 yılında da 43 olmak üzere yaklaşık olarak Artvin’le aynı gerçekleşmiştir (DİE, 2001).

Belli bir yıl içindeki her 1000 canlı doğan çocuk için bir yaşını doldurmadan ölen bebek sayısı olarak tanımlanan bebek ölüm hızı açısından Artvin ili ile Türkiye geneli aynı değere (% 43) sahiptir. Buna karşılık, belli bir yıl içinde 1-4 yaş grubundaki her 1000 çocuk için 1-4 yaş grubunda ölen çocuk sayısı şeklinde tanımlanan çocuk ölüm hızı, Artvin ilinde (% 8) Türkiye ortalamasının (% 7) biraz üzerinde gerçekleşmiştir (İl Gelişim Planı 2005)

Öte yandan, 1990-2000 döneminde, gerek canlı doğan çocuk sayısı ve gerekse yaşayan çocuk sayısı Türkiye geneline benzer şekilde, kent merkezi ve ilçe merkezlerinde artarken, köylerde ve il genelinde azalmıştır. Özellikle köylerde canlı doğan ve yaşayan çocuk sayısındaki belirgin düşüşte, il genelinde yoğun bir şekilde yaşanmakta olan köyden kente göçün önemli bir payı olduğu söylenebilir.

Bu noktada, dikkat çekici bir diğer özellik ise, canlı doğan çocuk sayısı içerisindeki yaşayan çocuk oranının; kent merkezi, ilçe merkezleri, köyler ve il genelinde 1990-2000 döneminde artış göstermiş olmasıdır. Söz konusu, artış aynı dönemde Türkiye geneli için de söz konusudur.

Bununla birlikte, söz konusu oranın 2000 yılında en düşük olduğu yerleşim yeri % 83,4 ile beklenildiği şekilde köyler olmuştur. Bu şekilde, yaşayan çocuk oranındaki artışın temelinde, gerek ulusal ve gerekse yerel düzeyde, giderek artan eğitim, sağlık ve bu kapsamdaki bilinçlendirme çalışmalarının katkısını ifade etmek gerekmektedir.

Evli kadın başına düşen yaşayan çocuk sayısı açısından bakıldığında; 1990-2000 döneminde il genelindeki tüm yerleşim yerleri ve Türkiye genelinde bir düşüş görülmeyle birlikte, her iki yılda

da kent merkezi ve ilçe merkezlerinde evli kadın başına düşen yaşayan çocuk sayısı köyler, il geneli ve Türkiye genelinde düşük sayıda gerçekleşmiştir.

III.2.1.7. Göçler

Türkiye’de az gelişmiş bölgelerden iş olanaklarının daha geniş olduğu sanayi ve ticaret merkezleriyle iklim koşullarının daha elverişli olduğu turizm merkezlerine doğru yoğun bir gönüllü iç göçün yaşandığı görülmektedir.

Yaşanılan bölgenin doğal koşulları sel baskını, deprem, yerleşim yerinin baraj altında kalması ve terör ise zorunlu göçe yol açan nedenler arasında sayılabilir. Zorunlu göçler 1990’lı yıllarla birlikte hızlanmış ve Türkiye’nin eski geleneksel göç bölgelerine olan akışı yeni bölgelerin ve kentlerin eklenmesi ile farklı boyut ve biçimlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Zorunlu göç, ilk olarak bulunulan ilin kırsalından kent merkezine, ardından da diğer illere gerçekleşmektedir. Göçler sonucu kentlere gelenler, kentli nüfusun yerleşik sosyoekonomik ve kültürel yapısını olumsuz etkilemektedir (İl Gelişim Planı 2005)

Artvin ilinde 1985-1990 genel nüfus sayımları* esas alındığında, il dışına göç eden insan sayısının il içine göçen insan sayısından fazla olduğu, bir başka ifadeyle Artvin’in net göçü negatif olan illerden olduğu Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5. 1990 Genel Nüfus Sayımına Göre Artvin İlinin Aldığı ve Verdiği Göç

Göç Durumu		Şehirden şehire	Köyden şehire	Şehirden Köye	Köyden Köye	Toplam
Aldığı	Sayı	8.257	5.884	4.873	1.889	20.903
Göç	%	40	28	23	9	100
Verdiği	Sayı	23.715	10.503	3.639	3.417	41.274
Göç	%	57	25	9	8	100
Net Göç		-15.458	-4.619	1.234	-1.528	-20.371

Kaynak: *Artvin İl Gelişme Planı-2005

Not: Göç analizlerinde (aldığı, verdiği, net göç) 1985 ve 1990 sayım günündeki daimi ikametgah nüfusunda ili ve yerleşim yeri (il ve ilçe merkezleri, bucak ve köyler) bilinmeyenler kapsamamaktadır. İllerin göç eden nüfusu içinde, daimi ikametgahı yurt dışı olanlar kapsamamaktadır. Yurt dışı sadece şehir olarak alınmıştır. İllerin göç eden nüfusu içinde, kendi ili içindeki hareketlilik kapsamıştır. Aynı il içinde, bir ilçe merkezinden başka bir ilçe merkezine, bir bucak veya köyden bir başka bucak veya köye olan göç ise kapsamamıştır.

Yine, aynı döneme ilişkin 73 il için yapılan değerlendirme sonucunda, Artvin net göç hızı negatif olan, yani il dışına göç veren toplam 53 il arasında en yüksek net göç hızına sahip dokuzuncu il konumunda, Karadeniz Bölgesi illeri arasında ise Gümüşhane ve Bayburt’un ardından en yüksek negatif net göç hızına sahip üçüncü il durumundadır (İl Gelişim Planı 2005)

Artvin ilinin verdiği göçün % 82 gibi çok büyük bir bölümü, şehirden şehire ve köyden şehire olmak üzere başka illerin şehir merkezlerinde toplanmıştır. Benzer şekilde, Artvin ilinin aldığı göçün büyük bir bölümü de, yine şehirden şehire ve köyden şehire olmak üzere ilin şehir merkezlerinde yoğunlaşmıştır.(Tablo-5)

Tablo 6. 1990 Genel Nüfus Sayımına Göre Artvin İli İçinde Göç Durumu

Yerleşim Yeri Tipi	Göç Alan			Toplam	%	
	Kent Merkezi	İlçe Merkezleri	Köyler			
Göç Veren	Kent Merkezi	-	396	517	913	10,7
	İlçe Merkezleri	920	-	1.331	2.251	26,3
	Köyler	1.295	4.103	-	5.398	63,0
Toplam		2.215	4.499	1.848	8.562	100,0
%		25,9	52,5	21,6	100,0	-

Kaynak: Artvin İl Gelişme Planı-2005

Tablo 6’de görüldüğü üzere göç edenlerin yaklaşık % 78’i kent merkezi ve ilçe merkezlerini tercih etmektedirler. Bir başka ifadeyle, Artvin ili sınırları içerisindeki nüfus hareketliliği sürecinde, köy dışındaki yerleşim birimleri büyük bir çekim merkezi olma özelliğine sahiptir. Buna bağlı olarak da il içindeki göçe önemli bir oranda köyler kaynak oluşturmaktadır. Bu şekilde, kent merkezi ve ilçe merkezlerinin il içindeki göçün çok büyük bir kısmını çekmesinde, işsizliğin önemli bir sorun olduğu köylerde yaşayanlar arasında, bu yerleşim yerlerinin iş bulma noktasında bir umut kapısı olarak görülmesinin etkili olduğu söylenebilir. Kaldı ki, kent merkezi ve ilçe merkezlerinde, özellikle gün geçtikçe gelişen hizmet sektörünün alternatif iş imkanları sunuyor olmasının (İl Gelişim Planı 2005) da göç dalgasının oluşumunda önemli bir faktör olduğu ifade edilebilir.

III.2.2. Tarım

İlin tarımsal kaynakları ve tarımsal üretimi, Artvin İl Gelişim Planı Tarım Sektörü Raporu’nda 1997 yılı ve sonrası itibariyle ilçeler bazında ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu incelemede, il için hazırlanan Tarım Master Planı verilerinden, arazi ve anket çalışmalarından büyük ölçüde yararlanılmıştır.

2001 Genel Tarım Sayımı Türkiye Geneli Sonuçları henüz açıklanmadığı için raporda zorunlu olarak 1991 Genel Tarım Sayımı Sonuçları kullanılmıştır. Tarım arazileri ile ilgili harita ve yüzölçümü bilgileri konusunda, AGEP hazırlık çalışmaları kapsamında İle ilişkin yapılan coğrafi bilgi sistemi çalışmalarından da yararlanılmıştır.

DİE’nin verilerine göre, 2001 yılı itibariyle sabit fiyatlarla Artvin ili ekonomisi içinde tarım sektörü % 20.9’luk paya sahiptir. Bu oranın % 15.7’si çiftçilik ve hayvancılık, % 4.7’si ormancılık ve % 0.5’i balıkçılık alt sektörlerine aittir. İl ekonomisinde tarım sektörünün 2001 yılı itibariyle gelişme hızı % 3.6 olarak gerçekleşmiştir (İl Gelişim Planı 2005)

III.2.2.1. Tarım Alanlarının Amaç Dışı Kullanımı

Artvin ilinin en verimli topraklarının bulunduğu alüvyon ovalar üzerinde yerleşim alanları kurulmuştur. Bunun en tipik örneği Karadeniz sahilindeki ilçelerden Hopa ve Arhavi’de gözlenmektedir. Yerleşim yerlerinin tarım alanlarında yoğunlaşması, gelecekte bu yerleşim alanlarının genişlemesi ile birlikte, tarımsal alan kayıplarının daha da artmasına neden olacaktır.

III.2.2.2. Verimli Tarım Arazisinin Sınırlı Olması

Artvin ilinin gerçek alanının çok küçük kısmı (% 0.01) I. sınıf tarım arazisidir. Mutlak tarım alanı olarak tanımlanan I, II ve III. sınıf arazi toplamı, toplam arazi varlığının yaklaşık % 1’ini oluşturmaktadır (Tablo 7). Bu veriler net olarak, tarım topraklarının korunmasına ilişkin çalışmaların Artvin için son derece önem taşıdığını göstermektedir.

Tablo 7. Artvin İlinde Arazinin Kullanma Kabiliyetine Göre Dağılımı

Arazi Kabiliyet Sınıfı	I Sınıf	II. Sınıf	III.Sınıf	IV.Sınıf	V-VIII Sınıf	Diğer	Toplam Alan
Alan (Ha)	83	2.138	4.768	27.222	701.276	1.213	736.700
Oran (%)	-	0,29	0,65	3,69	95,20	0,16	100,00

Kaynak: Artvin İl Gelişim Planı-2005

Özel önlemler alınarak özel ürünler için kullanılabilir IV.sınıf arazilerle birlikte İlde mutlak tarım yapılabilir alan 34 211 ha’dır. Bu da göstermektedir ki, Artvin İli gerçek alanının sadece % 4,55’i ekilen tarım alanı olarak kullanılabilir niteliktedir. “Köylerde yaşayan nüfusun 107.736 olduğu dikkate alınırsa fert başına 3 dekar bir arazi düşmektedir. Bu arazi kıtlığı ile kalkınmak mümkün olmayacağına göre Artvin İlinde tarım dışı kalkınma arayışlarına gidilmelidir. Ancak mevcut tarım alanlarından da azami istifade imkanları araştırılmalı ve sağlanmalıdır.” (Bknz:İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

Artvin İlının yüzölçümü 736.700 ha. (7 367 km²) olup, mevcut arazinin; % 24'ü kültür dışı arazi (176.808 ha), % 53'ü orman arazisi (390.453 ha), % 14'ü mera,yaylak ve kışlak(103.138 ha) ve % 9 tarım arazisinden(66.303 ha) oluşmaktadır.

Ülke geneli ile karşılaştırıldığında Artvin İli arazi varlığının büyük bir kısmını orman arazilerinin (% 53) oluşturduğu görülmektedir. Mevcut tarım arazilerinin bir kısmının ise orman vasfı taşıyan arazilerin zamanla tahrip edilmesi sonucu ortaya çıktığı, taban arazi varlığının düşük olduğu söylenebilir. Toplam 164.319 ha'lık kültür arazisinin 27.479 ha'ı ekim dikim yapılan kültür arazisi olup, İl genel alanının % 3,72'sini oluşturmaktadır.

Toplam kültür arazisinin % 20,64'üne karşılık gelen 34.211 ha sulanabilir alanın, ancak 10,781 ha'ında sulama yapılabilmektedir. Mülga Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü tarafından sulamaya açılması planlanan 5 yılda 7.622 ha alan ile birlikte bu rakam 18.403 ha ulaşacaktır. Önümüzdeki 10 yıl içerisinde ise 34.211 ha sulanabilir arazinin tamamının sulamaya açılması hedeflenmektedir.

Toplam tarım arazisinin kullanım şekilleri itibariyle dağılımına bakıldığında; % 52,80'i çayır ve yem bitkileri alan (350.127 Da), %13,37'si Çay (88,663 Da), % 8,82'si Hububat(58.505), % 7,38'i Tarla Ürünleri (48.942 Da), % 5,46'si Fındık (36.208 Da) , % 3,97'si Meyve (26.367 Da), % 3,15'i Sebze (20.905 Da) , % 0,92'si Bağ (6.512 Da) , %0,63'ü zeytin (4.240 Da) ve % 3,09'ü Kullanılabilir durumda olan ancak kullanılmayan alan(20.531 Da) niteliğindedir

Bu da göstermektedir ki, yıllar itibariyle İlde tarımsal arazilerin bir kısmının kullanımından vazgeçilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında köylerden İl merkezi ve İl dışına doğru yaşanan yoğun göçün etkili olduğu söylenebilir.

İlçelere göre arazi kullanımına bakıldığında, en fazla ekili tarım alanının Yusufeli ve Hopa ilçelerinde, en az ekili tarım alanının ise Murgul ve Ardanuç ilçelerinde olduğu görülmektedir. En fazla çayır ve mera alanı ise sırasıyla Şavşat ve Ardanuç ilçelerinde bulunmaktadır. En fazla orman ve fundalık alan ise Yusufeli'nde ve Merkez ilçede bulunmaktadır. Tarım dışı olarak sınıflandırılan alanlarda ise en büyük paya yine Yusufeli ilçesi sahiptir. (Tablo 8).

Tarımsal faaliyette kullanılan arazi miktarının, tarım amaçlı kullanılabilir arazi miktarından fazla oluşu, tarımsal faaliyetlerin tarım alanlarının dışına taşıdığını göstermektedir. Bu durum, çay ve fındık dikiminde kullanılan alan büyüklüğü ile ilgili olup, ayrıntılı bir şekilde sektör raporunda verilmiştir.

Tablo 8. İlçelerde Arazinin Kullanımına Göre Dağılımı (2002)

İlçeler	Ekili Tarım Alanı		Orman ve Funda		Çayır ve Mera		Tarım Dışı*		Toplam Alan	
	Ha	%	Ha	%	Ha	%	Ha	%	Ha	%
Merkez	2 076	1,91	80 838	74,51	11 520	10,62	14 066	12,96	108 500	100
Ardanuç	1 888	1,91	38 289	38,71	36 847	37,26	21 876	22,12	98 900	100
Arhavi	5.038	16,85	17.451	58,36	2 354	7,87	5 057	16,91	29 900	100
Borçka	5.387	6,74	54.286	67,94	3 644	4,56	16 583	20,75	79 900	100
Hopa	5.513	26,00	10.076	47,53	3 868	18,25	1 743	8,22	21 200	100
Murgul	864	2,57	25.069	74,61	1 936	5,76	5 731	17,06	33 600	100
Şavşat	1.973	1,43	59.476	43,19	45 529	33,06	30 722	22,31	137 700	100
Yusufeli	9.281	4,09	104.968	46,24	25 113	11,06	87 638	38,61	227 000	100
TOPLAM	32.019	4,35	390.453	53,00	130 811	17,76	183 416	24,90	736 700	100

Kaynak: Artvin İl Gelişme Planı-2005

* Tarım dışı alan toplamına yerleşim yerleri ve su yüzeyleri dahildir.

III.2.2.3. Hayvancılığın Gelişmemiş Olması Yada Gelişmemesi

İl genelinde 2002 yılı itibariyle toplam küçükbaş hayvan sayısı içinde koyunun payı % 88,5 düzeyindedir. Küçükbaş hayvanların türler itibariyle ilçelere dağılımına bakıldığında; koyunların % 80,1'inin Ardanuç, Şavşat, Hopa ve Yusufeli olmak üzere dört ilçede toplandığı görülmektedir. Söz konusu dört ilçe arasında ise koyunlar yoğunluğuna göre sırasıyla; Ardanuç (% 43,2), Şavşat (%

14,9), Hopa (% 11,2) ve Yusufeli (% 10,9) ilçelerinde bulunmaktadır. Toplam küçükbaş hayvan sayısı içinde Hopa % 2,8 ile ilk sırada yer alırken, onu % 2,4 ile Arhavi izlemektedir.

İlde bulunan büyükbaş hayvan sayısının türler itibariyle oransal dağılımı 1998- 2002 yılları arasında değişim göstermiştir. Nitekim, 1998 yılında toplam büyükbaş hayvan sayısı içinde yerli ırk % 62,2; melez % 29,6 ve kültür ırkı da % 8,2 ağırlığa sahip iken, 2002 yılında bu oranlar yerli ırk % 54,4; melez % 35,8 ve kültür ırkı ise % 9,8 olmuştur. Dolayısıyla, söz konusu dönemde, yerli ırk oranında önemli bir düşüş yaşanırken, melez ve kültür ırkı oranında artış olmuştur.

Genel olarak bakıldığında İlde yıllar itibariyle hayvan sayısında bir düşüş söz konusudur. Nitekim, İldeki toplam küçükbaş hayvan sayısı 1998'de 113 295 iken, 2002 yılında 82 149'a gerileyerek % 27,5 oranında azalmıştır. Aynı dönemde, benzer düşüşler büyükbaş hayvancılıkta da gerçekleşmiştir.. Ancak büyükbaş hayvan sayısındaki azalma hızı, küçükbaş hayvan sayısındaki azalma hızından daha yavaş olmuştur.

İl genelinde çayır-mera alanı yaklaşık 130.810 ha olup, bunun da 45.529 ha'ı Şavşat ilçesinde, 36.847 ha'ı Ardanuç ilçesinde, 25.113 ha'ı Yusufeli ilçesinde ve 11.519 ha'ı Merkez ilçe sınırları içinde bulunmaktadır. Diğer ilçeler ise, çayır-mera alanı olarak büyük bir potansiyele sahip değildir.

“Ardanuç ve Şavşat İlçelerinde nüfusun İl dışına göçü nedeniyle kültür bitkisi ekimi yapılmayan tarlalar, çayır ve mera alanlarına dönüşmüştür. Böylece bu İlçelerde yem bitkilerinde üretim artışı husule gelmiştir. Bu durumun doğal sonucu olarak büyükbaş hayvancılık gelişmektedir. Bu tarım kolunun daha da gelişmesi ve hayvansal ürün üretimi ile ticaretinin bu ilçelerde gelişmesi için büyük bir potansiyel mevcuttur.” (Bknz:İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

III.2.2.4. Su Ürünleri Potansiyelinin Yeterince Değerlendirilememesi

Artvin İlinde su ürünleri üretimi bakımından oldukça büyük bir potansiyel bulunmaktadır. Ancak, İlin denize kıyısının bulunmasına rağmen, su ürünleri endüstrisi yeterince gelişmemiştir. Bununla birlikte, İlde denizden avcılık yoluyla yılda yaklaşık 33 000 ton civarında balık avlanmaktadır.

Öte yandan, mevcut kaynak suları ve Çoruh Nehrini besleyen kaliteli ve çok sayıdaki akarsular tatlı su balıkçılığının geliştirilmesinde olumlu etki yapmaktadır. Ayrıca Çoruh Nehri üzerinde şu anda yapımı devam eden ve yapılacak olan barajların tamamlanması da kafes balıkçılığı için iyi bir potansiyel doğuracaktır.

Artvin İlının bütün İlçelerinde alabalık üretim tesisleri mevcut olup, il genelinde 2002 yılı itibariyle Tarım Bakanlığı'nca onaylanan 29 adet 470 ton/yıl kapasiteli ve 2 adet de 6 ton/yıl kapasiteli projersiz küçük aile işletmesi bulunmaktadır. Bunların dışında ön izin aşamasında olan 2 adet 10 ton/yıl ve 2 Adet 25 ton/yıl kapasiteli su ürünleri üretim projeleri mevcuttur. Ancak, büyük pazarlara uzak olma ve soğuk hava deposunun olmayışı, pazarlama probleminin yaşanmasına neden olmaktadır. Ayrıca yem fiyatlarının yüksek olması üreticileri zor durumda bırakmaktadır.

III.2.2.5. Kooperatiflerde Ortak Çalışma Kültürünün Yeterince Gelişmemiş Olması

İl genelinde kooperatifleşmenin özellikle orman ve çay sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir. İlde faaliyet gösteren 74 adet kooperatifin 16.211 adet ortağı bulunmaktadır. İl tarım sektöründe 2000 yılı itibariyle yaklaşık 49 bin kişinin istihdam edildiği dikkate alınır (Köy toplam nüfusu 107.736), tarımsal nüfusun kooperatifleşme oranı yaklaşık % 33 düzeyine ulaşmaktadır. Bu oran ilk bakışta örgütlenme eğilimi yüksek bir İl görüntüsü vermektedir. Ancak ayrıntılı bir detaylı bir şekilde incelendiğinde, Artvin İlinde kooperatif örgütlenmesinin yeterli olmadığı görülmektedir. Zira, genel olarak kooperatiflerde ortaklaşa üretim ve pazarlama faaliyetlerine fazlaca rastlanmamaktadır.

Bununla birlikte, İlde faaliyet gösteren kooperatifler içinde, çay üreticileri kooperatifleri gibi gerçek anlamda kooperatif örgütlenmesi ve faaliyeti gösteren kooperatiflerde söz konusudur. İl genelinde, faaliyet konusuna göre çay üreticiliğinden sonra en fazla kooperatif örgütlenmesi ormancılık alanındadır

III.2.2.6.Yapılaşma ve Tarımsal Amaçlı Kullanım Nedeniyle Orman Alanlarında Oluşan Tahribat ve Kadastro Sorunu

İl'de orman alanları, bitkisel üretim amaçlı olarak tarım alanlarına dönüştürülmektedir. Özellikle fındık ve çay yetiştirmek için ormanların açılması, orman varlığı ve devamlılığı açısından büyük tehdit oluşturmaktadır. İl genelinde orman köylerinde genellikle gelir düzeylerinin düşük oluşunun yanı sıra, küçük ve dağınık yerleşimin fazla oluşu bu tehdidi daha da artırmaktadır.

Ormanların korunabilmesi ve mülkiyet durumunun yasal yönden güvenceye kavuşması bakımından orman kadastro çalışması son derece önemlidir. Özellikle orman amenajman planları gibi planlama çalışmalarının normal şartlarda ancak sahibi ve sınırları belli olan orman alanları için yapılması söz konusudur. Ancak, Ülke genelinde olduğu gibi Artvin İlinde de orman kadastro çalışmalarının tamamlanma oranı oldukça düşüktür. Böyle olunca da çok sosyal ihtilafların ortaya çıkması sonucu, çoğu yerde ormancılık faaliyetlerinin aksamasına neden olmaktadır.

Artvin İlinde kadastro problemi arazinin sarplığı bağlı olarak çalışma koşullarının güç olması ve yerleşim alanlarının ormanların içerisinde dağınık olmasından dolayı kendini daha fazla hissettirmektedir. İl genelindeki tüm orman alanının sadece % 3,5'inde orman kadastro çalışmaları bitirilebilmiştir.

Artvin OBM bünyesinde kurulacak kadastro komisyonları ile ve özel sektörden de yararlanılarak 6831 sayılı orman yasasına göre orman kadastro çalışmalarının bir an önce bitirilmesi Ülke ormancılık sektörü için olduğu kadar, Artvin ili için de son derece önemlidir.

III.2.2.7. İldeki Ormanların Fonksiyonel Olarak Planlanmamış Olması

Ülkemizin toplam orman alanı 20 763 248 ha olup, bu alan ülke yüz ölçümünün % 26'sını oluşturmaktadır. Artvin ilinin de içinde bulunduğu Doğu Karadeniz Bölgesi (DKB)'nde ise bu oran % 34 civarındadır. Artvin ili 390 453 ha orman alanına sahip olup, orman alanının il genel alanına oranı %53'e karşılık gelmektedir. DKB' de bulunan ormanların da % 29'u Artvin ili sınırları içerisinde.

Artvin İli ormanlarının kuruluşlarına göre dağılımına bakıldığında (Tablo 9); 276 865 ha'lık kısmını tohumdan oluşmuş kuru ormanları 113 588 ha'ı ise sürgünlerden oluşmuş olan baltalık ormanları oluşturmaktadır. En fazla kuru orman alanına sahip İşletme Müdürlüğü Borçka OİM olurken, en fazla baltalık orman alanı ise Yusufeli OİM'de bulunmaktadır.

Ağaç türleri, orman ekosisteminin ve dolayısıyla orman kaynaklarının başlıca öğeleri arasında yer almaktadır. Bu noktadan hareketle, Artvin OBM ormanlarında yayılış gösteren asli ağaç türleri arasında; Doğu Ladini (*Picea orientalis* (L.) Link.), Doğu Kayını (*Fagus orientalis* Lipsky.), Doğu Karadeniz Göknarı (*Abies nordmanniana* 34 subsp. *nordmanniana*), Sarıçam (*Pinus sylvestris* L.), Sakallı Kızılağaç (*Alnus glutinosa* subsp. *barbata*), Kestane (*Castanea sativa*), Meşeler (*Quercus* sp.), Adi Gürgen (*Carpinus betulus*), Akçaağaçlar (*Acer* sp), Ihlamurlar (*Tilia* sp) ve Üvezler (*Sorbus* sp.) yaygın bir şekilde bulunduğu görülmektedir. Öte yandan, Artvin ili sınırları içinde toplam 1 268 tür tespit edilmiş olup, bunların da 119 adedi endemik tür niteliğindedir (Tüfekçioğlu vd., 2004).

Tablo 9. Artvin Orman Bölge Müdürlüğü Ormanlarının Kuruluşlarına Göre Dağılımı

İşletme Müdürlüğü	KORU		BALTALIK		Ormanlık Alan (Ha)	Diğer Alanlar (Ha)	Toplam Alan (Ha)
	Normal (Ha)	Bozuk (Ha)	Normal (Ha)	Bozuk (Ha)			
Artvin	39.782	10.747	4.284	26.025	80.838	28.471	109.309
Ardanuç	17.827	3.472	2.462	14.529	38.290	38.258	76.548
Arhavi	15.416	11.422	-	687	27.525	21.458	48.983
Borçka	51.194	24.651	248	3.262	79.355	39.531	118.886
Şavşat	24.324	22.079	48	13.025	59.476	74.860	134.336
Yusufeli	36.366	19.585	-	49.018	104.969	119.804	224.773
Toplam	184.909	91.956	7.042	106.546	390.453	322.382	712.835

Kaynak: Artvin İl Gelişme Planı-2005

Yukarıda orman varlığına ilişkin çok genel özellikleri verilen Artvin OBM ormanlarında ağırlıklı olarak odun hammaddesi üretimi eksenli bir işletmecilik anlayışıyla faydalanılmaktadır. Bunun da başlıca nedeni Ülke genelinde olduğu gibi Artvin OBM’de uygulanmakta olan orman amenajman planlarının çok amaçlı planlar olmamasıdır.

Bir başka ifadeyle, ormanların işletilmesinde temel planlar olan amenajman planlarında, ağırlıklı olarak odun üretimi ana amaç olarak belirlenmekte ve plan bu amacı gerçekleştirmeye yönelik uygulanmaktadır. Oysa ki, ormanların odun üretimi fonksiyonunun yanında, toprak koruma, su koruma, çığ önleme, gürültü önleme, rekreasyon vb. çok sayıda fonksiyonu söz konusudur.

Türkiye genelinde orman kaynaklarından sağlanan pozitif dışsallıkların diğer bir deyişle, faydaların ekonomik değerlerini tahmin etmek amacıyla ele alınan bir çalışmada, Türkiye orman kaynaklarının toplam ekonomik değeri içinde odun kökenli ürün üretimi dışındaki faydaların oranı % 56 olarak belirlenmiştir (Türker vd., 2005).

Ancak, bu tahminde odun dışı faydaların ekonomik değerlerinin birtakım varsayımlardan hareketle en düşük değerler olarak tahmin edilmeye çalışıldığı da unutulmamalıdır. Bu nedenle, aslında odun dışı faydaların ekonomik değerleri, orman kaynaklarının toplam ekonomik değeri içerisinde görüldüğünden daha yüksek oranlarda olmak durumundadır

Özetle, orman kaynaklarının içinde odun kökenli ürün değerlerinde çok daha fazla bir yekün tutan odun dışı değerlerin de artık amenajman planlarına birer amaç olarak dahil edilmesi gerekmektedir. Bu yapılırken de temel hareket noktasının toplumsal talepler ve bu taleplerin önceliklerinin tespiti olduğu da unutulmamalıdır.

III.2.2.8. İlde Odun Hammaddesini Değerlendirecek Sanayinin Yeterli Olmaması

Artvin ilinin sahip olduğu orman alanlarının, odun üretimi açısından % 35’i verimli, % 65’i ise verimsiz orman alanları niteliğindedir.(Tablo 10).

Tablo 10. Artvin OBM Ormanlık Alanlarının İşletme Müdürlüklerine Dağılımı

İşletme Müdürlüğü		Verimli orman alanı (ha)	Verimsiz orman alanı (ha)	Toplam orman alanı (ha)
Artvin		6.604	20.921	27.525
Ardanuç		39.343	41.495	80.838
Arhavi		16.756	21533	38.289
Borçka		35.775	43.579	79.355
Şavşat		19.444	40.032	59.476
Yusufeli		20.171	84.797	104.968
Artvin	Toplam	138.094	252.358	390.453
OBM	Oran (%)	35	65	100

Kaynak: Artvin İl Gelişme Planı-2005

Artvin OBM’de yıllık etanın 418 000 m³ olduğu düşünülürse, Artvin ilinin odun kökenli hammadde potansiyeli açısından oldukça zengin olduğu görülmektedir. Ancak, bu potansiyeli değerlendirecek sanayi tesisleri noktasında yetersizdir. Özellikle son yıllarda kamu sektörü bünyesinde faaliyet gösteren Lif levha fabrikası ve bazı kereste fabrikalarının sürekli zarar etmeleri ve teknolojik gelişmelere ayak uyduramamaları nedeniyle kapatılmaları, bu alanda İl’e yapılabilecek yeni yatırımlar için de olumsuz bir örnek teşkil etmiştir.

İl genelinde orman ürünleri sanayinde faaliyet gösteren işletmeler ise daha çok kereste gibi ara malı üretimine dönük faaliyet göstermektedir. Bu ise, nispeten pazar fiyatı ve katma değeri düşük ürünler üretilmesine neden olmaktadır. Bu noktada, odun hammaddesine dayalı nihai tüketicilere yönelik üretim yapacak mobilya vb. alanlarda yatırım yapılması, İl’de gelecekte bir

mobilya sitesi oluşturmanın temellerinin şimdiden atılması ve planlamaların buna göre yapılması önem taşımaktadır.

III.2.3. Sanayi

Artvin ilinin coğrafi konumuna bağlı olarak, hammadde ve tüketim pazarlarına uzak oluşu, sanayi tabanının zayıf oluşu gibi özellikler, İl genelinde, sanayi sektörünün gelişim sürecini olumsuz yönde etkilemiştir.

Bu süreçte özel sektör, İle yatırım yapma konusunda fazlaca istekli olmamıştır. Bununla birlikte devlet, ormancılık, madencilik ve tarım sektörlerinde; orman ürünleri, bakır madeni ve çay gibi hammadde kaynaklarını değerlendirmeye yönelik olarak gerçekleştirdiği yatırımlarla İl sanayinin itici gücü olmuştur.

Ancak, son yıllarda yapılan özelleştirmelerle birlikte söz konusu yatırımlardaki devlet payı da giderek azalmış ve böylece sanayileşmesi yeterince gelişmemiş olan İlde, sektör mevcut durumundan daha da geriye gitmiştir. Bu gerilemede, sanayileşme açısından sahip olunan dezavantajlarla birlikte, yeterli girişimci ve sermayenin İle çekilememesinin de önemli payı olmuştur.

III.2.3.1Mevcut Sanayinin Gerilemesi

Artvin ilinde 1996 yılında sabit fiyatlarla İl GSYİH'sının % 42.7'sini sanayi sektörü oluştururken (Artvin İl Gelişme Planı-2005), 2000 yılına gelindiğinde bu oran % 20.6'ya gerilemiştir (Tablo 11). Bir başka ifadeyle, dört yıllık periyot sonunda sanayi sektörünün İl GSYİH'sı içindeki payı, başlangıçtaki payının yarısına düşmüştür.

Tablo 11. Artvin İli Sanayi Sektörünün 2000 Yılı İtibariyle Durumu (1987 Yılı Fiyatlarıyla)

Alt Sektörler	Artvin			Karadeniz Bölgesi			Türkiye		
	A (Milyon TL)	B (%)	C (%)	A (Milyon TL)	B (%)	C (%)	A (Milyon TL)	B (%)	C (%)
Madencilik ve Taşocakçılığı	33.973	11,4	-4,5	179.262	1,7	0,7	1.642.901	1,4	-1,1
İmalat Sanayii	21.464	7,2	-13,3	1.972.902	18,3	5,2	28.277.751	23,8	6,4
Elektrik, Gaz, Su	6.336	2,1	6,1	284.706	2,6	3,1	3.817.244	3,2	6,5
TOPLAM	61.773	20,6	-6,8	2.436.870	22,6	4,6	22.737.896	28,4	6,0

A: Değer, B: Sektör Payı, C:Gelişme Hızı

Kaynak: Artvin İl Gelişme Planı-2005

Artvin ilinde 2000 yılı itibariyle madencilik ve taşocakçılığı sektörü, il GSYİH'sı içinde % 11.4'lük payla sanayi sektörü içinde ilk sırada yer alırken, Karadeniz Bölgesi ve Türkiye genelinde ise sanayi sektörü içerisinde; sırasıyla % 18.3 ve % 23.8'lik oranlarla imalat sanayi ilk sırayı almıştır.

İlin zengin maden kaynaklarına sahip olmasının sonucunda madencilik sektörü GSYİH açısından sanayi sektörü içerisinde ilk sırayı almasına rağmen, söz konusu sektörde 2000 yılında, bir önceki yıla göre % 4.5'lik , 2001 yılında ise % 24'lük küçülme gerçekleşmiştir. Benzer şekilde, sabit fiyatlara göre Artvin ili sanayi sektöründeki gelişme hızı bir önceki yıla göre 2000 yılında - % 6.8, 2001 yılında ise - % 16.3 olarak gerçekleşmiştir. Bir başka ifadeyle, Artvin sanayiinde her iki yılda da gerileme yaşamıştır.(Tablo-11)

Öte yandan, cari fiyatlara göre Artvin ili sanayi sektörü hasılasının Karadeniz Bölgesi ve Türkiye sanayi hasılası içindeki payı incelendiğinde; 1987 yılında Artvin ili sanayi hasılası Karadeniz bölgesi sanayi hasılasından % 4,78 ve Türkiye sanayi hasılasından % 3,9 pay alırken, bu pay yıllar itibariyle azalma göstermiş ve 2001 yılında Karadeniz Bölgesi sanayi hasılası içindeki payı % 2'ye ve Türkiye sanayi hasılası içindeki payı % 1,5'e gerilemiştir.

Bir başka ifadeyle, altı yıllık periyot sonunda Artvin ili sanayi sektörü hasılasının hem Karadeniz Bölgesi ve hem de Türkiye sanayi hasılası içindeki oranında, 2001 yılı sonu itibariyle yaklaşık % 60 oranında bir azalma görülmüştür (Artvin İl Gelişme Planı-2005). Cari fiyatlara göre ortaya çıkan bu azalma, aynı zamanda sabit fiyatlara göre meydana gelen azalmayla da paralellik göstermektedir.

Artvin İli nüfusunu yerinde tutmak için 1917-1988 döneminde kamu sektörü öncülüğünde madencilik, gıda, enerji ve orman ürünleri alanında bir sanayi tabanı oluşturulmuştur.

Ancak, İlin coğrafi konumu, düşük il nüfusu, sermaye yetersizliği ve sermayenin marjinal etkinliğinin düşüklüğü nedenleriyle, bu sanayi tabanı üzerine özel sektör öncülüğünde bir küçük ve orta ölçekli sanayileşme süreci oturtulamamıştır. Bu nedenle, kamunun imalat sektöründen çekilmesiyle birlikte sanayi sektörü zayıflamış ve İl neredeyse sadece madencilik ve taşocakçılığı alt sektörüne bağlı hale gelmiştir.

Ancak, son yıllarda, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe yaşanan gerilemenin de etkisiyle, Artvin ili sanayi sektörünün gelişme hızında genel bir düşüş trendinin yaşandığı, buna bağlı olarak da sanayi sektörünün İl GSYİH'sı içindeki payının azalma eğilimine girdiği bariz bir şekilde görülmektedir.

III.2.3.2. Sanayi Tabanının Zayıf Olması

İl ve ilçelerde sanayi sektörünün gelişmesi sürecinde, mevcut projelerin kapasitelerinin artırılması ve yeni projelerin hayata geçirilebilmesi için, gerekli alt yapı yatırımlarının tamamlanmış olması gerekmektedir. Bu kapsamda, sanayinin oluşturacağı dışsal etkilerle, bulunduğu çevre üzerinde meydana getirmesi muhtemel olumsuzlukların asgariye düzeye indirilmesi, işletmelerin belirli yerlerde toplanarak üretim ve hammadde maliyetlerini azaltmak suretiyle faaliyetlerini daha etkin ve verimli şekilde sürdürebilmeleri vb.avantajlar sağlayan küçük sanayi siteleri ve organize sanayi bölgeleri önemli birer araç konumundadırlar.

Buna karşılık İl arazisinin yarısından fazlasının ormanlık, kalan kısmının da neredeyse tamamının topografyasının çok engebeli olması nedeniyle, sanayi tesisleri kurmaya uygun alanların oldukça sınırlı olması ve küçük sanayinin günümüze kadar belirli bir seviyeye ulaşamaması sebebiyle, Artvin'de herhangi bir küçük sanayi sitesi ve organize sanayi bölgesi henüz faaliyete geçmemiştir. Özellikle ilçelerde, belediyelerin kendi imkânları ile yaptıkları küçük sanayi sitesi benzeri toplu işyerleri mevcut olmakla birlikte, bu iş yerleri, yetersiz alt yapıları ve işyeri büyüklükleri itibariyle günümüz gereksinimlerine cevap verebilecek niteliklerde değildir.

Öte yandan, gerek kamu ve gerekse özel sektör açısından bakıldığında İl genelinde sanayi sektörünün işyeri sayısı ve istihdam noktasında gelişmiş olduğunu söylemek mümkün değildir. Özellikle son yıllarda, geçmişte devlet tarafından yapılan Lif Levha Fabrikası ve ORÜS'e bağlı kimi işletmelerin de tasfiye edilmesi, Artvin İli sanayinin daha da gerilemesine neden olmuştur.

İl genelinde herhangi bir küçük sanayi sitesi ya da organize sanayi bölgesinin mevcut olmayışı, dolayısıyla sanayi tabanının zayıf olması da, sanayi sektörünün yeterince gelişmemesinde bir diğer faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca, sanayi alt yapısının zayıf olması; sanayinin çeşitli kollarında faaliyet gösteren girişimcilerin birbirleriyle bilgi ve teknoloji alışverişini, bazı üretim araç gereçlerinin ortak kullanılabilmesi imkanlarını, ölçek ekonomisinin sağlayabileceği faydaları ve özellikle sanayileşme sürecinde önemli bir yeri olan sanayileşme atmosferinin oluşturulmasını da engellemektedir.

III.2.3.3. Sanayi Sektörü Üretim ve Sermaye Düzeyinin Oldukça Düşük Olması

Artvin ilinde 2004 yılı sonu itibariyle, sadece 13 adet önemli sayılabilecek sanayi işletmesi faaliyet göstermektedir. Ölçek büyüklüğü açısından İlde sadece 5 adet büyük ölçekli işletme olduğu görülmektedir.

Bir başka ifadeyle, İlde büyük ölçekli işletmelerin sayısı yok denecek kadar azdır. Burada dikkati çeken bir husus da tüm büyük ölçekli işletmelerin kamu sektöründe faaliyet gösteriyor olmasıdır.

Öte yandan, neredeyse tamamına yakını küçük ve orta ölçekli sanayi (KOS) işletmelerinden oluşan il sanayinde, küçük ölçekli sanayi işletmelerinin oranı % 99 iken, orta ölçekli sanayi işletmelerinin oranı ise sadece % 1'dir.

Yine, küçük ölçekli işletmeler istihdamın % 71'ine sahiptirler. Küçük ölçekli işletmelerin belirgin bir üstünlüğünün olduğu sanayi sektöründe, doğal olarak her bir işletme başına düşen üretim ve sermaye miktarları da oldukça düşük seviyelerde gerçekleşmektedir.

Tablo 12. Artvin İli İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren KOS İşletmelerinin Ölçeksel Bazda İşyeri Sayısı ve İstihdam Durumu

Ölçek Türü		Türkiye				Karadeniz				Artvin			
		İşyeri		İstihdam		İşyeri		İstihdam		İşyeri		İstihdam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Küçük	1-9	186.574	95	545.809	58	17.387	96	41.116	60	268	98	551	61
	10-49	7.972	4	175.660	19	563	3	12.910	19	3	1	89	10
	Toplam	194.546	99	721.469	77	17.950	99	54.026	79	271	99	640	71
Orta	50-99	1.405	1	97.356	10	93	1	6.252	8	2	1	130	15
	100-199	842	-	116.319	13	61	-	8.693	13	1	-	127	14
	Toplam	2.247	1	213.675	23	154	1	14.945	21	3	1	257	29
Genel Toplam		196.793	100	935.144	100	18.104	100	68.971	100	274	100	897	100

Kaynak: Artvin İl Gelişme Planı-2005

Özetle, Artvin ili sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmeler, başta tarım ve hayvancılık olmak üzere, ilin doğal kaynak potansiyelini değerlendirmeye yönelik olarak faaliyet gösteren gıda, maden ve orman ürünleri ağırlıklı bir yapıya sahiptir. Sanayi sektöründe faaliyet gösteren söz konusu işletmelerin temel özelliği KOS işletmelerinden oluşmasıdır.

KOS işletmeleri arasında ise yukarıda da değinildiği gibi küçük ölçekli işletmeler çok büyük bir paya sahiptir. Yine, bu işletmeler gelişmiş pazarlama kanallarına sahip olmadıklarından, ürünlerini ağırlıklı olarak kurulu 40 buldukları yerleşim merkezleri ya da civarlarındaki yerel pazarlarda pazarlayabilmektedirler. Gerek hammadde ve gerekse pazarlama noktasında karşılaşılan darboğazlar, söz konusu sanayi işletmelerinin kapasite kullanım oranlarının ve dolayısıyla üretim miktarlarının düşük olması sonucunu doğurmaktadır. Devam eden bu kısır döngünün bir sonucu olarak da, işletmelerin sermayeleri oldukça küçülmüş bulunmaktadır.

Ayrıca işletmelerin çoğunlukla küçük ölçekli ve aile işletmeleri karakterinde olması, söz konusu işletmelerin etkin ve verimli bir işletmecilik faaliyeti sürdürmelerini, gelişen teknoloji ve yeniliklere ayak uydurabilmelerini de engellemektedir.

III.2.3.4. Sanayi Sektörü Yatırımlarının Finansmanında Sorunlar Yaşanması

Artvin İli'nde sanayi yatırımlarının gelişim süreci incelendiğinde, özellikle büyük ölçekli yatırımların kamu sektörü öncülüğünde ya da desteğinde hayata geçirildiği görülmektedir. İlin doğal kaynak potansiyelini değerlendirmeye yönelik olarak madencilik ve orman ürünleri sanayinde yapılan yatırımlar bu noktada öne çıkmaktadır. Ancak, sözü edilen yatırımlar son zamanlarda gerek rezervlerin bitme noktasına gelmesi ve gerekse işletmelerin özelleştirme kapsamına alınması neticesinde, sanayi sektöründeki ağırlıklarını bir bir kaybetme sürecine girmiştir.

Bu noktada, İl sanayi sektörünü canlandırabilecek yeni sanayi yatırımlarına ihtiyaç duyulmakla birlikte, bu yatırımlara hayatiyet kazandırılabilmesi oldukça zordur. Zira, Ülkedeki yüksek enflasyon ve faiz oranlarına bağlı olarak, yatırım için ihtiyaç duyulan fonlar istenilen yer ve zamanda istenilen miktarda temin edilememektedir.

Gerek il içinden ve gerekse il dışından Artvin'e yatırım yapma eğiliminde olan girişimciler, makro ekonomik yapıdan kaynaklanan bu olumsuzluklara ilaveten, ilin coğrafi konumu ve topografik yapısı ile hammadde ve tüketim merkezlerine olan uzaklıkları da göz önünde bulundurduğunda, Artvin ilinde herhangi bir yatırım yaparak risk almak yerine, ya daha avantajlı bölgelere yatırım yapma ya da tasarruflarını mevduat, bono vb. sanayi sektörü dışında daha güvenli alanlarda değerlendirme yolunu seçmektedirler.

Diğer taraftan, Artvin ilinde Sarp Kapısı'nın açılmasıyla birlikte ticaret sektöründe görülen hızlı gelişme neticesinde, hem Doğu Karadeniz Bölgesi ve hem de bu bölgede yer alan Artvin ilinde, potansiyel girişimciler tarafından ticaretin sanayiden çok daha güvenli ve çok daha fazla gelir getiren bir faaliyet alanı olarak algılanması sonucu ortaya çıkmıştır. Zira, bu bölge uzun yıllardan beri bir tüketim pazarı ya da merkezi olarak algılandığından, yapılan yatırımlar da bundan etkilenmektedir. Bu durum, girişimcilerin ticaret yatırımlarını sanayi yatırımlarına oranla daha fazla tercih etme ve sermayelerini daha avantajlı gördükleri ticaret yatırımlarına kaydırma eğilimine girmelerine neden olmuş ve Artvin ili sanayi sektöründe ciddi finansman sıkıntılarını da beraberinde getirmiştir. Özellikle Artvin gibi sanayi yatırımları açısından çok sayıda dezavantajı olan, sanayileşme noktasında geri kalmış ve de sanayi sektörü gerileme trendine girmiş bir İlde, sanayileşme hareketinin başlatılabilmesi için dışarıdan sermaye enjekte edilmesinin büyük önemi vardır.

III.2.3.5. Ekonomik Hinterlandının Darlığı ve Ulusal Pazarlara Uzak Olması

Artvin bir sınır şehir olmasının yanı sıra, yaşanan göçlerle sürekli nüfus kaybetmesi sonucu, gerek nüfus büyüklüğü ve gerekse nüfus yoğunluğu açısından ülkemizdeki 81 il arasında son sıralarda yer almaktadır. Öte yandan, Ülkemiz sanayisinin itici gücü konumunda olan İstanbul, İzmit, Bursa vb illere ve dolayısıyla hammadde ve tüketim pazarlarına uzak oluşu ve de ulaşım imkanlarının sınırlı oluşu nedeniyle, sanayide kullanılacak hammadde ve girdilerin temini noktasında Artvin ili önemli dezavantajlara sahiptir.

Nitekim, sanayi sektörünün çeşitli alt dalları için ihtiyaç duyulan girdilerin İl dışından temini oldukça zor ve yüksek maliyetler gerektirmektedir. Bu noktada, İlde özellikle imalat sanayinde, sınırlı da olsa mevcut yerel hammadde kaynaklarının kullanımı öne kazanmaktadır. Ancak, üretilen ya da üretilebilecek ürünlerin pazarlanmasında hem ulusal pazarlara uzak oluşu ve hem de İlin ekonomik hinterlandının darlığı önemli bir sorun teşkil etmektedir.

İlin sahip olduğu ve sanayide kullanılan belli başlı girdileri arasında çay, odun hammaddesi ve madenler gelmektedir. Bunların dışında da gerek gıda ve gerekse taş ve toprağa dayalı sanayide kullanılabilecek hammadde potansiyeli olmasına rağmen, bunları sanayide değerlendirmeye dönük yatırımlar söz konusu değildir. Gıda sanayinde hammadde olarak kullanılan ve İlde kurulu bulunan imalat sanayi işletmelerinde işlenen en önemli ve neredeyse yegane tarımsal ürün olarak çay öne çıkmaktadır.

Ancak, çaya olan aşırı bağımlılık tarımsal sanayinin gelişmesi önündeki başlıca engel olarak kendini hissettirmektedir. Zira, çay üretiminde topografik şartların da etkisiyle emek yoğun teknolojinin yaygın bir şekilde kullanımı, tüm Doğu Karadeniz Bölgesi'nde olduğu gibi Artvin ilinde de tarımsal alet ve makinelere dayalı bir imalat sanayi gelişiminin önünü kesmektedir. Söz konusu tarımsal imalat sanayi sadece küçük tarımsal araç ve gereçlerin üretimi faaliyetleri ekseninde yoğunlaşmaktadır. Bir diğer önemli hammadde kaynağı olan ormanlardan elde edilen odun hammaddesi ise daha çok küçük ölçekli aile işletmesi şeklinde nitelendirilebilecek kereste ve mobilya imalathanelerinde değerlendirilmektedir.

Odun hammaddesi aynı zamanda çevre illere ve sanayisi gelişmiş büyük şehirlere de pazarlanan önemli bir hammadde özelliğindedir. Çay ve odun hammaddesinden dolayı İl imalat sanayi içerisinde; orman ürünleri ve mobilya sanayi (% 39.2) ile gıda, içki ve tütün sanayi (% 28.2) sağladıkları istihdam açısından ilk iki sırada yer almaktadırlar Çay ve odun hammaddesi dışında sahip olunan zengin maden yatakları ise madencilik sektörünün de İlde gelişmesine neden olmuştur. Ancak, yenilenemeyen bir doğal kaynak olması nedeniyle maden rezervleri de artık tükenme aşamasına gelmiş ve bu da madencilik sektörünün gerilemesine yol açmıştır.

Özetle, sürekli göçlerle birlikte nüfusu giderek azalan, bir sınır kenti olarak Türkiye'nin en uç noktasında yer alan ve ulaşım noktasında önemli sorunları olan Artvin İli'nde, sınırlı da olsa üretilen ürünlerin bölgesel ve özellikle de ulusal pazarlara sunulması zorlaşmaktadır. Bu durum, aynı zamanda İl genelinde üretime dönük yapılabilecek yeni yatırımları da olumsuz yönde etkilemektedir.

III.2.3.6. Sanayi Sektörü Yatırımları Konusunda İlin Olumsuz Bir İmaja Sahip Olması

Artvin İlinin coğrafi konumuna bağlı olarak hammadde ve tüketim pazarlarına uzak oluşu, sanayi tabanının zayıf oluşu gibi özellikler, İl genelinde, sanayi sektörünün gelişim sürecini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu süreçte, özel sektör ile yatırım yapma konusunda fazlaca istekli olmamıştır. Bununla birlikte devlet ormancılık, madencilik ve tarım sektörlerinde; orman ürünleri, bakır ve çay gibi hammadde kaynaklarını değerlendirmeye yönelik olarak gerçekleştirdiği yatırımlarla İl sanayinin itici gücü olmuştur. Ancak, son yıllarda yapılan özelleştirmelerle birlikte söz konusu yatırımlardaki devlet payı da giderek azalmış ve böylece sanayileşmesi yeterince gelişmemiş olan İlde, sektör mevcut durumundan daha da geriye gitmiştir. Bu gerilemede, sanayileşme açısından sahip olunan dezavantajlarla birlikte, yeterli girişimci ve sermayenin ile çekilememesinin de önemli payı olmuştur.

Artvin İli'nde tüm sektörleri ve özellikle de sanayi sektörünü canlandırmak ve sektör faaliyetlerine süreklilik kazandırabilmek için öncelikli olarak yapılması gereken, müteşebbisler ve sermaye sahiplerinin zihninde Artvin'e ilişkin var olan olumsuz imajın ortadan kaldırılmasıdır. Sanayileşme sürecinde başlıca darboğazlar olan İlin coğrafi konumu dolayısıyla hammadde ve tüketim merkezlerine uzaklığı ve topografik yapısına bağlı bir takım olumsuzlukların gözerdi edilmesi ya da bunlara müdahale edilmesi mümkün olmayabilir. Ancak bu noktada izlenmesi gereken geleceğe dönük temel strateji;

İlin sanayi sektörü özelinde sahip olduğu; zayıf yönler, tehditler ve darboğazları imkanlar ölçüsünde olumluya çevirmek, buna karşılık, kuvvetli yönler, fırsatlar, avantajlar ve potansiyelleri de olabildiğince öne çıkararak, İli müteşebbisler ve sermaye sahipleri için çekim merkezi haline getirmektedir.

Artvin İlinin sektördeki yeni imajının oluşturulmasında; öncelikle organize sanayi bölgesi ya da küçük sanayi siteleri kurularak sanayi tabanının sağlamlştırılması gerekmektedir. Ardından, sanayi sektörü açısından İlin sahip olduğu potansiyellerin ve fırsatların kapsamlı bir şekilde envanterinin yapılması, söz konusu potansiyellerden hareketle yatırım kararlarının verilmesi gerekmektedir.

Nitekim, Birleşik Devletler Topluluğu Ülkeleri'nin gelecekte siyasi ve ekonomik açıdan istikrara kavuşmasıyla birlikte, bu ülkelerde sanayi ürünleri için önemli bir talep, bir başka ifadeyle pazar oluşması, Artvin ili için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. İşte bu noktada, söz konusu ülkelere yakınlığı ve ulaşım noktasındaki imkânları da göz önüne alındığında, Artvin İli için özellikle küçük ölçekli işletmeler eksenli bir sanayileşme atağı başlatılması kaçınılmaz olacaktır.

III.2.4.Hizmetler

Artvin ilinde 2001 yılı itibariyle hizmet sektörünün 1987 sabit fiyatlarıyla İl GSYİH'sı içindeki payı % 61,4 olup, hizmet sektörü kapsamında ki en büyük İl GSYİH'sı içinde % 24,7'lik oranla ulaştırma ve haberleşme alt sektörüne aittir. Onu İl genelinde tarımın ardından % 20,3 ile üçüncü sırada yer alan ticaret sektörü izlemektedir. Hizmet sektörü kapsamında inşaat, mali kuruluşlar, konut sahipliği vb diğer alt sektörlerin payı ise oldukça düşüktür.

III.2.4.1 Turizm

III.2.4.1.1.Turizmde Mevcut Durum

Dünyada en hızlı gelişen hizmet sektörlerinden biri olan turizm, döviz gelirleri, istihdam yaratma ve diğer sektörlerle olan etkisiyle ülke ekonomilerinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Diğer taraftan, ülkeler arasındaki yakınlaşmayı ve insanlar arasındaki kaynaşmayı arttırıcı özelliği nedeniyle turizm, ülkelerin dış imajlarının oluşması, şekillenmesi ve tanınmasında da etkin bir rol oynamaktadır.

Dünya turizminde talep yapısı hızlı bir şekilde değişmektedir. Değişen talep yapısı, Türkiye'deki turizmi giderek daha avantajlı konuma getirmektedir. Geleneksel 3 S; Sea (Deniz), Sand (Kum), Sun (Güneş) odaklı talep yapısında, Dünya Turizm Örgütünün (WTO) önümüzdeki 20 yılın temel eğilimleri ve tüketici profiline ilişkin yaptığı araştırma sonucu, 3 E Exciting (Heyecan),

Entertainment (Eğlence), Educational (Eğitim)) anlayışı hakim olacaktır. Bu anlayışta var olan unsurlardan hemen hepsinin Türkiye’de mevcut oluşu turizmi gelecek 20 yılda ayrıcalıklı kılacaktır. Bu bağlamda, Ülkemizin 2020 yılı hedefi olan 60 milyon turist, 50 milyar \$ gelir hedefine ulaşması mümkün olacaktır.

Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan Artvin, Karadeniz sahil şeridinin sınır ilidir. İl’in toprakları sarp ve geçit vermeyen dağlarla kaplıdır. 5000 yıllık tarihi geçmişini boyunca coğrafi konumunun uygunluğu nedeniyle değişik medeniyetlerin yaşadığı en eski yerleşim merkezlerinden biri olmuştur. Tarihin doğa ile kucaklaştığı İl’de, farklı medeniyetlerin kalıntıları kültür turizminin zenginleşmesini sağlamıştır. İl’in zengin doğal kaynakları çeşitli turizm değerlerini oluşturmaktadır.

İlde turizm sektörü ciddi anlamda 1990’lı yılların ortalarında gelişme göstermiştir. Bu tarihten önce yabancı turist grupları turlar aracılığı ile veya bağımsız olarak gelmişlerdir. Ancak bu sayı önemli yatırımları gerektirecek çoğunluğa ulaşamamıştır. Bölgeye yoğun yabancı ziyaretçi akımı ilk olarak Sovyetler Birliği’nin dağılma sürecini takiben 1990’lı yılların başında olmuştur. Bu ülkelerden gelenlerin büyük bölümü iş amaçlı gelmeleri ile “bavul ticareti” denilen hareketliliğe neden olmuşlardır.

İl genelinde yapılan geceleme sayıları düşüktür (Tablo 13). Belediye Belgeli Tesislerde ortalama kalış süreleri 1.7 gün, Türkiye genelinde ise 2.6 gündür. Bakanlık Belgeli Tesislerde ise bu süre 1.45 gün, Türkiye genelinde 2.6 gündür. Turistlerin yörede geçirdikleri süre, Türkiye ortalamasından daha kısadır. Aynı durum tesislerin doluluk oranlarında da görülmektedir. 2002 yılında Türkiye’de Bakanlık Belgeli Tesislerde doluluk oranı %49 iken, ilde %35 olarak gerçekleşmiştir. İlde Belediye Belgeli Tesislerde bu oran %28 iken Türkiye Genelinde % 15’tir. Bu durum ildeki Belediye Belgeli tesislerin vasıflarının üstün olduğunu göstermektedir.

Tablo 13. İl’de Bakanlık ve Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Geceleme ve Ortalama Kalış Süreleri (2002)

İller	Belge Türü	Konaklama Sayıları			Geceleme Sayıları			Yatak Sayısı	Ort. Kalış Süresi			Doluluk Oranı %
		Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		Yab	Yerl	Topl	
Artvin	Belediye	14.348	46.261	60.609	30.790	72.075	102.865	2.421	2,1	1,6	1,7	28,0
	Bakanlık	13.487	46.104	59.591	21.674	59.637	81.311	684	1,6	1,3	1,45	35,0
	Toplam	27.835	62.365	120.200	52.464	131.712	184.176	3.105	1,88	1,43	1,53	31,5
Türkiye	Belediye	3.249.837	8.456.432	11.706.269	9.901.035	13.028.808	22.929.843	408.005	3,0	1,5	2,0	15,0
	Bakanlık	9.871.594	7.916.706	17.788.300	43.312.498	15.202.445	58.514.943	396.148	4,4	1,9	3,3	49,0
	Toplam	13.121.431	16.373.138	29.494.569	53.213.533	28.231.253	81.444.786	801153	4,06	1,72	2,76	28,0

Kaynak: Artvin İl Gelişme Planı-2005

2003 yılı verilerine göre İl’de 3224 yatak bulunmaktadır. Toplam yatakların %69’unu oluşturan 2421 adedi Belediye Belgeli, 803’ü ise Bakanlık Belgelidir. Bölgedeki tesis ve yatak adedi ve bunların sınıfları Türkiye ortalamasının altında bulunmaktadır.

Bölgeye yönelik yabancı turizm talebinin düşük ve istikrarsız olduğunu İl’de konaklayan yabancı turist sayıları ile konaklayan kişi ve geceleme sayılarını gösteren veriler de doğrulamaktadır.

Artvin’e 2003 yılı içerisinde 43 ülkeden gelip geceleme yapan yabancı turist toplamı 46 661 kişidir. Bu ülkeler arasında BDT ülkeleri ve İsrail başı çekmektedir. (Tablo 14).

Tablo 14. Artvin’e Gelen Yabancı Turist Sayısının Ülkelere Göre Dağılımı (2003).

Uyruğu	Gelen	Konaklayan
BDT	14.221	35.233
İsrail	3.296	4.089
Almanya	512	836
Fransa	310	498
Avusturya	259	370

Kaynak : Artvin İl Gelişme Planı-2005

III.2.4.1.2 İlin Turizm Varlıkları

Artvin ili turizm doğal ve tarihi turizm varlıkları bakımından oldukça zengindir. İlde termal turizme konu olabilecek varlıklar Tablo 15’de, doğal turizm varlıkları Tablo 16’da ve tarihi ve kültürel turizm varlıkları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 15. İlde Turizm Potansiyeline Sahip Termal Kaynaklar Termal Kaynağın Bulunduğu Yer Hangi Hastalığa İyi Geldiği*

Termal Kaynağın Bulunduğu Yer	Hangi Hastalığa İyi Geldiği*
Artvin-Kafkasör	Romatizmal hastalıklar
Artvin-Genya Yaylası	Bilinmiyor
Artvin-Zeytinlik Sant Mevkii	Mide şikayetleri
Artvin-Merkez Şehitlik Köyü	Hemoroit+Romatizmal hastalıklar
Ardanuç Güleş Köyü	Romatizma ağrıları
Ardanuç Ballı Köyü	Romatizma ağrıları
Ardanuç Bulanık Köyü	Romatizma ağrıları
Ardanuç Tepedüzü Köyü	Romatizma ağrıları
Ardanuç Torbalı Köyü	Romatizma ağrıları
Ardanuç Sakarya Köyü	Romatizma ağrıları
Ardanuç Kapı Köyü	Mide ağrıları
Borçka Karşıköy Mevkii	Böbrek ve mide şikayetleri
Borçka Balcı Köyü	Karın ağrıları
Murgul Korucular Köyü	Mide ve böbrek ağrıları
Şavşat Maden Köyü	Bilinmiyor
Şavşat Çermik Köyü Goriyet Mevkii	Romatizma ağrıları
Şavşat Kocabey Köyü Laşet Mevkii	Romatizma ağrıları
Şavşat Meşeli Köyü Agara Mevkii	Romatizma ağrıları
Şavşat Ciritdüzü Köyü Beleşet Mevkii	Eklem ağrıları
Şavşat Yavuz Köyü Cerma Mevkii	Prostat ve böbrek ağrıları
Şavşat Ilıca Köyü Sakat Mevkii	Egzama ağrıları
Şavşat Ilıca Köyü Karapınar Mevkii	Bel ağrıları
Şavşat Veliköy Çiçinet Mevkii	Kaşıntı
Şavşat Karaağaç Köyü Civlik Mevkii	Kaşıntı
Şavşat Tepeköy Jejeta Mevkii	Romatizma ağrıları
Şavşat Şenköy Kargabazar Mevkii	Göz hastalıkları
Şavşat Kirazlı Köyü Köprü Mevkii	Romatizma ağrıları
Yusufeli Sarıgöl Sarısular Mevkii	Romatizma ve Mide ağrıları
Şavşat Çamlıca Köyü Handeresi Mevkii	Romatizma ağrıları
Borçka Otingo Çermiği	Romatizma

Kaynak: Artvin İl Gelişme Planı-2005 * Halk arasında söylenenleri yansıtmaktadır.

Tablo 16. Artvin İli Doğal Turizm Kaynakları Envanteri

Turizm Kaynakları	MERKEZ	ARDANUÇ	ARHAVİ	BORÇKA	HOPA	ŞAŞAT	YUSUFELİ	MURGUL
Dağlar	-Artvin Dağı	-Kürdevan Dağı -Bulanık Horasan T		-Karçal Dağları		-Arsiyan Dağı	-Kaçkar ve Altıparmak Dağları	
Göller	-Deriner Baraj Gölü	-Bilbilan Karagöl - Geçitli Karagöl	-Karagöl	-Karagöl -Borçka Baraj Gölü -Muratlı Baraj Gölü		-Şavşat Karagöl -Meşeli Köyü Karagöl -Arsiyan Karagöl -Bilbilan karagöl -Boğa ve Kız Gölleri	-Kaçkar Krater Gölü -Karagöl	-Maden Karagölü
Nehirler ve Akarsular	Çoruh Nehri -Berta Deresi -Karçal Suyu -Hatila Deresi -Melo Deresi	-Ardanuç Deresi -Bulanık Deresi	-Arhavi Deresi -Küçükköy Şelalesi	-Klaskur Suyu -Devuskel Deresi -Chala Deresi	-Sundura Deresi -Kemalpaşa Çamurlu Deresi -Kemalpaşa Dereci Deresi	-Şavşat Suyu	-İspir Çayı -Barhal Çayı	-Kavarcet Deresi -Başköy Deresi
Yaylalar	-Merkez Erenler Köyü Yaylası -Beştaşlı Yaylası -Berta Yaylaları -Kuvarsan Yaylası -Başhatila Yaylası	-Danzot Yaylası -Çurisbil Yaylası -Bilbilan Yaylası, - Bereket Dalahet Kitat Yaylası, - Bulanık Soçluk Yaylası	-Sırtayla -Alacagöl Yaylası -Dikme Yaylası	-Karçal Yaylaları (Beyazsu, Gorgit, Aralık, Adagül , Kaynarca, Balcı, Lekoban, Mereta ve Yaylası)		-Arsiyan Yaylası -Sahara Yaylası -Sateve Yaylası -Meydancık Yaylaları	-Yaylalar Köyü Yaylası -Salıkvan Yaylası -Döbe Yaylası -Aros Yaylası	
Doğal Güzellikler ve Koruma Alanları	-Hatila Vadisi Milli Parkı -Kafkasör Turizm Merk. -Çoruh Vadisi Koruma Alanı	-Cehennem Deresi Kanyonu		-Macahel Gorgit Tabiatı Koruma Alanı -Macahel Efeler Tabiatı Koruma Alanı	-Çamburnu Tabiat Koruma Alanı	-Şavşat Karagöl -Sahara Milli Parkı	-Kaçkar Turizm Merkezi	
Kumsal ve Plajlar			-Arhavi Plajı		-Kemalpaşa Plajı (Mavi Bayrak) -Kopmuş Plajı			

Artvin İli Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014

Bitkisel Çeşitlilik (flora)	Endemik ve nesli tehlikede olan Artvin Zambağı, Artvin Safranı, Peygamber çiçeği(Centaurea hedgei), dam koruğu,	Peygamber çiçeği(Centaurea hedgei), endemik akçağaç türü (Acer divergens)	Nesli tehlikede olan kardelen, peygamber çiçeği(Centaurea hedgei) ve dam koruğu	Nesli tehlikede olan kardelen	Nesli tehlikede olan kardelen		Nesli tehlikede olan Yusufeli çar çiçeği, ve dam koruğu endemik akçağaç türü (Acer divergens)	Dünyada sadece iki türü olan "dağ gülü" Türkiyede sadece Tiryal dağında mevcuttur. Saha koruma statüsüne kavuşturulmalıdır. Ayrıca alanda Türkiye orman güllerinin tüm tür ve hibridleri mevcuttur.
	Yaban Hayatı	-Boz Ayı -Karaca -Çengel Boynuzlu Dağ Keçicisi -Kurt -Tilki -Çakal	-Boz Ayı -Kurt -Çakal -Tilki -Kınalı Keklik	-Sazlık Kuş Gözlem -Boz Ayı -Karaca	-Boz Ayı -Karaca -Kurt -Çakal -Tilki	-Fırındüzü Cefuka Sultan Selim Yırtıcı Kuş Gözlemciliği Merkezi -Kafkas Engereği	Balıkli-Maden Yaban Hayatı Koruma Sahası -Boz Ayı -Kurt -Çakal -Tilki -Kınalı keklik -Dağ Horozu	-Dağ Keçisi -Boz Ayı -Kurt -Tilki -Çakal -Ur Kekliği -Dağ Horozu -Kınalı Keklik

Tablo 17. Artvin İli Tarihi ve Kültürel Turizm Kaynakları Envanteri

	MERKEZ	ARDANUÇ	ARHAVİ	BORÇKA	HOPA	ŞAŞAT	YUSUFELİ	MURGUL
A. TARİHİ DEĞERLER								
* Arkeolojik Kalıntılar (Kale, hamam, çeşme, köprü, mağara vb.)	-Artvin Kalesi -Sarıbudak Kalesi -Berta Köprüsü -Artvin Hamamı -Salih bey Çeşmesi	-Gevhernik Kalesi -Ferhatlı Kalesi -Kutlu Köyü -Aydın Köyü kalesi -Klarcet Kalesi -Sakarya Köyü Bal Mağarası -Avcılar Köprüsü -Kale Mahallesi Hamamı - Kapıköy Toprakkale	-Ciha Kalesi -Çifte Köprüler -Derecik Köprüsü - Ortacalar Çifte Köprü	-Düzköy -Vaniti ve Han Köprüleri - Demirciler Köyü Köprüsü -Üç Gözü Köprüsü	-Ciha Kalesi -Kemalpaşa, Osmaniye ve Albaşı Köprüleri -Sugören Köprüsü	-Satlel Kalesi - Civarhisar Kalesi -Parih Kalesi -Otluca Köyü Mahzeni	-Demirkent Kalesi - Köprügören Kalesi -Esbeki Kalesi -Bostancı Köyü Kalesi -Bakırtepe Köyü Savangin Mağarası	-Murgul Köprüsü

Artvin İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014

* Dini Yapılar (Cami, türbe, kilise,	-Balcıoğlu Camii -Merkez Camii -Salihbey Camii -Aşağımaden Camii -Oruçlu Camii -Zeytinlik Camii -Merkez Zeytinlik - Aşağı ve Yukarı - Türbeler -Dolishane Kilisesi -Porta Kilisesi (Manastır)	-İskender Paşa Camii -Aydın Köyü Camii -Bereket Köyü Camii -Yeni Rabat Kilisesi	- Dikyama ç Köyü Camii -Ulukent Köyü Camii	-Muratlı Camii -Yeniyol Camii -Düzköy Camii -İbrikli Şapeli -Aralık Köyü Şapeli		-Kocabey Camii -Söğütlü Camii -Köprülü Camii -Tibet Kilisesi	-Bakırtepe Camii -Yaylalar Camii -İnanlı Köyü Camii - Barhal Kilisesi -İşhan Kilisesi -Dört Kilise (Manastır)	-Aslanlı Camii
*Geleneksel Mimari	Ahşap ve taş malzeme yöre mimarisinin özgün karakterini oluşturmaktadır.							
B. FOLKLORİK DEĞERLER								
* Halk Oyunları	Halay, bar ve horon							
* El Sanatları	-Ehram Örmeciliği -Ağaç Oymacılığı (Hediyelik Eşya)	-Yün Çorap Örmeciliği -Yöresel Kilim Örne	-Sepet Örne -Sandalye Örne	-Topraktan çanak çömlek ve hediyelik eşya yapımıcılığı	-Sepet ve Sandalye Örne -Yün Çorabı -Hemşin Kilimi	-Yöresel Halı ve Kilim Dokumacılığı -Şal Dokumacılığı (Yün Pantolon) -Bez Bebek	-Ehram Dokumacılığı -Yöresel Halı ve Kilim dokumacılığı -Ağaçtan Baston Yapımıcılığı	
* Gastronomi (Yemek Kültürü)								

* Festival ve Şenlikler	-Kafkasör Kültür, Turizm ve Sanat Festivali	- Karakucak Güreşleri ve Efkari Aşıklar Şenliği ve Çurusbil Şenliği, -Aydın Köyü Yayla Şenliği, - Bereket Dalahat Boğa Güreşleri ve Yayla Şenliği - Bulanık Soçluk Yayla Şenliği	-Arhavi Kültür ve Sanat Festivali	-Maçahel Kafkas Arıcığı ve Eko Turizm Şenliği	-Hopa Kültür Sanat ve Deniz Festivali	-Şavşat Sahara Pancarcı Festivali - Meydancı k Satave Gevrek Şenliği -Karüstü Karakucak Güreşleri	-Geleneksel Karakucak Güreşleri Şenlikleri -Geleneksel Boğa Güreşleri -Kılıçkaya Aros Yayla Şenlikleri	-Boğa Güreşleri Şenlikleri
-------------------------	---	--	-----------------------------------	---	---------------------------------------	---	--	----------------------------

III.2.4.1.3 İlin Turizm Potansiyeli

Artvin İli deniz seviyesinden 3 932 m. yüksekliğe ulaşan arazi yapısında; dorukları karlarla kaplı dağları ve krater gölleri, yeşil yaylaları, şelaleleri, kanyonları, anıt ağaçları ile bozulmamış doğal yaşlı ormanları, kara gölleri, kanyonları gibi çok çeşitli doğal değerleri, yerel yaşam tarzı ve gelenekleri, geleneksel mimarisi, arkeolojik kalıntıları, dini yapıları, folklorik değerleri (halk oyunları, el sanatları, yemek kültürü, festival ve şenlikleri) iklimi v.b. değerleri ile zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Artvin İli'nin turizm potansiyeli aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:

Doğa Turizmi	Sportif Amaçlı Turizm	Kırsal Turizm	Kültür-Tarih Turizmi
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jeep safari turizmi, ▪ Foto safari turizmi, ▪ Botanik turizmi, ▪ Kuş gözlemciliği, ▪ Kamp ve karavan turizmi, ▪ Deniz turizmi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dağ ve doğa yürüyüşü, ▪ Atlı doğa yürüyüşü, ▪ Rafting, kano ve nehir kayağı, ▪ Av turizmi, ▪ Sportif olta balıkçılığı. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tarım turizmi, ▪ Çiftlik turizmi, ▪ Yayla turizmi, ▪ Festival ve şenlik turizmi. 	

III.2.4.1.3.1. Doğa Turizmi Çeşitleri

Artvin İli, ilginç doğa yapısı ile çekim merkezlerinden biridir. Doğal güzellikleri, korunan alanları, Karagöllerini, önemli havzaları, turizm merkezleri vb. ile eko turizm için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Jeep Safari Turizmi

Hopa İlçesinde alt yapısı tamamlanan 67 km.'lik Jeep Safari Parkuru aynı zamanda 2 günlük bisiklet yolu, 3 günlük doğa yürüyüş parkuru olarak da planlanmıştır. Eşsiz doğal güzellikleriyle Artvin ve civarı Jeep Safari meraklıları için uygun alan ve parkurlara sahiptir.

Foto Safari Turizmi

İlin geneli ilginç doğal yapısı ve yeşil alanları ile fotoğrafçılık için önemli potansiyeldir. İlde özellikle Borçka Karagöl mevkinde son derece güzel son bahar renklenmesi gözlenmekte, bu renklenme ile gölün doğal güzelliğinin birleşmesi olağanüstü manzaralar ortaya koymaktadır.

Botanik Turizmi

Bölgenin başta iklim özellikleri olmak üzere; doğal yapısı olağanüstü biyo-çeşitliliği sağlamıştır. İlde 119 endemik tür olmak üzere, toplam 1268 tür mevcuttur.

İl Türkiye florasının yaklaşık %13'ünü barındırmaktadır. İlde Dünyada sadece iki türü olan dağ gülü, Türkiye orman güllerinin bütün melez ve türleri bulunmaktadır. İlde bulunan kardelen, artvin zambağı ve artvin safranı ve benzeri türlere uluslararası boyutta ilgi vardır.

Bölge pek çok bitki çeşidi bakımından zengin bir örtüye sahiptir. Bu alanlar "Biogenetik Rezerv" karakteri göstermektedir. Biogenetik rezerv alanları, eşsiz nitelikteki korunması zorunlu alanlar olup, bilimsel amaçlı turlar için dünya ölçeğinde büyük önem taşımaktadır. Son 30 yıl içinde, bölgenin florasında bulunan nadir türlere karşı dış ülkelerden kaynaklanan talep, bölgenin biyogenetik zenginliğinin azalmasına neden olmuştur. Gerekli önlemlerin alınmaması halinde yok olması sonucunu doğuracaktır.

Kuş Gözlemciliği

Doğayı kuşların dünyasından tanımayı sağlayan bir gözlem turizmidir. Türkiye Dünya üzerindeki eşsiz konumu nedeniyle Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarını birleştiren bir köprü durumundadır. Göçmen kuşların ve yırtıcı kuşların % 80'i Türkiye'den geçmektedir. Bu nedenle yırtıcı kuşlar bakımından çok değerli olup, kuş gözlemcileri tarafından Türkiye tercih edilen ülke konumundadır.

Göçmen kuşlar ve yırtıcı kuşlar Türkiye üzerinden; Marmara Bölgesinden, Sinop çevresinden sonra Hopa çevresinden olmak üzere üç ana göç yolunu kullanır. Marmara ve Sinop çevresinden yapılan göçler dağınık şekilde geniş bir alana ayrıldığı için gözlem yapılmasına elverişli değildir. Hopa çevresindeki göç yolunun önemi şöyle açıklanabilir.

Göçmen kuşlar ve yırtıcı kuşlar Rusya ve Kafkas Dağları eteklerinden Karadeniz'i direk denizden geçmeyi tercih etmeyip Doğu Karadeniz'in en doğusundaki kara alanlarını takip ederek bölgenin coğrafi yapısının etkisiyle de toplanarak ülkemize giriş yaparlar. Hopa ve çevresindeki yöresel rüzgarlarında (kalaş) etkisiyle dar vadilere sıkışarak topluca göç yaparlar. Bu göçler özellikle Kemalpaşa Beldesinin Cefuka Tepesi, Fırın Düzü ve Sultan Selim Tepesinden 10 km'lik yatay bir açı ile kuşbaşı 10 km'lik bir uzunluktan rahat bir şekilde gözlem yapılması mümkündür. Her yıl Ağustos-15, Kasım-15 arasında göç hareketleri izlenebilir. Gündüz ve gece yırtıcı kuş türünün 30'a yakın çeşidini; ayrıca nesli tükenmekte olan Şah Kartal ve 70 çeşit diğer göçmen kuş türleri belirtilen aylarda göç ederler.

Artvin İli'nde Cefuka, Fırın Düzü ve Sultan Selim Tepesine yapılacak kuş gözlem istasyonlarından teleskoplarla veya çıplak gözle göç yolundan geçen kuşların % 60'nın izlenmesi mümkündür. Halen Fırın Düzü mevkiinde Hopa Avcılar Derneği tarafından yaptırılan Kuş Gözlem Merkezi için 15 yataklı konaklama evi bulunmaktadır. Bu turizm türünün, Dünya genelinde 25 milyar dolarlık bir turizm girdisine sahip olduğu bilinmektedir.

Kamp ve Karavan Turizmi

İlin sahil şeridinde bulunan plajlarda, orman içi dinlenme yerlerinde, Milli Parklarda kamp ve karavan turizmi için uygun alanlar mevcuttur. Bu kamp yerlerinin çoğunda alt yapı sorunları yoktur.

Kamp ve Karavan Turizmi için uygun yerlerden bazıları; Kemalpaşa plajı ve çevresi, Kafkasör Turizm Merkezi, Borçka-Karagöl, Şavşat-Karagöl, Hatila Vadisi, Sahara Yaylası, Çurusbil Yaylası, Kılıçkaya Aros Yaylası, Yusufeli Kaçkar Turizm Merkezi ve Yusufeli Çevreli Köyü Rafting Kamp Merkezidir.

Deniz Turizmi

İlin Karadenize sahili bulunan Arhavi ve Hopa ilçelerinin halka açık plajlarında denize girilebilmektedir. Kemalpaşa Beldesindeki Halk Plajı Mavi Park Projesi çerçevesinde değerlendirilmiş olup, denize girilebilme koşulları en uygun bölgedir. Hopa Limanı Doğu Karadeniz Bölgesi'nin önemli bir limanıdır. Uluslararası ticari gemilerin yanaştığı liman, bölge ekonomisi için önemlidir.

III.2.4.1.3.2 Sportif Amaçlı Turizm*Dağ ve Doğa Yürüyüşü*

Doğu Karadeniz Bölgesinin en yüksek dağlarından olan Kaçkar ve Karçal dağlarında Haziran-Ekim ayları arasında dağ yürüyüşleri, ayrıca her mevsimde ilin değişik yörelerinde doğa yürüyüşleri yapılabilecek uygun trekking parkurları bulunmaktadır.

Atlı Doğa Yürüyüşü

Başta Şavşat, Ardanuç ve Yusufeli köyleri olmak üzere; Kaçkar ve Karçal Dağlarının eteklerindeki yaylalarda "atlı doğa yürüyüşü" için ideal alanlar mevcuttur. Ayrıca paraşüt ve çim kayağı için de uygun alanlar saptanmalıdır.

Kano ve Nehir Kayağı

İl sınırları içinde yer alan Altıparmak (Barhal) Çayı, Kaçkar Dağlarının güney yamaçlarından doğup, yaklaşık 40 km'lik bir mesafe kat ettikten sonra Çoruh Nehrine karışmaktadır. Altıparmak Çayı, kano ve nehir kayağı için elverişli olup etkileyici bir vadi içinden akmaktadır. Bayburt'tan başlayıp İspir ve Yusufeli'ni takip ederek Artvin'e kadar yaklaşık 260 km. uzunluğundaki nehirde, 4 farklı etapta rafting yapılmaktaydı. 1993 yılında Akarsu Sporları Şampiyonası Çoruh nehrinde yapılmıştır. Ancak barajların yapılması ile rafting gerçekleştirilememektedir.

Av Turizmi

Topraklarının yaklaşık %53'ü ormanlarla kaplı olan İlde, yaban hayatının zengin olması, yüksek av turizmi potansiyelini oluşturmaktadır. İlde, ayı, dağ keçisi, yaban domuzu, kurt, tilki, çakal, keklik, bıldırcın ve doğal alabalık gibi av hayvanları önemli bir potansiyel teşkil etmektedir. İlde domuz avcılığına ülke dışından artan ilgi vardır.

III.2.4.1.3.3 Kırsal Turizm

Günümüzde ekolojik turizme olan talep gittikçe artmaktadır. Bu taleplerin karşılandığı yerlerden en önemlileri kırsal alanlardır. Kırsal alanlar artık kent insanının rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirdiği yerler olarak görülmektedir. Kırsal alanlarda yapılan turizm aktiviteleri ; tarım turizmi, yayla turizmi, çiftlik turizmi ve festival ve şenlik turizmi olarak gruplandırılabilir.

Tarım Turizmi

İklimin uygunluğuna rağmen arazilerin tarla tarımı için uygun olmaması ve az olması nedeniyle öz tüketime yetecek kadar tarım yapılmaktadır. Buna rağmen köylerde pansiyonculuk yapılarak, bağ-bahçe tarımına önem verilerek, hayvancılık, organik tarım faaliyetleri çok iyi organize edilip tarım turizminden önemli gelir elde edilebilir. Özellikle Artvin, Yusufeli, Şavşat ve Ardanuç İlçelerinin çevre köylerinde kırsal turizm için uygun alanlar bulunmaktadır.

Yayla Turizmi

İl'in kendine has coğrafyası ve iklimi ile zengin yaşama kültürünün birleştiği yayla yaşantısı önemlidir. Çok sayıda bulunan otantik yaylalar; bakir tabiatı, soğuk suları, serinliği ile önemli bir potansiyeldir.

Çiftlik Turizmi

Son yıllarda ilginin arttığı bir turizm çeşididir. Artvin İli'nin tüm kırsal birimleri bu turizm çeşidi için uygunluk göstermektedir.

Festival ve Şenlik Turizmi

Yayla kültürü ve buna bağlı yapılan festival ve şenlikler önemli bir potansiyeldir. İl'de düzenlenen Kafkasör Turizm Festivali tanıtım açısından önemli bir organizasyondur.

III.2.4.1.3.4 Kültür-Tarih Turizmi

İl, arkeolojik kalıntıları, dini yapıları ve geleneksel mimarisi yönünden zengin tarihi değerlere sahiptir. Bu kapsamda dini yapıları korunarak inanç turizmi uluslar arası boyutta tanıtılmalı, yemek (gastronomi) kültürü, gelenekleri, el sanatları yaşatılarak kültür turizmi geliştirilmelidir. Örneğin; Laz böreği isimli tatlı türü için, 1-5 Temmuz tarihleri arasında Hopa Kültür-Sanat ve Deniz Festivali etkinlikleri kapsamında her yıl yapılan Laz böreği yarışması gibi diğer özelliklerde korunarak yaşatılmalıdır. Yine Gürcülerce hacılık sayılan ve kutsal alan olarak kabul edilen İşhan Kilisesi bir an önce restore edilerek Gürcüstanda tanıtılmalı ve turizmin hizmetine sokulmalıdır.

III.2.4.1.4. İlde Turizm Koridorları

İlin coğrafi yapısı ve turizm potansiyeli, farklı turizm akslarının yada koridorlarının oluşmasına olanak tanımaktadır. DPT-JICA tarafından bölgede yaptırılan turizmin geliştirilmesine yönelik kalkınma çalışması (DPT, 2004) İlde iki ana turizm koridoru belirlemiştir

Bunlar kıyı koridoru ve güney koridorudur. Ancak güney koridorunun kendi içinde alt koridorlara ayrılması gerekmektedir. Bu alt koridorları da içeren sınıflama aşağıda detayları ile açıklanmıştır.

III.2.4.1.4.1 Kıyı Koridoru

Artvin ili kıyı kesimi, Rize il sınırı ve Gürcistan ülke sınırı arasında kalan 35 km uzunluğundaki doğrusal banttır.

Koridor Üzerinde Kalan Yerleşimler: Arhavi, Hopa ilçe merkezleri aks üzerinde yer almaktadır.

Turizm Karakteristikleri: Kitle ve kıyı turizmi olanakları (plajlar, balıkçı barınakları, kentsel turizm), sınır ticareti, kültür turizmi (kentsel dokular, anıt özelliğindeki tek tarihi yapılar), bitki ve yaban hayatı inceleme turizmi, koridorun baskın özellikleridir. Türkiye'nin Gürcistan'a açılan yolu olması ve sınır kapısına olan yakınlığı; kıyı kesiminin dinamik bir yapıda olmasına neden olmaktadır.

Ana Turizm Ürünleri ve Özel Günler:

- Kuş gözetleme,
- Endemik ve nesli tehlike altında olan Çoruh engereği,
- Sahiller-kumsallar,
- Yat turizmi,
- Artvin merkez ve iç bölgelere açılım ve bağlantı noktalarının yer alması,
- Ulaşılabilirliğe bağlı toplanma ve dağılım merkezi, sınır kapısının, transit trafiğin mola noktaları olması,
- Göreceli olarak kaliteli konaklama tesisleri,
- Kültür turizmi öğeleri, festivaller (Hopa Deniz Festivali-27 Ağustos-2 Eylül, Arhavi Kültür ve Sanat Festivali-Temmuz ayının 2. hafta sonu)

Çamburnu Tabiatı Koruma Alanı**Koridor'un Gelişmesi İçin Neler Yapılabilir?**

- Koridoru tanıtıcı broşürler basılmalı ve bunlar milli park girişlerinde ve otellerde düşük ücretlerle satılmalıdır.

- Artvin kıyı kesiminin turizm potansiyelinin geliştirilmesi için, mevcut değerlerin koruma-kullanma dengesi içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir.
- Kıyı kesiminde yer alan yerleşmelerde kentsel düzenlemeler yapılmalı altyapı ve sosyal donatı alanları tamamlanmalıdır.
- Hopa – Kemal Paşa sahillerinde kentsel donatı standartlarının yükseltilmesi ve limanın belli kesimlerinin yat yanaşma ve çekek yeri olarak düzenlenmesi gerekmektedir.
- Yeni yapılacak büyük konaklama tesisleri yerleşme yakınlarında, düşük yoğunluklu ve kırsal dokuyu yansıtan biçimde inşa edilmelidir. Kemal Paşa plajı gerekli donatılara kavuşturulmalıdır(soyunma kabinleri, WC, otopark, günübirlik tesisler). Gerekli noktalara işaretlemeler yapılmalıdır.
- Gürcistan devleti ile yapılabilecek bir antlaşma ile Batum Havaalanının ortak kullanılabilmesi, kıyı kesimi ve Artvin yakın çevresinin ulaşılabilirliğini önemli ölçüde arttıracaktır. Kuşkusuz bu iç dinamiklerin ve bölgesel hareketliliğin artmasına neden olacaktır.
- Yöredeki eğlence merkezlerinin(özellikle Hopa) bir alanda toplanarak burada ilerde bir eğlence merkezinin oluşabilmesi için altyapının şimdiden hazırlanması gerekmektedir.

III.2.4.1.4.2 Artvin Güney Koridoru

Ana koridor, Hopa ilçe merkezinden iç kesimlere uzanan ve Artvin kent merkezinden geçen karayolu boyunca ilerleyip, Erzurum ve Ardahan il sınırına kadar uzanan 180 km uzunluğunda bir banttır.

Güney koridoru üzerinde dört alt koridor bulunmaktadır.

Bunlar:

- Artvin-Güney-Camili ve Borçka Karagöl Koridoru
- Artvin-Güney Kafkasör-Genya-Hatilla Koridoru
- Artvin-Güney Şavşat Koridoru
- Artvin-Güney Yusufeli-Kaçkarlar Koridoru

a) Camili ve Borçka-Karagöl Alt Koridoru

Koridor Üzerinde Kalan Yerleşimler: Borçka ve Camili

Turizm Özellikleri: Bozulmamış ekosistemlerin, eşsiz doğal oluşumların ve kültürel-folklorik değerlerin öne çıktığı alternatif turizm potansiyelleri koridorun karakteristiğini oluşturmaktadır.

Ana Turizm Ürünleri ve Özel Günler:

- Karagöl Tabiatı Koruma Alanı
- Camili-Efeler Tabiatı Koruma Alanı
- Gorgit Tabiatı Koruma Alanı
- Özgün doğal yapı,
- Akarsu ve dağ sporları imkanları,
- Doğa tanıma, vahşi yaşamı izleme, anıt ağaçlar, botanik ve yaban hayatı turizmi
- Folklorik değerler
- Borçka Macahel Kafkas Arıcılığı ve Ekoturizm Şenliği,

Koridorun gelişmesi için neler yapılabilir?

- Koridoru tanıtıcı broşürler basılmalı ve bunlar milli park girişlerinde ve otellerde düşük ücretlerle satılmalıdır.
- Borçka-karagöl yolunun düzgün stabilize veya tek şerit asfalt olması alana ulaşım güçlüğü ortadan kaldıracaktır.
- Alanlarda betonarme yapılaşma olabildiğince azaltılmalı yöresel ahşap mimari 58 teşvik edilmelidir.
- Camili kırsal kalkınma ve turizm geliştirme birliği kurulmalıdır

- Koridorda rehberlik faaliyetlerinde bulunacak kişiler ve turizm faaliyetlerinde çalışanlar turizm konusunda kısa kurslara tabi tutulmalıdır(özellikle ekoturizm).
- Ev pansiyonculuğu geliştirilmelidir
- Alanın floristik ve fauna özellikleri incelenerek, potansiyeli ortaya konulmalıdır.

b) Artvin- Güney Kafkasör-Genya-Hatilla Koridoru

Koridor Üzerinde Kalan Yerleşimler: Koridor üzerinde Artvin Merkez ilçe yer almaktadır.

Turizm Özellikleri: Doğa tanıma, kamp yapma, bitki ve yaban hayatı inceleme, yürüyüş, foto safari, kültür turizmi (kentsel tarihi ve mimari dokular,festivaller) koridorun turizm karakteristiğidir.

Ana Turizm Ürünleri ve Özel Günler:

- Hatilla Milli Parkı
- Özgün doğal yapı,
- Dağ sporları imkanları, doğa tanıma, vahşi yaşamı izleme,
- folklorik değerler ve tarihsel eserler,
- Artvin Kafkasör Kültür Sanat ve Turizm Festivali (Haziran ayının 4. hafta sonu),
- Eşsiz doğal güzellikler ve doğal manzara seyir noktaları(Mersivan yolu üzerinde), şelaleler
- Sadece Artvin'de yetişen (endemik)ve nesli tehlike altında olan Artvin zambağının doğal yetişme alanı (*Lilium carnolicum* var. *artvinense*) olması
- Anıt ladin ve kestane ağaçları
- Doğal yaşlı ormanlar
- Sadece Artvin'de yetişen (endemik), dünyada sadece iki türü olan (diğer türü Alplerde) ve nesli tehlike altında olan dağ gülü (*Rhodothamnus sessilifolius*) ve yine sadece Artvin'de yetişen Artvin safranı (*Crocus biflorus* var *artvinensis*) türlerinin doğal yetişme alanı olması
- İlerde oluşacak Borçka ve Deriner baraj gölleri
- Doğu Karadeniz Bölgesinde sadece iki yerde olan kalıntı fıstıkçanı meşçeresi
- Artvin kalesi(henüz ziyarete açık değil, restorasyon devam ediyor), Dolishane Kilisesi, Porta Manastırı;
- Tarihi Artvin evleri

Koridorun gelişmesi için neler yapılabilir?

- Kente alışveriş bölgeleri ve yaya mekanları düzenlenmelidir.
- Hatilla ve Genya yolunun belirli güzergaha kadar düzgün stabilize veya tek şerit asfalt olması alana ulaşım güçlüğünü ortadan kaldıracaktır.
- Alanlarda betonarme yapılaşma olabildiğince azaltılmalı yöresel ahşap mimari teşvik edilmelidir.

Koridorun gelişmesinde (Cengiz-1996) Kafkasör Turizm Alanında alınacak önlemler:

- Zengin bitki örtüsüne sahip Kafkasör alanında doğal bitki örtüsünün yok olmaması amacıyla relict ve endemik türleri içine alan bitki toplulukları için koruma alanları oluşturulmalıdır.
- Kafkasör alanında organize kamp alanı oluşturulmalıdır. Ancak kamp alanı olarak ayrılan yerde fazla sayıda çadır ve aracın bulundurulmasıyla yıpranma hızlı olacağı için ayrılan kamp alanı basit çadırlardan oluşmalıdır.
- Turizm alanında organize piknik alanları oluşturulmalıdır. Gününbirlik aile birimi olarak 200 m² kullanım alanı, 1 masa, 1 ocak, 1 çöp kutusundan oluşmalıdır. % 0-20 eğime sahip alanlar piknik yeri olarak seçilmelidir.
- Festival süresince yiyeceklerin hijyen olmasına özen gösterilmeli, çöpler sık sık boşaltılmalı, tuvaletler zemine gömülerek çirkin görüntü ortadan kaldırılmalıdır. Festival alanını izlemek için kurulan çadır alanlarına giden yollar mıcır ile kaplanmalı ve bu sayede toz olması engellenmelidir.
- Bu koridorda bulunan yerleşim alanlarında evler pansiyon olarak kullanılmalıdır.

Böylece çadır alanındaki karmaşa ve yoğunluk giderilmiş olur.

- Koridorda rehberlik faaliyetlerinde bulunacak kişiler ve turizm faaliyetlerinde çalışanlar turizm konusunda kısa kurslara tabi tutulmalıdır(özellikle ekoturizm).
- Koridor üzerinde Artvin’de bulunan endemik bitkiler ve hayvan türleri başta olmak üzere bir botanik ve av müzesinin oluşturulması turizme olumlu katkı sağlayacaktır.
- Koridoru tanıtıcı broşürler basılmalı ve bunlar milli park girişlerinde ve otellerde düşük ücretlerle satılmalıdır. Koridorun tanıtım panoları ve yönlendirme panoları konulmalıdır.

c) Artvin-Güney Ardanuç-Şavşat Alt Koridoru

Koridor Üzerinde Kalan Yerleşimler: Koridor üzerinde kalan önemli yerleşim alanı Ardanuç ilçesi ve Şavşat ilçesidir.

Turizm özellikleri: Karagöl- Sahara Milli parkının bozulmamış ekosistemleri, eşsiz doğal oluşumlar, doğa inceleme, kamp yapma, bitki ve yaban hayatı inceleme, yürüyüş, foto safari, kültür turizmi (geleneksel yaşam tarzı, tarihi ve mimari dokular) koridorun turizm karakteristiğidir.

Ana Turizm Ürünleri ve Özel Günler:

- Ardanuç-Cehennem Deresi Kanyonu,
- Ardanuç İskender Paşa Camiisi
- Ardanuç Gevhernik Kalesi
- Ardanuç Çurusbil Festivali
- Şavşat- Karagöl –Sahara Milli Parkı
- Eşsiz özgün mimari
- İrili ufaklı karagöller
- Yayla yaşam tarzı,
- Alabalık tesisleri
- Dağ sporları imkanları, doğa tanıma, vahşi yaşamı izleme, foto safari
- Eşsiz doğal güzellikler ve doğal manzara seyir yerleri
- Sahara-Pancarçı Festivali (22-23 Temmuz tarihinde)

Koridorun Gelişmesi İçin Neler Yapılabilir?

- Koridoru tanıtıcı broşürler basılmalı ve dağıtılmalıdır.
- Mevcut değerler koruma-kullanma dengesi içinde değerlendirilmelidir.
- Alt-yapı kanalizasyon hizmetleri düzenlenmeli, özellikle Kars havaalanından yararlanılması açısından Şavşat-Ardahan karayolu iyileştirilmeli, koruma önlemleri alınarak kazalar önlenmelidir.
- Yöresel ahşap mimari yapıların koruma altına alınması gerekmektedir.
- Köylerde ev pansiyonculuğu özendirilmelidir.
- Tarihi eserlerin (kilise, cami, kale vb.) çevre düzenlemesi yapılmalıdır.
- Gerekli tur acenteleri sağlanmalıdır.

d) Artvin-Güney Yusufeli-Kaçkarlar Alt Koridoru

Koridor Üzerinde Kalan Yerleşimler: Koridor üzerinde kalan önemli yerleşim alanı Yusufeli ilçesidir.

Turizm Özellikleri: Su ve yağış aşındırması sonucu ortaya çıkmış eşsiz doğal oluşumların ve kültürel-folklorik değerlerin öne çıktığı, doğa yürüyüşü, yayla ve kamp turizmi, rafting koridorun alternatif turizm potansiyelleri karakteristiğini oluşturmaktadır. Barajların tamamlanması ile bu koridor üzerinde birbirini izleyen baraj gölü manzaraları oluşacaktır.

Ana Turizm Ürünleri ve Özel Günler:

- Kaçkar Dağları Milli Parkı
- Balıklı-Maden Yaban Hayatı Koruma Sahası
- Özgün doğal yapı, doğa tanıma ve vahşi yaşamı izleme
- Akarsu ve dağ sporları imkanları,
- Yusufeli 30 Ağustos Kaçkar Dağı Dostluk ve Sevgi Yürüyüşü-27 Ağustos-Eylül,
- Yusufeli Geleneksel Karakucak Güreşleri-Ekim ayının 4. hafta sonu,

- İşhan ve Barhal Kiliseleri ve Dört Kilise
- Çoruh üzerinde Rafting yapma imkanı
- Yayla turizmi-kampçılık

Koridor'un Gelişmesi İçin Neler Yapılabilir?

- Koridoru tanıtıcı broşürler basılmalı ve bunlar milli park girişlerinde ve otellerde düşük ücretlerle satılmalıdır.
- Çoruh Nehri üzerine yapılan baraj gölleri, su sporları, turizm ve dinlence amaçlı olarak kullanılmalıdır. Altyapı sistem ve tesisleri ile kentsel donatılar geliştirilmelidir.
- Genel olarak, Artvin Güney koridoru üzerinde bulunan ve gününbirlik ziyaret imkanı bulunan; Kaçkar Dağları, Hatila ve Karagöl-Sahara Milli Parklarının Uzun Devreli Gelişim Planları'nın ivedilikle Yusufeli'nin yeni yerleşim merkezi bir an önce belirlenmeli, yeni merkezin kentsel planlama ilkelerine göre düzenlenmesi yapılmalıdır.
- Altıparmak, Olgunlar ve Yaylalar köylerindeki kırsal konutlar pansiyon olarak kullanılmalıdır. Bu köylerin altyapı sistemleri tamamlanmalı, mevcut konaklama tesisleri iyileştirilmelidir.

III.2.4.2 Ticaret

Artvin ili ticaret sektörü, küçük esnaf veya işletmelerden meydana gelen, başta çay olmak üzere meyve sebze ağırlıklı tarımsal ürünler, balık ve süt gibi hayvansal ürünler, gıda maddeleri, giyim, ev araç ve gereçleri, bakır ve pirit cevheri, inşaat malzemeleri ile diğer tüketim mallarının alım ve satımlarının yapıldığı nispeten içe dönük bir yapı arz etmektedir.

İlde ihtiyaç duyulan sanayi ürünleri ve kimyasal ürünler genelde il dışından sağlanmaktadır. Ticarete konu olan mallar dikkate alındığında, tarım ürünleri dışında il sınırları içerisinde üretilmiş hemen hemen herhangi bir ürün olmadığı söylenebilir. Nitekim, ilde sanayi sektörünün gelişmemiş olması sebebiyle, madencilik sektörü dışında üretilen sanayi ürünlerine de rastlanmamaktadır.

Öte yandan, Artvin İli, bir önceki paragrafta kısaca özetlenen iç ticaret faaliyetlerinin yanı sıra, kara ve deniz sınır kapıları sayesinde dış ticaret faaliyetlerinin de gerçekleştirildiği sınır illerinden biri olma özelliğine sahiptir.

Nitekim, Artvin, Sarp Sınır Kapısı ve Hopa Limanı üzerinden gerçekleştirilen ithalat ve ihracat işlemleri ile ülkemizin önemli sınır kapılarını sınırları içinde barındırmaktadır. 31.08.1988 tarihli resmi gazetede yayınlanan 88/13286 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Sarp Sınır Kapısı mesai saatlerinde hizmet vermek üzere yolcu giriş çıkışına açılmıştır. Ancak, daha sonra SSCB'nin dağılmasıyla birlikte sınır kapısında yoğunluk arttığından, 19.11.1990 tarihinden itibaren 24 saat yolcu giriş çıkışı hizmeti verilmeye başlanmıştır. Sarp Sınır Kapısı'nın açılmasından sonra, sınır ili olarak Artvin'in, başta Gürcistan olmak üzere yakın Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkeleriyle sosyal ve ekonomik ilişkileri önemli bir gelişim seyri izlemiştir.

Özetle, Artvin ilinde ticaret sektörü, tarım sektörü ihmal edildiğinde daha çok il sınırları dışından sağlanan ara ya da nihai malların el değiştirmesi ve kısmen de ildeki tarım ve hizmet sektörü kapsamında yürütülmekte olan ticari faaliyetlere dayanmaktadır. Yine, Sarp Sınır Kapısı ve Hopa Limanı'na bağlı olarak yürütülmekte olan dış ticaret faaliyetleri de ticaret sektörü kapsamında üzerinde durulması gereken bir diğer konu olmaktadır.

1996 ve 2000 yılları karşılaştırıldığında, Türkiye ve Karadeniz Bölgesi'nde ticaret sektörünün sabit fiyatlarla GSYİH içindeki payı çok büyük bir değişiklik göstermeyip, çok cüzi bir artış gösterirken, Artvin ilinde söz konusu pay % 12,6'dan % 19,4'e kadar yükselmiştir. Bu durum, ticaret sektörünün il ekonomisindeki artan öneminin de bir işareti olarak değerlendirilebilir. Zira, söz konusu dönemde sabit fiyatlarla ilin toplam GSYİH'sı 1996 yılında 411 055 Milyon TL iken, 2000 yılında 299 303 Milyon TL'ye gerilemiş, bir başka ifadeyle, GSYİH'da yaklaşık olarak % 27'lik bir azalış gerçekleşmiştir. Buna karşılık, aynı dönemde ticaret sektörü GSYİH'sı ise 51 795 Milyon TL'den 58 024 Milyon TL'ye ulaşmış yani % 12'lik bir artışa konu olmuştur (Artvin İl Gelişme Planı-2005)

Ticaret sektörünün gelişmesinde Sarp Sınır Kapısı'nın açılmasıyla ortaya çıkan toptan ve perakende ticaret faaliyetleri ile turizm faaliyetlerinin stratejik bir role sahip olduğu söylenebilir

(Bocutoğlu, 2003). Yine, ticaret sektörü GSYİH'sında meydana gelen artışa paralel olarak, sektörün il istihdamı içindeki ağırlığı da hem sayısal ve hem de oransal olarak artmıştır. Nitekim, 1990 yılında 2986 kişinin istihdam edildiği sektörün İl istihdamındaki payı % 2.7'den, 2000 yılına gelindiğinde 3868 kişi ve % 4.8'e yükselmiştir.

Öte yandan, Artvin ilinde ticaret ve sanayi odaları, ticaret sektörünün örgütlenmesinde önde gelen kurumlardan biri olup, 2004 yılı itibariyle il genelinde toplam dört adet ticaret ve sanayi odası faaliyet göstermektedir. Bunlar; Artvin, Arhavi, Borçka ve Hopa Ticaret ve Sanayi Odalarıdır. Ardanuç, Şavşat ve Yusufeli ilçeleri Artvin Ticaret ve Sanayi Odası'na bağlıdır. 2003 yılı itibariyle Artvin (737 üye), Arhavi (550 üye), Borçka (650 üye) ve Hopa (470 üye)

Ticaret ve Sanayi Odalarına kayıtlı toplam 2 407 üye bulunmaktadır (Artvin İl Gelişme Planı-2005)

Artvin Esnaf ve Sanatkar Odaları Birliği'ne bağlı toplam 18 oda bulunmakta olup, toplam 16 467 kayıtlı üye bulunmaktadır. Söz konusu kayıtlı üyelere 9 109'u faal üye iken, terk eden üyelerin sayısı 7 358'i bulmaktadır. Üyeliği çeşitli nedenlerle bırakanların oranı 2004 yılı ilk yarısı itibariyle toplam üye sayısının yaklaşık % 45'ine karşılık gelmektedir.

Yukarıda özetlenmeye çalışılan tüm bu bulguları, son yıllarda Artvin ili ekonomisinde, ticaret sektörü açısından yaşanan gelişimin ve sektörün artan öneminin bir göstergesi olarak değerlendirmek mümkündür. Dolayısıyla, ticaret sektörü Artvin ekonomisinde özellikle İl gelişiminin planlanması sürecinde gelecek vaat eden bir sektör olarak ele alınmak durumundadır. Bununla birlikte, halihazırda ticaret sektörünün karşı karşıya olduğu önemli sorunlar da söz konusudur.

III.2.4.2.1 İl Ticaret Sektörünün Yapısı ve Çalışma Şartlarından Kaynaklanan Olumsuzluklar

İlde ticarete konu olabilecek ürünleri üretebilecek imalat sanayi sektörünün yok denecek kadar az gelişmiş olması ve bu kapsamda KOBİ'lere yönelik olarak verilen devlet yardımı ve desteklerinden yeterince yararlanılamaması, ticaret sektörünün gelişmesi önündeki başlıca engeller arasında sayılabilir.

Nitekim, KOBİ teşvik sistemi uygulamasında, 1997-2003 döneminde Artvin iline toplam 14 adet teşvik belgesi düzenlenmiş olup, bu belgeler kapsamındaki projelerin toplam sabit yatırım tutarı 1 trilyon TL ve istihdam kapasitesi sadece 67 kişidir. KOBİ kapsamında Artvin ili için düzenlenmiş söz konusu teşvik belgeleri Karadeniz Bölgesi'nin belge sayısı olarak %1.4'ünü, sabit yatırım tutarı olarak %1.9'unu oluştururken, Türkiye toplamının belge sayısı olarak % 2.1'ini ve sabit yatırım tutarı olarak % 3.1'ini oluşturmuştur (Şimşek, 2004). Özellikle İlde kurulu bulunan ticaret işletmelerinin küçük ölçekli olması, söz konusu işletmelerin dışarıya ve büyük pazarlara açılma yönünde istekli olmamalarına ve bu konuda herhangi bir arayış ya da ar-ge çalışması içine girmemelerine neden olmaktadır.

Bu nedenle, ağırlıklı olarak İlin oldukça dar olan ekonomik hinterlandını hedef pazar olarak seçen işletmeler, yeni pazarlar arayıp bulmak yerine, mevcut ve kısıtlı pazar pastasını bölüşme yoluna gitmektedirler. Buna bir de söz konusu ekonomik hinterlandı içindeki gerek komşu iller ve gerekse Gürcistan ve diğer BDT ülkelerinin gelir seviyesinin düşüklüğü eklendiğinde, ticaret sektörü tüm bu şartlardan olumsuz yönde etkilenmektedir.

III.2.4.2.2 Dış Ticaretle İlgili Başlıca Sorunlar

Sarp Sınır Kapısı'nın açılması ve Sovyetler birliğinin dağılması sonucunda Güney Kafkasya Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarına kavuşmalarıyla birlikte, Doğu Karadeniz Bölgesi ve Artvin İli için yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönemde, Doğu Karadeniz Bölgesi 1917 öncesinin hinterlandı (Acarya, Abhazy ve Gürcistan) ile tekrar bütünleşmiştir. Ancak, söz konusu hinterlandta siyasi ve iktisadi istikrar tam anlamıyla tesis edilemediği için, yeni dönemin iktisadi işbirliği imkânları ve kazançları da sürekli olamamaktadır. Bir başka ifadeyle, dış ticaret kapsamında mevcut olan ticari ilişkiler henüz bir istikrar kazanamamıştır. Dolayısıyla, ticari ilişkiler gelecekte

çok daha üst seviyelere çıkabileceği gibi, tam aksine bugün olduğundan daha gerilere gitme ihtimali ve riski söz konusudur.

Öte yandan, dış ticaretin önemli bir kısmına kaynaklık eden Sarp Sınır Kapısı her ne kadar Artvin İli içindeyse de, bu kapı üzerinden yürütülen ithalat-ihracat faaliyetleri büyük ölçüde transit nitelikte olmasından dolayı, il ekonomisinin analizinde dikkate alınmasının anlamlı olmayacağı, buna karşılık, dış ticaret faaliyetlerinin ildeki otelcilik-lokantacılık hizmetlerinin gelişmesinde ise hakim role sahip olduğu yönünde bir takım tespitler de yapılmaktadır. Dolayısıyla, dış ticaret rejimi kapsamında yapılan ihracatın transit nitelikte olması, bu nedenle dış ticaretin il ekonomisi üzerindeki doğrudan etkilerinin nispeten düşük seviyede gerçekleşmesi ve dış ticaret avantajlarından Artvin İlinin yeterince yararlanamaması söz konusu olmaktadır.

Sınır kapısındaki bürokratik işlemlerin fazlalığı ve ihracat yapan firmaların vergi iadelerinde meydana gelen gecikmeler dış ticareti olumsuz yönde etkilemektedir. Yine, ulaşımın sağlanmasında neredeyse tek alternatifin İlde karayolu taşımacılığından geçmesi, bu noktada özellikle dış ticaret açısından önem taşıyan Sarp Sınır Kapısı ve Hopa Limanı'nı Batıya ve iç bölgelere bağlayan Karadeniz Sahil Yolu ve Baraj Yolu çalışmaları nedeniyle il merkezi ile diğer ilçeler ve iller arasındaki ulaşımın önemli ölçüde sekteye uğraması da bir diğer olumsuzluk olmaktadır.

III.2.5. Mali Yapı

Bir çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de bölgeler ve İller arasında ekonomik yönden dengesizlikler söz konusudur. Bu dengesizliklerin giderilmesi, yani az gelişmiş bölge ya da illerin kalkındırılması için, kamu sektörüne büyük görevler düşmektedir. Bu görevlerden en önemlisi de bu yörelere yeterli düzeyde kamu hizmet ve yatırımlarının yönlendirilmesidir. Kamu hizmetlerinin ve yatırımlarının en etkin şekilde sağlanması, bu yörelere kaynak tahsislerine imkân verecek güçlü bir kamu maliyesi ile mümkündür. Kişi başına düşen kamu harcamaları, bir ilin kamu hizmetlerinden yararlanma derecesini gösterir. Kamu gelirleri ise, kamu hizmetlerinin sağlam finansman kaynaklarına dayalı olması bakımından önemlidir.

Artvin İli özellikle tarım ve sanayi başta olmak üzere hizmet sektörü kapsamındaki bir çok alt sektörün de yeterince gelişmemiş olması ve buna bağlı olarak da işsizliğin en önemli sorun olarak öne çıkması sonucu ülkemizde en çok göç veren ve vermeye devam eden illerin başında gelmektedir. Bu nedenlerdir ki, ekonomik açıdan yeterince gelişmemiş olan Artvin İli kalkınmada öncelikli yöreler kapsamına alınmıştır. İşte Artvin gibi kamu yatırımlarında, gelişmiş illere göre Devletin biraz daha ayrıcalıklı davranma durumunda olduğu, bir başka ifadeyle kamu yatırımlarına biraz daha fazla ihtiyaç duyulduğu illerde, kamu maliyesi daha bir önemli olmaktadır.

III.2.5.1. Kamu Harcamaları

Artvin ili konsolide bütçesine genel olarak bakıldığında en büyük payı tüm yıllarda personel giderlerinin oluşturduğu, 2003 yılında ise % 63,9 oranında paya sahip olduğu görülmektedir. Bu oran açısından Artvin DKB ortalamasının (% 71,7) altında, Türkiye ortalamasının (% 21,6) üzerindedir. Aynı yıl il konsolide bütçesi; % 63,9 personel harcamaları, % 19,9 transfer harcamaları, % 9,9 yatırım harcamaları ve % 6,3 diğer cari harcamalardan oluşmuştur. Ele alınan dönem sonunda, personel ve diğer cari harcamalar oransal olarak düşüş gösterirken, yatırım ve transfer harcamalarında artış meydana gelmiştir.

Artvin ilinde 1999-2004 yılları arası kamu yatırım harcamaları ve bunların sektörlere göre dağılımı ile DKB ve Türkiye içindeki payları, DKB ve Türkiye içindeki payı sürekli olarak artış göstermektedir.

Nitekim, 1999 yılında DKB ve Türkiye yatırım harcamaları içindeki il payı sırasıyla % 28,1 ve % 0,4 iken, aynı oran 2004 yılında % 51,4 ve % 1,8'e yükselmiştir. Hatta 2003 yılında ilin kamu yatırım harcamalarının Türkiye içindeki payı % 3,5'e kadar yükselmiştir. Söz konusu oranların bu denli yükselmesinde, ilde son yıllarda yapımına başlanan baraj yatırımlarının önemli payı vardır.

Diğer taraftan, ildeki yatırımların sektörlere göre dağılımına bakıldığında yine baraj yatırımlarının etkisiyle 1999'da % 75,8 olan enerji sektörü payının, 2004 yılında % 97,2'ler seviyesine ulaştığı görülmektedir. Burada dikkati çeken bir diğer özellik ise, konut ve imalat ile ilin

geleceği için son derece önemli bir konumda olan turizm sektöründe herhangi bir yatırım harcamasının son altı yıl içinde kamu yatırımları arasında yer bulmamasıdır.

III.2.5.2. İnsan Kaynakları: Eğitim ve Sağlık

Kalkınmanın itici güçlerinden en önemlisi toplumun eğitilmiş ve sağlıklı bireylerden oluşuyor olmasıdır. Şehirlerin gelişmesinde de bu iki itici güç önemli rol oynamaktadır. İl genelinde yapılan anket sonuçlarına göre, İl'den göçün ve il dışına çıkışların temel nedenlerinden ikisi eğitim ve sağlıktır.

III.2.5.2.1 Eğitim

Artvin genç, dinamik ve eğitilebilir bir nüfusa sahiptir. İlin genç nüfusunun hızlı ve sürdürülebilir büyümeyi sağlayacak bir kaynağa dönüştürülmesi, üstün niteliklere sahip, bilgi ve beceri düzeyi yüksek insan gücü potansiyeline dönüşmesi ile mümkündür. Nitelikli insan gücü, Artvin'in gelişmesi için kilit öneme sahiptir. Bunun için, ülke genelinde de eksikliği her zaman hissedilen, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi Artvin'in uzun vadeli sürdürülebilir gelişmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Artvin ili okuma yazma oranı bakımından Türkiye ortalamasının üst sıralarında yer almaktadır. Artvin'de coğrafi koşullar nedeniyle tarım ve sanayi sektörü gelişmemiştir. Dolayısı ile eğitim Artvinli için çoğu zaman tek seçenek olarak gözükmektedir. Bu nedenle halk eğitime çok fazla önem vermekte, hatta halktan ekonomik durumu iyi olanlar öğrencilerini daha iyi eğitim almaları için diğer gelişmiş illere göndermektedirler. Artvin İl Gelişim Planı kapsamında yapılan anket sonuçlarında Artvin'de yaşayan insanların sağlıktan sonra en fazla eğitim amacıyla (%29) İl sınırları dışına çıktığı belirlenmiştir.

III.2.5.2.1.1 Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Orta Öğretim

Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının (2001-2005) Temel Amaçları ve Stratejisinde eğitim sektörünün uzun vadeli hedefleri belirlenmiştir. Okullaşma oranı hedefleri, okul öncesi eğitimde % 25, ilköğretimde % 100, orta öğretimde (genel liselerde % 40 ve meslekî ve teknik liselerde % 35 olmak üzere) % 75, yüksek öğretimde ise (örgün eğitimde % 28,3 ve açık öğretimde % 9 olmak üzere) % 37,3 olarak belirlenmiştir

Artvin İlinde 2003–2004 eğitim-öğretim yılında, okul öncesi okullaşma oranı % 14,85 olup, Türkiye genelinin (%11,4) üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Aynı eğitim-öğretim yılında İlde ilköğretimde okullaşma oranı % 99 olarak gerçekleşmiş olup, Türkiye geneli gerçekleşmesi olan % 96,3'ün üzerindedir. Benzer şekilde, orta öğretimde okullaşma oranları açısından da Artvin İli (% 87), Türkiye ortalamasının (% 81) üzerinde bir orana sahip olmuştur

2003-2004 eğitim-öğretim yılları arasında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, okul öncesi eğitimde 17,1 den , ilköğretimde 18,4; orta öğretimde 14,9; genel liselerde 15,4 ve mesleki ve teknik orta öğretimde 14,6 olarak hesaplanmıştır (Tablo 18).

Tablo 18. 2003–2004 Eğitim-Öğretim Yılında Eğitim Göstergeleri

	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	Derslik Başına Düşen Öğrenci	Okullaşma Oranları (%)
Okul Öncesi Eğitim	17,1	12,9	14,80
İlköğretim	18,4	18,7	99,00
Orta Öğretim	14,9	29,7	87,00
Genel Lise Eğitimi	15,4	25,8	-
Mesleki ve Teknik Lise Eğitimi	14,6	32,7	-

Kaynak: Artvin İl Gelişim Planı-2005

Artvin İlin'de 2004-2005 eğitim öğretim yılında okulöncesi öğrenci sayısı 1777 olup, okullaşma oranı %40'dır. Bakanlığımızın hedefi % 25 olup, ilimizde okul öncesinde Türkiye ortalamasının % 15 üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Aynı eğitim-öğretim yılında ilde ilköğretimde öğrenci sayısı 23210 olup, okullaşma oranı % 99,9 olarak gerçekleşmiş ve Türkiye ortalamasının üzerindedir. Benzer şekilde ortaöğretimde öğrenci sayısı 8256 olup, okullaşma oranı ilimizde % 93 olarak gerçekleşmiş olup, yukarıdaki verilerek bakıldığında ilimizin her öğretim kademesinde Türkiye ortalamasının üzerinde bir orana sahiptir.

2004-2005 yılında Artvin ilinde 5 adet Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) bulunmaktadır. Bu okullarda 62 derslik mevcut olup 1783 öğrenci eğitim-öğretim görmüş ve 81 öğretmen bu kurumlarda görev yapmıştır (Artvin MEM, 2003). 2002-2003 yılında Artvin ilinde 5 adet de Pansiyonlu İlköğretim Okulu (PİO) bulunmaktadır. Bu okullarda 79 adet derslik mevcut olup 1534 öğrenci eğitim-öğretim görmüş ve 87 öğretmen görev almıştır. Artvin ilinde bulunan YİBO ve PİO'larda kapasitelerinin altında öğrenci eğitim- öğretim görmektedir (Artvin Milli Eğitim Müdürlüğü Brifing Dosyası, 2004).

Artvin İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan bilgilere göre, 2003-2004 eğitim-öğretim yılında, ilköğretimde, 173 okulunun 76'sında müstakil sınıflarda, 97 okulda birleştirilmiş sınıflarda eğitim verilmektedir. Artvin'de 2002-2003 yılında toplam 8 ilçede 34 taşıma merkezine 134 adet okul taşınmıştır. Taşınan öğrenci sayısı 2732'dir. Taşımalı eğitim merkezlerinden Merkez ilçesi 333 öğrenci, Ardanuç İlçesi 163, Borçka İlçesi 788 öğrenci, Murgul İlçesi 124 öğrenci, Şavşat İlçesi 103 öğrenci Yusufeli ilçesinde 682 öğrenci taşınmıştır (Artvin Milli Eğitim Müdürlüğü Brifing Dosyası, 2004).

2003-2004 eğitim-öğretim yılında genel liselerde; 8 okul, 3050 öğrenci, 198 öğretmen ve 118 derslik vardır. Mesleki ve teknik liselerde 18 okul, 5011 öğrenci, 343 öğretmen ve 271 derslik vardır.

III.2.5.2.1.2 Yüksek Öğretim

Artvin İlinde Kafkas Üniversitesi (KAÜ)'ne bağlı Artvin Orman Fakültesi, Artvin Meslek Yüksekokulu, Artvin Sağlık Yüksek Okulu ve Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ)'ne bağlı Artvin Eğitim Fakültesi yükseköğrenim faaliyetlerine devam etmektedir. KTÜ' ye bağlı Hopa Meslek Yüksekokulu da Trabzon'da faaliyetlerini sürdürmektedir. Artvin Orman Fakültesinde Orman Mühendisliği Bölümü, Artvin Eğitim Fakültesinde Sınıf Öğretmenliği Bölümü, Artvin Meslek Yüksekokulunda gündüz Muhasebe ve İşletmecilik Programları ile gece (ikinci öğretim) Muhasebe, İşletmecilik, Elektrik, Makine, Bilgisayar, Otomotiv Tekstil ve El Sanatları Programları, Artvin Sağlık Yüksekokulunda Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu bölümleri öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Trabzon'da bulunan Hopa Meslek Yüksekokulunda ise Mobilya ve Dekorasyon Programı mevcuttur

Artvin Orman Fakültesi'nde 2004 yılı itibariyle; 1 profesör, 16 yardımcı doçent, 27 yardımcı öğretim elemanı, Artvin Eğitim Fakültesi'nde 2004 yılı itibariyle; 1 profesör, 1 yardımcı doçent, 7 yardımcı öğretim elemanı, Artvin Sağlık Yüksekokulunda 1 yardımcı doçent, 6 79 yardımcı öğretim elemanı, Artvin Meslek Yüksekokulunda; 8 yardımcı öğretim elemanı olmak üzere Artvin ilinde toplam 74 akademik personel ile eğitim hizmeti verilmektedir. 2003-2004 öğretim yılında ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde olmak üzere toplam 900 öğrenci bulunmaktadır.

III.2.5.2.2 Sağlık

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyini yansıtan göstergelerin önemli bir kısmını sağlık göstergeleri oluşturmaktadır. Başlıca temel sağlık göstergeleri; nüfus artış hızı, bebek ve 5 yaş altı çocuk ölümleri, ana ölümleri, toplam doğurganlık hızı, yatak başına düşen kişi sayısı ve hekim başına düşen kişi sayısı gibi göstergelerdir. Ülkemiz bu göstergeler bakımından Avrupa ülkelerinin oldukça gerisindedir. Sözelimi, Avrupa'da hekim başına düşen kişi sayısı 500 civarında iken bu rakam ülkemizde 767 civarındadır. Yine gelişmiş ülkelerde bebek ölüm hızı % 0.12 iken Türkiye'de % 0.52'dir. Gelişmiş ülkelerde 10000 kişiye 40 adet yatak düşerken, bu rakam

ülkemizde 24 yatak civarındadır. Ana ölüm hızı Türkiye’de yüz binde 150 iken, İran’da 120, Yunanistan’da 14, ABD’de ise 9’dur (İlçin, 1997).

Artvin nüfusunun yaklaşık olarak % 26’lık bir bölümü hiçbir sağlık güvencesinden yararlanamamakta ve bir kısmı da aldığı sağlık hizmetlerinden memnun kalmamaktadır. Sağlık sisteminde en önemli pay tedavi edici hizmetlere ayrılmakta, koruyucu hizmetlere yeterli pay ayrılamamaktadır. Sürekli olarak tedavi edici hizmetler ön plana çıkarılmaktadır.

III.2.5.2.2.1 Sağlık Personeli Açığı, Bina Araç ve Gereç Yetersizliği

Hekim başına düşen nüfus 2000 yılı Türkiye verilerine göre 788 iken ilimizde 2002 yılında 772 ile bu rakamın altına inilmiş, 2003’de ise 836 ile Türkiye ortalamasının üstüne çıkmıştır. Gelişmiş ülkelerde hekim başına düşen nüfus 300-500 arası olduğundan bu ülkelerle kıyaslandığında hayli geride kalındığı gözlenmektedir.

Yardımcı sağlık personeli (Ebe, Hemşire ve Sağlık memuru) açısından ise Türkiye 2000 verilerine göre yardımcı sağlık personeli başına düşen nüfus Hemşirede 978, Ebede 2534, ve Sağlık Memurunda ise 1532 iken; İlimizde bu sayı Ebe’de 880 Hemşire’de 598 Sağlık memurunda ise 2181 ile Türkiye ortalamasının altındadır (Tablo 19). Sağlıkta problemlerin çözümünde önemli etkenlerden biri yeterli ve eğitilmiş insan gücüdür. Artvin Devlet Hastanesinin de uzman doktor doluluk oranı % 18, pratisyen hekim doluluk oranı % 13 ve hemşire kadro doluluk oranı ise % 42,5’tir.

Artvin Halk Sağlığı Laboratuvar Müdürlüğünde 3 sağlık memuru, 1 lab. teknisyeni, 2 hemşire ve 6 genel idari personelle hizmet vermektedir. Laboratuvarında gıda ve kimya mühendisi bulunmamaktadır. Artvin İli sağlık ocakları personel durumları incelendiğinde; dış hekimi kadrolarında sadece bir kişi olduğu, ayrıca laboratuvar teknisyeninin ise hiç olmadığı gözükmektedir. Artvin Devlet hastanesinde ise toplam standart kadronun %68.5’i dolu iken, sağlık memurunda %216, ebe’de %266, memur’ da %180, hizmetli’ de %110, şoför’de %128, ahçı’da %300 ve terzi kadrosunda ise %450 ile standart kadronun çok üzerine çıkmıştır.

Tablo 19. Sağlık Göstergelerinde Gelişmeler

Gösterge	Türkiye e 2000 (1)	Türkiye 2000 (2)	Karadeniz 2000	Türkiye 2005 (3)	Artvin 2002 (4)	Artvin 2003 (4)	Gelişmiş ülkeler
Yatak sayısı (adet)	170000	-	-	200000	478	491	-
Yatak başına düşen nüfus	384	-	-	351	377	369	100-200
Yatak işgal oranı (%)	60	-	-	75	32	31	80
Sağlık ocağı sayısı	5700	-	-	6300	37	37	-
Hekim sayısı	80900	86143	7371	89000	235	219	-
Hekim başına düşen nüfus sayısı	807	788	1145	789	772	836	300-500
Dış Hekimi sayısı	-	15022	909	-	15	20	-
Dış Hekimi başına düşen nüfus sayısı	-	4516	9284	-	12100	9161	-
Eczacı sayısı	-	23516	2118	-	40	41	-
Eczacı başına düşen nüfus	-	2885	3985	-	4537	4469	-
Hemşire sayısı	71000	69405	9861	77100	249	306	-
Hemşire başına düşen nüfus	919	978	856	910	728	598	100-250
Sağlık memuru sayısı	-	44291	7396	-	89	84	-
Sağlık memuru başına düşen nüfus	-	1532	1141	-	2039	2181	-
Ebe sayısı	-	4510	6088	-	201	208	-
Ebe başına düşen nüfus	-	2534	1386	-	902	880	-
Doğuşta hayatta kalma ümidi (yıl)	691	-	-	703	-	-	85
Bebek ölüm hızı (binde)	35,3	-	-	28,8	16,19	15,27	(5-9)*

Kaynak: * Artvin İl Gelişme Planı-2005

Bina, araç ve gereç nicelik ve nitelikleri ile standardizasyonunda çekilen sıkıntıların en büyük nedeni finans sıkıntısıdır. Ayrıca mevcut kaynaklar etkili ve verimli kullanılamamaktadır. Artvin İlinde Sağlık Bakanlığına bağlı 27'si kendi binasında, 10'u geçici binada olmak üzere toplam 37 Sağlık Ocağı, İl merkezinde bir AÇSAP, bir Verem Savaş Dispanseri ve bir Halk Sağlığı Laboratuvarı bulunmaktadır.

Artvin İlinde yataklı tedavi kurumları incelendiğinde Artvin Devlet Hastanesi ek inşaat binası 2005 yılında bitirilmesi planlanmaktadır. Ayrıca İlçe Hastanelerinden ameliyathanesi olmayan veya faal olmayan ameliyathanelerin bir an önce çalışır hale gelmesi gerekmektedir.

Artvin İlindeki sağlık kurum ve kuruluşlarının ilçelere dağılımı 2002 yılı verilerine göre incelendiğinde; 3'ü il merkezinde olmak üzere, toplam 37 sağlık ocağı, Artvin Merkez, Şavşat, Yusufeli, Hopa, Borçka, Arhavi ve Murgul ilçelerinde toplam yedi devlet hastanesi, Ardanuç ilçesinde ise bir sağlık merkezi hizmet vermektedir. Borçka ve Arhavi ilçelerinde de SSK hastaneleri, 172 adet köy sağlık evi, 49 adet mahalle sağlık evi, bir Verem Savaş Dispanseri, bir Halk Sağlığı Laboratuvarı, bir AÇSAP merkezi, bir SSK dispanseri, 36 adet eczane olmak üzere toplam 304 sağlık tesisi (eczaneler dahil) bulunmaktadır.

III.2.5.2.2.2 Sağlık Hizmeti Sunumunda Sorunlar

Artvin nüfusunun yaklaşık olarak %26'lık bir bölümü hiçbir sağlık güvencesinden yararlanamamakta ve bir kısmı da aldığı sağlık hizmetlerinden memnun kalmamaktadır. İlde yeşil kart almış kişi sayısı 51591'dir. Sağlık sisteminde en önemli pay tedavi edici hizmetlere ayrılmakta, koruyucu hizmetlere yeterli pay ayrılamamaktadır. Sürekli olarak tedavi edici hizmetler ön plana çıkarılmaktadır. İl genelinde sağlık sorunlarının çözülmesi için koordinasyon içinde çalışmalarını gereken sağlık kurumlarının bunu başarabildikleri söylenemez. Örneğin Artvin-Merkezdeki hastanede tedavisi yapılabilecek bir hastalık için çoğu zaman Trabzon ve Erzurum gibi merkezlere sevk verilmekte, bu da hem kaynak israfına, hem de vatandaşların gereksiz yere sıkıntıya girmesine neden olmaktadır.

Artvin İli yataklı tedavi kurumlarının 2002 yılı etkinlikleri incelendiğinde, yatak işgal oranının Artvin Devlet Hastanesi'nde %57.4, Hopa Devlet Hastanesinde %27.1, Borçka Devlet Hastanesinde %6.1, Şavşat Devlet Hastanesinde %42.4, Yusufeli Devlet Hastanesinde %36.2, Borçka SSK Hastanesinde %34.2 ve Arhavi SSK hastanesinde ise %30.7 olarak tespit edilmiştir. Artvin Devlet Hastanesi'nin poliklinik ve yatan hasta sayısının, diğer kurum hastanelerinden fazla olduğu görülmektedir. 2005 yılında bitirilmesi planlanan hastane ek binasının hizmete girmesi ile daha rahat ve daha verimli bir sağlık hizmeti verilecektir.

Çevre sağlığı hizmetleri genel olarak Artvin İl Sağlık Müdürlüğü ve Artvin Belediyesi tarafından verilmektedir.

İl'de gıda maddelerinin bakteriyolojik ve kimyasal tahlilleri yapılmamakta olup salgın vb. durumlarda alınan örnekler Ankara, Trabzon ve Erzurum Hıfzısıhha Enstitüsü Laboratuvarına yollanmaktadır. Ayrıca İl'de konserve, alkollü ve alkolsüz içecekler, süt ve süt mamulleri üreten iş yerleri bulunmamakta olup, yapılan kontroller sonucu özellikle unlu mamul imal yerlerinin kontrol sonuçlarının ilgili mevzuata uygun olmadığı dikkat çekmektedir. İl'de, Halk Sağlığı Laboratuvarında sulara kimyasal analiz ve pestisit ölçümlerinin yapılması için gerekli alt yapı bulunmamaktadır.

İl'de özellikle coğrafi yapısı sebebiyle kıyı şeridinde çöplüklerin rasgele yerlerde olması, uygun yer seçiminin yapılamaması ve buralardaki gerekli tedbirlerin alınmaması yer altı ve yer üstü kaynaklarının kirlenmesine neden olmaktadır. Cıva ve kadmiyum gibi ağır metallerin çevreyi kirletmemesi için piller özel çöp bidonlarında toplanmamakta, tehlikeli atıklar konusunda atık kaynakları miktarları ve nasıl uzaklaştırıldıkları konusunda il genelinde bir envanter çalışması bulunmamaktadır. Hali hazırda tüm resmi kurum ve kuruluşların ve hastane atıkları ile evsel atıkların toplanması, taşınması ve uzaklaştırılması Artvin Belediyesi tarafından yapılmaktadır. Artvin Belediyesinin çöp toplama alanı Cezaevi arkasında olup çöpler bu alanda toplanıp yakılarak imha edilmektedir.

III.2.6 Ekonomik Yapı (GSYİH ve İstihdam Durumu)

III.2.6.1 Artvin İli GSYİH'nın Gelişimi

Ele alınan periyotta Artvin ili GSYİH büyüklüğündeki en yüksek gelişme hızı % 16,3 ile 1989 yılında, en düşük gelişme hızı ise - % 27,3 ile 1999 yılında gerçekleşmiştir. Öte yandan, Artvin ili GSYİH'sı 1987 yılında sabit fiyatlarla Türkiye hasılasının % 3,5'ini ve Karadeniz Bölgesi hasılasının ise % 3,52'sini oluştururken, 2001 yılına gelindiğinde Türkiye hasılası içinde % 2,6 ve Karadeniz Bölgesi hasılası içinde ise % 2,8'lik paya sahip olmuştur. Bir başka ifadeyle, ilgili periyot sonunda İl GSYİH'nın gerek Türkiye gerekse bölge hasılası içindeki nispi payında belirgin bir düşüş görülmüştür. Bu sonucun, ele alınan periyotta İl genelinde sanayi sektöründe faaliyet gösteren çok sayıda kamu imalat sanayii kuruluşunun özelleştirmeler sonucu devreden çıkarılmasıyla yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Zira, İl genelinde son yıllara gelinceye kadar özellikle ormancılığa dayalı imalat sanayiinde, kamu kuruluşlarının belirgin ağırlıklarının olduğu bilinmektedir.

1987-2001 döneminde sabit fiyatlarla GSYİH değeri, Türkiye'de yaklaşık % 47 oranında, Karadeniz Bölgesinde ise yaklaşık % 35 oranında artmıştır. Buna karşılık, Artvin İlinde 1987 yılında 262 milyar TL olan İl hasılası, 2001 yılında (sabit fiyatlarla) 288 milyar TL olarak gerçekleşmiş ve söz konusu dönemde Artvin İli GSYİH'sındaki artış oranı yaklaşık % 10 ile gerek Türkiye ve gerekse Karadeniz Bölgesi ortalamasının oldukça altında kalmıştır. 2001 yılı cari fiyatlarıyla değerlendirildiğinde; 490,8 trilyon TL olan GSYİH değeri ile Artvin ili, Türkiye genelinde 81 il arasında illerin oranına göre yapılan sıralamada 59. sırada, Karadeniz Bölgesi illeri arasında 12. sırada ve İBBS'ye göre oluşturulan sınıflandırma kapsamında Artvin İlini de içine alan Doğu Karadeniz (Düzyey 1) Bölgesinde yer alan 6 il arasında ise 5. sırada yer almaktadır (Artvin İl Gelişme Planı-2005)

III.2.6.2. Artvin İlinde Kişi Başına GSYİH'nın Değişimi

Kişi başına düşen GSYİH düzeyi açısından bakıldığında; İlde kişi başına düşen GSYİH değerinin 1987 yılında 1 356 \$'dan % 58 oranında artışla 2001 yılında 2 137 \$'a ulaşmıştır. Dolayısıyla, İlde kişi başına düşen GSYİH artış oranı, Türkiye (% 32) ve Karadeniz Bölgesi'ndeki (% 57) artış oranlarının üzerinde gerçekleşmiştir. Yine, 1987-2001 periyodunda sadece 1999 yılında Artvin ilinde kişi başına düşen GSYİH büyüklüğü Türkiye ortalamasının az da üzerinde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, İl GSYİH'sında son üç yılda yaşanan negatif yönlü gelişmeye paralel şekilde, kişi başına düşen GSYİH'da gerileme yaşandığı görülmektedir

2001 yılı itibariyle, kişi başına düşen GSYİH açısından Artvin ili Türkiye genelinde 81 il arasında 21. sırada yer alırken, Karadeniz Bölgesi illeri içerisinde 3. sırada yer almıştır. Diğer taraftan, İBBS kapsamında Artvin'in de içinde bulunduğu Doğu Karadeniz (Düzyey 1) Bölgesi'ndeki 6 il arasında ise Artvin kişi başına düşen GSYİH değeri açısından ilk sırada yer almaktadır.

III.2.7. Artvin İli GSYİH'nın Sektörel Dağılımı

Artvin İlinde 2001 yılı cari fiyatlarıyla 490,8 trilyon TL olarak gerçekleşen İl GSYİH'sında en yüksek oran % 26,5 ulaştırma-haberleşme sektörüne ait olup, bunu % 19,9 ile tarım sektörü, % 18,3 ile ticaret sektörü, % 14,3 ile sanayi sektörü ve %5,0 ile inşaat sektörü takip etmektedir. Artvin ili GSYİH rakamlarının sektörel dağılımı sabit fiyatlara göre incelendiğinde; 2001 yılı itibariyle en yüksek oranın yine %24,7 ile ulaştırma-haberleşme sektörüne ait olduğu görülürken, bunu %20,9 oran ile tarım sektörü, %20,3 oran ile ticaret sektörü, %18,0 oran ile sanayi sektörü ve %5,3 oran ile inşaat sektörünün izlediği dikkati çekmektedir. Dolayısıyla, gerek cari fiyatlarla ve gerekse sabit fiyatlarla sektörlerin hasıla büyüklüklerine göre sıralanmasında herhangi bir değişim olmamaktadır.

Bununla birlikte, Artvin ili GSYİH'sının; 1987 yılı itibariyle cari fiyatlarla sektörlere göre dağılımında, en yüksek oranın % 28,5 ile sanayi sektörüne ait olduğu ve bunu % 27,5 ile tarım sektörü, % 16,9 ile ulaştırma ve haberleşme sektörü, % 9,6 ile ticaret sektörü ve % 5,5 ile inşaat sektörü izlemektedir (Artvin İl Gelişme Planı-2005) Buna göre, 1987-2001 periyodunda; tarım,

sanayi ve inşaat sektörlerinin GSYİH içindeki oranlarında azalma, ticaret ve ulaştırma-haberleşme sektörlerinin oranlarında ise artma olmuştur. Bu noktada, son yıllarda Artvin ili ekonomisinde ticaret ve ulaştırma-haberleşme sektörlerinin önemli bir gelişme trendi yakalamış oldukları, bu gelişme trendinde İldeki Sarp Sınır Kapısının sağladığı avantajların yanı sıra gelişen teknolojinin hızlı bir şekilde yaygınlaşmasının da önemli etkisi olduğu ifade edilebilir. Buna karşılık, gerileme süreci yaşayan sektörlerden biri olan sanayi sektöründe ise, daha önce de ifade edildiği üzere son yıllarda ilde faaliyet gösteren kamu imalat sanayi tesislerinin özelleştirmeler sonucu devreden çıkarılmasının önemli etkileri vardır.

III.2.7.1 İstihdam Durumu

Artvin ilinde istihdam edilenlerin sayısında, sürekli bir azalış söz konusudur Nitekim, 1980-2000 dönemi incelendiğinde, istihdam edilen nüfus % 18'lik hızla azaldığı görülmektedir (Artvin İl Gelişme Planı-2005)

2000 yılı nüfus sayımına göre, Türkiye genelinde % 93,4 olan istihdam oranı, Artvin ilinde bu oranın çok az altında % 93 düzeyinde gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak da, ülke genelindeki % 6,6'lık işsizlik oranına karşılık, Artvin ilinde % 7'lik bir işsizlik oranı mevcuttur. Bir başka ifadeyle, Artvin'de işgücüne dahil olan nüfus içerisinde her 100 kişiden 7 tanesinin işsiz olduğu anlaşılmaktadır

İşgücündeki nüfusun 12 ve daha yukarı yaştaki nüfusa oranı olarak tanımlanan işgücüne katılma oranı, Artvin ilinde yıllar itibariyle ülkemizdeki genel duruma paralel olarak azalma eğilimi göstermiştir.

Erkek nüfusun işgücüne katılma oranı, kadın nüfusun işgücüne katılma oranından daha yüksek olmakla birlikte, cinsiyetler arasındaki farkın yıllara göre artması söz konusudur. 1980 yılında erkeklerin işgücüne katılma oranı % 79,4 iken, 2000 yılında bu oran % 67,9'a düşmüştür. Buna karşılık kadınlarda işgücüne katılma oranı % 67,5'ten, % 43,1'e düşmüştür. Bunun en büyük nedenlerinden birisi olarak, tarım sektöründe ücretsiz aile işçisi olarak istihdam edilenlerin sayısındaki azalma gösterilebilir (Artvin İl Gelişme Planı-2005)

III.2.7.2 İstihdamın Sektörel Dağılımı

1980-2000 periyodunda, ilde toplam istihdam edilen nüfus, yaklaşık olarak % 31'lik düşüşle, 115 660'tan 80 276'ya gerilerken, aynı dönemde Türkiye genelinde istihdam edilen nüfus yaklaşık % 40 artış göstermiştir. Artvin iline sektörler itibariyle bakıldığında, tüm yıllarda istihdam açısından ilk sırayı alma özelliğine sahip olan tarım sektörü ile birlikte sanayi sektöründe gerek istihdam edilenlerin sayısı ve gerekse istihdam edilenlerin oranlarında sürekli bir azalma görülmektedir.

Buna karşılık, inşaat ve hizmet sektörlerinde ise istihdam edilenlerin hem sayı ve hem de oranlarında sürekli bir artış gerçekleşmiştir. Türkiye genelinde ise tarım sektöründe sayısal olarak artış, fakat oransal düşüş yaşanırken, diğer tüm sektörlerde sayısal ve oransal olarak artış yaşanmıştır. Artvin ilinde 2000 yılı itibariyle tarım sektörünün istihdam içindeki payı % 60.9 ile Türkiye ortalamasının (% 48.4) üzerinde gerçekleşmiştir.

Öte yandan, Türk tarımındaki işgücü verimliliği, sanayileşmiş ülkelere göre dört ile on kat daha azdır ((Artvin İl Gelişme Planı-2005) Bu nedendir ki, istihdam açısından gerek Türkiye ve gerekse Artvin ilinde ön sıralarda yer almasına karşılık, söz konusu sektör toplam GSYİH'ya katkı açısından aynı derecede öne çıkamamaktadır. Nitekim, 2000 yılı itibariyle Artvin ilinde sektörün % 60,9'luk istihdam katkısına karşılık, cari fiyatlarla GSYİH içindeki payı sadece % 22,4 olarak gerçekleşebilmiştir.(Artvin İl Gelişme Planı-2005)

Artvin ili genelinde tarıma elverişli arazi varlığı il genel alanının % 22'sine karşılık gelmekte olup, bundan mera ve çayırılık alanlar çıkarıldığında, toplam ekili dikili alan il genel alanının % 7'sini teşkil etmektedir (Anonim, 2003). Ayrıca, ilin topografik yapısının elverişsizliğinden dolayı, tarımsal faaliyetlerin büyük bir bölümü eğimi yüksek arazilerde yürütülmektedir.

Bu nedenle, tarım sektöründe il nüfusunun çok büyük bir bölümü istihdam edilmesine rağmen, söz konusu sektörde entansif tarım işletmeciliği yerine, işgücü verimliliği düşük, büyük oranda kendi ihtiyaçlarını karşılamaya dönük, küçük aile işletmeciliği yaygın bir şekilde yürütülmektedir.

III.3. Çevre ve Mekansal Yapı

III.3.1. Coğrafi Konum, Fiziki Özellikler

Artvin ili 400 35' ile 410 32' kuzey enlemleri ve 410 07' ile 420 00' doğu boylamları arasında yer alan, 7.436 km² genişliğinde, Doğu Karadeniz Bölgesinin bir ilidir. Genişliği Türkiye yüzölçümünün (783.577 km²) %0.9'u kadardır. Doğusunda Ardahan, güneyinde Erzurum, batısında Rize, Kuzeyinde Gürcistan ile komşudur. Kuzey-batısında Karadeniz vardır ve kıyı uzunluğu 34 km'dir.

İl iklim yönünden Doğu Karadeniz Bölgesinin en çok değişkenlik gösteren ilidir. Kıyı kesimi ile Cankurtaran dağları silsilesinin içine aldığı alanda tipik her mevsim yağışlı Karadeniz İklimi görülmektedir. Cankurtaran dağları silsilesinden Borçka ve Artvin Merkez'e kadar olan alanda iklim daha soğuk kışlar ve daha az yaz yağışları olan Karadeniz iklimi şeklindedir. Bu alana Şavşat ve civarını da eklemek mümkündür.

Ardanuç ve Yusufeli'nde ise kısmen Karasal iklim ile Akdeniz ikliminin bir karışımı olan yazları sıcak ve kurak, kışları ise normal karasal iklime oranla kısmen ılık ve daha az yağışlı bir iklim söz konusudur. Hatta bu alanın bazı kesimlerinde iklim Akdeniz iklimine çok yaklaşmaktadır (özellikle vadi tabanlarında).

İstanbul ve Ankara gibi iki büyük metropole oldukça uzak olan Artvin'in en önemli problemlerinden biri ulaşımdır. Artvin İl merkezinin, komşu illere ve bu metropollere tek ulaşım yolu karayoludur ve uzaklıkları Tablo 20'da verilmiştir.

Tablo 20. Artvin Merkez İlçe ile Komşu İl Merkezleri, Ankara ve İstanbul Arasındaki Karayolu Uzunlukları

MERKEZ ADLARI	UZAKLIK (KM)
Artvin-Erzurum	203
Artvin-Trabzon	234
Artvin-Samsun	580
Artvin-İstanbul	1317
Artvin-Ankara	999

Kaynak: Artvin İl Gelişme Planı-2005

Artvin ilinde Merkez ilçe dahil 8 ilçe merkezi ile 4 belde merkezi, 310 köy ve 1730 köy başlı olmak üzere toplam 2052 yerleşim birimi bulunmaktadır. Tüm bu yerleşim birimlerinde yaşayan nüfusun toplamı, 2000 yılı nüfus sayımına göre 191 934 olup, hane başı 4,6 nüfus alındığı takdirde İl'deki hane (konut) sayısı yaklaşık 41 724 olarak bulunmaktadır

İl arazisinin % 90'dan fazlası engebeli ve dağlıktır. İlde, Arhavi ve Hopa'daki aluviyal düzlükler dışında ova denebilecek düz alanlar mevcut değildir. İl arazisinin yükseltisi 0 ile 3900 m arasında değişmekte, doğu Karadeniz Bölgesinin iki önemli yüksek dağı olan Kaçkar Dağlarının bir kısmı, Karçal Dağlarının ise büyük bölümü il sınırları içinde bulunmaktadır Dağlık kesimlerde, turizm potansiyeli yüksek yayla ve tepeler bulunmaktadır.

III.3.2. Çevre Varlıkları

Artvin ili su kaynakları bakımından oldukça zengindir. İl'de bulunan en büyük nehir Çoruh nehri olup ortalama debisi 154 m³/sn olup bu rakam yıllık 5.9 milyar m³ ortalama akışa karşılık gelmektedir. İl'in emniyetli olarak çekilebilir toplam yeraltı su potansiyeli 25 milyon m³/yıl'dır. İlin toplam su potansiyeli 6.83 milyar m³'tür. Bu rakam İl'in 2000 yılı toplam nüfusuna (191 934)

bölünürse, kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su potansiyelinin 35.535 m³/kişi olduğu ortaya çıkar. Aynı hesaplamalar Türkiye'nin 2000 yılına göre kişi başı yıllık kullanılabilir su potansiyelinin 1.620 m³ olduğunu gösterir. Artvin ili Türkiye ortalamasının üzerinde su potansiyeli olan bir ildir.

Artvin flora ve fauna bakımından zengin olan illerimizin arasında ilk sırayı almaktadır. Ancak İlin flora ve faunası hakkında sağlıklı envanter bulunmamaktadır. İlde toplam 1268 tür tespit edilmiş olup, bunların 119 adedi endemiktir. İlde nesli çok tehlikede olan(CR) 4 adet bitki türü mevcuttur ve bunlar acil koruma önlemlerine ihtiyaç duymaktadır. Yine, İl'de bulunan 18 adet bitki türü nesli tehlike(EN) altında olan türlerdendir. İl'de dağılım ve bolluğu hakkında veri yetersiz olan(DD) 12 adet bitki türü bulunmaktadır.

Artvin ili Doğu Karadeniz Bölgesi Florasının önemli bir kısmını kapsamaktadır. Bölgede yaklaşık 2500 tür kaydedilmiş olup bunun yaklaşık yarısı Artvin'de bulunmaktadır. Bölgenin tipik ekosistemlerinden olan doğal yaşlı ormanlar, Rododendron fundalıkları, yayla ve alpin otlakları, dağ eteklerindeki taş yığınları, uçurum ve göl toplulukları gibi ekosistemler en güzel örneklerini Artvin ilinde sunmaktadırlar. Bu alanlar içerisinde özellikle Yaşlı Doğal ormanları içeren orman ekosistemleri, dünyanın en önemli ekosistemlerinden biri olarak kabul edilmektedir (DOKAP, 2000d). Artvin ili yaban hayatı bakımından oldukça zengin olan illerimiz arasındadır. İl, Önemli Kuş Alanı, yırtıcı kuşların göç ederken geçtikleri boğazları (yırtıcı kuşların sıradağları geçmek için kullandıkları Çoruh vadisi ve diğer vadiler) ve üç büyük sıradağı (Soğanlı, Kaçkar ve Karçal Dağları) kapsamaktadır. İlde 281 adet kuş türü ve 46 adet memeli tür mevcuttur

İl'de 3 adet milli park, 3 adet tabiatı koruma alanı ve 1 adet yaban hayatı koruma sahası bulunmaktadır.

İl'de 11 adet kum ve taş ocağı mevcut olup, 5 adet de potansiyel ocak sahası bulunmaktadır. Artvin ili endüstriyel hammadde açısından önemli bir potansiyele sahip değildir. Sadece çimento ve kireç hammaddesi olarak kireçtaşı ile granit-mermer yatak ve zuhurları önemli rezervler oluştururlar. Ancak, İl özellikle metalik madenler yönünden zengindir. Doğu Karadeniz Metalojenik provensinin doğusunda yer alan Artvin ili metalik madenler açısından 1. derecede öneme sahiptir.

İl Tapu ve Kadastro Müdürlüğünden alınan bilgilere göre, İlde kadastro çalışmaları halen devam etmekte olup kadastro bitmiş olan tek ilçe Murgul ilçesidir. Bunu sırasıyla % 60 bitmişlik oranı ile Merkez ve Arhavi ilçeleri takip etmektedir. İlde kadastro bitmişlik oranının en düşük olduğu iki ilçe sırasıyla %3 ve % 5 bitmişlik oranları ile Yusufeli ve Şavşat ilçeleridir.

III.3.3. Çevre Sorunları

Çevre sorunları temelde üç grupta toplanmakta ve incelenmektedir:

(i) çevre bozulması,

(ii) çevre kirlenmesi,

(iii) doğal kaynakların aşırı ve yanlış tüketimi. Artvin'de baraj inşaatları, yol yapımı, kum ve taş ocakları, erozyon, heyelan, deprem, sel ve taşkın gibi nedenlere bağlı olarak arazi bozulmaları meydana gelmektedir. Ormanların azaltılması veya tarım alanlarına dönüştürülmesi erozyon, sel ve heyelan olaylarını artırmaktadır. İlde erozyon önemli bir çevresel problem olup, baraj ömürlerini tehdit eden ana etmen durumundadır. İl' de erozyon durumu şu şekildedir:

Hiç veya çok az erozyon 2 275 (% 0.3)

Orta şiddette erozyon 186 373 (% 25.2)

Şiddetli erozyon 473 190 (% 70.0)

Çok şiddetli erozyon 10 283 (% 1.5)

Buna göre, İl arazisinin % 90'ından fazlası erozyon tehdidi altındadır (Harita 8). İl'de kirlilik ölçümleri yapılmamaktadır. Ancak emsal teşkil etmesi bakımından komşu illerdeki SO₂ ve partikül madde ölçümleri incelendiğinde, Artvin'e göre daha kalabalık olan bu illerde çok ciddi bir hava kirliliği problemi olmadığı belirtilmektedir (DOKAP, 2000). İlde geçmiş yıllarda, Murgul ilçesinde Murgul Karadeniz Bakır İşletmelerinin sebep 92 olduğu ciddi bir hava kirliliği problemi yaşanmış ve yörede yaklaşık 3 000 ha'lık ormanlık alan yok olmuştur (Artvin İl Gelişme Planı-

2005). Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliğinde belirlenen sınır değerler çerçevesinde hedef Kış Sezonu Sınır Değerleri esas alınarak kirlilik derecelerine göre yapılan sınıflandırmada Artvin İli “ Üçüncü Derece Kirli İller “ kapsamında değerlendirilmektedir.

İl’de su kirliliğine neden olan önemli bir etken Murgul ilçesindeki Karadeniz Bakır İşletmeleri Kuruluşunun Murgul Çayına verdiği atıklardır. Burada bakır açık kesme yöntemiyle çıkarılmakta ve minerallerin yıkanması için kullanılan su arıtılmadan, doğrudan Murgul Çayı’na boşaltılmaktadır. Yine ilde erozyonun fazla olması ve çay alanlarında yapılan bilinçsiz gübreleme sularda kirlilik yaratmaktadır. Tarım topraklarının işlenmesi sırasında gübreleme, ilaçlama ve sulama çalışmalarında bilimsel kurallara uyulmaması sonucu İl’deki topraklarda toprak kirliliği ve bozulması problemleri oluşmaktadır. Aşırı ve yanlış gübre kullanımı sonucu İl’de çay tarımı yapılan alanlardaki topraklar asitleşme problemi ile karşı karşıyadır. Ancak bu konuda son yıllarda yapılmış araştırma ve hazırlanmış envanter bulunmamaktadır.

İl’de yaklaşık olarak toplam 70-80 ton/gün çöp üretilmekte ve bunlar düzensiz olarak depolanmaktadır. Bütün İl’de katı atık deponi alanları düzensizdir ve çoğu yerleşim yerlerine yakındır. Hiç birinin yer seçiminde yönetmelikte öngörülen jeolojik, topografik, hidrolojik ve meteorolojik kriterler dikkate alınmamıştır. Katı, sıvı ve gaz atıklarla ilgili düzenli ölçüm çalışmaları ve envanter bulunmamaktadır. Tıbbi atıklarla sanayi atıkları da genel olarak evsel atıklarla birlikte depolanmaktadır. Bertaraf yöntemi olarak, yakma, denize dökme, araziye gömme ve dereye dökme yöntemleri uygulanmaktadır. Hopa ve Arhavi ilçelerinde, trafik yoğunluğu yüksek E-97 Karayolu ilçe içinden geçtiğinden, diğer ilçelerde ise kent içi trafik yoğun ve düzensiz olduğundan dış kaynaklı gürültü potansiyeli bulunmaktadır. Başta Merkez ilçe olmak üzere ilçe merkezlerinin çoğunda görüntü kirliliği olarak nitelendirilebilecek düzensizlikler bulunmaktadır. İl içinde 2003 yılı itibariyle 40 adet baz istasyonu kurulmuştur. Bunların çevresel etkileri hakkında yeterli ve sağlıklı bilgi bulunmamaktadır.

İlde yapımı devam eden barajlar Çoruh vadisi boyunca yayılış gösteren endemik bitki türleri ve nesli tehlike altında olan balık ve sürüngen türleri için tehlike arz etmektedir. Barajların inşası mevcut durumu ile bitirildiğinde ilde yaşayan Çoruh engereğinin yaşam alanının büyük çoğunluğu sular altında kalacaktır. Yine Hopa engereğinin yaşam alanının bir kısmı sular altında kalmaktadır. Bu iki sürüngen türü için yörede özel koruma önlemleri geliştirilmesi gerekmektedir.

Çoruh nehrinde yaşayan 10 dan fazla balık türü mevcuttur (Aras, 1974; Solak, 1977). Bunlar; alabalık türleri (*Salmo trutta labrax* (EN) ve *Salmo trutta macrostigma*), sazan balığı (*Cyprinus carpio*), noktalı İnci balığı (*Alburnoides bipunctatus*), tatlı su kefali (*Leuciscus cephalus*), bıyıklı balık (*Barbus plebejus*), caner (*Barbus capito capito*), kadife balığı, yeşil balık (*Tinca tinca*), Kara balık (*Capoeta tinca*), siraz (*Capoeta capoeta*), çöpçü balığı (*Nemacheilus angorae*) ve yayın (*Silurus glanis*)’dan oluşmaktadır. Bu türler içinde, barajların bitiminden önce özel koruma önlemlerinin alınması gerekmektedir.

Ülkemiz nüfusunun artmasına paralel olarak enerjiye olan ihtiyaçta artmaya devam edecektir. Bu ihtiyaç beraberinde yeni barajların inşasını zorunlu kılacaktır. Bu bağlamda, Artvin’de yapılacak olan barajlar ülkenin enerji ihtiyacını karşılamada önemli görev üstlenecektir. Ancak, bir ihtiyacı karşılarken ülkemizin gelecekte son derece önemli olacak olan tür zenginliğini ve genetik kaynaklarını korumak zorundayız. Bu nedenle, baraj sahaları altında kalacak olan endemik ve nesli tehlikede olan bitki ve hayvan türlerini korumak için özel önlemlerin alınması gerekmektedir. Bitki türlerinin ilde oluşturulacak bir botanik bahçesine taşınması uygun olacaktır. Vadide yaşayan engerek türleri ve nehirde yaşayan balık türleri için özel önlemler geliştirilmesi zorunludur.

İldeki madencilik faaliyetleri ile, dikkatsizce yapılan işletme ve uygulamalar sonucu doğaya düzelmesi asırlar sürececek tahrip verilmiştir. Murgul’da işletilen bakır fabrikasından çıkan SO2 gazları yörede 3000 ha orman alanının yok olmasına neden olmuştur. Zararın fazla olması sonucu, daha sonra çıkan maden borularla Hopa Limanına oradan da gemilerle Samsun’a gönderilmeye başlanmıştır. İlde çıkarılması düşünülen Cerattepe bakır madeni işletmesinde de çevreye asit maden suyu verilme ve suların kirlenmesi problemi vardır. Maden işletmesi sonucu oluşacak asit maden sularının yüzey sularına ve yer altı sularına karışmadan arıtılması gerekmektedir.

İl'de İl Çevre Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Mahalli Çevre Kurulu, İl Çevre Vakfı, Belediyelerin çevre hizmeti veren birimleri ve bazı sivil toplum örgütlerinden oluşan kurumsal yapı bulunmaktadır. İl'deki Üniversite kurumlarının çalışmalarına bilimsel destek verme potansiyeli vardır. Ülke genelinde örgün öğretim kurumlarının programlarında çevre konusuna yeterli yer verilmeyişi İl düzeyinde de çevre eğitimi konusunu olumsuz etkilemektedir. İl Çevre Müdürlüğünün gösterdiği çabalar, İl halkının yaygın biçimde çevre bilgisi ve çevre bilinci kazanması için yeterli olamamaktadır.

“Barajların yapımı sonrasında Artvin İlinde irili ufaklı birçok baraj gölü husule gelecektir. Bu göllerin derinlikleri de hayli olacak ve vadinin şimdiki tabanı göllerin diplerinde oluşacaktır. Özellikle Borçka barajının başlangıcı Artvin İl merkezinin bugünkü nüfusu 25.000 civarındadır. Gerek üniversite kampüsünün Seyitler Köyünde olması ve gerekse TOKİ konutlarının bu Köyde yapılıyor olması baraj göleti altında kalacak Köyler halkının da bu yörede yerleşecek olması ve ayrıca Borçka baraj gölü çevresindeki Köylerin nüfusu dikkate alınacak olursa 10 yıl içerisinde bu barajın çevresinde ve özellikle Artvin İl merkezinde 50-60 bin nüfusun ikamet edeceği düşünülmelidir. Bu kadar insanın oluşturduğu çöp ve atıkların, Borçka barajını kirleteceği ve böylece İzmit Körfezi veya İstanbul Haliç benzeri bir kirliliğe yol açacağı göz ardı edilmemelidir.” (Bknz:İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

III.3.4. Jeolojik ve Tektonik Yapı

Yöre jeomorfolojisi, jeolojik yapı ve litolojinin kontrolünde olup, Karadeniz bölgesinin genel morfolojisine uygun olarak üç ana üiteden oluşmaktadır.

- BGB – DKD doğrultusunda uzanan dağlık alanlar,
- Karadeniz boyunca uzanan ve abrazyon aşındırmasının şekillendirdiği Pleistosen –Aktüel kıyı kuşağı,
- Bu iki ana morfolojik ünite arasında yer alan ve flüvyal aşındırmanın şekillendirdiği plato alanı.

Bu benzerliklerle rağmen Artvin İli ile Doğu Karadeniz Bölgesi arasında; iklim, bitki örtüsü ve morfolojik yönden bazı farklılıklar vardır.İl sınırları içinde önemli tektonik yapı olarak yıkıcı depremler üreten faylar mevcut değildir.İlin sahil kesiminde zemin gevşek ve zayıf aluviyal zemindir. Bu alanlar da sel baskını riski mevcuttur. Yine bu bölgede yamaçlarda gevşek ve killi zeminler üzerinde yüksek heyelan riski bulunmaktadır.

Artvin İli Merkez ilçenin yerleşimi olduğu bölgede ayrıntılı zemin araştırılması yapılmamış olup, imar planına esas İller Bankası tarafından 1974 ve 1980 yıllarında düzenlenmiş iki adet jeolojik etüt raporu mevcuttur. Bu raporlarda ilçe merkezi spilit, dasit, riadasit ve andezitik breşlerden meydana geldiği belirtilmiş olup volkanik kökenli zeminde ayrışma fazla olduğu, eğiminde yüksek oluşu nedeniyle heyelan riski içeren bölgelerde inşaatın yapılmaması çok katlı binalar yapılmadan önce gerekli zemin araştırması yapılması gerekmektedir. İmar planına esas jeolojik ve jeoteknik raporlarının yetersiz kalması ve ayrıntı içermediğinden revize imar planının yapılması, bunun yanında belediye sınırının şehrin genişlemesi yönünde alınması düşünülen mücavir alanlarının öncelikle jeolojik – jeoteknik etüt raporlarının yaptırılarak zemin durumunun netlik kazandırılması ve il genelinde yapılacak her inşaatta parsel bazında zemin etüdünün yapılması gerekmektedir.

III.3.5. İl'in Depremselliği

Artvin İl sınırları içerisinde kalan bölge, aktif fay – deprem ilişkisi açısından ele alındığında, yıkıcı özellikte deprem yapabilecek herhangi bir aktif fayın bulunmadığı görülmektedir Artvin İline en yakın fay sistemi “ Kuzey Anadolu Fay Zonu” (KAF- NAF) olup, kuş uçuşu 100 – 160 km. uzaklıktadır. Aynı şekilde 2. derecede etkili olabilecek “Erzurum Fay Zonu” ise 50 – 100 km. uzaklıktadır. Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası’nda; Arhavi, Hopa, Borçka ve Murgul dördüncü bölgede, Merkez ilçe 3 ve 4 Bölge sınırında, Yusufeli, Ardanuç ve Şavşat üçüncü bölgede yer almaktadır.

III.4. Yönetmel ve Kurumsal Yapı

İldeki idarenin başı validir. İl idaresi İl'in genel idaresi ve İl'in özel idaresi olarak iki kısma ayrılmaktadır. İl'in genel idaresi; valinin altında il idare şube başkanları ve il idare kurulundan oluşmaktadır. Vali il idaresinin, il idare şube başkanları ise il'de bulunan ve hizmet yürüten kuruluşların başıdır. İlçelerde ise, kaymakam hükümetin temsilcisi olarak görev yapmakta ve yetkilerini valinin gözetim ve denetimi altında kullanmaktadır.

Kentlerde belediyeler, kentte yaşayan halkın yerel nitelikteki ortak ve medeni gereksinimlerini karşılamakla görevli olan kamu tüzel kişilikleridir.

Bu bölümde, Artvin İlının yönetmel ve kurumsal yapısı, kamu ve özel sektör ile sivil toplum kuruluşları ana başlıkları altında özetlenmiştir.

III.4.1 Kamu Sektörü

III.4.1.1Yapı, Donanım, Bütçe, İnsan Gücü ve Teknoloji İle İlgili Sorunlar

Bu sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Fiziki mekan sorunu: İl'de özellikle Merkez İlçede bulunan birçok kamu kuruluşu arazinin dağlık ve çok eğimli olmasından dolayı fiziki mekan problemi yaşamaktadır.

- İlde bulunan bir çok kamu kurum ve kuruluşunun yeterli sayı ve nitelikte araç, malzeme ve donanıma sahip olmaması ve bazı kurumlarda kullanılan donanımında teknolojik açıdan geri kalmış olduğu görülmektedir.

- Bütçe ile ilgili en önemli sorun gelen bütçenin yetersiz olmasıdır.

- Bazı kurumlarda gereğinden fazla çalışanın bulunması, bazılarında ise yeterli çalışan bulunmaması

- Belediyeler, bütçelerinin yetersizliği ve 190 sayılı "genel kadro ve personel usulü hakkında kanun hükmünde kararname" gereğince personel sayılarını artıramamaktadırlar. Personel atamaları merkezi yönetim tarafından yapıldığı için, belediyeler çalışacakları personeli kendileri belirleyememektedir.

- Hizmet içi eğitimlerden istenen verim alınamamaktadır. Hizmet içi eğitim çalışmalarının niteliği, bu çalışmalara katılanların başarı dereceleri ve yapılan hizmet içi eğitim çalışmalarının kurumların performanslarına ne ölçüde yansıdığı tartışmalı bir konudur.

- Ücretler arasındaki dengesizlik personelin çalışma isteğini olumsuz olarak etkilemektedir. Bir işçi, emrinde çalıştığı mühendisten daha fazla maaş alabilmektedir.

- 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun memurlara sağladığı güvence nedeniyle memurların kendilerini geliştirme isteklerinin bulunmaması.

- Kadro dağılımının merkezden yapılması nedeniyle, personeli istihdam edecek birimin aradığı nitelikte, merkezden atanan personelin niteliğinin örtüşmemesi.

- Merkez tarafından atanan personelin, uyum sorunu yaşaması ve bu nedenle yeterince verimli olamaması.

- Mevcut yapı içerisinde başarı ölçütlerinin ya hiç bulunmaması ya da belirgin olmaması. Bu nedenle işini yapan personel ile işini yapmayan personel arasında hiçbir ücret ve prestij farkı bulunmaması, atamaların ve görevde yükselmelerin politik olarak belirlenmesi.

Sıralanan sorunlar içinde en önemli iki sorun atamaların liyakate göre yapılmaması ve maaşlardaki dengesizliktir. Bu iki sorun bir çok çalışanı kurumuna küstürmüş ve yaptığı işi sevmeyen bir konuma getirmiştir. Kurumlarda iş yapmaktan daha çok işten kaçma daha çok rağbet görmekte, bunun faturasını da devlet ağır bir şekilde ödemektedir.

Yukarıda sayılan nedenler birbirlerini neden-sonuç ilişkisi içerisinde etkileyerek İl dahilindeki tüm yönetmel yapıyı işlevselliğinden uzaklaştırmakta ve kurumların kendilerinden beklenen kamu hizmetini verimlilikten uzak, beklenenden daha az kaliteli, yavaş ve pahalı bir şekilde yerine getirmelerine neden olmaktadır.

III.4.1.2 Mevzuat ve Yetki-Sorumluluk Dengesi İle İlgili Sorunlar

Yürütmelikteki bir çok mevzuat oldukça eski, dili ağır ve anlaşılır olmaktan uzak, güncel sorunlara çözüm üretmeyen, sorunu ortadan kaldırmak yerine yasaklamayı tercih eden bir yapı arz

etmektedir. Sözelimi 1580 Sayılı Belediyeler Yasası 1930'lu yıllarda oluşturulmuş olup, İl Özel İdare ve Köy Yasası daha da eski tarihli yasalardır. Yeni gelişmeler bir çok mevzuatın değişmesini ve yenilenmesini zorunlu kılmaktadır. Bazı durumlarda mevcut mevzuat iş yapılmasının önünde bir engel teşkil ettiği gibi kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği oluşturulamamasına, yetki ve sorumluluk karmaşası yaşanmasına neden olabilmektedir.

Yönetimsel yapı ile ilgili önemli sorunlardan bir tanesi de yetkinin merkezde toplanması ve yerel yönetimlere fazla hareket serbestisi tanınmamasıdır. İşlerin ve hizmetlerin hızlı yürütülmesi açısından tam yetki ile donatılmış yerinden yönetim günümüzün kaçınılmaz zorunluluğu gibi görünmektedir. Hızlı gelişme ancak bu şekilde mümkün olabilmektedir.

Ancak merkezi yönetimin denetim fonksiyonunu üstlenmesi ve sık sık yerine getirmesi sistemin düzenli çalışması açısından son derece önem arz etmektedir. Kurumlar arasında yetki ve sorumluluk karmaşası karşılaşılan bir diğer önemli sorundur.

Bu da kurumların ve birimlerin bütünlük ve uyum içerisinde çalışmasına engel olmaktadır. Bunun da ötesinde, belirli bir bölgeye optimal hizmet vermek için birlikte çalışması gereken kurumların birbirlerini rakip gibi görmelerine neden olmaktadır. İl'deki kamu kurumlarının yaşadığı önemli bir sorun da gereksiz bürokrasi'dir. Bu sorun aşırı merkeziyetçi ve hantal bürokratik yönetim anlayışından, gereksiz mevzuattan ve devlet yapısının aşırı güvensizliğe dayanmasından kaynaklanmaktadır.

III.4.2. Özel Sektör

İlde yeterince gelişmemiş bir özel sektör yapısı mevcuttur. Bunun başlıca nedeni İl'in engebeli arazi yapısı, göç vermesi ve büyük metropollere uzak olmasıdır. Artvin ilinde 8 adet özel sektöre ait sanayi tesisleri bulunmaktadır. Bu sanayi tesislerinin üç tanesi Arhavi ilçesinde, iki tanesi Hopa ilçesinde olup bir tanesi kapanmış durumda, iki tanesi Borçka ilçesinde, bir adeti ise Şavşat ilçesinde bulunmaktadır.

Buna göre Artvin Esnaf ve Sanatkar Odaları Birliği'ne bağlı toplam 16 467 kayıtlı üye bulunmaktadır. Söz konusu kayıtlı üyelerden 9 109'u faal üye iken, terk eden üyelerin sayısı 7 358'i bulmaktadır. Üyeliği çeşitli nedenlerle bırakanların oranı 2004 yılı ilk yarısı itibariyle toplam üye sayısının yaklaşık % 45'ine karşılık gelmektedir.

Artvin ilinde; Artvin, Arhavi, Borçka ve Hopa olmak üzere toplam dört adet ticaret ve sanayi odası bulunmaktadır. Ardanuç, Şavşat ve Yusufeli ilçeleri Artvin Ticaret ve Sanayi Odası'na bağlıdır. 2003 yılı itibariyle Artvin merkezde 753, Arhavi'de 560, Borçka'da 675 ve Hopa'da ise 480 üye olmak üzere, il genelinde ticaret ve sanayi odalarına kayıtlı üye sayısı 2371 olarak gerçekleşmiştir (Şimşek, 2004).

Kentteki tüm işletmelerin sermaye yapılarına bakıldığında, işletmelerin sayısal olarak çok büyük bir kısmının küçük sermayeli işletmeler olduğu görülmektedir. Büyük sermayeli işletmeler, sayısal olarak az olmasına karşın yüksek istihdam ve yüksek katma değer yaratan işletmelerdir.

İl'deki işletmelerin önemli bir bölümünün aile işletmesi olması nedeniyle, şirketlerin ve diğer işletmelerin yönetici kadroları şirket ortakları ve aile fertlerinden oluşmaktadır. Profesyonel yönetici kullanan işletme sayısı oldukça azdır. Profesyonel yönetici kullanan işletmeler genellikle büyük ölçekli üretim yapan işletmelerdir.

Sonuç olarak; Artvin ilinde özel sektörün statü dağılımı göz önüne alındığında; İl'deki işletmelerin önemli bir bölümünün küçük sermayeli şahıs işletmeleri ve aile şirketleri olduğu, buna karşılık İl'in üretim ve istihdam yükünün önemli bir bölümünün sayıları az olan büyük işletmeler tarafından karşılandığı, İl'de bulunan şirketlerin sadece küçük bir kısmının profesyonel yönetici istihdam ettiği tespit edilmiştir. Bu göstergeler özel sektörün yeterince kurumsallaşamamış, büyümemiş, beklenen performansı ve etkinliği sergilemekten uzak olduğunu göstermektedir.

III.4.3. Sivil Toplum

Katılım ve halkla birlikte yönetim anlayışı günümüz çağdaş yönetimlerinin vazgeçilmez ve en önemli unsuru olmuştur. Sivil toplum örgütleri ise halkla birlikte yönetim anlayışının uygulamadaki en önemli aktörleri olarak çağdaş yönetimlerde alınan kararların belirlenmesinde en

etkili belirleyiciler olmaya başlamışlardır. Güçlenen “halkla birlikte yönetim anlayışı“ ile etkinlikleri gün geçtikçe artan sivil toplum kuruluşları, demokrasi kültürünün gelişmesini, baskı grubu anlayışını, yönetimin yönetilenlerin istemlerini ve düşüncelerini dikkate alarak yönetilenlerle birlikte karar oluşturulmasını, yönetimlerin yaptıkları uygulamaların bizzat halk tarafından denetlenmesi anlayışını pekiştirerek çağdaş yönetim kavramının çerçevesinin oluşmasını sağlamış ve bu yönetim anlayışının en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir (BİGP, 2004).

Artvin’de ülkemizde bulunan diğer bir çok İl’e oranla görece daha etkin ve işlevsel bir sivil toplum yapılanması bulunmaktadır. Söz konusu bu sivil toplum örgütleri; yönetime kendini daha kolay dinletebilen, gerektiğinde sonuca ulaşabilen, oldukça etkin ve etkili bir yapıya sahip bulunmaktadır. Fakat yine de sivil toplum örgütlerinin üye sayıları yeterli düzeyde değildir. Sivil toplum örgütlerinin bir bölümü de biçimsellikten öteye gidememiş, sadece tabelada isimleri bulunan sivil toplum örgütleri olarak kalmışlardır. Oysa önemli olan nokta; etkili olabilen ve kamuoyu yaratabilen sivil toplum örgütlenmesidir.

İl’in sivil topluma ilişkin en önemli sorunlarından biri; sivil toplum örgütlerinin aynı çatı altında toplanamamış olmalarından dolayı yapının dağınık olmasıdır. Bu durum da güçlü ve etkin bir şekilde yönetimi etkileme olanağını sınırlandırmaktadır. Bu nedenle sivil toplum örgütleri kendi görevlerini ayrı ayrı yürütmeli, fakat Artvin İl’ini ilgilendiren ortak konularda organize olarak birlikte hareket edebilmelidirler. İl’deki sivil toplum örgütlerinin aynı çatı altında bir araya gelerek Artvin’in geleceğine ilişkin alınacak ortak kararların oluşumuna daha etkin ve etkili bir şekilde katılmaları gerekmektedir.

Sivil toplum örgütleriyle ilgili bir diğer sorun, bunların birbirleri ile iyi bir diyalog ve etkin bir iletişim kuramamalarıdır. Ayrıca yönetim ile iyi, sürekli ve etkin bir etkileşim içerisinde bulunmamaları da işlevlerini yerine getirmelerinde aksaklıklara neden olmaktadır. İl’deki sivil toplum yapısı; araştıran, proje üreten ve bu projeleri yöneticilerin önüne getirebilen bir anlayışa sahip bulunmasına karşın, bunların yaşama geçirilmesinde sorunlar bulunmakta, geleneksel yönetim anlayışı içinde yönetime ilişkin bilgilerin yönetilen ile paylaşılmadığı görülmektedir. İl’deki sivil toplum örgütleri vatandaşların sivil toplum örgütlerine ilgisiz olmasını, yöneticilerin sivil toplum örgütlerini yeterince önemsememelerine bağlamaktadır.

Yönetimin sivil toplumu karar alma süreçlerine katması ancak yöneticilerin iyi niyeti ve inisiyatifini ile sağlanabilmektedir. Oysa katılım, bireylerin iyi niyeti ve inisiyatifinden çıkarılarak, kurumsallaştırılmalı ve sivil toplum örgütlerinin karar alma süreçlerine her düzeyde yasal sınırlara bağlı kalarak etkin ve etkili bir şekilde katılımı sağlanmalıdır. Katılımın önünde iki önemli engel bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi mevzuattır. Mevzuat toplumun karar alma süreçlerine etkin bir şekilde katılımına pek olanak sağlamamaktadır. Bu nedenle de mevzuatın katılıma olanak sağlayacak şekilde yenilenmesi gerekmektedir. İkinci önemli sorun da; yönetimin geleneksel yönetim anlayışı içinde toplumun katılımına pek sıcak bakmaması ve bu nedenle de katılımı özendirmemesidir. Toplum da katılım konusunda çok istekli görünmemektedir. Sivil toplum örgütlerinin yönetim sürecine katılımı gerçekleşse bile söz konusu bu katılım kısa süreli olmaktadır. Oysa sivil toplum örgütleri yönetimin karar alma süreçlerine her düzeyde sürekli ve istikrarlı bir şekilde katılmaları gerekmektedir. Katılım süreklilik içerdiğinde bir anlam ifade etmektedir.

III.5. Teknik Altyapı

Toplumların kalkınmasında, iletişim, ulaştırma, enerji, su ve kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerinin etkinliği hayati önem taşımaktadır. Çağdaş iletişim altyapısı bireysel haberleşmeyi sağlamakla kalmaz aynı zamanda bilgi toplumunu oluşturmada da önemli rol oynar. Ulaştırma hizmeti, ekonominin maliyet yapısını, nüfusun ülke geneline dağılımını, kırsal alanda sosyal gelişmeyi, devlet ve toplum entegrasyonunu etkiler. Su ise dünyada en çok kullanılan doğal kaynaktır.

III.5.1 Ulaşım

III.5.1.1 Karayolları

Artvin ili konumu itibariyle, ana ulaşım bağlantılarına uzak bölgede yer almaktadır. Artvin’de karayolu ulaşımı, çoğunlukla vadilerde ve akarsu güzergahlarında yer alan karayolları ile gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle il sınırları içerisindeki karayolları, dar ve virajlı güzergahları takip etmek zorunda kalmaktadır.

“Her türlü hizmetin yapılabilirliği, alt yapının ve özellikle yolların yapımı ile ilgilidir. Ulaşımı olmayan bir yere hiçbir hizmetin götürülemeyeceği gibi büyük umutlar bağlanan turizm de gelişemez. Bu nedenle baraj göleti altında kalacak yollar şimdiden tespit edilerek, yerlerine yeni yol yapımı planları biran önce uygulamaya sokulmalıdır.” (Bknz:İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

Artvin ilinin iki önemli karayolu bağlantısı bulunmaktadır. Bunlardan en yoğun kullanılanı, Hopa üzerinden Doğu Karadeniz’e uzanan kuzey (Artvin-Hopa) bağlantısı, diğeri de Erzurum üzerinden Doğu ve Güneydoğu Anadolu’ya uzanan güney (Artvin-Erzurum) bağlantısıdır. İlin karayolu ulaşım ağının büyük bir bölümü, Çoruh Havzası’nda uygulanan baraj projeleri dolayısıyla yeniden şekillenecek olmasına rağmen, yeni inşa edilecek yolların virajlı yapısında önemli değişiklikler gerekmektedir. Artvin ilinde 572 km’lik toplam yolun 31 km.si beton asfalt, 459 km.si sathi kaplama 64 km.si stabilize ve 8 km.si toprak yol niteliğindedir. Uzunluğu 285 km olan İl yollarının 64 km.si stabilize yol özelliğindedir. Artvin ili sınırları içerisinde otoyol bulunmamaktadır.

Artvin ili konumu itibariyle, ana ulaşım bağlantılarına uzak bölgede yer almaktadır. Artvin’de karayolu ulaşımı, çoğunlukla vadilerde ve akarsu güzergahlarında yer alan karayolları ile gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle il sınırları içerisindeki karayolları, dar ve virajlı güzergahları takip etmek zorunda kalmaktadır.

Artvin ilinin iki önemli karayolu bağlantısı bulunmaktadır. Bunlardan en yoğun kullanılanı, Hopa üzerinden Doğu Karadeniz’e uzanan kuzey (Artvin-Hopa) bağlantısı, diğeri de Erzurum üzerinden Doğu ve Güneydoğu Anadolu’ya uzanan güney (Artvin-Erzurum) bağlantısıdır. İlin karayolu ulaşım ağının büyük bir bölümü, Çoruh Havzası’nda uygulanan baraj projeleri dolayısıyla yeniden şekillenecek olmasına rağmen, yeni inşa edilecek yolların virajlı yapısında önemli değişiklikler gerekmektedir. “Doğu Karadeniz Sahil Yolu İyileştirme Projesi” kapsamında, Artvin ili sınırları içerisinde devam eden Hopa-Sarp arasındaki yol yapım çalışmaları tamamlanmıştır. Hopa ile Rize il sınırı arasındaki kalan bölümlerde yol yapım çalışmaları ise devam etmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi’nin doğu kısımlarını Doğu Anadolu’ya, Hopa’dan başlayan Devlet Yolu: 010-26; Borçka ve Artvin üzerinden güneydoğuya doğru Erzurum’a Devlet Yolu: 950; Ardahan, Kars, Iğdır ve daha güney doğuya, İran’a kadar uzanan Devlet Yolu: 010-27; ile iç bölgelere bağlanmaktadır.

2000 yılında hazırlanan Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Planı içerisinde bölgenin ulaşım ağı ile ilgili verilen bilgiler ve getirilen öneriler arasında; Artvin ilinde baraj inşaatları nedeniyle güzergahları değiştirilecek Hopa-Artvin arasındaki karayolu için yaklaşık 40 km’lik bir tünel içeren alternatif güzergah gündeme gelmiştir. Denizden yüksekliği sadece 640 m. olmasına rağmen Hopa ve Borçka arasındaki Cankurtaran geçidinde kış aylarında 3 m. yüksekliğinde kar yağışı olağan olduğundan, bölgenin bu topoğrafik ve iklimsel koşulları ulaşımı daha da güçleştirmektedir. Çoruh Nehri ve kolları üzerinde yapımına başlanan (ya da planlanan) barajlara bağlı olarak söz konusu karayolu bağlantılarında su basması nedeniyle kesintiler oluşacaktır. Bu konuda KGM alternatif koridorların etüt edilmesine başlamıştır. Bölgenin doğusunda bir kuzey-güney aksının varlığını sürdürebilmesi ve Artvin bölgesindeki yerleşmelere erişim sağlanabilmesi için, toplam 550 km uzunluğundaki yol bağlantısından yaklaşık 350 km’lik kesiminin (üçte ikisinin) güzergahının değiştirilmesi ve yeniden inşa edilmesi gerekmektedir. Yukarıda değinilen 40 km’lik tünel alternatifi işte bu noktada gündeme getirilmiştir.

Bu güzergah üzerinde özellikle Cankurtaran geçidinde yörenin iklim şartlarından oluşan ve karayolu ulaşımını olumsuz etkileyen sorunların aşılması açısından Hopa-Borçka arasındaki karayolu güzergahında tünel yapımı oldukça önemlidir. Doğu Karadeniz Bölgesi’ni doğuya

bağlayan ve Kuzey-Güney istikametinde uzanan dağ silsilesini geçmek zorunda olan birkaç bağlantıdan biri olan Hopa-Borçka karayolunda ulaşımın kesintisiz sağlanması açısından bu yol son derece önem arz etmektedir. Bu kuzey-güney doğrultusunda uzanan hemen bütün dağ geçitleri için sık sık tünel alternatiflerinden söz edilmekte olup, başlangıç maliyetlerinin vadi tabanını izleyen güzergahlara göre çok yüksek olmasına karşılık, uzun vadede kesintisiz trafik ve işletme maliyetlerinden sağlanacak tasarruflardan dolayı tercih edilebilir oldukları resmi kaynaklarca da ifade edilmektedir (DPT, 2000c).

KGM tarafından yerine getirilmesi gereken önemli bir başka faaliyet alanı da, Artvin ilinde, Çoruh nehri ve kolları üzerinde yapılacak baraj gölleri nedeniyle su altında kalacak yolların yeniden yapılmasıdır. Bir ön etüt hazırlanarak mevcut durumun değerlendirilmesi ve alternatif koridorların belirlenmesi çalışması yaptırılmıştır. KGM ve DSİ arasında imzalanan protokole göre, Muratlı Barajı hariç, KGM su altında kalan yolların yerine yaptırılacak yolların planlanması ve yapımından sorumlu olacaktır. Borçka, Deriner, Artvin ve Yusufeli baraj gölleri nedeniyle Hopa-Artvin-Erzurum devlet yolu sular altında kalacaktır. Güzergaha komşu Berta vadisi boyunca Ardanuç-Şavşat, Oltu vadisinde Oltu-Olur, Barhal vadisi boyunca da Sarıgöl, Yusufeli ve Öğdem bağlantıları kesintiye uğrayacaktır. Berta nehri üzerinde Bağlık Barajı ve Meydancık elektrik santrali yer almakta olup Artvin-Şavşat yolunun yaklaşık 12,5 km'lik bir kesimini su altında bırakacaktır. Benzer şekilde Oltu nehri üzerindeki diğer iki baraj (Ayvalı ve Olur barajları) da Artvin-Oltu yolunun 32 km.sinin su altında kalmasına neden olacaktır. Yusufeli barajı nedeniyle Tortum nehrinin memba tarafında baraj gölü aynasının genişlemesi sonucunda 14,5 km'lik bir yol kesimi de su altında kalacaktır. İkinci aşamada gerçekleştirilmesi planlanan barajlar ise Yusufeli Barajı-Bayburt yolunun üçte ikisinin sular altında kalmasına neden olacaktır.

Karadeniz sahil kesiminin Doğu Anadolu ve Erzurum ile bağlantısının sağlanabilmesi amacıyla iki alternatif koridor etüd edilmiştir.

Bunlar:

- Hopa-Borçka-Artvin-Ardanuç-Olur-Oltu-Narman-Tortum-Erzurum (Alternatif-I), ve
- Hopa-Borçka-Artvin-Yusufeli-Uzundere-Tortum-Erzurum (Alternatif-II).

Çalışma sonucunda, aşağıda kesimler itibarıyla özetlenen ikinci alternatifin uygulanması önerilmiştir:

Borçka-Artvin Kesimi: Bu kesimde yolun, Çoruh nehrinin doğu sahilini takip ederek, mevcut devlet yolunun rakımından az farkla, 200 m yükseltide yapılması planlanmıştır. Çevre köyler için daha düşük standartlı toplayıcı yolların nehrin batı yakasında planlanması da gerekmektedir.

Artvin-Yusufeli Barajı-Tortum-Erzurum Kesimi: Artvin Köprüsü ve yaklaşım yolunun su altında kalmasını engellemek üzere Deriner ve Borçka barajları arasında yaklaşık 15 metrelik bir irtifa farkından fedakarlık edilmiştir. Ancak nehrin memba yönünde Yusufeli barajı istikametinde yolu su basacağından, nehrin sağ kıyısı boyunca bir yolun planlanması gerekecektir. Nehrin diğer yakasındaki köylere erişim sağlayabilmek için yol Artvin barajı civarında yükselti kazanacak ve 510-520 m yüksekliğine erişecek, burada bir köprü ve yaklaşık 4-5 km uzunluğunda bir yaklaşım yolu inşa edilecektir. Ayrıca Yağcılar-Çağlayan ve Yarbaş-Zeytincik köyleri erişim yolları üzerinde iki ayrı köprüünün de inşa edilmesi gerekecektir.

Artvin ve Yusufeli barajları aksları arasında yaklaşık 20,5 km mesafe ve 200 m yükselti farkı bulunmaktadır. % 2 ortalama eğim ile tırmanma uzunluğu 10 km civarında hesaplanmakta olup, bu söz konusu mesafenin yaklaşık yarısıdır ve dolayısıyla kabul edilebilir gözükmektedir. Nehrin diğer yakasındaki köylere erişim amacıyla (Yusufeli barajı aksında, İnanlı ve Havuzlu köyleri arasında ve Sebzeçiler köyü civarında olmak üzere) üç ayrı köprü ile yaklaşım yolları inşa edilecektir. Köylerin ulaşımının söz konusu köprü ve yaklaşım yolları tarafından karşılanması nedeniyle Çoruh nehri boyunca Berta nehri çatalı ile Yusufeli barajı arasında bir toplayıcı yol yapılmasına gerek kalmamaktadır.

İkinci aşamada gerçekleştirilmesi planlanan baraj suları altında kalmaları nedeniyle güzergahı değiştirilecek ve ya da Çoruh nehri kolları boyunca inşa edilecek yollar, mevcut yollardan daha yüksek irtifalara taşınacakları için yüksek maliyetli olacaktır. Ancak Kılıçkaya-

Erzurum bağlantısı için, birisi Yusufeli-Tortum, diğeri de İspir-Tortum arasında olmak üzere iki alternatif güzergah mevcuttur. İspir-Tortum yolunun kesin projelerinin ihale edilmiş olması nedeniyle, bu güzergah İspir ve Kılıçkaya arasında kalan yerleşmelerin Erzurum bağlantısı için de kullanılmalıdır.

Artvin-Ardanuç ve Artvin-Şavşat bağlantıları da Deriner baraj gölü altında kalacaktır. Artvin ile Şavşat-Ardanuç ayrımı arasında erişim eski yol güzergahı üzerinden sağlanabilecek, ancak bu durumda yol güzergahının doğuda Şavşat'a ve güneyde Ardanuç'a göl kıyısını takip ederek erişebilmesi için Berta nehrini geçmesi gerekecektir.

“Artvin İli yol ulaşımının 3. ayağı olarak Doğu alternatifi vardır. Yani Artvin-Şavşat-Ardahan bağlantısı mevcuttur. Bu yol aynı zamanda “Türküzü” Gümrük kapısından Türk Cumhuriyetlerine bağlantıyı sağlayan kestirme ve en kısa yoldur.” (Bknz:İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

Karar-vericilerin, enerji-barajlar-yollar-derivasyon tünelleri ile doğanın korunması turizmin geliştirilmesi arasında bir denge arayışı içinde olması gerekmektedir. Bu şartlar altında baraj konumlarının değiştirilmesi ve bazılarının yapımından vazgeçilmesi, bölgenin geleceği açısından ekonomik yararlar sağlayabilir ve yeniden yapılması gereken yolların uzunluğunu minimize ederek maliyetleri düşürebilir.

Karayolları makine parkındaki mevcut iş makineleri Greyder, yükleyici ve paletli traktör (Dozer)'den ibarettir. İş makinelerinin tamamı ekonomik ömrünü doldurmuş olup ödenek yetersizliğinden yenilenememektedir. İş makinelerinin 10.000 saat kullanım süresinden sonra hurda kategorisine geçtiği düşünüldüğünde, Artvin ilindeki iş makinelerinin ekonomik ömürlerini doldurdukları söylenebilir.

Artvin ilinde faaliyet gösteren 102. şube şefliği bünyesinde mevcut olan 5 adet bakım evi ile birlikte genel olarak bakım işlerini yürütmektedir. Bakım hizmetlerinde çalışan personel sayısı yetersiz olup ayrıca istekli personel bulunması zordur. Artvin ilinde 2002 yılında trafik polisi sorumluluk alanında toplam trafik kazası sayısı 431 olmuştur. Bu kazalarda 8 kişi ölmüş 200 kişi yaralanmıştır. Bu kazaların 307'si yerleşim yeri içinde olup bu kazalarda 1 kişi ölmüş 104 kişi yaralanmıştır. Yerleşim yeri dışında oluşan kaza sayısı ise 124 olup bu kazalarda 7 kişi ölmüş ve 96 kişi yaralanmıştır. Artvin'de 2002 yılında Jandarma sorumluluk alanında kaza istatistiklerine baktığımızda; toplam 66 kazanın 11'i yerleşim yeri içinde, 55'i yerleşim yeri dışında gerçekleşmiştir. Bu kazalarda 1'i yerleşim yeri içindeki kazalarda 9'u yerleşim yeri dışındaki kazalarda olmak üzere toplam 10 kişi ölmüş, 18'i yerleşim yeri içindeki kazalarda 120'si yerleşim yeri dışındaki kazalarda olmak üzere 138 kişi de yaralanmıştır.

Araç Yoğunluğu Tespitine Yönelik yapılan araştırmalara göre Artvin ilinde 10.000 kişiye düşen özel otomobil sayısı 402 olup, 81 il içerisinde 41. sırada, 10.000 kişiye düşen motorlu kara taşıtı sayısı 787 olup 37. sıradadır. 10.000 kişiye düşen özel otomobil ve motorlu kara taşıtı sayısı bakımından Artvin ilinin içerisinde yer aldığı Karadeniz Bölgesi, 7 bölge içerisinde 3. sırada yer almaktadır.

En yoğun trafik, Fındıklı-Hopa arasında olup en az yoğunluk ise Yusufeli Ayrımı-Tortum Ayrımı, Şavşat Ayrımı-Zeytinlik ve Yusufeli Ayrımı-İspir arasındadır. Bütün yollarda en fazla görülen araç türü otomobil, ikinci olarak kamyon üçüncü olarak otobüs ve en az geçiş yapan araç türü tır olmuştur. İl'de yapılan tüm yük ve yolcu taşımalarının tamamı karayolu ile yapılmaktadır. Ağır vasıta sayılarının çokluğu genel olarak trafik kazalarının artmasına neden olduğu gibi, kazaya karışan ağır vasıtalar, kazalardaki ölü ve yaralı sayısını da arttırmaktadır. Artvin ilinde ağır vasıta yoğunluğu az olduğundan bu olumsuz durum söz konusu değildir. Artvin ilinde ağır vasıtaların çokluğu özellikle Hopa-Artvin arasında trafik akışının yavaşlamasına neden olmaktadır.

“İlimiz bir sınır ilidir. Sarp sınır kapısı Hopa İlçemizedir. Oldukça hareketli ve yoğun olan Sarp sınır kapısından Kafkaslar ve Türk Cumhuriyetlerine mal nakli karayolu ile yapılmaktadır. Bu taşımacılığın çeşitlendirilmesi gerekir. Bunun için sınırdan Hopa İlçesine kadar 20-25 Km.'lik bir tren hattı döşenmelidir. Bu takdirde Hopa limanına da işlerlik kazandırılacağından gemi ile ülkemizin her yerinden gelen ihraç ürünleri özellikle yaş meyve ve sebzeler soğuk hava tertibatlı tren vagonlarına yüklenerek gönderilmesi sağlanmış olur. Bu takdirde Hopa İlçesi ülkemizin bir

yük terminali konumuna dönüşür ve ticari yönden önemli bir kent durumuna gelir. Sarp Sahil Karayoluna paralel tren yolunun yapımı olanaklıdır ve önemli bir maddi külfet de gerektirmez.”(Bknz:İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

III.5.1.2 Köy Yolları

Artvin ilinde toplam 312 köy bulunmaktadır. Bu köylerin 278 adedi İl Özel İdaresinin köy yolu ağı kapsamı içindedir. Ünite sayısı 1766 olup, bunun 1647 adedi köy yolu ağıımızdadır. Köy yolu ağıındaki köy ve bağlı toplamı 1925 ünite olup, 240’ı merkeze ait, geri kalan üniteler ise diğer ilçelere aittir. İlçeler sahip oldukları köy bakımından karşılaştırılmıştır. Köy yolu ağıındaki en fazla köy sayısı (56) Şavşat ilçesinde bulunmaktadır. Bu ilçeyi 50 köyü ile Yusufeli izlemektedir. 43 köy ile üçüncü sıradaki Ardanuç’tan sonra Merkez ilçe gelmektedir. Merkez ilçede 35 köy bulunmaktadır. 10 köy ile en az köy, Murgul ilçesindedir. En uzun yol ağına sırasıyla Yusufeli, Merkez ilçe ve Şavşat sahiptir. Genel olarak köy sayısı arttıkça İlçelerde yol uzunluğunun da arttığı görülmektedir. Köy sayısı fazla olan ilçelerde yol ağı uzunluğu da fazla olmaktadır.

Artvin ilinde 2010 itibariyle 5155 km köy yolu mevcuttur. Bunun 4813 km’si I. Derece öncelikli 342 km ‘si ise II. Derece öncelikli yoldur. İlimizde 56 adet gurup köy yolu bulunmaktadır. Gurup köy yollarının toplam uzunluğu 660 km olup 19.500 nüfusa hizmet sunmaktadır. İlçeler arasında en fazla köy yolu (1404 km) Yusufeli ilçesinde bulunmakta ve onu merkez ilçe (906 km) izlemektedir. En kısa köy yolu uzunluğuna da 141 km ile Murgul ilçesi sahiptir. Toplam köy yollarının 155 km.si asfalt, 285 km beton , 3896 km stabilize, 391 km ‘si tesviye geriye kalan 428 km’lik kısmı ise ham yol özelliğindedir. Bu Artvin ilindeki köy yollarının % 8,54 ünün asfalt-beton kaplı olduğunu, %83,16’sını stabilize – tesviye , geriye kalan % 8,30 ‘luk kısmı ise ham yol niteliğindedir. Artvin ili sınırları içinde yapılan barajlar; karayollarını etkilediği gibi köy yollarını da etkilemiştir. Bu köylerin 13’ü merkeze bağlı, 7’si Ardanuç’a bağlı ve 5’i Yusufeli’ne bağlı olmak üzere toplam 25 köy Deriner Barajı ve HES inşaatından, 2’si Merkeze bağlı, 8’i Borçka ve Murgul ilçelerine bağlı olmak üzere 10 köy Borçka Barajı ve HES inşaatından, Borçka’ya bağlı 3 köy Muratlı Barajı ve HES inşaatından, Yusufeli İlçesine bağlı 14 köy Yusufeli Barajı ve HES inşaatından etkilenmektedir

III.5.1.3 Kent İçi Ulaşım

İl merkezinin topografik yapısı gereği ve kurulduğu yerin yamaç olması dolayısıyla şehrin girişinden merkezine doğru keskin karp ve laselerle yollar inşa edilmiş ve bu yollar büyük boyutlu istinat duvarları ile desteklenmiştir. Yol boyunca oluşturulmuş olan keskin karp ve laselerdeki dönüşlerde, otomobiller için sorun yokken otobüs ve kamyon gibi uzun araçların dönmesinde sıkıntılar yaşanmaktadır.

Kent içindeki caddeler dar olup iki aracın yan yana geçmesinde zaman zaman sıkıntılar yaşanmaktadır. Tek çıkış olarak planlanan yol üzerinde inşa edilen yerleşim amaçlı binaların çıkış kapıları direkt ana yola çıktığından bu durum problem teşkil etmektedir. Yollar şehir merkezine kadar genelde kaldırımsız veya dar kaldırımlıdır. Artvin ilinde sadece bir adet yaya üst geçidi mevcuttur. İl genelinde trafik ışıkları mevcut değildir. Genel olarak kavşak veya kesişme yeri problemleri ilde görülmemektedir. Yer sıkıntısından dolayı yol boyunca park edilen araçlar zaten dar olan yollarda trafiği aksatmaktadır. Ana arterdeki bu karışıklık, ara yollara da yansımakta ve ara yollar da park yeri olarak kullanılmaktadır. Zaten dar olan bu yollar, park halindeki araçlarla daha da daraltıldığından tek araç, zorlukla ilerleyebilmektedir.

Kent içi ulaşımında otomobil kullanımı oldukça yaygındır. Sürücüler, gidebilecekleri son noktaya kadar otomobili tercih etmektedir. Otomobilin bu boyutta kullanılması, kentin otopark sorununu daha da ağırlaştırmaktadır. Taksi kullanımı otomobil kullanımı kadar yaygın değildir.

Artvin ilinde kent içinde yolcu taşımacılığı Artvin Dolmuş Birliği ve Artvin Merkez Taksi Durağı ile sağlanmaktadır. Artvin Belediyesince yolcu taşımacılığı yapılmaktadır. Artvin Dolmuş Durağı’nda toplam 24 minibüs taşımacılık yapmaktadır. Bu minibüslerin ortalama yolcu kapasitesi 15 kişidir.

Ayrıca kent içi ulaşımında hizmet veren Artvin Merkez Taksi Durağında toplam 48 adet 4 kişilik taksi bulunmaktadır. Bu taksilerin çalışma sistemi içerisinde her gün 10 taksi Köprü durağında 1 taksi devlet hastanesinde ve diğerleri merkez durağında çalışmaktadır. Bu durakta çalışan 18 taksi resmi dairelerde kiralık araç olarak çalışmaktadır. Bu taksiler yaptıkları kamu hizmetinden arda kalan zamanlarda taksi durağında çalışmaktadırlar. Taksi durağında çalışan araçlar Artvin ilinde kent içinde her noktaya, merkez ilçe köylerine, zaman zaman diğer ilçelere ve onlara ait köylere taşıma yapmaktadır.

III.5.2. İletişim

Santral Kapasitesi ve Abone Yoğunluğu: Artvin İl Telekom Müdürlüğü, Mayıs-1990 dönemi itibariyle PTT Başmüdürlüğü olarak kurulan ünite, 24 Nisan 1995 tarihinden itibaren Türk Telekom Başmüdürlüğü olarak hizmet sunmaya başlamış, 4502 sayılı kanunla da İl Telekom Müdürlüğü olarak yapılandırılmıştır. İl'de haberleşme hizmetlerini sağlayan 89 adet santral bulunmaktadır. İl düzeyinde toplam santral kapasitesi 63.189 hattır. Bağlı abone sayısı ise 2005 Şubat ayı itibariyle 56.094'dür. Mevcut telefon abonelerinin % 97'si sayısal santrallerden, % 3'ü ise elektronik santrallerden hizmet sağlamaktadır

İl'de telefonsuz köy bulunmamaktadır.

Artvin ilinde telefon şebekesinin 129 650 m'lik kısmı prensibal, 157 962 m'lik kısmı ise lokal tesis olarak tamamlanmıştır. Artvin ili için 100 kişiye düşen hat sayısı 1993 yılından 1999 yılına kadar yıllara bağlı olarak bir artışın söz konusu olduğu daha sonra 2000 yılı için bir azalış ve tekrar artış gözlenmiştir. Ülkemiz genelinde 100 kişiye düşen hat sayısı ile Artvin ilinde 100 kişiye düşen hat sayısı karşılaştırıldığında sadece 1993 yılında Artvin'de bu değer daha düşük olduğu 1994'den 2002 yılına kadar tüm yıllarda Artvin'de 100 kişiye düşen hat sayısı ülke genelinde 100 kişiye düşen hat sayısına göre daha fazla olmuştur.

Kablosuz telefon sistemi; Artvin koşullarında dağınık bir yerleşimin söz konusu olması ve hizmet sahası çapının düşük olması, iletişimin net yapılmasında meydana gelebilecek problemler nedeni ile verimliliği düşük olacağından ve dolayısıyla maliyet hesaplarındaki işletme giderlerini karşılamayacağından hiçbir zaman planlanmamıştır.

Artvin'de yıllara göre dağıtılan posta gönderisi incelendiğinde 2000 yılından 2003 yılına % 40 düzeyinde bir azalma söz konusudur. Artvin ilinde dağıtılan posta sayısında yıllara göre giderek bir azalma olduğu görülmektedir. 2000 yılında dağıtılan mektup posta sayısı 1 436 787 iken bu değer 2003 yılında 861 959 olarak gerçekleşmiştir. Bunun nedeni olarak teknolojinin gelişmesine paralel olarak yaygınlaşan GSM gibi yeni haberleşme araçları yaygınlaşması olduğu söylenebilir. Ülkemizdeki yıllara göre üretilen mektup hizmetleri incelendiğinde 1994 yılında 1 127 472 000 olan mektup posta hizmeti 1998 yılında 947 574 000'e düşmüştür. Artvin ilinde de ülke genelindeki azalmaya benzer bir azalma söz konusu olmuştur.

Artvin ilinde 2003 yılı itibariyle değişik periyotlarla yayınlanan 13 gazete bulunmaktadır. Bunlar; Artvin merkez ilçede yayınlanan ve haftada 2 gün çıkan Artvin'in Sesi Gazetesi, Alkan Gazetesi, Demokrat Çoruh Gazetesi, Serhad Artvin Gazetesi ve aylık yayımlanan 08 Haber Gazetesi; Arhavi'de haftada iki gün yayımlanan Arhavi Postası Gazetesi; Borçka'da haftada iki gün yayımlanan 7 Mart Gazetesi; Hopa'da haftalık yayınlanan Doğu Gazetesi ve Artvin Gazetesi, aylık yayımlanan Kafkas Sarp Haber Gazetesi ve Artvin Çoruh Gazetesi; Şavşat'ta haftalık yayımlanan Şavşat'ın Sesi Gazetesi ve Yusufeli'nde aylık yayımlanan Yusufeli Haber Gazetesi'dir.

Artvin ilinde yayın yapan özel televizyon yoktur. Sadece Rize ilinde yayın yapan ve yayınları Artvin'e ulaşan Kaçkar TV isimli televizyon kanalında zaman zaman Artvin ilinde yayın yapan 08 FM Radyo ve televizyon Yayıncılık A.Ş. ile ortak olarak Artvin'e yönelik programlar yapılmaktadır. Bunun yanında Artvin'de yayın yapan iki özel radyo mevcuttur.

Artvin ilinde de kaç kişinin internet kullanıcısı olduğunun tespiti oldukça güçtür. Artvin ili genelinde 2004 Mart ayı verilerine göre TNet abonelerinin sayısı 710 olarak belirlenmiştir. Bu Artvin ilinde toplam nüfusun binde 3.6'sına eşittir. Kullanıcıların çoğu, özel servis sağlayıcılar üzerinden internet'e eriştiklerinden kesin bir sayıya ulaşılamamaktadır. Değişik kademelerdeki 207 okulda toplam 798 adet bilgisayar bulunmaktadır. Bunların 707 adedi İnternet'e bağlı durumdadır.

İnternet'e erişebilen okul sayısı 90'dır. Diğer bir ifade ile okulların % 43'ü internet'e erişebilirken, % 57'si bu olanaktan yoksundur. Liselerin % 90'ı, meslek liselerinin ve Anadolu liselerinin tamamı İnternet'e erişebilmektedir. Bu oran, ilköğretim okullarında % 34 olup diğer okullara oranla düşüktür. İlköğretim okullarının % 71'i internet'ten yoksundur. Halk Eğitim, Hizmet İçi Eğitim, Rehberlik ve Araştırma, Mesleki Eğitim Merkezlerinde de toplam 68 bilgisayar bulunmakta ve bütün eğitim merkezlerinde internet'e erişilmektedir.

Artvin ili merkez ilçedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarının % 80'i, İnternet erişimine sahiptir. İnternet'e erişen kamu, kurum ve kuruluşlarının % 30'u, erişimini tek bilgisayarla gerçekleştirmektedir. Toplam 15 kamu kurumunda bütün bilgisayarlar internete bağlanabilmektedir. İnternete bağlı bilgisayara sahip kamu kurum sayısı 26'dır. İlde 8 kamu kurumunda internete bağlı bilgisayar mevcut değildir. Sadece Kredi Yurtlar Kurumu Artvin Yurt Müdürlüğü'nde bilgisayar bulunmamaktadır. Kamu kesiminde bulunan tüm bilgisayarların % 72'si İnternet'e bağlı durumdadır.

Artvin ili merkez ilçede kurumsal web sayfasına sahip olan kamu kurumlarının sayısı 13 (oranı %38), kurumsal e-postasına sahip olan kamu kurumu sayısı 20 (oranı % 59), Bilgi işlem birimine sahip olan kamu kurumu sayısı 10 (oranı % 29), kurum içi yerel ağ bağlantısı olan kurum sayısı 22 (oranı % 65), bağlı olduğu bakanlık veya merkezi birimi bağlantısı olan kurum sayısı 13 (oranı % 38) olarak ortaya çıkmıştır. Kurumlar e-devlet uygulamaları düzeyine bakıldığında ise % 47'sinde (16) e-devlet uygulamasının olmadığı, 1'inde vasat düzeyde % 41'inde (14) orta düzeyde, % 1'inde (4) de üst düzeyde e-devlet uygulaması olduğu görülmüştür.

İlçelerdeki kamu kurumlarındaki bilgisayar ve internete kullanımına ilişkin veriler Şavşat, Ardanuç, Hopa ve Yusufeli ilçelerinden elde edilmiştir. Şekil 13'te de görüldüğü gibi en fazla bilgisayar Şavşat ilçesindedir ve buradaki kamu, kurum ve kuruluşlarında 201 bilgisayar bulunmaktadır. Bunların % 13'ü ile İnternet'e erişilmektedir ve sayısı 27'dir. İkinci olarak Ardanuç gelmektedir. Ardanuç'taki kamu, kurum ve kuruluşlarında 127 bilgisayar mevcuttur ve % 25'i İnternet'e bağlıdır ve sayısı 32'dir. Hopa ve Yusufeli ilçelerinde kamu kesimindeki 75 bilgisayar vardır. Hopa'da internete bağlı bilgisayar sayısı 18 olup oranı % 24, Yusufeli'nde ise internete bağlı bilgisayar sayısı 28'dir oranı ise % 37 olup ilçeler arasındaki en yüksek internete bağlanma oranına sahiptir.

III.5.3. Enerji

Artvin ilinin jeolojik yapısı, genellikle volkanik ve intrüzif kayalardan oluşmuştur. Bu nedenle söz konusu yapı, enerji hammaddesinin oluşumu yönünden uygun ortam oluşturmaz. Sadece, Yusufeli ve Ardanuç yörelerinde ekonomik yönden önem taşıyan kömür zuhurları vardır. Yapılan çalışmalar sonucu 12 adet kömür zuhuru tespit edilmiştir. Kömür zuhurları Yusufeli ilçesinin güneyi ile Ardanuç çevresinde bulunmaktadır. İlde yer alan kömür zuhurları için bir rezerv hesabı yapılmamıştır. Küçük boyutlu olan bu kömürlerin bir kısmı eski yıllarda küçük çapta işletilmiştir. Halen iki tanesinde zaman zaman üretim yapılmaktadır.

Artvin ili elektrik enerjisi tüketimi içinde, sanayi sektörünün önemli bir payı olduğu görülmektedir. Nitekim, 2001 yılında toplam elektrik enerjisi tüketiminin % 41'i, 2002 yılında % 32'si ve 2003 yılında ise % 26'sı söz konusu abone grubu tarafından gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, sanayi sektörünün 2001-2003 yılları arasındaki elektrik tüketimi yaklaşık ise % 42 oranında azalmıştır

Diğer taraftan, 1990-1993 periyodunda ise Artvin ili elektrik tüketimi içinde, sanayi payının ortalama % 77 olarak gerçekleştiği de göz önüne alındığında, söz konusu abone grubunun elektrik tüketiminde yıllar itibariyle belirgin bir düşüş olduğu daha bariz bir şekilde görülebilmektedir. Kaldı ki, Artvin ili sanayi enerji tüketimi 2002 yılı Türkiye ortalaması olan % 49'un da oldukça altında kalmıştır (TEDAŞ, 2002). Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında Artvin ili sanayiinde elektrik enerjisi tüketiminin çok önemli bir kısmını gerçekleştiren Karadeniz Bakır İşletmeleri AŞ'ye bağlı Murgul Fabrikası'nın üretimini son yıllarda düşürmesi ve hatta fabrikanın durma ve kapanma noktasına gelmesinin önemli bir payı vardır. Çünkü, il genelinde sanayi elektrik tüketiminin %91'i söz konusu fabrikaya aittir.

Öte yandan, ildeki ikinci büyük elektrik tüketim grubunu meskenler oluşturmaktadır. Meskenlerdeki elektrik tüketimi, 2002 yılında bir önceki yıla göre bir miktar azalmasına rağmen, bu grubun toplam elektrik tüketimi içindeki payında önemli bir değişiklik gerçekleşmemiştir. Nitekim, bu pay, 2001 ve 2002 yıllarında % 33 iken, 2003 yılında % 35 olarak gerçekleşmiştir Dolayısıyla, Artvin ilinde, 2002 yılında aynı abone grubuna ilişkin Türkiye ortalaması olan % 22,9'un (TEDAŞ, 2002).oldukça üzerinde bir tüketim gerçekleşmiştir

Yine, dikkati çeken bir diğer abone grubu ise şantiyelerdir. Zira, şantiyelerin toplam elektrik tüketimi içindeki payı 2001'de % 6 iken, 2002'de % 15 ve 2003'de ise yaklaşık 2001'deki tüketim seviyesine inerek % 7 olmuştur. Şantiyelerin elektrik tüketiminde 2003 yılında yaşanan düşüş, söz konusu yılda Artvin ilinde baraj inşaatlarının büyük oranda yavaşlamış hatta Deriner Barajı inşaatının tamamen durmasından kaynaklanmıştır. Şantiyelerdeki elektrik tüketiminin % 28'i Deriner Barajı, % 26'sı Muratlı barajı ve % 19'u da Borçka barajı inşaatlarına aittir. Bu yönüyle bakıldığında, Artvin ilinde şantiyelerdeki elektrik enerjisi tüketiminde 2001 yılına göre 2002 yılında oluşan artışın, baraj inşaatlarının başlamasına paralel olarak meydana geldiği, 2003 yılındaki azalmanın ise baraj inşaatlarının yavaşlamasıyla ilişkili olduğu söylenebilir.

Artvin ili toplam elektrik tüketimi içinde; ticarethane-yazıhane, belediyeler, bedelsiz ve diğer abone gruplarının elektrik tüketim payları önemli oranda değişmezken, Resmi Daire tüketimlerinin 2003 yılında büyük değişime uğradığı görülmektedir. Bunun nedeni ise Kamu İktisadi Teşebbüslerinin hizmet binalarının bu grup içerisinde değerlendirilmesi olmuştur (yaklaşık olarak %7).

Öte yandan, Artvin ilinde iki yerde; Şavşat-Çoraklı ve Borçka-Balcı yöresinde sıcak su kaynağı tespit edilmiştir. Bu yörelerde yapılacak etüt ve sondaj çalışmaları sonucunda daha sıcak ve daha yüksek debide su sağlanabilir. Bunlardan Şavşat-Çoraklı mutlaka geliştirilmesi gereken bir sahadır (MTA, 1998).

Karadeniz Bölgesi ülkemizin en az güneş alan bölümünde yer almaktadır. Buna rağmen teknolojiye görülen gelişmeler, yalnız parlak ve sıcak güneş ışığı dışında gün ışığı ile çalışabilen kolektörlerin yapımına imkan tanımıştır. Bu nedenle bölgemizde de aktif ve pasif ısıtma sistemlerinden yararlanma imkanları vardır. Artvin ilinde özellikle Ardanuç ve Yusufeli yöreleri diğer kesimlere göre daha fazla güneş ışığından yararlanabilecek bölgelerdir. (MTA, 1998).

Artvin bölgesi için rüzgar enerjisi potansiyeli ve kullanım imkanları üzerine bir araştırma yapılmamış olduğundan konu ile ilgili bilgiler burada verilememiştir. Ancak bu sistemin kuruluşu güneş enerji sistemlerine göre daha masraflı olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Artvin ili, biyokütle enerji kaynağı olarak orman ürünleri açısından zengindir. Ormanlardan elde edilen artıklar ve aralama materyallerinin enerji üretimi olarak kullanılması dışında, başta ısıtma olmak üzere enerji üretimi amacıyla enerji ormanları tesis çalışmaları yapılabilir. Kırsal alanda biyogaz kullanımı teşvik edilebilir. Katı atıklar uygun bir depo alanında toplanarak metan gazı üretilebilir. Bu gazın bir kısmı yakılması gerekli olan katı atıkların imhasında kullanılabilir (MTA., 1998).

Artvin ili, doğal gaz getirilmesi konusu Doğu Karadeniz Bölgesi Doğal Gaz İletim Hattı Projesi" çerçevesinde Doğu Anadolu Doğal Gaz Ana İletim Hattı üzerinde Erzincan'dan bir branşman alınarak, hattın Gümüşhane, Bayburt, Hopa, Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu ve Samsun'a uzatılması ile doğal gaz bu güzergahta kullanıma sunulması planlarında ele alınmıştır. Ancak kirletici emisyonu diğer fosil yakıtlara özellikle kömüre göre daha düşük ve verimli bir enerji olan doğal gaz, Artvin ilinde halen kullanılmamaktadır.

"İlimiz, ülkemize doğal gaz getirilen Azerbaycan ve İran'a yakın konumda olmasına rağmen bu enerji kaynağından istifade edemeyen İl konumundadır. Doğu Karadeniz İlleri içerisinde (Rize, Trabzon, Giresin, Ordu ve Gümüşhane) doğal gaz projesi olmayan tek İl Artvin'dir. Oysa anılan İllerde projeler realize edilmeye başlanmış ve 2008 yılında anılan İllerde doğal gaz kullanılır olacaktır. İlimiz de BOTAŞ tarafından doğal gaz için projelendirilmelidir." (Bknz:İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

III.5.4. Su ve Kanalizasyon

Artvin'in ilçe merkezleri ve köylerinin içme suyu ihtiyacı genellikle akarsu kaynakları ve kısmen kuyulardan sağlanmaktadır. İller Bankası tarafından; Merkez ilçe, Arhavi, Borçka, Hopa, Murgul ve Yusufeli ilçeleri ile Kemalpaşa beldesinin içme suyu şebeke yenileme ve ilave ihtiyaçlarının karşılanması ile arıtma sistemleri kurulma çalışmaları sürdürülmektedir

Artvin ili sınırları içinde hizmet veren 12 belediyenin 11'i içme-kullanma suyu şebekesi kullanmakla birlikte, arıtma tesisi kullanan belediye yoktur. İçme-kullanma suyu şebekesi kullanan nüfusun belediye nüfusu içindeki payı % 92.5'dir. Bu oran Türkiye geneli için % 91,5'dir.

Artvin'de içme kullanma suyu şebekesi olan 11 belediyenin yılda toplam çektiği su miktarı 72 450 600 m³'dür. Bu suyun 42 099 000 m³'ü kaynak suyu, 207 000 m³'ü akarsu 28 288 000 m³'ü kuyu suyudur. Artvin ilinde toplam 31 adet akarsu, 17 tane göl bulunmakta olup, yapımı devam etmekte olan barajlar tamamlandıktan sonra 4 adet baraj gölü oluşacaktır. İl sınırları içinde bulunan akarsular iki bölümde incelenir. Bir kısmı asıl ırmak olan Çoruh Nehri'nin kollarını meydana getirirken, bir kısmı da il sınırları içinde ve il sınırları dışında Karadeniz'e dökülen nehirlerdir. Artvin ilindeki akarsuların en önemlisi Çoruh Nehridir. Bu nehrin dışında; Alanbaşı Dere, Anvoz Dere, Barhal Çayı, Berta Suyu, Bulanık Çayı, Cihala Dere, Çatkaya Deresi, Çermik Dere (Deviske), Gohandibi Dere, Güngörmez Dere Hars Dere, Hatila Dere, Havak Dere, Havusker Dere, Hopa Çayı, Hükem Dere, Kabistre Deresi (Arhavi), Karakale Dere, Kılıçkaya Dere, Köprügören Dere, Köyiçi Dere, Madenler Dere, Melo Dere (Sarıbudak), Murgul Çayı, Oltu Çayı, Pehlivan Dere, Seksegarga, Tavusker Dere, Tortum Çayı bulunmaktadır.

Artvin ilinde önceleri 22. DSİ Bölge Müdürlüğü görev alanı içerisinde yar alan DSİ 222. Şube Müdürlüğü yer alırken, daha sonra Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın oluru ile DSİ 26. Bölge Müdürlüğü hizmet vermeye başlamış ve en son Kuzeydoğu Anadolu Çoruh Havzasında; Deriner, Muratlı, Yusufeli, Borçka, Artvin barajları ve HES projelerinin yürütülebilmesi amacıyla, 13 Haziran 1998 tarih ve 98/49270 sayılı müşterek kararname ile "DSİ Çoruh Projeleri 26. Bölge Müdürlüğü kurulmuştur.

Artvin'de, irili ufaklı çok sayıda göl vardır. Bunların çoğu buzul vadilerinin diplerinde oluşmuştur ve genellikle Karagöl adıyla anılır. Önleri moren yığınıyla dolu olan bu göller derindir. Çoğunda bol alabalık bulunan ve doğa harikası olan bu göllerin en önemlileri, Şavşat ve Borçka'da bulunan ve Karagöl adıyla anılan göllerdir. Ülkemizde köy ve köy altı yerleşmelerinin % 75'inde yeterli ve sağlıklı, % 11'inde sağlıklı ancak yetersiz içme suyu bulunmaktadır.

Sağlıklı içme suyu bulunan kırsal yerleşmelerin % 43'ünde şebekeli dağıtım sistemi kurulmuştur (DPT, 2001). Artvin ilinde 263 köy sulu, 49 köy yetersizdir. Susuz köy ise ilimizde bulunmamaktadır. Bu durum aşağıdaki tabloda görülmektedir.

İçme suyu yetersiz olan köylerin 9'ü Merkez ilçede, Ardanuç'ta, 12; Arhavi'de 14; Borçka'da 4; Hopa'da, 1 ; Şavşat'ta 1 ; Yusufeli 8 olmak üzere toplam 49 adettir.

Suyu yetersiz olan köylerin toplam nüfusu toplam 4474 iken, içme suyuna sahip köylerin toplam nüfusu ise 24.648 'dir. DİE'nin 2000 yılı verilerine göre yeterli içme suyu götürülen nüfus oranı Türkiye geneli için % 68.61 Karadeniz Bölgesi için % 83.73 ve Artvin için % 94,25'dir. Bu oran, Artvin ilinde Karadeniz bölgesi ve Türkiye geneline oranla daha iyi durumdadır.

Artvin İlindeki Köylerin Su Durumu(2009)

İlçesi	Sulu								Yetersiz				Sağlıklı suyu olmayan				Genel Toplam				
	Şebekeli				Çeşmeli				Şebekeli				Çeşmeli								
	Köy		Bağlısı		Köy		Bağlısı		Köy		Bağlısı		Köy		Bağlısı		Köy		Bağlısı		
Ad.	Nüf.	Ad.	Nüf.	Ad.	Nüf.	Ad.	Nüf.	Ad.	Nüf.	Ad.	Nüf.	Ad.	Nüf.	Ad.	Nüf.	Ad.	Nüf.	Ad.	Nüf.		
Merkez	27	3174	105	3853				9	881	109	837							36	4055	214	8745
Ardanuç	37	1744	152	2650			3	12	595	99	608							49	2339	251	5597
Arhavi	16	1066	37	1055				14	913	59	961							30	1979	96	3995
Borçka	32	4233	165	8116				4	620	62	1318							36	4853	227	14287
Hopa	28	4922	78	4522				1	407	14	334							29	5329	92	10185

Artvin İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014

Murgul	10	4080	27	496						3						10	480	30	976	
Şavşat	60	3902	289	6239		56		1	83	5	14				3		61	3985	294	10238
Yusufeli	53	5127	245	7526		34		8	975	274	1459				228		61	6102	519	15087
Toplam	263	24648	1098	34457		93		49	4474	625	5531				368		312	29122	1723	69110

Kaynak: İl Özel İdaresi

Artvin ili Merkez İlçede 3, Yusufeli İlçesinde 6, Şavşat İlçesinde 2 ve Borçka İlçesinde 2 adet olmak üzere toplam 13 köyde fosseptikli kanalizasyon şebekesi mevcuttur. Bu da ancak İldeki köylerin % 4,19 'nü oluşturmaktadır.

III.6. Mevcut Durum Analizi Özeti

İl Gelişme Planı sektör raporlarının yanında Devlet İstatistik Enstitüsü ve devlet Planlama Teşkilatı'nın yayınlarından ve web sayfalarından elde edilen Artvin İl Gelişme Planı bölgesine ilişkin seçilmiş göstergeler Tablo 21'de sunulmaktadır.

Türkiye geneli ortalamalarını da içeren söz konusu göstergeler yardımıyla, Artvin ilinin sosyo-ekonomik yapısına ilişkin genel bir izlenim edinmek mümkündür.

Tablo 21. Artvin İl Gelişme Plan Bölgesinin Seçilmiş Göstergelere Göre Mevcut Durumu

SEÇİLMİŞ GÖSTERGELER				
Gösterge Adı	Yıl/Dönem	Birim	ARTVİN	TÜRKİYE
Alan	2002	Km ²	7368,10	783562,38
DEMOGRAFİK GÖSTERGELER				
Nüfus	2000	Kişi	191934	67803927
Kentsel nüfus	2000	Kişi	84198	44006274
Kırsal nüfus	2000	Kişi	107736	23797653
Nüfus Yoğunluğu	2000	Kişi/Km ²	26,05	86,53
Şehirleşme Oranı	2000	%	43,87	64,90
Nüfus artış hızı	1990-2000	%o	-10,3	18,2
Kentsel nüfus artış hızı	1990-2000	%o	24,2	26,8
Kırsal nüfus artış hızı	1990-2000	%o	-30,9	4,2
GELİR VE İSTİHDAM GÖSTERGELERİ				
Toplam GSYİH (Cari fiyatlarla)	2001	Milyon TL.	490843717	178412438499
Toplam GSYİH (1987 fiyatlarıyla)	2001	Milyon TL.	287630	109885336
Kişi başına düşen GSYİH	2001	Dolar	2137	2146
İşsizlik oranı	2000	%	7,0	6,6
Erkek	2000	%	7,7	6,6
Kadın	2000	%	6,0	6,4
İstihdam Oranı	2000	%	93,0	93,4
Erkek	2000	%	92,3	93,4
Kadın	2000	%	94,0	93,6
İşgücüne katılma oranı	2000	%	55,5	45,1
Erkek	2000	%	67,9	67,8
Kadın	2000	%	43,1	24,4
İşgücüne dahil olmayanların oranı	2000	%	44,5	54,9
Tarım işkolunda çalışanların toplam istihdama oranı	2000	%	60,9	48,4
Sanayi işkolunda çalışanların toplam istihdama oranı	2000	%	5,4	13,3
Ticaret işkolunda çalışanların toplam istihdama oranı	2000	%	4,8	9,7
Mali kurumlar işkolunda çalışanların top. İstih. oranı	2000	%	1,66	3,11
TARIM GÖSTERGELERİ				
Arazi kullanımı				
Ekili tarım alanı	2002	%	4,34	30,4
Nadas	2002	%	-	5,6
Orman ve funda	2002	%	53,0	27,6
Çayır ve mera	2002	%	17,7	21,9

Artvin İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014

Tarım dışı kullanım	2002	%	24,86	14,5
Toplam	2002	%	100,0	100,0
Kırsal Nüfus Başına Tarımsal Üretim Değeri	2000	Milyon TL.	856	1124
Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye İçindeki Payı	2000	%	0,34	100
SANAYİ GÖSTERGELERİ (İMALAT SANAYİ, 10+ Kişi)				
Katma değer/çalışan sayısı (Cari fiyatlarla)	2001	Milyon TL.	7193	37394
Çıktı/Girdi	2001	-	1,38	1,57
Çalışan sayısı/İşyeri	2001	Kişi	258	97
Gayrisafi Yatırım/Katma değer	2001	%	4,6	13,8
Ücret/Katma değer	2001	%	131,1	16,9
Çalışan başına ortalama kurulu güç kapasitesi	2001	B.Gücü/kişi	6,04	12,7
Organize Sanayi Bölgesi parsel sayısı	2000	Adet	0	28726
Küçük Sanayi Sitesi işyeri sayısı	2000	Adet	0	81302
TURİZM GÖSTERGELERİ				
Turizm İşletme Belgeli Tesisler				
Tesis sayısı	2003	Adet	8	2124
Yatak sayısı	2003	Adet	803	396148
Konaklayan kişi sayısı				
Yabancı	2003	Adet	21742	8991456
Yerli	2003	Adet	143925	8429868
Toplam	2003	Adet	164667	17421324
Konaklama Tesisi doluluk oranı	2003	%	27,12	46,89
TEKNİK ALTYAPI GÖSTERGELERİ				
Yol yoğunluğu	2003	Km/Km ²	0,08	0,08
Kırsal yerleşim yerlerinde asfalt yol oranı	2003	%	4,85	32,42
Kırsal alanda yeterli içme suyu temin oranı	2003	%	73,50	88,72
TCK asfalt yol oranı	2003	%	85,66	93,14
10.000 kişiye düşen özel otomobil sayısı	2000	Adet	402	652
Kişi başına düşen elektrik tüketimi	2002	Mws	1,0	1,4
EGİTİM GÖSTERGELERİ				
Okur yazar oranı	2000	%	86,8	87,3
Okul öncesi okullaşma oranı	2003-2004	%	14,8	11,4
İlköğretim okullaşma oranı	2003-2004	%	99	96,3
Ortaöğretim okullaşma oranı	2003-2004	%	87	81
İlköğretimde okul başına düşen öğrenci sayısı	2003-2004	Kişi	124	282
İlköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	2003-2004	Kişi	18	27
Ortaöğretimde okul başına düşen öğrenci sayısı	2003-2004	Kişi	288	729
Ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	2003-2004	Kişi	15	17
Yükseköğretimde öğretim üyesi başına öğrenci sayısı	2003-2004	Kişi	53	31
SAGLIK GÖSTERGELERİ				
Hekim başına düşen nüfus	2003	Kişi	836	868
Sağlık memuru başına düşen nüfus	2003	Kişi	2181	1391
Hemşire başına düşen nüfus	2003	Kişi	598	868
Eczacı başına düşen nüfus	2003	Kişi	4469	2422
Yatak başına düşen nüfus	2003	Kişi	369	392
Yatak işgal oranı	2003	%	31	61,9
Bebek ölüm hızı	2003	%	43	43
Hekim sayısı	2003	Kişi	219	95190
Diş hekimi sayısı	2003	Kişi	20	17108
Hemşire sayısı	2003	Kişi	306	79059
Sağlık memuru sayısı	2003	Kişi	84	49324
Ebe sayısı	2003	Kişi	208	41513
ÇEVRE VE MEKAN GÖSTERGELERİ				
Sit alanları				
Arkeolojik sit	2002	Adet	2	5278
Kentsel sit	2002	Adet	-	188
Doğal sit	2002	Adet	2	831
Tarihi sit	2002	Adet	3	125

Artvin İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014

Diğer sit	2002	Adet	-	390
Toplam sit alanları	2002	Adet	7	6812
Kadastro tamamlanan köy oranı	2003	%	74	88
KURUMSAL VE YÖNETSEL YAPI GÖSTERGELERİ				
İlçe sayısı	2004	Adet	7	850
Belediye	2004	Adet	12	3225
Köy	2004	Adet	310	35166
İl Özel İdaresi	2004	Adet	1	81
Sigortalı Sayısı				
Bağkurlu sayısı	2000	Kişi	8022	3312458
Emekli sandığına mensup olanların sayısı	2000	Kişi	12450	2163698
SSK'lı sayısı	2000	Kişi	13550	6565167
Toplam Sigortalı Sayısı	2000	Kişi	34022	12041323
Emekli aylığı alanların sayısı	2000	Kişi	24748	5964565
MALİ YAPI GÖSTERGELERİ				
Gen. bütçe gelir-gider karşılaştırması				
Gelir	2003	Milyar TL.	59697	100238122
Gider	2003	Milyar TL.	171665	140053981
Gelir/gider	2003	%	34,78	71,57
Kişi başına düşen genel bütçe geliri	2003	Bin TL.	311029	1478353
Kişi başına düşen genel bütçe gideri	2003	Bin TL.	894396	2065573
Tahsilat/tahakkuk oranı	2003	%	84,81	88,29
Tahsilat/gider oranı	2003	%	34,78	71,57
Gelir+Kurumlar Vergisi mükellefi sayısı	2004	Kişi	5341	2406661
Vergi yükü	2003	%	6,4	21,3
İzin verilen yatırım teşvik belgesi	2003	Adet	5	3847
Teşvik belgeli yatırım tutarı (Cari fiyatlarla)	2003	Milyar TL.	49340	25012573
Kamu yatırım harcamaları (Cari fiyatlarla)	2003	Milyar TL.	568259	16009223
Kişi başına düşen kamu yatırımı (Cari fiyatlarla)	2003	Bin TL.	2690700	236111

Kaynaklar: Artvin İl Gelişme Planı-2005

Artvin İli nüfus yoğunluğu, Türkiye ortalamasının yaklaşık % 30'una karşılık gelmektedir. Öte yandan İlin şehirleşme oranı da Türkiye ortalamasının altında olup, nüfusun yarısından fazlası kırdaki ikamet etmektedir.

Dolar bazında 2001 yılı itibariyle kişi başına düşen GSYİH ise Türkiye ortalamasının biraz altındadır. İl genelinde istihdam oranı Türkiye ortalamasıyla yaklaşık aynı iken, işgücüne katılma oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. İstihdamın sektörlere göre dağılımına bakıldığında; tarım iş kolunda çalışanların oranının Türkiye ortalamasından daha fazla, buna karşılık sanayi, ticaret ve mali kurumlarda çalışanların oranının ise daha düşük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, istihdam noktasında tarım sektörünün belirgin bir üstünlüğü söz konusudur.

Ancak, İl genelinde kırsal nüfus başına tarımsal üretimin değeri, Türkiye ortalamasının % 76'sı kadar olmuştur. Arazi kullanımı açısından bakıldığında, orman ve fundalık alanların oranının Türkiye ortalamasının yaklaşık iki katı olduğu görülmektedir. Artvin İlinde sanayi fazlaca gelişmediği için, sanayi göstergeleri açısından da Türkiye ortalamalarından daha kötü durumdadır.

Eğitim alanındaki göstergeler açısından genel itibariyle Artvin ili Türkiye ortalamasından daha iyi konumdadır. Benzer şekilde, sağlık memuru ve eczacı başına düşen nüfus dışında diğer sağlık göstergeleri açısından Artvin İli Türkiye ortalamasından daha iyidir.

Teknik alt yapı, bankacılık ve mali yapı göstergeleri itibariyle de Artvin İli genel olarak Türkiye ortalaması değerlerinden daha kötü değerlere sahiptir.

Tablo 22. Artvin İlinin Sektörlere Göre Avantaj, Darboğaz ve Potansiyelleri.

SK	AVANTAJLAR	DARBOĞAZLAR	POTANSİYELLER
NÜFUS VE SOSYO-EKONOMİK	<ul style="list-style-type: none"> • İl genelinde nüfusun yaş bağımlılık oranının düşük olması • Artvin ili nüfus yaş piramidinin, gelişmiş ülkelerin nüfus yaş piramidini andırması • Toplam doğurganlık hızı ve nüfus artış hızının düşük olması • Ticaret ve ulaştırma haberleşme sektörlerinde önemli ölçüde gelişme yaşanması • Özellikle insani gelişme düzeyleri açısından Karadeniz Bölgesi illeri arasında ön sıralarda yer alması 	<ul style="list-style-type: none"> • İşsizliğin en önemli sorunlardan birini oluşturması • İş gücüne katılma oranının düşük olması • Son yıllarda İl GSYİH'nın nispi payında belirgin bir düşüş görülmesi • Tarım, sanayi ve inşaat sektörlerinde gerileme yaşanması • Göç veya farklı yerleşim yerlerinde ikamet etme ya da sürekli ikamet edilmeyen yerlerde nüfus sayımına iştirak etme nedeniyle nüfusun doğru tespit edilememesi • İlde yoğun olarak yaşanan dışarıya göç dalgası içerisinde aktif nüfusun önemli yer işgal etmesi • Baraj projelerinin planlama ve uygulama aşamalarında sosyal ve çevresel boyutların yeterince dikkate alınmaması 	<ul style="list-style-type: none"> • İnsani Gelişme Endeksi, Toplumsal Cinsiyete Bağlı Gelişme Endeksi, Toplumsal Cinsiyet Güçlendirme Ölçüsü ve Yoksulluk Endeksi değerleri açısından olumlu yönde gelişme potansiyeline sahip olması • BDT ülkelerinin istikrara kavuşmasıyla birlikte buradaki pazarları değerlendirme imkanı olması
TARIM	<ul style="list-style-type: none"> • İlin flora yönünden zenginliğinin getirdiği yüksek Arıcılık potansiyeli • İlin mera varlığı bakımından zengin oluşunun hayvancılık için oluşturduğu potansiyel • İlin yüksek tali ürünler potansiyeline sahip olması • İlin su kaynakları yönünden zengin olması • İlde tatlı su ve tuzlu su balıkçılığı için uygun koşulların olması • İlin orman kaynakları bakımından zengin olması 	<ul style="list-style-type: none"> • İlin tarıma uygun, 1. sınıf toprak alanları varlığı bakımından fakir olması • Tarım topraklarının amaç dışı kullanımı ve bunu durdurmaya yönelik sivil inisiyatifin olmayışı • Toprakların çok parçalı ve işletme ölçeklerinin küçük olmasının etkinlik ve verim kaybına yol açması • İlde orman ve tarım alanlarının çok az bir kısmının kadastro sunun bitirilmiş olması • İlde üretilen ürünlerin saklanması ve depolanması için mevcut tesislerin olmayışı • Hayvansal üretimde verimin düşük olması ve kaliteli damızlık sayısının az olması • Kırsal kesimde yaşanan aşırı göç ve öz sermaye yetersizliği • İlin büyük pazarlara uzak olması • Ürün deseninin basit olması ve sektörel çeşitlenmenin görülmemesi • Teknolojiyi tarıma aktarıcı kamu desteklerinin olmaması • Kamunun kurumsal hizmet desteklerinin bilinmemesi • Ürünlerin değerlendirilmesi ve pazarlanmasındaki sorunlar • Çiftçinin eğitim düzeyinin düşüklüğü • İlde ortalama eğimin yüksek olmasından kaynaklanan yüksek toprak erozyonu • İlde gübre kullanımının sahil kesimi hariç yetersiz olması ve düşük düzeyde seyretmesi • Meralarda aşırı otlatma ve bilinçsiz kullanım sorunu, yem bitkileri ekiminin düşük olması • İlde üretilen tatlı su ürünlerinin pazarlama, depolama ve ucuz yem sorunu • Ormanların fonksiyonel olarak planlanmamış olması • İldeki ormanlarda aşırı böcek zararının bulunması • İlde mevcut orman ürünleri işleyen kamu kurumlarının tasfiye edilmiş olması 	<ul style="list-style-type: none"> • İldeki tarım topraklarının yeterince gübrelenmemiş olmalarından kaynaklanan organik tarım potansiyeli • İl'de ki fakülteler (özellikle Orman Fakültesi) ile işbirliğinin sağlayacağı olanaklar • İldeki tatlı su kaynaklarının yeterince ve kirlenmemiş olmalarının tatlı su balıkçılığı için sunduğu yüksek potansiyel • İlin sahil kesimlerinde kivi üretimi için uygun iklim ve toprak koşullarının mevcut olması
SANAYİ	<ul style="list-style-type: none"> • Bir sınır şehri olarak, Türkiye'yi Güney Kafkasya Devletlerine bağlayan koridor üzerinde stratejik bir konumda bulunması, • Gerekli teknik ve hukuki alt yapı sağlanması durumunda kara, deniz ve demir yolu üzerinden Güney Kafkasya gibi çok geniş bir dış pazara erişim imkanının olması, • Kalkınmada öncelikli iller arasında çeşitli destek ve yardımlardan yararlanma imkanına sahip olması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sanayi sektöründe üretim için gerekli girdi ve hizmetlerin yeterli düzeyde olmayışı, • Faal organize sanayi bölgesi ve küçük sanayi sitesi gibi oluşumların bulunmayışı, dolayısıyla sanayi tabanının zayıf olması, • Diğer sektörlerde oluşturulan sermaye birikiminin sanayi sektörüne kaydırılmaması, • Sermaye yetersizliği, sermayenin marjinal etkinliğinin düşüklüğü ve finansman konusunda yaşanan sorunlar, • Girişimcilik ve ortak iş yapma kültürünün yeterince gelişmemiş olması, • İlin coğrafi konumuna bağlı olarak ekonomik hinterlandının darlığı ve aynı zamanda sanayi tesisi kurmaya müsait alanların sınırlı olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Ormanlar ve madenler başta olmak üzere rasyonel kullanılması halinde sanayi için girdi sağlayabilecek önemli hammadde kaynaklarına sahip olması, • Gelecekte Güney Kafkasya hinterlandının siyasi ve ekonomik istikrara kavuşmasıyla birlikte, bu bölgenin ihtiyaçlarını karşılayabilecek yatırımların hayata geçirilmesinde önemli bir yere sahip olması.

Artvin İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014

HİZMETLER (KÜLTÜR VE TURİZM)	<ul style="list-style-type: none"> •Ekoturizm değerlerinin zenginliği •Tarihi-kültür değerlerinin zenginliği •Yöre İnsanının turizme bakışının olumlu olması •Yöresel folklorik değerlerin çeşitliliği ve halen yaşaması •Coğrafi konum itibarıyla transit yol güzergahlarının kesiştiği noktada bulunması •Turizm olgusuna çabuk uyum sağlayabilecek genç ve dinamik bir nüfusun olması •Her mevsim turizme elverişli koşulların varlığı •İl'de alt kültürlerin ve bu alt kültürlerle ait zengin mutfak kültürlerinin bulunması 	<ul style="list-style-type: none"> •Büyük metropol ve merkezlere uzak olması •Ulaşımındaki eksikliğin giderilememesi •Yatırım maliyetlerinin yüksek olması •Turizm eğitimi almış eleman sayısının yetersiz olması •Tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yetersiz olması •Kişi başına düşen milli gelirindüşük olması •İşletmelerin öz sermayelerinin zayıf olması •Yönlendirici, özendirici destek ve teşviklerin yokluğu •İl'in yerli ve yabancı yatırımlar için çekim merkezi olmaması •Yerel yönetimlerin turizme yeterince ilgi göstermemesi, kurumlar arasında iletişim eksikliği •Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasında yeterli özenin gösterilmemesi •Tanıtma ve pazarlamaya ayrılan kaynakların yetersiz olması •Turist sağlığı ve hijyen konularına gereken önemin verilmemesi •Turizm alanlarının kent merkezinden uzak oluşu ve ulaşım güçlükleri •Kent kültürü ile kırsal kesimdeki geleneksel kültürün iç içe olması, bu ikilemin kentleşme sürecini geciktirmesi •Arkeolojik alanların korunamaması 	<ul style="list-style-type: none"> •Yeşil turizme artan talepleri karşılayacak potansiyele sahip olması •Deniz turizmi (Arhavi, Hopa) •Yüksek yayla turizmi potansiyeli •Doğaya yönelik yüksek turizm potansiyeli (Ekoturizm) •Mağara turizmi •Flora turizmi •Tarım turizmi ve kırsal turizm •Foto safari •Kültür turizmi/İnanç turizmi/Nostalji turizmi (Tarihi evler, antik yerleşmeler), •Folklorik değerler (Yöresel el sanatları, yöresel mutfak, halk giysi ve oyunları) •Kültür turizmüne konu olacak tarihi ve folklorik zenginliklere sahip olması
İNSAN KAYNAKLARI (EĞİTİM-SAĞLIK)	<ul style="list-style-type: none"> •İl'de iki Fakülte ve üç Yüksek Okulun varlığı •İl Özel İdaresinin eğitimi desteklemesi •İlköğretimde ve ortaöğretimde okullaşma oranının sekizinci beş yıllık kalkınma hedefleri ve Karadeniz Bölgesi ile Türkiye ortalamasının üzerinde olması, •İlköğretim ve ortaöğretimde öğretmen başına ve derslik başına düşen öğrenci sayısının Milli Eğitim Bakanlığı hedeflerinin üzerinde olması, •İlköğretimde başarı oranı % 95'lerin üzerinde olması, •Hayır sever insanların eğitime desteğinin bulunması •İldeki temel sağlık göstergelerinden anne ölüm hızı, bebek ölüm hızı ve aşılama oranlarının Türkiye ortalamalarından iyi olması. 	<ul style="list-style-type: none"> •Artvin ilinde okul öncesi eğitimde sekizinci beş yıllık kalkınma planında hedeflenen okullaşma oranından düşük olması, •İlköğretimde birleştirilmiş sınıfların bulunmaması, •İlköğretimde ve orta öğretimde Bilgi Teknolojileri ve Yabancı Dil öğretmen eksikliğinin olması, •Ortaöğretimde başarının yıllara göre gün geçtikçe azalması, •Genel liselerde öğrenci yığılması olması •Ortaöğretimden yükseköğretime geçme oranının Türkiye ortalamasının oldukça altında olması •Eğitimin her kademesindeki okullarda sosyal ve sportif tesislerin yetersizliği, •Yaygın eğitimde özel kursların yetersizliği, •İlde mevcut fakülte ve yüksek okulların iki farklı Üniversite Rektörlüğüne bağlı olması nedeniyle, yüksek öğrenimin planlanmasında sorun teşkil etmesi, •Mevcut yükseköğretim kurumlarının ve özellikle Artvin Orman Fakültesi ve Artvin Meslek Yüksekokulu'nun alt yapı eksikliklerinin bulunması, •Mevcut yükseköğretim kurumlarının birçoğunda öğretim elamanı eksikliklerinin olması, •Kadro yetersizliği nedeniyle birinci basamak sağlık hizmetlerinin verilmesinde aksaklık olasılığı. •Uzman hekim sayısı yetersizdir. •Halk Sağlığı Laboratuvarında gıda analizinin ve kimyasal su analizlerinin yapılamıyor olması. •Klorlama ve dezenfeksiyon çalışmalarının yetersiz olması özellikle (sahil ilçelerde). •Nüfusun dörtte birinin sağlık güvencesinden yoksun olması. •Sağlık ocaklarında kadro doluluk oranının % 25.73 olması. •Birinci basamağa başvurması gereken hastaların 2. basamak sağlık kurumlarına başvurması. •Sağlık Personelinin hizmetçi eğitim alabilme imkanlarının kısıtlı olması. •Ambulans ve mobil araç eksikliği. •İçme suyu kalitesinin ve ilaçlamanın uygun koşullarda yapılamamasından dolayı salgın hastalık riski. 	<ul style="list-style-type: none"> •İlde, sanayi ve ticaret sektörü yeterince gelişmemiş olduğundan, eğitimin tek seçenek olarak görülmesi, •Öğretmen dağılımının planlanması için norm kadronun belirlenmiş olması sebebiyle açığı kapatma potansiyeli •Coğrafi konumu nedeniyle kültürleşme ve sosyalleşme kolaylığı •Yeni bir Üniversite oluşturacak altyapıya sahip olması •İlde üniversite kurulmasına uygun bir altyapının mevcut olması

Artvin İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014

ÇEVRE VE MEKANSAL GELİŞME	<ul style="list-style-type: none"> •İlin flora, fauna ve endemik türler bakımından zengin olması •İlin su kaynakları yönünden zengin olması •İlin orman kaynakları yönünden zengin olması •Nüfusun az ve eğitim düzeyinin yüksek olması sonucu çevre bilincinin nispeten iyi olması •Nüfusun az olmasından ötürü çevre kirliliğinin diğer illere oranla daha düşük olması •İlin deprem kuşağından uzak olması •İlde, tarımda gübre kullanımının düşük olmasından dolayı su ve toprak kirliliği problemlerinin düşük düzeyde olması 	<ul style="list-style-type: none"> •Kıyı atıklarının <i>Kıyı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğine</i> uyulmadan düzensiz depolanması •Merkez ilçe hariç diğer ilçelerde arıtma tesisinin olmayışı •İlde madenlerin işletilmesinden kaynaklanan akarsu ve yer altı suyu kirliliği •Baraj inşaatlarından kaynaklanan yeni yol yapımının aşırı erozyona neden olması •Bazı endemik ve nesli tehlike altında olan türlerin baraj göl sahaları altında kalma riski •Isınmada ve büyük çoğunlukla sanayide hava kirliliği yaratan yakıtların kullanılması, merkezi ısıtma tesislerinin yaygın olmayışı ve yapı izolasyonuna uyulmaması •Sanayide baca filtreleri kullanılmaması •Evsel atık suların arıtılmadan akarsulara verilmesi •Sanayi atık sularının arıtılmadan akarsulara verilmesi •Yapı denetiminin yetersiz ve imar planlarının uygulama oranlarının düşük oluşu •Merkez ilçe ve diğer ilçelerde görüntü kirliliğinin fazla oluşu •Genelde olduğu gibi çevre ve mekansal yönetimde de uygulama, izleme, denetleme ve ekonomik kaynak yetersizlikleri 	<ul style="list-style-type: none"> •Eğitilmiş nüfus sayesinde daha etkin bir çevre koruma ve çevre bilinci oluşturularak ildeki çevre varlıklarının tahribinin önlenmesi potansiyeli •Çevre bilincinin her geçen gün biraz daha artıyor olması
KURUMSAL VE YÖNETSEL YAPI	<ul style="list-style-type: none"> •Genç kuşak yöneticilerin, sivil toplumu yönetim süreçlerinin içine alma eğilimlerinin bulunması •Gerek İl içinde ve gerekse İl dışında Artvin iline yönelik kurulmuş sivil toplum örgütü sayısının nispeten yüksek olması 	<ul style="list-style-type: none"> •İl genelinde faaliyet gösteren kamu kurumları arasındaki iletişim ve koordinasyon eksikliğinin, sorunların etkin ve kısa sürede çözümünü geciktirmesi •Özellikle kamu kurumlarında, gelişen bilişim teknolojilerine ve yeniliklere uyum sağlayan nitelikli personelin yeterli olmaması •İlin coğrafi konumunun yanı sıra sosyo-ekonomik yapısının yöneticileri negatif yönde etkilemesi •İl genelinde karar verici konumunda bulunan kurum yöneticilerinin, İl özel koşullarını öğrenme fırsatı bulmadan sıkça değişmesi •Kamu kurumlarının kaynak, fiziki mekan, personel ve donanım sıkıntılarının bulunması •Kamu -özel sektör ve üniversite arasında etkin ve verimli bir işbirliği ve koordinasyonun bulunmaması, •Sivil toplum örgütlerinin kuruluş amaçları doğrultusunda,yeterince etkin ve işlevsel bir rol üstelenememesi 	<ul style="list-style-type: none"> •İlin belli yörelerinde vatandaşların olayları sorgulama ve hak arama anlayışının nispeten gelişmiş olması •Sivil toplumun harekete geçirilebilir ve girişimci niteliğe sahip olması

Artvin İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014

KNİK ALTYAPI	<ul style="list-style-type: none"> •Aylık arızalı kalma süresi düşüktür •Arıza bindesi düşüktür •Personel giderleri en düşük olan bölge müdürlüğüdür. •Abonelerin bekleme oranı düşüktür •Telefonsuz köy bulunmamaktadır. •Telefon aboneliği olma süresi kısadır. •ADSL internet hizmeti talepleri kısa zamanda karşılanmaktadır. •Kargo hizmetleri mevcuttur. •İl'de yayın yapan 13 adet yerel gazete mevcuttur. •Ardanuç ve Murgul hariç tüm ilçelerde yazılı basın mevcuttur. •İçilebilir kalitede içme suyu rezerv varlığının nispeten yüksek olması •Otomobil sahipliği giderek artmaktadır. •Yolcu yoğunluğu vardır. •Genel olarak kavşak veya kesişme yeri problemlerinin ilde mevcut olmaması •Yusufeli, Ardanuç ve Şavşat ilçelerinde kömür rezervi bulunmaktadır. •Odun tüketimi yıllara göre azalmaktadır. •Kentlerde köylere göre daha az tüketilmektedir. •Özellikle Ardanuç ve Yusufeli yöreleri güneş ışığı enerjisinden yararlanabilecek bölgelerdir. •Elektrik enerjisi üretme amaçlı Çoruh nehri üzerinde 3 HES projesi inşa aşamasındadır. •Arıza oranı yüksek değildir. •Elektrik enerjisi dağıtım kaybı Türkiye ortalamasının altındadır. •Çoruh nehri üzerinde yapılacak barajlarla akarsu rejimi düzenlenebilecektir •Artvin ili genelinde yeterli su kaynağı mevcuttur. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kablo TV sisteminin olmaması •Elif-1 ve Kırsal alan santrallerinin eski tip ve analog olması •Kırsal alan santralleri için yazılım probleminin mevcut olması •Abone sayısı düşüklüğünden dolayı yeni teknolojik yatırımların en son grup içerisinde yer alması •F/O yatırımının Türkiye genelinde en az olması •Transmisyon ortamının İlçeler arası ve il çıkışlarının alternatifsiz olarak sadece RL olması •Coğrafi şartların olumsuzluğu •İlçelerde dağıtıcı personelin hizmet nicelikleri eşit değildir •Yazılı ve görsel basında ilkel teknoloji kullanımı söz konusudur •Nitelikli personel sorunu mevcuttur •Sadece bir ilçede yerel radyo yayını mevcuttur. •PC kullanımının sınırlılığı •İnternet erişimi çok düşüktür. •TTNet abonelerinin azlığı •Okulların % 57'si internete erişememektedir •Bireysel bilgisayar ve İnternet kullanımının düşük olması •Yerel kitle iletişim araçlarının düşük kalitede hizmet sunması •Trafikte kara noktalar bulunması, trafik kazalarının yoğunluğu •Elektrik enerjisi üretme amaçlı Çoruh nehri üzerinde 3 HES projesi inşa aşamasındadır. •Arıza oranı yüksek değildir. •Elektrik enerjisi dağıtım kaybı Türkiye ortalamasının altındadır. •İçme suyu tesislerinde belediyeler için bakım ve işletme sorunları bulunmaktadır. •İçme suyu tesislerinde su kaçağı sorunu yaşanmaktadır. •İlçelerde teknik eleman sorunu teknik iş yapma kapasitelerini sınırlandırmaktadır. •İçme suyu arıtma sistemi merkez ilçe hariç yoktur. •İçme sularının geldiği havzalar yeterince korunmamakta, bu alanlarda otlama ve benzeri faaliyetlere izin verilmektedir. •Murgul ilçe merkezinde projeye dayalı kanalizasyon şebekesi yoktur. •Yusufeli ilçesinde kanalizasyon sistemi eski olması sebebi ile yetersizdir. •Artvin ilinde kanalizasyon arıtma sistemi yoktur. •Artvin ili genelinde sadece 11 köyde fosseptik kanalizasyon şebekesi vardır. Bu da ildeki köylerin %3.2 sini ancak oluşturmaktadır •Karayoluna alternatif ulaşım ağı yoktur. •İl yolları düşük standarttır. •İlde beton asfalt yol oranı düşüktür (% 5,42). •İl'de bölünmüş yol yok denecek kadar azdır. •İl sınırları içerisindeki karayolları, tehlikeli, dar ve virajlı güzergahları takip etmek zorunda kalmaktadır. •İl yollarında korkuluklu yol oranı olması gerekenden azdır. •Makine parkındaki araçların ekonomik ömürleri dolmuştur. •Personel gereksinimi vardır. •Kaza ve ölü sayısı yüksektir. •Yol hizmeti, ilçelere eşit dağıtılamamıştır. •Baraj inşaatları toplam 52 köyü etkilemektedir. •Asfalt köy yolu oranı çok düşüktür. •Jeolojik yapı, iklim ve yerleşim yapısı köy yollarını olumsuz etkilemektedir. •Yol boyunca oluşturulmuş olan keskin karp ve laseler dönüşlerde büyük arabalar için sorun teşkil etmektedir. •Yollar şehir merkezine kadar genelde kaldırımsız veya dar kaldırımlıdır. •Kent içindeki caddeler dar olup iki aracın yan yana geçmesinde zaman zaman sıkıntılar yaşanmaktadır. •Belediye toplu taşımacılık yapmamaktadır. •Ara yollarda kaldırım yoktur. •Bazen kalitesiz kömür kaçak olarak satılmaktadır. •Baca bakımları düzenli olarak yapılmamaktadır. •Ormanlar tahrip edilmektedir. •Yakacak odun üretimi azalmaktadır. •İlde çok az sıcak su kaynağı vardır. •Güneş enerjisi kullanımı yaygın değildir. •Güneş kolektörü kullanımının avantajları halk tarafından bilinmemektedir. •Artvin ilinde doğalgaz kullanımı henüz yoktur. •Doğalgaz kullanımı altyapının oluşturulmasına bağlıdır. •Elektrik kayıp-kaçak miktarı yüksektir, •Kişi başına elektrik tüketimi ulusal ortalamasının altındadır. 	<ul style="list-style-type: none"> •Fiber-optik kablunun artırılabilir potansiyeli •Kablo TV'nin kurulma potansiyeli •Transmisyon alternatif olarak ilin sınır şehri olması sebebiyle ülkeler arası F/O kablo tesisi yapılabilir. •Ulaşım altyapısı, yüksek sayıdaki motorlu taşıtlara uygun bir düzeye getirilebilir. •Baraj inşaatından sonra oluşturulacak yeni güzergahlarda yolların standartları yüksek yapılabilir. •İl merkezinin sahille bağlantısını sağlayan Cankurtaran geçidinin oluşturduğu ulaşım sorunları Borçka-Hopa arasında yapılacak bir tünelle aşılabılır. •İlin sahil kısmında kalan Arhavi ve Hopa ilçelerini kapsayan "Doğu Karadeniz Sahil Yolu İyileştirme Projesi" devam etmektedir. •Köy yollarının kalitesi yükseltilebilir. •Barajlar nedeniyle yapılan yeni köy yollarının standartları yüksek yapılabilir ve yol ağı planlaması fonksiyonel olarak ele alınabilir. •Artvin ili, doğalgaz kullanımını yaygınlaştırma projesi kapsamındadır. •Azalan odun üretimi değişik teknikler kullanılarak artırılabilir. •Şavşat-Çoraklı sahası geliştirilebilir. •Sonsuz ve temiz bir enerji olarak güneş kolektörü kullanımı özendirilebilir. •Şebekelerde yapılacak iyileştirme ile kayıplar azaltılabilir. •Elektrik enerjisinin verimli kullanılmasını sağlanabilir. •Şişe suyu üretimi potansiyelinin yüksek olması •Sayaç denetimleri etkinlikle yapılabilir. •Talep yönetim sistemi uygulanabilir. •Çoruh nehri üzerinde planlanan Barajlar tamamlanarak toplam 8659.9 GWh'lık kurulu güç elde edilebilir. •Şebekeler kademeli olarak yenilenebilir ve standartı yükseltilebilir
---------------------	--	---	---

III.7 Paydaş Analizi

Artvin İl Özel İdaresinin stratejik planının başarılı bir şekilde oluşturulması için durum analizine baz teşkil etmek üzere ilgili tüm tarafların görüşlerinin plana dahil edilmesi amacıyla paydaş analizi çalışması gerçekleştirilmiştir. Paydaşlar, kuruluşun kaynakları veya çıktıları üzerinde hak iddia eden ya da kuruluşun çıktılarından etkilenen kişi, grup veya kurumlardır. Stratejik plan çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen paydaş analizi ile, iç ve dış ilgili tarafların belirlenmesi ve bunların önemlerinin tespiti, Artvin İl Özel İdaresinin faaliyetlerini nasıl etkiledikleri analiz edilmiştir.

SPE tarafından yapılan çalışmayla paydaş analizinin ilk aşaması olan iç ve dış paydaşların belirlenmesi çalışması gerçekleştirilmiş bu kapsamda, Artvin İl Özel İdaresi'nin toplam 41 paydaşı tespit edilmiştir.

Tablo 23

No	Paydaşın Adı	Türü
1	Vali	İç Paydaş
2	Valilik	
3	İl Genel Meclisi	İç Paydaş
4	Milli Eğitim İl Müdürlüğü	İç Paydaş
5	Sivil Toplum Örgütleri	Dış Paydaş
6	İl Tarım Müdürlüğü	İç Paydaş
7	Kamu Sağlık Hizmet Birimleri	İç Paydaş
8	Kültür Turizm İl Müdürlüğü	İç Paydaş
9	Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü	İç Paydaş
10	Kooperatifler	Dış Paydaş
11	Çevre ve Orman İl Müdürlüğü	İç Paydaş
12	Kaymakamlık	İç Paydaş
13	Çalışanlar	İç Paydaş
14	Çiftçiler	Dış Paydaş
15	Türkiye Cumhuriyeti Karayolları	Dış Paydaş
16	Esnaf ve Sanatkarlar Odası	Dış Paydaş
17	Siyasi Partiler	Dış Paydaş
18	Artvin Ticaret Odası	Dış Paydaş
19	Artvin Sanayi Odası	Dış Paydaş
20	Devlet Planlama Teşkilatı	Dış Paydaş
21	Sosyal Güvenlik Kurumları	Dış Paydaş
22	Defterdarlık	Dış Paydaş
23	Konaklama Tesisleri	Dış Paydaş
24	Yerli ve Yabancı Turistler	Dış Paydaş
25	Kızılay	Dış Paydaş
26	Yeşilay	Dış Paydaş
27	Milli Parklar Şube Müdürlüğü / Orman Bölge Müdürlüğü	İç Paydaş
28	Maliye Bakanlığı	Dış Paydaş
29	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıf Müdürlüğü	Dış Paydaş
30	İl Daimi Encümeni	İç Paydaş
31	Köye Hizmet Götürme Birlikleri	İç Paydaş
32	Güvenlik Hizmetleri (Emniyet, Jandarma, Kara Kuvvetleri)	Dış Paydaş
33	Gençlik Spor İl Müdürlüğü	İç Paydaş

34	Sivil Savunma İl Müdürlüğü	İç Paydaş
35	Sosyal Hizmetler	Dış Paydaş
36	Halk Eğitim Merkezi	İç Paydaş
37	Muhtarlar	Dış Paydaş
38	Devlet Su İşleri	Dış Paydaş
39	Tapu ve Kadastro Müdürlüğü	Dış Paydaş
40	Ziraat Odaları	Dış Paydaş
41	TMMOB İl Koordinasyon Kurulu	Dış Paydaş

41 adet olarak belirlenen paydaşlardan, Artvin İl Özel İdaresinin faaliyetlerini en fazla etkileyen kurum ve/veya kişilerin tespit edilmesi amacıyla bir önceliklendirme çalışması yapılmıştır. Bununla, diğerlerine göre daha fazla odaklanması gereken paydaşların belirlenmesi hedeflenmiştir.

Stratejik Planlama Ekibi üyelerinin verdiği oylarla aşağıdaki paydaşlar diğerlerine göre kurumun faaliyetlerini etkileme açısından daha önemli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-24: Öncelikli Paydaşlar Listesi

Sıra	Paydaş Adı
1	Vali
2	İl Genel Meclisi
3	Milli Eğitim İl Müdürlüğü
4	Sivil Toplum Örgütleri
5	Tarım İl Müdürlüğü
6	Kamu Sağlık Hizmet Birimleri
7	Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
8	Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü
9	Çevre ve Orman İl Müdürlüğü
10	Kaymakamlar
11	Çalışanlar
12	Çiftçiler
13	Köye Hizmet Götürme Birlikleri

Böylece ilk başta 39 olarak belirlenen paydaşların sayısı önceliklendirme sonucunda 13'e indirilmiştir.

III.7.1 Paydaş/Hizmet Matrisi:

Yukarıda da belirtildiği üzere, 5302 sayılı kanun ile birlikte Artvin İl Özel İdaresi birçok alanda geniş yetki ve sorumluluklara sahip olmaktadır. Bu kapsamda, Kurumun verdiği hizmetlerde önemli artışlar ve çeşitlenmeler ortaya çıkmaktadır.

Buradan hareketle Stratejik Planlama Ekibi tarafından Artvin İl Özel İdaresinin verdiği hizmetlerin hangi paydaşlara yönelik olduğunu belirlemek üzere, Paydaş/Hizmet Matrisi çalışması yapılmıştır.

Bu amaçla, 5302 sayılı Kanun ve AİÖİ'ye diğer kanun ve düzenlemelerle verilen görevlerin hangi paydaşlara (SPE tarafından tespit edilen öncelikli paydaşlara) yönelik olduğu tek bir tabloda (paydaş/hizmet matrisi) gösterilmiştir.

Ayrıca, aynı tabloda, SPE üyeleri tarafından her bir öncelikli paydaşın kurumu etkileme gücü oylama yoluyla belirlenmiştir. Oluşturulan bu matris, durum analizi ve stratejik konuların belirlenmesi çalışmalarında kullanılmıştır.

Tablo-25: Paydaş/Hizmet Matrisi

PAYDAŞ ADI	HİZMET ADI	ETKİLEME GÜCÜ		
		Zayıf	Orta	Güçlü*
Vali	Sağlık, eğitim, bayındırlık, güvenlik, vb. konularda kararlar alıp hükümet programları ile yürütülmesini koordine etmek,			XXXXXX XXXX
	A.İ.Ö.İ'ye başkanlık etmek,			
İl Genel Meclisi	Kent ile ilgili plan ve program kararlarını almak,			
	A.İ.Ö.İ'nin bütçesini, kesin hesabını ve programını hazırlamak ve onaylamak,			
	İlin iktisadi ve sosyal kalkınmasında öncü görev yapmak, yol göstermek,			XXXXXX XXXX
	Kamu kurumlarının, ilçe, kasaba ve köylerin öncelikli gereksinimlerini belirlemek, karar almak ve uygulamaya konulmasını sağlamak,			
Milli Eğitim İl Müdürlüğü	Eğitim ve öğretim altyapısı oluşturulurken hayırsever katkıları da alarak eğitim yatırımlarının desteklenmesini sağlamak,			
	Eğitimin fiziki kapasitesinin artırılması için yeni okul, ek derslik, pansiyon, çok amaçlı salon ve bahçe tanzimleri yapmak,			
	Mevcut okulların standardının artırılması için onarım ve tadilat yapmak,			
	İlköğretim okulu arsalarının imara uygun hale getirilmesini sağlamak ve gerektiğinde hibe, kamulaştırma vb işlemleri yapmak,	xxx	x	XXXXXX xx
	Faaliyetlerini sürdüren okulların cari harcamalarını düzenlemek,			
	Halk eğitim hizmetlerini yaygınlaştırmaya yönelik kurs ve yarışmalar açmak,			
	Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasını sağlamak			
	İlin eğitim düzeyini yükseltmeye yönelik gerekli önlemleri alarak, hazırlanan plan, program ve projeleri uygulamak, izlemek ve denetlemek..			
Sivil Toplum Örgütleri	Özellikle çevre, kültür, turizm, sanayi, ticaret, sağlık, eğitim ve sosyal yardım gibi alanlarda hizmet vermek,			
	Kent sorunlarını kuruluş amaçları açısından yönlendirme, bilinçlendirme ve sorunların çözümüne ilişkin alternatif düşünce ve planları gündeme getirip kamuoyu oluşturmak,			
	Erozyonla mücadele etmek,			
	A.İ.Ö.İ. karar organlarının kararları doğrultusunda yapılan faaliyetler hakkındaki olumlu-olumsuz eleştirileri ile kamuoyu oluşturarak yönlendirmek,	xxxx		XXXXXX xx
	Kamu kurum ve kuruluşlarının çalışmalarına mesleki katkı,			
	Sendika,dernek ve vakıflar gibi kuruluşların hem kendi konularında hem de kamuoyu oluşturarak olumsuz karar ve eylemlerin önüne geçmek.			

Kamu Sağlık Hizmetleri Birimi	Sağlık hizmetlerine ilişkin yatırımların, tahsis edilen ödeneklerin yerinde kullanılması,	xx	x	XXXXXX xxx
	Kırsal ve kentsel tüm koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerini sunmak, muayene ve tedavi hizmetleri vermek,			
	Sağlık hizmet birimlerinin yapımı, onarımı, donanımı ve faaliyet alanlarıyla ilgili destek sağlamak,			
	Özel kuruluşların ve kamu sağlık kuruluşlarının denetimi ve takibi,			
	Gıda üreten birimlerin kontrol ve denetimlerini yapmak,			
	Halk sağlığı ve çevre sağlığı alanlarında toplumu bilinçlendirmek, eğitim, tarama ve araştırma yapmak,			
	Sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması için yeni yatırımlarla desteklemek, mevcut sağlık tesislerinin günümüz koşullarına uygun hale getirilmesini sağlamak,			
	Birinci basamak sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve önemi hakkında halkı bilinçlendirmek,			
	Yerel olanaklarla yapılacak sağlık hizmetlerinin planlanması, programlanması ve projelendirilmesi			
Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü	Kültür ve turizm bilincinin geliştirilmesi için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek ve işbirliğinde bulunmak.	x		XXXXXX xxxxxx
	Kültür ve Tabiat varlıklarımızı, arkeolojik araştırma ve kazılarla ortaya çıkarılmasını, korunmasını, değerlendirilmesini ve tanıtılmasını sağlamak, tahribini ve kaçırılmasını önleyici tedbirler almak,			
	Turizm alanlarını koruyarak tanıtımını sağlamak,			
	Halkın kültürel varlıkları koruma çabalarına öncülük etmek,			
	Toplumun sosyal ve kültürel gelişme bakımından güzel sanatlara olan ilgisini artırmak amacıyla gerekli desteği sağlamak.			
	Turizm işletmelerini ve turizm meslek kuruluşlarının faaliyetlerini denetlemek.			
	Halkımıza, okuma alışkanlığı kazandırmak ve yaygınlaştırmak, kitap ve kütüphaneyi sevdirmek, kütüphaneyi kullanma alışkanlığı kazandırmak için gerekli faaliyetlerde bulunmak.			
	İlin her alanda tanıtılmasına ilişkin hizmetleri, yörenin özelliğini de dikkate alarak planlamak, yürütmek ve tanıtıcı broşür, kitap, CD, Belgesel film vb. çalışmalar yapmak.			
	Halk kültürünün gelenek, görenek ve inançlarını, halk müziği ve oyunlarını, el sanatlarını, mutfağını, giyim-kuşam vb. bütün dallarda araştırma, derleme yapmak, yaptırmak ve tanıtıcı faaliyetlerde bulunmak.			
Bağlı birimleri olan Müze Müdürlüğü, İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü, Güzel Sanatlar Galerisi ve Turizm Danışma Bürosunun çalışmalarını koordine etmek.				

Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü	Kamu tarafından yapımı planlanmış işlerin ihale ön hazırlığını ve ihalesini yapmak ,yaptırmak ,inşa ettirmek, ayrıca hayırsever inşaatlarına danışmanlık yapmak,			
	Köylerde, köy yerleşik alanlarının tespitini yapmak, imar planının hazırlanmasını sağlamak. Resmi tesisler için imar planlarında yer ayırtmak, tadilat yapmak ve bu konularda Belediye ile koordineli çalışmak,			
	Belediye sınırları dışında ve köy yerleşik alanlarındaki yapı ve tesislerin imar planlarını onaylamak ve yapıları ruhsatlandırmak. Kaçak yapıların önlenmesi konusunda faaliyette bulunmak , belediyeleri uyarmak,			Xxxxxx xxxxx
	Kamu, Tüzel ve Özel kişilere ait yapılarda test ve deneyler yapmak (Test Çekici, karot, beton mukavemet ve zemin deneyleri vb.) İl genelindeki yatırımcı kuruluşlara teknik danışmanlık yapmak.	x		
	Bakanlıklarca, Belediye ve köylere ayrılmış olan yardımların harcanması hususunda takip ve koordinasyonu sağlamak.			
	İlimizdeki Yapı Denetim Kuruluşlarının faaliyetlerini denetlemek ve ihtiyaçların giderilmesini sağlamak			
	Doğal afetlere karşı tedbirler almak, hazırlık ve organizasyon yapmak, ilgili teknik çalışmaları yürütmek ve afet konutlarının kontrol ve denetimini sağlamak,			
İl Çevre ve Orman Müdürlüğü	Çevre koruması ve çevre kirliliği ile ilgili ölçüm, tespit ve analizleri yapmak, yaptırmak ve gerekli önlemleri aldirmek.			
	Bitki ve hayvan varlığı ile doğal zenginlikleri korumak ve geliştirmek. (Milli Parklar, Tabiatı Koruma Alanları, Av Yaban Hayatı ve sulak alanları vb.)			
	Hava, su, toprak ve gürültü kirliliğinin önlenmesi.			
	Sürdürülebilir kalkınma ilkesi çerçevesinde, çevreye olumsuz etki yapabilecek her tür faaliyetin incelenmesi ve gerekli önlemlerin alınması.	xxx	x	Xxxxxx xx
	İl genelini kapsayan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planlarının hazırlanması ve hazırlatılması.			
	Çevre Envanteri ve Çevre Durum Raporlarının hazırlanması			
	Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü.			
	Orman içinde ve bitişiğinde yaşayan köylülerin kalkındırılması.			
Yer altı ve yer üstü su kaynaklarının korunması.				
Kaymakam	İlçe ile ilgili tüm faaliyet, yatırım ve hizmetlerde bulunmak			
	A.İ.Ö.İ'nin ilçelere ayırdığı ödenekler ve yatırım programlarıyla ilgilenmek,			
	İlçedeki faaliyetlerin gerçekleşmesinde yönlendirici, denetleyici ve uygulayıcı rol oynamak,	xxx	x	Xxxxxx xxx
	Kanun, tüzük, yönetmelik ve hükümet kararlarının yayınlanmasını ve uygulanmasını sağlamak,			
İlçeyi yönetmek,				

Çalışanlar	A.İ.Ö.İ'nin her faaliyeti, yatırımları, çıktısı, vb. ile ilgilenmek,	xxxxx xx	xxxxx
	Sosyal yardımlar yönüyle ilgilenmek,		
	A.İ.Ö.İ'nce İl Müdürlüklerine ayrılan ödenekleri gereksinimler doğrultusunda yönlendirmek,		
	İlköğretim kurumlarının yapım, onarım, kalorifer, kamulaştırma, araç, gereç, taşıma, yakacak, vb. cari gereksinimlerini belirlemek ve bu doğrultuda planlama yaparak yatırım programını hazırlamak,		
	Asli ve sürekli kamu hizmetleri,		
	Kamu hizmetlerinin ve yatırımlarının projelendirilmesi, uygulanması, takibi ve denetimini sağlamak.		
	Beden eğitimi, gençlik ve spor faaliyetleri için gerekli olan gençlik merkezleri, hotelleri, kamplar ile; saha, tesis ve malzemeleri yaptırmak, işletmek ve bu tesisleri vatandaşın istifadesine sunmak		
	Beden eğitimi ve spor faaliyetlerine araç, gereç ve benzeri ihtiyaçları sağlamak		
	Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuk, özürlü ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek,		
	Çalışan ana ve babalar ile yurt dışındaki işçilerin çocuklarının bakımını ve korunmasını sağlamak amacıyla gündüzlü veya yatılı kuruluşlar kurmak ve işletmek.		
	Doğal afetler nedeniyle ortaya çıkabilecek sorunların çözümüne yönelik sosyal hizmetleri önceden planlamak, afetzedelerin ivedi gereksinimlerini karşılamaya ve afet sonrası sorunlarını çözümlenmeye yönelik geçici veya sürekli hizmetleri yerine getirmek, afetle bağlantılı göçler ve göçmenlerle ilgili her türlü sosyal hizmeti gerçekleştirmek.		
Tarım İl Müdürlüğü	Tarım ve hayvancılıkta birimde (alan, hayvan, ağaç vs.) üretim artışı sağlamak.	xx	Proje ile Orantılı Xxx
	Tarımsal sanayinin kurulmasını teşvik etmek.		
	Çiftçi teşkilatlanması konusunda gerekli çalışmaları yaparak yetiştirici birliklerini ve tarımsal amaçlı kooperatifleri güçlendirmek.		
	Gelir düzeyi düşük olan kırsal kesimin gelir seviyesini artırmak için projeler hazırlamak ve uygulamaya koymak.		
	İlde optimum işletme büyüklüklerinin belirlenmesi, tarım ve hayvancılık stratejilerinin ortaya konması ve buna bağlı bitkisel ve hayvansal üretimde yeni ürün deseninin oluşturulmasını sağlamak.		
	Hayvancılığın geliştirilmesi ve verimliliğin artırılması için gerekli tedbirleri almak. (Damızlık temini, yem bitkisi ekilişleri, mera ıslahı, barınakların iyileştirilmesi, genetik ıslahı, süt toplama merkezleri ve organize hayvancılık sanayi bölgelerinin oluşturulması çalışmaları gibi.)		
	Bitkisel ve hayvansal üretimin artırılması için hazırlanan projelerin hayata geçirilmesinde teknik ve mali destek sağlamak.		

	<p>Hayvan hareketlerini ve salgın hayvan hastalıklarını kontrol altında tutarak ilin hastalıktan arı bölge olmasını sağlamak.</p> <p>İlin bitkisel ve hayvansal üretiminde çiftçinin ihtiyaç duyduğu sertifikalı damızlık, fidan, fide gibi girdi temininde üreticilere ve yetiştiricilere destek sağlamak,</p> <p>Çiftçi eğitim ve yayım çalışmalarına ağırlık vererek üretici ve yetiştiricilerin bilinçlendirilmesini sağlamak,</p> <p>Günümüz teknik ve teknolojisine uygun modern tarım araç ve gereçlerini çiftçi ile buluşturarak kullanımını sağlamak.</p> <p>Tarım alanlarının amacına uygun olarak korunması ve kullanımı, çayır ve meraların ıslahı ve tesisi için gerekli çalışmaları yapmak.</p> <p>Gıda güvenliği ve gıda güvenilirliği için bitkisel ve hayvansal üretimde sağlıklı ürün elde edilmesi amacıyla gerekli tedbirler almak, denetim hizmetlerini yürütmek. (Toprak, yaprak. su analiz laboratuvarının kurulması ve işletilmesi, mevcut il kontrol laboratuvarının güçlendirilmesine ağırlık vermek.)</p> <p>Su ve çevre kirliliğini önleyici tedbirleri alarak, su ürünleri ve su kaynaklarının temiz ve verimli şekilde kullanılmasını sağlamak</p> <p>İlin tarım envanterinin çıkarılarak tarımsal varlıkları kayıt altına almak.</p> <p>İlin tarım ve hayvancılığının tanıtımına yönelik gerekli fuar ve festivaller düzenleyerek pazar oluşturulmasını sağlamak</p> <p>Yeni çeşitlerin çiftçilere tanıtılması amacıyla deneme ve demonstrasyon çalışmalarında bulunmak.</p> <p>Gübre ve ilaç kullanımında çiftçilerin bilinçlendirilmesi.</p>			
ÇİFTÇİLER	Teknik kişi ve kuruluşlarca önerilen modern tarım tekniklerini kullanarak, kendisinin ve ülkenin ihtiyaç duyduğu bitkisel ve hayvansal ürünleri istenen kalite ve standartlarda üretmek			
	<p>Üretilen ürünlerin yurtiçinde ve yurtdışında kolaylıkla pazarlanabilmesinde gerekli hassasiyeti göstermek</p> <p>Tarım arazilerini ve sulama suyunu tekniğine uygun ve verimli bir şekilde kullanımını sağlamak.</p> <p>Çiftçi teşkilatlandırılma çalışmalarına iştirak etmek ve gerektiğinde yönetim organlarında yer almak.</p> <p>Doğanın korunmasına ve çevre kirliliğine dikkatli olmak; gelecek nesillere yaşanabilir bir ortam bırakmak.</p>	xxxxxx		Xxxxxx x
Köye Hizmet Götürme Birlikler	<p>Devlet ve il yolları dışında köylerin yol ağını tespit etmek, bu yollarla köyiçi yollarını, üzerindeki köprü ve sanat yapılarını yapmak, mevcutlarını geliştirmek,istikamet ve km. levhalarını düzenlemek,</p> <p>Doğal afetlerle mücadele (kar, sel, vb),</p> <p>Tarım arazileri ve hayvanlar için gölet yapmak,</p> <p>Tarım arazilerinin ıslahı, imarı ve toprak erozyonunu önleyici çalışmalar yapmak.</p>		xx	Xxxxxx xxx

Tarımsal sulama ve toprak muhafaza konularında proje yaparak çiftçinin tarımsal kredi almasını sağlamak,			
İçmesuyu, sulama suyu tahlilleri, toprak analizleri, sınıflandırmaları ve toprak harita raporlarını yapmak ve yaptırmak.			
Köy ve bağlı yerleşme birimlerine sağlıklı ve yeterli içmesuyu temin etmek, sondaj kuyuları açmak.			
Kanalizasyon, arıtma tesisi, sosyal ve ekonomik tesislerin proje, ihale, denetim ve yapımı			
Kamulaştırmalar nedeniyle taşınmaz mallarını kısmen veya tamamen terk etmek zorunda kalanlar ile göçebe ve gezgincilerin iskanını sağlamak.			
Yerinde kalkındırılmayan köylerin nakli, dağınık mahallelerin toplulaştırılması amacıyla yeni yerleşim yerlerinin oluşturulması (2510 sayılı Kanun)			
Köy gelişme alanlarının tespitini yapmak ve yerleşme planlarını hazırlamak (3367 sayılı Kanun)			

III.7.2. Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsat ve Tehditler Analizi (GZFT)

Bu bölümde, SP’te yer alacak hedef, strateji ve proje önerilerinin belirlenmesine katkı sağlamak amacıyla; İl Gelişme Planı kapsamında hazırlanan sektör raporları ve bu raporlar paralelinde gerçekleştirilen ihtisas komisyonu toplantıları, yine plan hazırlık sürecinin başlangıcında İl genelinde bulunan kamu ve özel sektör kuruluşları yönetici ve temsilcileri, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları temsilcileri, il genel meclisi üyeleri vb. ilin önde gelen kurumlarına ve kişilerine uygulanan anketler yardımıyla ortaya çıkan bulgulardan hareketle GZFT analizi gerçekleştirilmiştir. GZFT analizi çerçevesinde, İlin kuvvetli ve zayıf yönleri ile İl için fırsat ve tehdit oluşturan faktörler belirlenmeye çalışılmıştır.

Kuvvetli Yönler

- Zengin flora ve fauna varlığı, doğal yaşlı ormanları, eşsiz güzellikteki milli parkları ve dağları ile yüksek ekoturizm potansiyeline sahip olması
- Özellikle orman, maden ve su gibi doğal kaynaklar yönünden nispeten zengin olması
- Organik tarım, arıcılık ve su ürünleri yetiştiriciliğine uygun doğal kaynakların mevcut olması
- Geniş mera alanları sayesinde yüksek hayvancılık potansiyeline sahip olması
- Özellikle sahil kesimlerinde; çay, fındık, narenciye ve kivi tarımına elverişli iklim ve toprak yapısının varlığı
- Eğitim göstergeleri açısından genel olarak Türkiye ortalamasından daha iyi bir durumda olması
- İl nüfusunun durağan yada azalma eğilimi göstermesinin yanı sıra nüfus göstergeleri açısından Türkiye ortalamasından daha iyi olması
- Çevresel kirliliğin nispeten düşük olması,

Zayıf Yönler

- Oldukça engebeli ve kırık topoğrafik yapıya sahip olması,
- Büyük Metropol Şehirlere uzak oluşu,
- Tarım alanlarının kısıtlı olması,
- Hava ve Demir yolu ulaşımının olmaması
- Bir veya birkaç İl’i , İlimiz üzerinden üçüncü İl’lere bağlayan transit yol olmaması

- İl genelinde şirketleşmenin zayıf olması, girişimcilik ve ortak iş yapma kültürünün yeterince gelişmemesi
  - Küçük ölçekli ve nispeten verimsiz aile işletmeciliğinin yaygın olması
  - Hammadde ve özellikle iç pazar noktasında sahip olduğu dezavantajlardan dolayı, girişimcilerin yatırım yapmada isteksiz olmaları ve bu nedenle de mevcut teşvik ve desteklerden yeterince yararlanılamaması
  - İl sanayinde önemli bir yeri olan orman ürünlerine dayalı sanayinin daha çok işlenmiş kereste ve tomruk üzerinde yoğunlaşmış olması nedeniyle, nispeten pazar fiyatı düşük ürünler üretilmesi
  - İmar planlarının olmaması ve/veya uyulmaması ve topoğrafik yapının çok kırık,engebeli ve eğimli oluşu
    - İlin yoğun göç veren iller arasında olması
    - Hayvan sayısı ve ekilen arazi büyüklüklerinde ciddi azalmalar olması
    - Tarımda toprakların çok parçalı olması ve aile işletmeciliğinin yaygın olması
    - Teknik altyapı noktasında yetersizliklerin yaygın olması
    - Gelir dağılımının dengesiz ve gelir düzeyinin düşük olması
    - Sosyal güvencesi olmayan kişiler oranının nispeten yüksek olması
    - Kent sorunlarının çözümü için yeterli kurumsallaşmanın gerçekleştirilmemiş olması ve kent sorunlarına duyarlı toplum önderlerinin bulunmaması
    - Çevre Düzeni Planının henüz tamamlanmamış olması
    - Kamu destek ve yardımlarının yetersizliğinin yanı sıra, mevcut kaynakların rasyonel bir şekilde tahsisinde ise sorunlar yaşanması

Fırsatlar

- Hopa-Borçka arasında dar bir tünelin varlığı ve bu tünelin genişletilmesiyle birlikte sahil-iç kesim ulaşımının daha kolay sağlanabilme imkanının mevcut olması
  - İlde yapımı devam eden barajlar tamamlandığında, gerek turizm ve gerekse su ürünleri sektörleri için yeni yatırım fırsatları ve iş sahalarının ortaya çıkacak olması
  - İlde önemli bir potansiyele sahip olan organik tarım ürünlerine, iç ve dış talebin giderek artıyor olması
    - Barajlar inşaatları nedeniyle karayolu güzergahlarının yeniden şekillenecek olması, ilin ulaşım sorunlarının çözümünde önemli bir fırsat oluşturması
    - Hopa ilçesinde mevcut olan eğlence sektörünün geliştirilerek turizm sektörü ile entegre edilmesi
      - Özellikle kent ve ilçe merkezlerinde yaş bağımlılık oranının oldukça düşük ya da ekonomik bakımdan aktif nüfusun oldukça yüksek olması
      - Artvin ili nüfus yaş piramidinin, 2000 yılı itibariyle doğum ve ölümlerin azaldığı gelişmiş ülkelerin nüfus yaş piramidini andırması
      - Güçlü fiziki altyapı ile desteklenmesi halinde mevcut yüksek öğretim kurumlarına yapılacak bazı ilave fakülte ve yüksek okullarla birlikte, İlde bir üniversitenin kurulması imkanının varlığı
      - İl'in Karadeniz'e kıyısının olması ve aynı zamanda bir sınır şehir olması nedeniyle, özellikle dış pazarlara yakınlığı ve bunları değerlendirme avantajına sahip olması,
      - Komşu ülke Gürcistan'da bulunan ve İle oldukça yakın olan Batum hava alanının ortak kullanım imkanının varlığı

Tehditler

- İl arazisinin büyük bölümünün engebeli olması ve erozyon, sel ve heyelan tehdidi altında bulunması
  - Engebeli arazi yapısı ve coğrafi konumun, tarım ve sanayi sektörlerinin gelişimi için uygun bir ortam oluşmasını engellemesi

- Barajlar nedeniyle bazı endemik bitki ve hayvan türlerinin su altında kalarak yaşam alanlarını kaybetmeleri ve varlıklarının tehlikeye girmesi
- İldeki madencilik faaliyetlerinin yer altı ve yer üstü suları kirlenme riskinin yanında hava, toprak ve su kirliliğini artırıcı çeşitli etmenlerin bulunması
- Karayollarında taş, kaya düşmesi ve heyelan riskinin yüksek olması
- Tarım alanlarının ve ormanların plansız ve amaç dışı kullanımı
- Göçler nedeniyle nüfusun kır-kent dağılımının giderek bozulması
- Baraj projelerinin planlama ve uygulama aşamalarında sosyal ve çevresel boyutların yeterince dikkate alınmamış olması ve bunun da sosyal ve ekonomik bir çok sorunu beraberinde getirmesi.

III.7.3. Öneriler

SPE üyelerine AIÖİ'nin faaliyetlerini daha iyi yürütebilmesi için neler yapılması gerektiği sorusu sorulmuştur. Bu soru ışığında tüm ekip üyelerinin belirlenen sayıda, gerek çalıştıkları birim için gerekse AIÖİ'nin geneline yönelik öneriler getirmesi istenmiştir. Yazılı olarak alınan cevaplar daha sonra tüm grup üyeleri tarafından oylanarak önceliklendirilmiştir.

Böylece, GZFT analizinden bağımsız olarak planın daha sonraki aşamalarına ışık tutacak öneriler çalışması tamamlanmıştır. SPE tarafından önceliklendirilen öneriler Tablo-26'de gösterilmiştir

Tablo-26: SPE Tarafından Önceliklendirilen Öneriler

1. AIÖİ Personeline performans dayalı, rekabeti sağlayan ücret sisteminin getirilmesi.
2. Köylünün (Kırsal kesimin) sosyal yaşam düzeyini artırıcı tedbirlerin alınması.
3. Eğitim, sağlık, spor ve sosyal altyapı çalışmalarına ağırlık verilmelidir.
4. Öncelikli yatırımlar belirlenerek ve bütçe ile ilişkilendirilerek yatırım programı yapılmalıdır.
5. Organik tarıma yer verilmeli.
6. İlimizin bir barajlar kenti olacağı düşünülerek acil kurtarma ekiplerinin oluşturulması sağlanmalıdır.
7. Artvin ilinin Çevre Düzeni Planı yapılmalıdır.
8. Sözleşmeli personel çalıştırılmalıdır.
9. Yatırım öncesi ilgili kuruluşun teknik elemanları ile birlikte bilimsel bir fizibilite çalışması yapılmalıdır.
10. Kaynak tasarrufu sağlamak için tarım arazi ve ürün envanteri çıkartılarak yöreye uygun yeni ürünlerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.
11. Projesi olmayan işlere ödenek verilmemesi, maliyeti çıkmış, projesi hazırlanmış işlere ödenek ayrılması
12. Sağlık ve eğitimde kalite arttırılmalı.
13. Yeni yapılanma çerçevesinde birimlerini oluşturma hazırlığına girmeli, ilk etapta ilin coğrafi bilgi sistemini (CBS) oluşturabilecek donanımda bilgi işlem dairesiyle APK birimini oluşturmalı, şimdiden ekonomist, mühendis, istatistikçi, şehir plancısı ve sosyolog gibi uzman personelin kurumlarına naklen alınabilmesi ya da sözleşmeli olarak istihdamı için araştırma içerisine girmelidir.
14. Kaçak yapılaşmaya göz yumulmamalıdır.
15. Yeni yasa ile belirlenen görevleri çerçevesinde en kısa zamanda kilit personel hizmet içi eğitime alınmalıdır. (DPT gibi kurumlardan destek ve hizmet alınabilir.)
16. İÖİ Müdürlüğünün bünyesinde bulunan kurumlarla koordinasyonu sağlamalı, devamlı diyaloglarda bulunarak kurumların ihtiyaç ve sorunlarını doğru tespit edilmelidir.
17. İlçe yerel meclisleri kurulmalıdır.
18. İÖİ'ye Genel İdareden daha fazla ödenek ayrılmalıdır.
19. Artvin'e has olmak üzere hayırseverlerin yapacağı yatırımlar yol, su, kanalizasyon, tarımsal

alanlar ile turizm alanındaki restorasyon ve onarımlara kaydırılmalıdır.
20.Artvin Devlet Hastanesi Ek binasının teknik donanımının tamamlanması sağlanmalıdır.
21.Yerel Yönetimlerle mutlaka işbirliğine gidilmelidir.
22.Kurumun öncelik kriterlerini ve hizmetlerini yeni yasaya göre gözden geçirip, analiz ederek misyonu, vizyonu, amaç ve hedeflerini faaliyetlerini doğru saptamalıdır.
23.Yerel istatistik verileri toplayan yerel bilgi bankası kurulmalıdır. Tüm birimler ağ ile birbirine bağlantılı hale gelmelidir.
24.Eğitim amaçlı başlatılan Eğitime %100 Destek Kampanyası gibi faaliyetlerin İÖİ Müdürlüğünü de içine alacak şekilde genişleterek İÖİ Bütçesine halk katkısı sağlayarak bütçenin güçlendirilmesi.
25.Kamu sağlık hizmetlerinde etkinlik açısından sağlık birimleri modern tıbbi cihaz ve donanımla takviye edilmelidir.
26.Kurumlarca projeler arası mevzuata aykırı aktarma teklifinde bulunulmamalıdır.
27.Su ürünleri üretimine ağırlık verilmelidir.
28.Tarım yatırımlarına İÖİ bütçesinden ayrılan kaynağın artırılmalıdır.
29.Sulama için su kaynakları bulunmalı ve sulama göletleri yapılmalıdır.
30.İl genelinde eğitim seviyesinin yükseltilmesi için gerekli çalışmaların yapılması.
31.Sulama projelerinin tamamlanabilmesi için gerekli kaynağın sağlanması gerekmektedir.
32.Mera ıslah çalışmaları tamamlanmalıdır.
33.Kütüphaneler çağdaş teknolojiye kavuşturularak kitap arşivi güncellenmelidir.
34.Aricılığın desteklenmesi sağlanmalıdır.
35.Kurumunu ve hizmetlerini kamuoyuna medyadan da yararlanarak daha etkin tanıtmalı, hizmetlerini yürütürken Artvin Belediyesi, Üniversite, Sendika, Sanayi Odası, Ticaret Odası gibi kurumlarla işbirliği ve koordine içinde çalışılmalı, görüşleri dikkate alınmalıdır.
36.İÖİ Müdürlüğü hizmet birimleri, teknik araç gereç yönünden güçlendirilerek verimli çalışmayı teşvik edici ortam oluşturulmalıdır.
37.Kontrol mekanizmasının daha sağlıklı çalışması için teknik personel sayısı, araç ve donanımın artırılması.
38.Mekanizasyon açığının giderilmesi.
39.Köy yerleşik alanının dışına çıkılmasının önlenmesi (Bayındırlık ve İskan Müdürlüğünün yapılaşma izni vermemesi) Müdürlüğümüz hizmetlerinin yerleşik merkezlere yapılmasının sağlanması.
40.İl Genel Meclis üyelerine stratejik planlamanın önemi, bağlayıcılığı, hizmetlerin bu plandaki yol haritasına göre yürütüleceği Valinin de hazır bulunduğu toplantılarda anlatılmalı, kaymakamların görüş ve önerileriyle kendi hizmet alanlarında yürütülen diğer kamu ve özel sektör yatırımları da dikkate alınmalıdır.
41.Milli Eğitim Müdürlüğüne bir önceki yılın minimum %20 oranında ödenek ayrılmasında olduğu gibi diğer kurumlara da % ile ödenek ayrılması.
42.İl Genel Meclisi üyelerinin mekansal çalışma koşulları iyileştirilmelidir.
43.Ülkemizde hayvancılık büyük bir ivme kaybetmiş olup, bu faaliyete yeni bir hız kazandırmak için son yıllarda Bakanlığımızca uygulamaya konulan hayvancılık ve yem bitkilerinin destekleme çalışmalarının artırılarak devam etmesi.
44.AİÖİ yeni yasaya göre yeniden teşkilatlanmalıdır. (Basit, saydam, hesap verebilir, katılımcı şekilde)
45.Endüstriyel çeşitlenme ve alternatif yatırım alanları belirleme.
46.Her yatırım etaplanmalı projeler yöreye, iklime göre yerel teşkilatlarda hazırlanmalı ve yaptırılması sağlanmalı.
47.Saymanlık olarak; önceki yıllara ait gelirler ve ilave elde edilecek gelirler dikkate alınarak gerçekleştirilecek miktarda hazırlık bütçesi yapıldığında İl Daimi Encümeni ve İl Genel Meclisince Yönetmelikle belirlenecek makul bir oranı aşmayacak miktarda bütçe yapılması

sağlanmalıdır.
48.Eğitimde ve sağlıkta özel sektör yatırımlarının önü açılmalıdır.
49.Proje yönetimi ve stratejik yaklaşım ile performans dayalı bütçe.
50.İnsan kaynakları yönetiminde liyakate dayalı bir kariyer sistemi uygulanmalı.
51.İlçe,belde ve köylere semt sahası yapılması.
52.Çiftçi Malları Kanunu ve Köy Kanununun günümüz şartlarına göre yeniden düzenlenmesi.
53.Tarihi değerlerin restorasyon veya arkeolojik çalışmalar ağırlıklı olarak desteklenmelidir.
54.Köy yerleşik alanının dışındaki yerleşim yerlerine,hizmet götürme zorluğu nedeniyle,yapılaşma izni verilmemelidir.
55.AİÖİ yapacağı her yatırımda,gerçekleştireceği faaliyet alanındaki STÖ'lerin görüşünü ve desteğini alabilmeli.
56.AİÖİ'nin ortak olduğu işletmelerden çekilmesi.
57.AİÖİ kar amaçlı gayrimenkul edinmeye ve işletmelere ortak olmaya son vermelidir.
58.AİÖİ ve İl Genel Meclisi her yönden daha güçlü hale getirilmelidir.
59.Bütçeleştirilmiş program bütçe yapılmalıdır.
60.Maden Kanunu ile olan iki başlılık görevleri AİÖİ'ye devredilmelidir.
61.İhale Kanunu uygulaması gözden geçirilmeli, yerel idarelere istisnalar getirilmelidir.
62.Özel İdarenin iş ve işlemleri ile ilgili plan ve programlara uyulması.
63.AİÖİ'nin programına aldığı yatırımlardan önemli ve öncelikli olanlarını hayata geçirebilmesi için karar organı olan İl Genel Meclisini yeterince bilgilendirebilmelidir.
64.AİÖİ bağlı birimleri, hizmeti yapmaya değil, yaptırmaya ve bunların kalitesini kontrol etmeye yönlenmelidir.
65.İÖİ'nin gelirleri arttırılmalıdır. Maden Kanunu İÖİ'nin gelirlerini artırıcı şekilde günümüz koşullarına uyarlanmalıdır.
66.İÖİ'ce politik değil personel görüşü alınarak bütçe imkanlarında önceliği olan yatırımlar yapılmalıdır. Köy yardımları da politik değil verimli olacak yatırımlara verilmelidir.
67.Teknik personel çalıştırarak kontrollük yapma yerine hizmet alımı şeklinde kontrollük hizmeti yapılmalıdır.
68.2005 yılı bütçe çalışmaları Haziran ayında başlayacak ve Analitik Bütçe sistemine göre yapılacaktır. Ancak yeni sistemle ilgili Bakanlıkça Bütçe Uygulama Yönetmeliği çıkarılmadığı gibi bu konuda bilgi ve donanım (Bilgisayar programı gibi) eksikliğimiz vardır. Bu nedenle bir an önce program satın alınarak Yönetmelik çıkınca hemen uygulamaya geçilebilecek duruma gelmesi sağlanmalıdır.
69.Mevzuatın basitleştirilebilmesi ve yenilenmesi için, çalışma alanına giren tüm işlerde, merkezi idareye hazır teklifler götürülmelidir.
70.Genel İdarece İÖİ yatırım programında ve bütçesinde yer almayan Genel İdareye ait yatırımlara İÖİ'den harcama yaptırılmamalıdır. (Karayollarına ait yol yapımı gibi)
71.Tarımda kullanılan ve çevreye olumsuz etkileri bulunan ilaç ve gübre tüketiminin kontrol altına alınabilmesi için zirai ilacın satışının reçeteye bağlanması, kimyevi gübrenin ise toprak analiz raporlarına göre satışın yapılması ve bu konuda tarım teşkilatının yetkili kılınması.
72.Suni Tohumlama hizmetlerinin daha etkin ve yaygın olarak yürütülmesi için gerekli önlemlerin alınması
73.Gıda Kontrol Hizmetlerinin daha etkin ve verimli yürütülmesi için Gıda Kontrol Laboratuvarının oluşturulması
74. Zirai Karantina Hizmetlerinin titizlikle uygulanması
75. İl Özel İdare Genel Sekreterliği bütçesinden tarımsal yatırımlara ayrılan payın artırılması
76. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonundan yapılan tarımsal desteklemelerin; "Tarım İşletmelerinin Yetirli Tarımsal Varlığa Sahip Olup Olmadığının Tespitine Dair Yönetmenlikte" belirtilen asgari miktarlarda olmasının sağlanması
77. Kimyevi gübrelerin toprak ve yaprak analiz sonuçlarına göre kullanılması ve bu amaçla

analiz laboratuvarının oluşturulması
78. Pazara yönelik yetiştirilen ve yetiştirilme potansiyeli olan ürünlerin üretimini artırmak için projeler geliştirilmeli ve desteklenmesi
79. Çiftçi teşkilatlanmalarına öncelik verilerek Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu çerçevesinde ilimiz ekonomisinde önemli olan ürünler için üretici birlikleri kurulmalı, varolan teşkilatlarının etkinliklerinin artırılması sağlanmalı
80. Tarım İşletmelerinin “Yetirli Tarımsal Varlığa Sahip Olup Olmadığının Tespitine Dair Yönetmelik” çerçevesinde çalışmaların biran önce tamamlanarak ekonomik tarımsal işletmelerin kurulması sağlanmalıdır.
81. Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu çerçevesinde ilimizde Toprak Koruma Kurulu oluşturulmalı ve çalışmalarını başlamalıdır.
82. Ülke tarım politikaları çerçevesinde İl genelinde üretim planlaması yapılarak, tarımsal projeler ve desteklemeler bu esaslara göre uygulanmalıdır.
83. Ekolojik dengenin korunması ve gıda güvenliği için zirai mücadele ilaçlarının reçete karşılığı satışı sağlanmalıdır.
84. Muhtelif ürünlerin depolanması için soğuk hava deposu yaptırılmamıştır.
85. Hayvancılıkta pazarlama sorununun çözülmesi için , et ve süt entegre tesisleri oluşturulmalıdır.
86. İlimizde Kadastro çalışmaları 3 yılda tamamlanmalıdır.
87. Sulanabilir durumda olup sulanamayan mevcut tarım arazilerinin 5 yıl içerisinde sulamaya açılması sağlanmalıdır.
88. Bakanlar Kurulunun Hayvancılığı Teşvik Kararnamesi gereği Ziraat Bankasında çiftçiye verilen Zirai Yatırım Kredilerinde bürokratik engeller kaldırılmalıdır.
89. Çiftçi desteklemelerinin ürün ve üretim bazında yapılması üretimi artıracaktır.
90. 4342 Sayılı Mera Kanunu kapsamında tespit, tahdit, tescil ve Mera Islah çalışmaları tamamlanmalıdır.
91. Kültür balıkçılığında su kaynakları ve araz kullanımında bürokratik engeller azaltılmalı ve yeni işletmelerin kurulması teşvik edilmelidir.
92. Hopa, Murgul ve Merkez ilçenin Fındık dikim alanlarına dahil edilmesi sağlanmalıdır.
93. Gelecekte Baraj göllerinde ağ kafeslerde balık yetiştiriciliğine yönelik alt yapının tamamlanması ve teşvik edilmesi sağlanmalıdır.
94. Tarımsal kooperatif ve birlikler organize edilerek tarımsal ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi depolanması için entegre tesislerin kurulması ve pazarlama birimi oluşturulması sağlanmalı
95. Hayvancılık ve yem bitkisi desteklemelerinin artırılarak devam ettirilmesi.
96. Üzüm, ve Dut’tan pekmez,pestil ve küme vb yapım tesisleri kurulması desteklenmelidir.
97. Kafkas Irkı Ana Arı’nın üretimi ve kullanımı desteklenmelidir.
98. Baraj su kotlarının üstünde yine mahalli çeşitlerden oluşan yeni Bağ ve Zeytinliklerin kurulması desteklenmelidir.
99. Tekniğine uygun Kivi bahçeleri oluşturulmalıdır.
100.Organik Tarıma faaliyetleri desteklenmelidir..
101.Koyunculuk desteklenmelidir..
102.Yem bitkileri ekilişleri teşvik edilmelidir.
103.Köylünün (kırsal kesimin) sosyal yaşam düzeyini artırıcı tedbirlerin alınması.
104.Tehdit boyutlarında olan su kirliliğinin çözümlenmesin projeler desteklenmeli.
105.Çiftçilerin gelir düzeyini artırıcı projelerin desteklenmesi
106. Tekniğine uygun kapama meyve bahçeleri tesisi teşvik edilmelidir.
107.Kızılcık, Ihlamur, Nar, Böğürtlen gibi ilimiz florasının zengin olduğu endemik ve epidemik ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması teşvik edilmelidir.
108.Suni tohumla hizmetleri için araç ve teknik malzeme sağlanmalıdır.

109.Baraj göllerinde ve denizde kültür balıkçılığı teşvik edilerek desteklenmelidir.

110.“İlimizde hüküm süren mikroklimal iklim alanlarının varlığı ve doğada kendiliğinden yetişen endemik bitkilerin çeşitliliği ve mevcudiyeti dikkate alınacak olursa Eczacılık ve Tıpta kullanılan ıtri bitkilerin yetiştirilebilmesi olanaklı görülmektedir. Bu konuda gerekli araştırmalar yapılmalı ve İlimizin potansiyeli belirlenmelidir.” (Bknz:İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

III.7.4. Stratejik Konular

Daha önce gerçekleştirilen Paydaş/Hizmet Matrisi, Durum Analizi, GZFT Matrisi, Öneriler çalışmaları gözönünde bulundurularak, oluşturulacak stratejik amaç ve hedeflere çerçeve çizmesi amacıyla “stratejik konular” çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, AIÖİ'nin çok sayıdaki görev ve sorumluklarını sistematize edebilmek ve stratejik amaç ve hedeflerin oluşturulmasında sınıflandırma imkanı tanımak üzere stratejik konuların belirlenmesi çalışması yapılmıştır. Bu çerçevede, SPE tarafından belirlenen Stratejik Konular aşağıda başlıklar halinde özetlenmiştir.

III.7.4.1. Temel İlkeler

- Artvin İl Gelişme Planı, Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan ilke ve hedeflerle uyumlu, yerel kaynakların ve potansiyellerin harekete geçirilmelerine dayalı, özel sektör öncülüğünde gerçekleşecek sürekli ve sürdürülebilir bir gelişmeyi hedeflemektedir.

- Artvin İlinde; günümüze kadar artarak devam eden ve son yıllarda yapımına başlanan barajlar nedeniyle de daha da büyük bir ivme kazanan yüksek göç eğiliminin durdurulabilmesi için, Plan'da önerilen projelerin uygulanabilirliğini sağlayacak teknik ve kurumsal altyapının hazırlanması gerekmektedir. Bunun için de kamu yardım ve desteklerinden yararlandırılması gerekmektedir. Artvin İlinin bir an önce Acil Destek Programı kapsamına alınması bu açıdan son derece önemlidir.

- İl'de kolektif bir kalkınma isteği ve seferberliği geliştirilerek, Artvin kamuoyunun Plan'da öngörülen hedef ve stratejileri benimsemesi, projelerin hayata geçirilmesine destek vermesi ve böylelikle Plan'ın başarıyla uygulanması sağlanabilir. Artvin'deki dinamik ve girişimci yapı böyle bir seferberliğin geliştirilmesine uygundur.

- İl'de katılımcı bir yönetim anlayışı tüm kurumsal yapılanmada hakim kılınmalıdır. Resmi ve özel kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler, fakülte ve yüksek okullar, kooperatifler, basın-yayın kuruluşları ve kamuoyunun yönetime etkin katılımı sağlanmalıdır. Böylesi bir gelişme, Plan'ın uygulanabilirliğini ve başarıya ulaşma şansını artıracaktır.

- Stratejik Plan, ekonomik büyümeyi sağlarken çevrenin korunmasına, İl'in alt bölgeleri arasındaki gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına, sosyal ve kültürel donatıların tamamlanmasına, işgücüne dahil edilmeyen kesimlerin (kadınların, emeklilerin, özürülülerin) üretime katılımının teşvik edilmesine önem vermektedir.

- Barajlar nedeniyle sekteye uğrayan İlin ulaşım problemlerinin bir an önce çözülmesi, ulaşım ağlarının iyileştirilmesi, daha ucuz ve verimli çalışacak 127 alternatif ulaşım sistemlerinin devreye girmesi; kalıcı konutlar ve Fakülte kampüsleri ile kent merkezi, şehir merkezleri ile köyler arasında parçalanmış yaşamların bütünleşmesini, kentin olanaklarına ulaşılabilirliği ve kentli bilincinin gelişmesini sağlayacaktır.

- Artvin ekonomisinin belkemiği olan küçük ve orta boy sanayiler ile esnaf ve sanatkarlar, atıl kapasitelerini harekete geçirebilmeleri, kendi aralarında ve küresel bağlamda işbirlikleri ve bağlantılar geliştirebilmeleri için teknik, finansal ve danışmanlık destek ve hizmetlerinden faydalandırılmalıdır. Bu amaçla İl'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiye Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığının (KOSGEB) bir şube açması düşünülebilir.

- İl'de yatırım ikliminin iyileştirilmesi en önemli konudur. İl'in gelişmesi, kirlilik yaratmayacak imalat ve tarımsal sanayi ile turizm yatırımlarının yapılmasına bağlıdır. Yatırımların

önündeki engeller kaldırılmalı, yeni yatırım için gerekli prosedürler kolaylaştırılmalı, yeni iş kuranlara ve istihdam alanları yaratanlara vergisel teşvikler sağlanmalıdır.

- Yatırım projelerinin seçiminde istihdam ve yüksek katma değer yaratılmasına dikkat edilmeli, girişimcileri bilgilendirecek ve yönlendirecek bir Yatırımcı Rehberi hazırlanmalıdır. İl’de tarım toprağı vasfı düşük, sanayi yerleşimine uygun alanlar belirlenmeli ve sanayinin yer seçiminde mutlak tarım alanlarının ve çevrenin korunması kriterlerine göre değerlendirme yapılmalıdır.

- İl, stratejik planlama çalışmalarına devam etmelidir. Bu amaçla, İl’in doğal ve yapay tüm varlıklarının envanterleri eksiksiz bir şekilde çıkarılarak verilerin ve bilgilerin sürekli güncelleneceğı bir İl Bilgi Sistemi oluşturulmalıdır. İl’in gelişmesinde lokomotif görevi görecek sanayi, tarım ve turizm alanlarında mastır planlar hazırlanmalıdır.

III.7.4.2. Temel Hedefler

Artvin İlinde, 2005-2010 döneminde öngörülen gelişme programının temel hedefleri şunlar olmalıdır:

- Doğal kaynakların korunması ve rasyonel ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması
- Çevre ve mekan kalitesinin korunması, kentsel büyümenin denetim altına alınması
- Gelişmenin İl’in alt bölgelerine yayılmasını sağlayacak politika ve projelere önem ve öncelik verilmesi
- Kirlilik yaratmayacak sanayinin gelişimini teşvik edecek koşulların geliştirilmesi
- Entegre çay, fındık, kivi, turunçgil, arıcılık, su ürünleri, hayvansal ürünler, orman ürünleri ve tabanca imalatı sanayilerinde iç ve dış pazarlara yönelik ürünler üretilmesi, bu alanlarda markalaşmaya gidilmesi
- İhracata dönük, bilgi ve teknoloji yoğun, katma değeri yüksek ürün üretimi için yatırım yapmak isteyen girişimcilerin proje bazında desteklenmesi
- İl’in, yurtiçi ve yurtdışı pazarlar için üreten ve ürettiğini işleyen odun dışı ürünler ve organik tarım merkezi haline getirilmesi
- Tarımda verimliliğın artırılması, tarımsal sanayiye girdi olabilecek ürün çeşitlerinin üretilmesi ve tarımsal ürünlerin işlenerek katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi
- Alternatif turizm çeşitlerinin geliştirilmesi, İl’in turizm potansiyelinin etkin tanıtımının yapılması, pansiyonculuğın teşvik edilmesi
- Gelir dağılımındaki dengesizliğın giderilmesi, gelirin merkez ve çevre ilçeler arasında dengeli dağılımının sağlanması
- Etkin ve katılımcı bir kurumsal ve yönetsel yapının oluşturulması
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi, “bilgisayar okur-yazarlığının” arttırılması
- Aile planlamasının yaygınlaştırılması

III.7.4.3. Gelişme Stratejileri

En önemli problemi ulaşım olan ve zengin doğal kaynakları bulunan Artvin İlinin sürdürülebilir gelişmesini sağlayacak gelişme stratejileri, yerel kaynakların kullanımını ve potansiyellerin harekete geçirilmesini sağlayacak şekilde belirlenmiştir. İlde kısıtlı miktarda olan verimli tarım alanları yapılaşmaya ve sanayi yerleşimine kapanmalı, yeni kurulacak sanayi, konut ve lojistik tesislerin yerleşimi için araştırmalarla belirlenecek alternatif alanlarda yer seçilmelidir.

İl’deki kurumsal kapasite geliştirilmeli, AB standartlarına uygun olarak, gelişme ile ilgili proje ve programları yerel bazda uygulayacak kurumsal mekanizmalar oluşturulmalıdır. İl’e bilişim, tekstil, montaj ve mühendislik sanayi gibi kirlilik yaratmayan sanayi kollarının gelmesini sağlayacak yatırım ortamı yaratılmalı, çevre baskısı yaratacak sanayi kollarının İl’de yer seçmesi kesinlikle önlenmelidir.

İl’deki çay, fındık, kivi, bal, kestane, ceviz üretimi ile orman ürünleri, su ürünleri, hayvancılık, arıcılık ve tabanca sanayilerindeki bilgi ve tecrübe birikimini değerlendirecek entegre ürün üretim tesisleri kurulmalıdır. Bu alanlarda uzun vadede markalaşma sağlanmalıdır.

Çay, Fındık, Kivi, Kara üzüm ve turunçgillerden katma değeri yüksek türevler üretmek üzere ve raf ömrü uzun ve pazar esnekliğı olan kurutulmuş sebze, meyve, bakliyat, tıbbi ve

aromatik bitkiler, meyve suyu üretimi ile işlenmiş-dondurulmuş ekolojik ürünler üretiminde TÜBİTAK-MAM Gıda Bilimi ve Teknolojisi Araştırma Enstitüsü (GBTAE) ile işbirliğine gidilmelidir.

Sanayi kuruluşlarına teknik, idari ve mali danışmanlık hizmetleri sağlamak üzere KOSGEB ve ona bağlı Küçük Girişimciliği Geliştirme Merkezi (KÜGEM), TÜBİTAK Teknoloji İzleme ve Değerlendirme Başkanlığı (TİDEB) ve Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) gibi kuruluşlarla işbirliği yapacak *Teknoloji Danışma, Kalite Geliştirme, Yatırım Yönlendirme, Pazar Araştırma, Uygulamalı Sanayi Eğitim Merkezi* gibi kurumsal yapılanmalar oluşturulmalıdır.

Sağlanacak desteklerle KOBİ'lerin rekabet edebilirlikleri artırılmalıdır.

Tüm İl'de toprak analizleri yapılmalı, gübreleme bu analizlere dayandırılmalı, ürün deseninde çeşitlilik artırılmalı, tarımda münavebeli üretime geçilmelidir.

Organik tarım ile ilgili pilot projeler uygulanmalı, çiftçi işbirliğinin ve örgütlenmesinin sağlanması için kurumsal destek verilmeli ve eğitim programları oluşturulmalıdır. Tarım ürünleri için depolama ve saklama tesisleri yapılmalıdır.

Kırsal alanlarda kırsal ve tarımsal sanayi, hayvancılık ve kırsal turizm projeleri yoluyla ekonomik faaliyetler canlandırılmalı, kente göç önlenmelidir. İl'in alt bölgeleri arasındaki ekonomik ve sosyal gelişmişlik farkları en aza indirilmelidir.

Turistik potansiyelin tanıtımı çalışmalarına başlanmalı, turistik yörelerin altyapı sorunları giderilmeli, yüksek katma değer yaratacak alternatif turizm (doğa turizmi, sağlık ve spor turizmi, eko turizm, kırsal turizm) ürünleri geliştirilmeli, ürün çeşitlendirici yatırımlar yapılmalı, ev pansiyonculuğu özendirilmeli, düzenlenen festival sayısı artırılmalıdır.

Kuzey-güney ve doğu-batı yönlü mal ve hizmet akışı, üretimi ve pazarlanmasında lojistik hizmet verecek tesisler yapılmalı; altyapısı ve destek birimleriyle uluslararası talebe cevap verecek özelliklerde, İl'in markalaştığı ürünlerin tanıtım ve ticaretinin yapılacağı fuar alanları hazırlanmalıdır.

Hopa limanı daha işlek hale getirilmeli, turizm mevsiminde Samsun ve İstanbul'dan seferler düzenlenmeli, yatlarla sahil turları düzenlenmelidir. *"Hopa limanının Batum limanına demiryolu ile bağlanması sağlanmalıdır." (Bknz: İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)*

Sanayide ve konutta doğalgaz kullanılmalıdır.

Sanayi işyerlerindeki atıl kapasite harekete geçirilmelidir. Küçük ölçekli üreticilere yönelik organizasyon, teknoloji, pazarlama ve bilgi desteği sağlanmalıdır.

Çevre Düzeni Planı (ÇDP) uygulama planları tamamlanmalı ve hayata geçirilmelidir. Çevreye duyarlı, kültürel değerleri koruyan, doğal kaynakları koruyarak kullanan, 'kentli olma' bilincine sahip yurttaşların sayısının artırılması için sivil toplum kuruluşları güçlendirilmelidir.

İl'deki Üniversite birimleriyle işbirliğine gidilerek çevre ve doğal kaynakların korunması, ekonomik faaliyetlerin canlandırılması, turizm potansiyellerinin değerlendirilmesi amaçlarına yönelik projeler geliştirilmelidir.

Okul öncesi eğitim İl düzeyinde yaygınlaştırılmalıdır. Zorunlu temel eğitimin ve mesleki eğitim kurumlarının kalitesi ve eğitimin her kademesinde okullaşma oranları artırılmalıdır. Okulların bilgisayar laboratuvarları geliştirilmeli, İnternet'e bağlanabilen okul sayısı artırılmalıdır.

Kentte ve kırsalda su ve kanalizasyon ağları ve atık su arıtma tesisleri kurulmalı, sanayi işyerleri atık su arıtma tesisi ve baca filtresi kurma ve kullanmaları konusunda etkin bir şekilde denetlenmelidir.

İlde acilen tüm ili kapsayacak bir çöp depolama alanı belirlenmelidir. İlde işletilmesi düşünülen bakır madeni sahasında oluşabilecek asit maden suları toplanarak arıtılmalı, Karadeniz Bakır İşletmesinin Murgul deresine verdiği kirlilik önlenmelidir.

Baraj suları altında kalması muhtemel endemik bitki ve hayvan türlerinin korunmasına yönelik önlemler geliştirilmelidir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının, meslek odaları temsilciliklerinin, kooperatiflerin, yerel basın ve yayın kuruluşlarının ve halkın, İl'in yönetimine katılımı sağlanmalı, bu amaçla periyodik olarak toplanan İl Kurultayları oluşturulmalı ve kamu kurumlarına ulaşmayı sağlayacak etkileşimli bir web sitesi geliştirilmelidir.

III.7.4.4. Gelişme Alternatifleri ve Senaryoları

Artvin, İl'inin en önemli sorunları; ulaşım zorluğu, büyük metropollere uzak oluşu, yüksek göç oranı, yerel kaynak ve kapasitelerin etkin şekilde kullanılamaması ve tarıma elverişli arazilerin yetersiz olmasıdır. İl Gelişme Planının amacı, yerel kaynakların ve atıl kapasitelerin kullanımını sağlayarak gelir düzeyini artırmaktır. Gelişmenin merkezden çevre ilçelere yayılması, kırsal gelişme projeleri aracılığıyla kır-kent gelir ve gelişmişlik düzeyleri arasındaki farklılıkların azaltılması ve kent merkezlerine göçlerin önlenmesi de planın amaçları arasında yer almaktadır.

Bu planın önceki bölümlerde irdelenen İl'in sosyo-ekonomik, demografik, kurumsal ve çevresel-mekansal özelliklerine ve bu özelliklerin analizlerine dayanarak 2005-2023 Plan döneminde iki olası gelişme alternatifi (Tablo 27) öngörülmüştür;

- mevcut eğilimlerin sürmesi,
- kamu desteği ve özel sektör öncülüğünde, tamamen planlamaya dayalı, ulusal ve uluslararası fonlardan destekli sürdürülebilir gelişme.

Alternatif I, mevcut durumda olduğu şekliyle var olan eğilimlerin devam edeceği varsayımı üzerine yapılandırılmıştır. Bu durumda gelişme, atıl durumda olan yerel kapasitelerin kullanılması ile gerçekleşebilecektir. Mevcut kaynakların ne ölçüde kullanılabildiği gelişmenin hızını ve sınırlarını belirleyecektir. Bu alternatifte gelişmenin oldukça yavaş ve istenilen hedeflere ulaşmada yetersiz kalacağı, kırdan kente göçün ve işsizliğin artacağı düşünülmektedir. Fakat kamu sektörü; destek, teşvik ve yardımlarla (düşük faizli ve uzun vadeli krediler, vergisel teşvikler vb.), bölgesel politikalar ve Plan'da önerilen stratejiler doğrultusunda yerel kaynaklara dayalı olacak şekilde gelişmeyi yönlendirmektedir.

Bu alternatifte gelişme, özel sektörün, kamunun sağlayacağı yardım ve teşviklerden geniş ölçüde yararlanabilmesine bağlıdır ve sağlanabilecek desteklerin büyüklüğü ve sürekliliği ile sınırlıdır.

Alternatif II' de Plan'da önerilen şekilde yapısal değişimlerin gerçekleştirildiği varsayılmakta ve özellikle dış pazarlardaki talebi doyumaya yönelik hızlı bir büyüme öngörülmektedir. Bu alternatif de verimliliği ve kaliteyi artırarak pek çok sektörde daha geniş pazarlara yönelik olarak üretim gerçekleştirildiği; entegre çay, fındık, turuncgil, kivi, su ürünleri, hayvansal ürünler, organik tarım, orman ürünleri, turizm tesisleri ve silah sanayi gibi sektörlerde markalaşmanın sağlandığı bir gelişme söz konusudur.

Ulusal ölçekte gerçekleştirilecek bir kamu yönetimi reformu ile yerinden yönetim ve yönetim kavramları hayata geçirilecek, yetki ve sorumluluk dengeleri kurulacak, yerel kurumların kendi kaynaklarını sağlama ve harcamalarına imkan tanınacak ve bürokrasi azalacaktır.

Bu alternatifte, Stratejik Planı'nın uygulanabilirliği ve başarıya ulaşma şansı çok yüksek olacaktır. İl'e çekilecek yerli sermayenin yanında dış kaynaklı fon (AB fonları, Dünya Bankası fonları vb) ve yatırımlar gelişmeyi hızlandıracaktır.

Tablo 27. Artvin İli Gelişme Alternatiflerinin Karşılaştırılması

	Alternatif I	Alternatif II
	Mevcut durumun korunması mevcut eğilimlerin sürmesi	Plan stratejilerine uygun bir şekilde, kamu teşvik ve desteği ve özel sektör öncülüğünde sürdürülebilir gelişme
Ekonomik Yapı	<ul style="list-style-type: none"> · İç piyasaya dönük üretim · Tarımda ve sanayide küçük ölçek ve yüksek pazar problemi · Düşük katma değer · Zayıf ve ar-ge faaliyetlerine dayanmayan yatırım yapma eğilimi · Atıl kapasiteler ve işsizlik · Düşük gelir ve düşük/negatif büyüme hızları 	<ul style="list-style-type: none"> · Dünya pazarları için üretim · Artan büyüme hızı · Azalan sermaye göçü ve artan yatırımlar · Turistik ürün çeşitliliği ile tanınmışlık · Canlılık kazanmış kırsal ekonomiler · Tarımsal sanayi kapsamında marka ürünler üreten, turizm ve eğitimin ticareti ateşlediği kısmen de imalat sanayi destekli hızlı ve yaygın büyüme

Sosyal Etkiler	<ul style="list-style-type: none"> · Bireylerde geleceğe karamsar bakma · Kırdan kente ve İl dışına hızlanarak artan göç · Sosyal ve kültürel hayatı sönük bir kent · Gündüz kentte gece kırdan süren parçalanmış bir yaşam · İl dışına göçlerin devam etmesi · Sivil toplum örgütlerinin etkinliğine inanmama 	<ul style="list-style-type: none"> · Bireylerde geleceğe ümitle bakma · Kır-kent arasında entegrasyon · Canlı ve kaliteli sosyal yaşam · İl dışına göçlerde azalma · Araştıran, soran, hak arayan sorumlu vatandaş bilincinin yavaş yavaş yerleşmesi · Sivil toplum örgütlerinin sayısı ve özellikle etkinliğinde artış
Kurumsal ve Altyapısal Etkiler	<ul style="list-style-type: none"> · Gelişmemiş haberleşme ve yayım ağı · Kurumlar arası iletişim ve koordinasyon eksikliği · Etkin ve kaliteli olmayan kamu hizmetleri · Etkin ve verimli kullanılmayan kıt kaynaklar · Verimlilik ilkesine dayanmayan projeler üretme · Düşük katılım · Yetersiz teknik altyapı · Yetersiz bilgisayar kullanımı 	<ul style="list-style-type: none"> · Gelişmiş haberleşme ve yayım ağı · Saydam ve etkin kamu yönetimi · Örgütlü toplum · Kamu-özel sektör ortaklığı, yerel işbirliği ve dayanışma, kolektif kalkınma seferberliği · Teknik altyapı problemlerinde etkin çözümler · Yaygın ve yeterli bilgisayar kullanımı
Çevresel ve Mekansal Etkiler	<ul style="list-style-type: none"> · Endemik ve nesli tehlike altında olan bitki ve hayvan türlerine dönük yüksek risk · Yerleşim yerlerinde ve yol güzergahlarında yüksek heyelan ve taş düşme riski · Sınırlı miktardaki düz tarım arazileri üzerinde plansız yapılaşma · Sağlıklı ve çekici olmayan kentsel çevre 	<ul style="list-style-type: none"> · Nesli tehlike altında olan türlere yönelik etkin koruma önlemleri · Korunan ve geliştirilen kentsel ve kırsal çevre · Kırsal turizme yönelik olarak zenginleştirilmiş kırsal çevre · Milli parklarda etkin yönetim ve mastır planı uygulaması
Kamu Sektörünün Rolü	<ul style="list-style-type: none"> · Gereksiz bürokrasinin yöneticilerde oluşturduğu bitkinlik ve ümitsizlik · Yetersiz kamu destekleri ve yetersiz denetim 	<ul style="list-style-type: none"> · Bürokrasinin azaltıldığı, yöneticilerin etkin olarak çalıştığı yönetim · Kamu-özel sektör ve sivil toplum ortaklığıyla sağlanacak gelişme

Planlama dönemine (2010-2014) ait gelişme aşamaları şunlardır (Tablo 28):

- Gelişmenin önündeki engellerin kaldırılması ve yeniden yapılanma
- Yatırımların teşviki ve yerel potansiyelin harekete geçirilmesi
- Sürdürülebilir büyüme ve gelişme

Artvin İli Gelişme Stratejisi, 2010-2014 yıllarını kapsayan plan dönemi için, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi hedeflemekte olup, bu hedef doğrultusunda yerel kaynakları harekete geçiren, yerel potansiyelleri kullanan, çevre ve yaşam kalitesini artıran ve sürdürülebilirlik ilkesini esas alan bir strateji olarak belirlenmiştir.

Gelişme senaryoları incelendiğinde; ilk aşamada gelişmenin önündeki engellerin kaldırılması, yatırım ikliminin iyileştirilmesi ve böylece yatırım yapılabilirliği noktasında ilin sahip olduğu olumsuz imajın ortadan kaldırılarak ekonomik yeniden yapılanma için hazırlık yapılması faaliyetleri yer almaktadır. Kamunun yoğun desteğine gereksinim duyulan bu aşamada, ilde mevcut girişimci nüfusun ve ilde dışardan getirilecek girişimcilerin harekete geçirilmesi sayesinde İl'in kısa sürede toparlanacağı ve 1999-2001 yılları periyodunda sürekli negatif olarak gerçekleşen büyüme hızının pozitifte dönerek, plan döneminin ilk aşamasında yıllık ortalama % 2'lik bir hızın yakalanabileceği düşünülmektedir.

Bu aşamada kurumsal kapasite geliştirilecektir. Sanayide atıl duran kapasitelerin kullanılması ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin daha etkin ve verimli faaliyet göstermelerini

sağlamak üzere, İl genelinde faaliyetleri devam eden Küçük Sanayi Sitelerinin en kısa sürede tamamlanacaktır. Yine, tarımsal sanayi için profil araştırmaları ve fizibilite etütleri yapılacak, dış pazarlara yönelik araştırma ve pazarlama çalışmaları başlayacak, stratejik insan gücü planlaması için hazırlıklar yapılacaktır. Turizm potansiyelinin kullanımını planlamak üzere yerel bir tanıtım ve turizm konseyi kurularak çalışmalarına başlayacak, ekonomik ve sosyal gelişme için itici bir rol oynayacak olan Artvin Üniversitesinin kurulması için ön hazırlık ve alt yapı çalışmaları sürdürülecektir. Bu aşamada, ilde düzenli olarak pozitif yönde gelişme gösteren hizmetler sektörü, ilin gelişmesinde motor görevi üstlenecektir. Birinci aşamada sağlanan desteklerle canlılık kazanan İl ekonomisi, ikinci aşamada, kendi kaynak ve potansiyellerine dayanarak, iç ve dış ticarete artan büyüme trendi daha da hızlanacak ve bu trende tarım, turizm, eğitim ve sanayi alanlarında gerçekleştirilecek yatırımlarla katkı sağlanacaktır. Bu aşamada yılda ortalama % 3'lük bir büyüme hızı öngörülmekle birlikte, birinci aşamada sağlanan ivmeye bağlı olarak bu hedefin aşılacağı beklenmektedir.

Tarım, tarımsal sanayi ve turizmde ürün çeşitliliğine gidilecek, fındık türevleri, orman ürünleri ve silah çeşitlerinde markalaşmaya yönelik çalışmalar yapılacak, kaynaklar öncelikle İl'in karşılaştırmalı üstünlüğünün ve potansiyellerinin olduğu alanlara yönlendirilecektir. Kaynak ve alan tahsisleri yapılırken Plan stratejilerine ve sektörler düzeyinde hazırlanacak master planlarına uyulacak, Plan alt bölgeleri ve kırsal yerleşim yerleri göz önüne alınacak, büyümenin gelir dağılımını bozmasına izin verilmeyecektir. Çevresel sorunlar doğurmayacak özellikle bilişim, mühendislik, tekstil ve montaj endüstrilerini İl'e çekecek yatırım ikliminin oluşturulmasına çalışılacaktır. Özellikle BDT ülkelerine yönelik olarak, depolama, nakliyat, tanıtım hizmetlerinin verileceği lojistik hizmetler ve fuar alanlarının planlanması ve inşası tamamlanacaktır. Farklı ulaşım alternatifleri (kar ve deniz) açısından stratejik bir konumda olan İl'in, bu avantajını kullanarak 2005 yılında Türkiye'deki toplam büyüklüğünün 7,5 milyar Dolar seviyelerine ulaşacağı tahmin edilen lojistik sektöründen önemli düzeyde bir pay almasının sağlanması gerekmektedir.

Üniversite birimleri ile işbirliği halinde mesleki eğitim ve meslek edindirme programları düzenlenecek, kırsal kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi ile kırsal kesimde özellikle kadınların işgücüne katılımı artırılacaktır. Bu faaliyetlerin ve istihdam alanları yaratan yatırımların etkisiyle, birinci aşamada % 50 olan istihdam oranının ikinci aşamada % 54,0'e ve üçüncü aşamada ise % 58'e yükselmesi beklenmektedir.

Üçüncü aşamada, özel sektörün öncülüğünde gerçekleşecek sürdürülebilir gelişmenin gerçekleşmesi öngörülmektedir. Bu aşamada İl'in, ticaret sektörü öncülüğünde katma değeri yüksek tarımsal sanayi ve imalat sanayi ürünleri üreten ve bunların fuar alanlarında tanıtım ve ticaretini yapan, geniş dış pazarlara ulaşabilen, ulaşım yolları açısından sahip olduğu stratejik konumunun sağladığı avantajı da değerlendirerek özellikle ticaret sektörüne lojistik hizmetler vererek yüksek gelir sağlayan, turistik imaj kazanmış, sosyal ve kültürel hayatı canlı bir mekan olacağı düşünülmektedir. Bu gelişmelerin gelir ve istihdam yönünde çarpan etkisi yaratacağı ve yıllık ortalama % 5 büyüme hızına ulaşacağı beklenmektedir. Artvin'de bu hızda ve sürdürülebilir gelişmeyi sağlayacak potansiyeller mevcuttur. Dış ticaret pazarlarını daha rasyonel değerlendirebilmek için, bu konudaki danışmanlık ve ar-ge hizmetleri daha profesyonel bir şekilde sunulacaktır.

Yüksek öğretimde açılacak yeni fakülte, bölüm, yüksekokul ya da meslek yüksekokulları sayesinde eğitimdeki canlanma, ticaret başta olmak üzere doğrudan ya da dolaylı olarak diğer sektörlerde etkisini gösterecektir. Fındık, çay ve orman ürünleri için entegre üretim tesisleri yatırımlarının tamamlanması ile oluşacak ileri-geri bağlantı etkilerinden bu sektörlerdeki pek çok küçük işletme yararlanacaktır. Organik tarım projeleri yoluyla, işlenerek katma değeri yüksek ürünlere dönüşecek üretim çeşitleri özendirilecektir. Tarım, sanayi ve hizmetler sektörleri arasında çeşitli projeler ve ileri-geri bağlantılar yoluyla bir entegrasyon oluşabilecektir. İl yerli ve yabancı yatırımcılar için bir çekim merkezi haline getirilmiş olacaktır.

Tablo 28. Artvin İli Gelişme Senaryosu

	Aşama 1 Gelişmenin önündeki engellerin kaldırılması ve yeniden yapılanma	Aşama 2 Yatırımların teşviki ve yerel potansiyelin harekete geçirilmesi	Aşama 3 Sürdürülebilir büyüme ve gelişme
Nüfus	Nüfus azalması ve barajların etkisiyle artan göç baskısı	Nüfus azalmasında ve İl dışına göçte yavaşlama, devam eden kente göç	Nüfusta durağanlaşma, dış göçün önemli ölçüde ortadan kalkması, kırdan şehre göçte hissedilir azalma
Nüfus projeksiyonu	185.557	179.191	172.825
Artış hızı (%)	-6.6	-6.8	-7.1
İstihdam Oranı (%)	50	54	58
Büyüme Hızı (%)	2,0	3,0	5,0
Tarım Sanayi Hizmetler	0,8	1,5	3,0
	0,5	1,5	3,0
	3,0	4,0	6,5
Sosyo-Ekonomik Özellikler	<ul style="list-style-type: none"> •İlde Ticaret Sanayi Odası Öncülüğünde Ticaret ve Yatırım alanları Danışmanlık Bürosunun oluşturulması •Yatırımcı Rehberi'nin hazırlanması ve dağıtımı •Arazi kullanımının iyileştirilmesi •Organik tarım faaliyetlerinin yaygınlaştırılması •Turizm potansiyelinin ve çeşitliliğinin tanıtımı ve pazarlanması •Artvin Üniversitesinin kurulması •İmalat sanayisinde atıl kapasitelerin harekete geçirilmesi •Hasarlı sosyal ve kültürel donatıların imarı •Sağlık kurumları arasında koordinasyonun sağlanması, sağlık ocaklarının güçlendirilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> •Devletin yatırımcı olmaktan ziyade gelecek vaat eden sektörlerle destek ve teşviklerini sürdürmesi •BDT pazarında etkinliğin artmaya başlaması •Tarım, sanayi ve turizmde çeşitli ve katma değeri yüksek ürünler •Kırsal kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi •Ormanların, kaplıca ve içme suyu kaynaklarının korunarak ve ekonomik değer yaratacak şekilde kullanılması •Doğal kaynaklara (özellikle maden ve orman kaynaklarına) dayalı sanayi potansiyelinin harekete geçirilmesi •Montaj, nakliye, depolama, sergileme ve pazarlama yapılabilecek depo, antrepo ve fuar alanlarının inşası •Yaygın eğitim, meslek edindirme kursları •Sosyal ve kültürel donatıların inşaatı 	<ul style="list-style-type: none"> •BDT pazarında marka olmuş ürünler ile söz sahibi olma •Turizmde Artvin imajı oluşmuş ve ekoturizm yönünden gelişmiş bir kent •Üniversite-yerel yönetim, özel sektör ve sivil toplum örgütleri işbirliğiyle çeşitli eğitim ve diğer sosyal projelerin gerçekleştirilmesi •Yüksek katma değerli ürünler üreten imalat ve tarımsal sanayi
Kurumsal ve Altyapısal Özellikler	<ul style="list-style-type: none"> •Kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması •Yerel işbirliği ve dayanışmayı sağlayacak kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> •Proje geliştirme ve uygulamada valilik bünyesinde danışmanlık biriminin oluşturulması •Arıtma tesislerinin kurulması ve uygun çöp 	<ul style="list-style-type: none"> •Kamu yönetiminde etkin, saydam, katılımcı ve verimli bir yönetim anlayışının hakim kılınması •Çevresel değerlerin ön

	<ul style="list-style-type: none"> • İl Bilgi-İşlem Merkezinin kurulması • Karar alma ve uygulama süreçlerine halkın sürekli ve etkin katılımının sağlanması • Ulaşımda barajlardan dolayı ortaya çıkan belirsizliğin giderilmesi ve Hopa-Borçka Tünelinin yapılması • Kamu sektörü yatırımlarında etkinlik ve verimliliğin ön plana çıkarılması 	<ul style="list-style-type: none"> • deponi alanlarının belirlenerek geri dönüşümün sağlanması • Yerel yönetimlerin etkinliğini değerlendiren bir sistemin kurulması • Karar alma ve uygulama süreçlerine halkın etkin katılımı • Alternatif ulaşım ağlarının geliştirilmesi 	plana çıkarılması
Çevresel ve Mekansal Özellikler	<ul style="list-style-type: none"> • İl'in doğal kaynaklarının envanterinin çıkarılması • İldeki endemik ne nesli tehlikede olan türlerin saptanarak korunması • Çevre Düzeni Planının tamamlanması ve uygulanması • Doğal kaynakların yönetimine toplumsal katılım • İl merkezi ve ilçelerin gelişim yönlerinin saptanarak detaylı jeolojik etüd zemin raporlarının ve imar planlarının hazırlanması 	<ul style="list-style-type: none"> • İlde botanik bahçesi ve av müzesinin oluşturulması • Çevresel izleme/değerlendirme ve toplumsal katılım, eko-toplum ağı oluşturulması • Hava, toprak ve su kalitesinin iyileştirilmesine dönük önlemlerin alınması 	<ul style="list-style-type: none"> • Çevre ve mekansal sorunları büyük ölçüde çözülmüş bir yönetim sistemi

IV. MİSYON-VİZYON

IV.1. AİÖİ'nin Misyonu

Artvin İline, ildeki kişi ve kuruluşlara yönelik, başta eğitim, sağlık, tarım, çevre ve bayındırlık alanlarında olmak üzere yasalarla belirlenen tüm kamu hizmetlerini, katılımcılık, etkinlik, saydamlık, ilkeleri çerçevesinde yürütmek; özellikle tarihi ve doğal zenginlikleri de değerlendirerek, ilin kaynaklarının bir plan dahilinde, rasyonel biçimde dağıtımını ve kullanımını sağlayarak halkın yaşam kalitesini ve ilin refah düzeyini yükseltmektir.

IV.2. AİÖİ'nin Vizyonu

Planlamanın başarısı saptanan vizyonun gerçekçi ve sağlam temeller üzerine dayanması ile önemli ölçüde ilişkilidir. Artvin İl Gelişme Planında, İl için vizyon belirlenirken İl'in kuvvetli yönleri ön planda tutulmuştur. İl'de mevcut olan kapasiteler ve potansiyeller, fırsatlar ışığında değerlendirilmiş ve sürdürülebilir gelişmeye araç olabilecek bir vizyon belirlenmiştir.

İl'in Türkiye'nin başka hiçbir yerinde rastlanmayan doğal güzelliklere sahip olması, coğrafi yapısı sebebiyle sanayinin gelişmesinin sınırlı olması, turizmin pek çok çeşidinin geliştirilmesine uygun olması, geniş orman ve mera, zengin su kaynaklarına sahip olması gibi özellikleri vizyonun belirlenmesinde etkili olmuştur.

Ayrıca organik tarım ürünlerine olan iç ve dış talebin hızla artıyor oluşu, turizmin ve lojistik sektörünün hızla yükselen ve kirlilik yaratmadan yüksek gelir ve istihdam yaratabilen sektörler oluşu gibi fırsatlar değerlendirilmiştir. "Gelecekte, Artvin nasıl bir il olmalı?" sorusuna cevap olması göz önünde tutularak Artvin İli için vizyon şu şekilde belirlenmiştir:

“Doğaya ve çevreye duyarlı, zengin doğal kaynaklarından sürdürülebilirlik ilkesinden ödün vermeden faydalanan; ulaşım, sağlık ve eğitim gibi temel sorunları çözülmüş; markalaşmış organik tarım ürünleriyle tanınan; dışarıya göç vermeyen; üniversitesi bulunan; ticaret, turizm ve eğitim merkezi bir kent”

Vizyon, İl yöneticileri ve ihtisas komisyonu üyeleriyle yapılan toplantıların yanı sıra İl gelişim planı hazırlık çalışmaları kapsamında kamu ve özel sektör kuruluşları ile sivil toplum örgütü temsilcilerine uygulanan anketler sonucunda oluşan ortak görüş çerçevesinde belirlenmiştir. Toplantılarda, İl'in gelişmesinin sürekli ve sürdürülebilir olması için, gelişmenin birden fazla sektöre dayandırılması gerektiği konusunda görüş birliği oluşmuş ve bunun sonucu olarak vizyon yukarıda yer aldığı şekliyle kabul edilmiştir.

V. SEKTÖREL GELİŞME STRATEJİLERİ

V.1. Ekonomik Gelişme Stratejileri

V.1.1. Tarım

Artvin İlinde nüfusun yaklaşık % 56'lık bir kısmı kırsalda yaşamakta ve kırdan şehre göç devam etmektedir. Tarım sektörünün kırsal kalkınmanın gerçekleşmesindeki rolü göz önüne alındığında, tarıma dayalı sanayi öncülüğündeki gelişmenin, istihdam olanaklarında ve kırsal kesimin gelirinde artış sağlayarak köylerden kent merkezlerine ve diğer kentlere yönelik göçü önlemesi ve kır-kent arasındaki gelişmişlik farklarını azaltması beklenmektedir. Artvin İl Gelişme Plan Bölgesinde tarım sektörü için geliştirilen temel stratejiler aşağıdaki ana başlıklar altında toplanmıştır.

Bitkisel üretimde verimliliğin artırılması

İlde bitkisel üretimde verimlilik genelde Türkiye ortalamalarının altındadır. Bitkisel üretimdeki verimliliğin artırılabilmesi için, yöreye uygun sertifikalı tohumluk kullanımı, üretimde münavebenin sağlanması, girdi kullanımının bilinçli yapılması, bölgede ucuz ve kaliteli girdi temini sağlayacak pazarların kurulması, toprakların analiz ettirilerek bilinçli gübre kullanımının teşvik edilmesi, zararlılarla mücadele konusunda çiftçilere sık sık eğitim verilmesi, sulanabilir alanların sulanabilmesi için mevcut kaynakların optimum kullanımının sağlanması ve daha fazla alanın sulanabilmesi, tarıma elverişli olduğu halde kullanılmayan arazilerin yeniden tarımda değerlendirilmesinin sağlanması, bölgede yetiştirilebilecek ürünlere ilişkin üretim deseninin iyi planlanması, geleneksel üretim sistemi yerine yeni teknolojilerin kullanımının sağlanabilmesi açısından çiftçi eğitim ve yayım hizmetlerinin bölgeye uygun bir hale getirilmesi gerekmektedir.

Hayvansal üretimde verimliliğin artırılması

İlde hayvansal üretimdeki verimlilik ülke ortalamalarından düşüktür. Hayvansal üretimde verimliliğinin artırılabilmesi için; suni ve tabii tohumlama ile bölgede mevcut yerli hayvan ırkının genotipinin iyileştirilmesinin sağlanması (Kültür ırkı inek oranının uzun vadede % 50 oranına çıkarılması), bakım ve besleme şartlarının iyileştirilmesi ve hayvansal üretimde yeni teknolojilerin kullanımının sağlanması, meraların ıslah edilmesi, gübrenilmesi, aşırı otlatmanın engellenmesi ve münavebeli otlatmanın teşvik edilmesi, yem bitkileri ekiminin teşvik edilmesi, çiftçilere hayvan besleme ve hayvan hastalıkları hakkında bilgi verilmesi, etkin pazarlama ve örgütlenme sisteminin oluşturulması, kaliteli ve ucuz girdi temininin sağlanması, üreticinin yetiştirmede gereksinim duyacağı kaba yem ihtiyacını kendisinin üretmesini sağlayarak ekonomik anlamda işletmelerin ek gelir elde etmelerinin sağlanması, üreticinin elde ettiği ürünü değerlendirebilmesi için gerekli tesislerin kurulmasının sağlanması, sözleşmeli ürün modeliyle tarıma dayalı sanayinin desteklenmesi ve geliştirilmesinin sağlanması gerekmektedir.

Su ürünleri üretiminde verimliliğin artırılması

Su ürünleri üretiminde verimliliğin artırılması için; balık üretiminde kullanılan yem maliyetlerinin düşürülmesi, yerüstü ve yer altı su kaynaklarının su ürünleri üretiminde optimum kullanımının sağlanması, üretim maliyetlerinin düşürülmesi, su ürünleri kooperatiflerinin kurulması, pazarlama koşullarının iyileştirmesi ve yeni pazarlama alanlarının açılması, kaliteli ve ucuz yem temininin sağlanması için gerekli tesis ve girişimlerin oluşturulmasının teşviki, şoklama ve depolama şartlarının sağlanması gerekmektedir.

Verimli tarım topraklarında yapılaşmanın önüne geçilmesi

Artvin ilinin tarımsal üretimdeki en önemli kısıtlarından biri verimli ve düz tarım arazisinin oldukça az olmasıdır (yaklaşık % 4). İl'in en verimli topraklarının bulunduğu alüvyon ovalar, ulaşım kolaylığı ve kent ve ilçe merkezlerine yakınlığı nedeniyle sanayi kuruluşlarının ve istihdamın yoğunlaştığı alanlar olmuştur. Yerleşim yerlerinin de tarım alanlarında yoğunlaşması, gelecekte yerleşimin genişlemesi ile beraber bu kayıpları daha da artıracaktır.

Tarımsal faaliyetlerde örgütlülük düzeyinin yükseltilmesi

Üretici örgütleri, tarımsal girdilerin sağlanması, üretimde verimliliğin artırılması ve ürünün uygun fiyatlarla değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle kırsal alanda kooperatifleşme ve üretici birlikleri desteklenerek yaygınlaştırılmalıdır. Faaliyet alanları aynı olan kooperatiflerin üst birlikler şeklinde örgütlenmeleri de bunların etkin çalışmasını sağlayacak önemli bir faktördür.

Organik tarımın teşvik edilmesi

Çevresel kirliliğin artması organik tarım ürünlerine olan talebi her gün biraz daha artırmaktadır. Dünyada doğanın özüne dönüş yaşanmaktadır. İl'in iklim ve toprak yapısı organik tarıma (eko-tarıma) ve bir çok değişik ürünün yetiştirilmesine uygundur. Özellikle katma değeri yüksek, dış pazarlarda şansı olan ürünlerin (tıbbi bitkiler, aromatik bitkiler, kapari, ayı üzümü, böğürtlen, salep, ıhlamur, çay vb.) üretimi teşvik edilmeli, hatta ilde bunların paketlenmesi için bir fabrika kurulmalıdır. Raf ömrü uzun ve pazar esnekliği olan kurutulmuş sebze-meyve, bakliyat, işlenmiş (dondurulmuş, konserve edilmiş meyve-sebze) ürünlerden oluşan ekolojik ürün yelpazesi Artvin'i organik tarımsal ürün merkezine dönüştürebilir. İl'in doğal yapısında yetişen birçok organik ürün (ayı üzümü, böğürtlen, dağ çileği, kapari, ıhlamur, kestane, ceviz, şifalı otlar) vardır.

Optimal ölçek büyüklüğünün sağlanması

Toprak kullanımında uygun ölçeklerin oluşturulmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Toprakta çok parçalılık sorununun çözülmesi ve arazi toplulaştırılmasının yapılması halinde dağınık ve küçük tarım arazileri verimli çalışan üniteler haline gelecektir. Arazi toplulaştırılmasında köylünün bilinçlendirilmesi ve toplulaştırmayı özendirilecek bilgi, girdi ve teknoloji desteğinin sağlanmasının önemi büyüktür. *"İlimizdeki tarım alanlarının oldukça küçük parçalar halinde olması dikkate alındığında münferit üretimlerin ekonomik manada anlamı olmayacağı ve çiftçilere cazip gelmeyeceği tabiidir. Bu küçük parçalardan anlamlı üretimler için "Çiftçi Birlikleri" kurulmalıdır."* (Bknz: İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

Tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi

İstihdam yaratan, yüksek katma değerli ve ihracat şansı olan ürünlerde tarıma dayalı sanayi teşvik edilmelidir. İl'in kalkınması, büyük ölçüde, bölgede yapılan tarımsal üretimin işlenmesine dayalı sanayi ile gerçekleşecektir. Katma değeri yüksek olan ve yurtiçi talebi karşılayacak endüstriyel bitkilerin, yağlı tohumların ve yem bitkilerinin üretilmesi desteklenmelidir. İl'de hayvan yemlerinde dışa bağımlık olduğu göz önüne alınarak mısır, soya fasulyesi, korunga, yonca fiğ gibi yeni ürünlerin (yem bitkilerinin) üretimi ve silaj yapımı önem taşımaktadır. İl'de en önemli gelir kaynağı olan çay ve fındığın, işlenmiş ürün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Tarım teşkilatının yeniden organize edilmesi ve çiftçi eğitiminin genişletilmesi

İl ve ilçe tarım teşkilatlarının makine-teçhizat, yeni tarım teknikleri vb. konularda eğitim alması, diğer yandan çiftçilere de başta arazi kullanımı ve sulama teknikleri olmak üzere, hayvan sağlığı, gübre kullanımı, tohumculuk, besicilik, ürün geliştirme ve ıslah çalışmaları konusunda yaygın eğitim verilmesi gereklidir. Tarımda AR-GE çalışmaları artık tarladan başlayıp ürünün tüketiciye kadar ulaştığı zincirin tümünü kapsamaktadır. Bu nedenle, Artvin’de tarımsal verimin artırılmasının yolu iyi bir eğitim ve AR-GE’den geçmektedir. Kamu kurumlarınca verilen eğitim ve yayım hizmetlerinin etkinliğini artırmak için çiftçiler bu faaliyetlere etkin biçimde katılmalı ve eğitilmiş çiftçilerin arazileri uygulama amacıyla kullanılmalıdır.

Depolama ve saklama tesisleri yapılması

Kivi üretiminde yaşanan sorun nedeniyle üretici erken hasada gitmekte, ürettiği ürünü biran önce satma endişesiyle ucuz fiyatlardan satış yoluna gitmektedir. İlde üretilen su ürünleri ve diğer tarımsal ürünler için soğuk hava deposu ihtiyacının karşılanması gerekmektedir.

V.1.2 Sanayi

Artvin ilinin coğrafi konumuna bağlı olarak hammadde ve tüketim pazarlarına uzak oluşu, sanayi tabanının zayıf oluşu gibi özellikler, İl genelinde, sanayi sektörünün gelişim sürecini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu süreçte, özel sektör ile yatırım yapma konusunda fazlaca istekli olmamıştır. Bununla birlikte devlet ormancılık, madencilik ve tarım sektörlerinde; orman ürünleri, bakır ve çay gibi hammadde kaynaklarını değerlendirmeye yönelik olarak gerçekleştirdiği yatırımlarla İl sanayiinin itici gücü olmuştur. Ancak, son yıllarda yapılan özelleştirmelerle birlikte söz konusu yatırımlardaki devlet payı da giderek azalmış ve böylece sanayileşmesi yeterince gelişmemiş olan İlde, sektör mevcut durumundan daha da geriye gitmiştir. Bu gerilemede, sanayileşme açısından sahip olunan dezavantajlarla birlikte, yeterli girişimci ve sermayenin İlde çekilememesinin de önemli payı olmuştur. Artvin ilinin kısıtları ve mevcut potansiyelleri de göz önünde bulundurularak il sanayi sektörüne ilişkin olarak aşağıdaki gelişme stratejileri belirlenmiştir:

İlin ekonomik kaynaklarının belirlenmesi ve harekete geçirilmesi

Genel anlamda ülkelerin, dar anlamda bölgelerin ekonomik gelişmelerini belirleyen temel öge, sahip olunan ekonomik kaynaklardır. Artvin’in sahip olduğu en önemli ekonomik kaynaklar; yer altı zenginlikleri, doğal, tarihi ve kültürel değerleri ve insan kaynaklarıdır.

Bu değerlerin bölge ekonomisine istenilen ölçüde katkı sağlaması ve finansal bir birikim meydana getirebilmesi açısından miktar ve niteliğine yönelik tespitlerin zenginleştirilmesi faydalı olacaktır.

Sanayi ile çevrenin uyumunun sağlanması

Genel olarak bir il ya da bölge düzeyinde sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında, orada mevcut ya da kurulması düşünülen sanayi tesislerinin çevreyi kirletmeden yapılandırılması esastır. Bir başka ifadeyle, çevreyi kirletme pahasına değil, çevreyi de koruyarak sanayileşmeyi gerçekleştirmek temel ilke olmalıdır. Kurulacak sanayi sitelerinin, özellikle çevresel açıdan tehlike doğurmayacak şekilde yapılandırılmasına özen gösterilmelidir. Bu kapsamda, sitelerde; su arıtma, emisyon azaltma ve katı atık bertarafı yatırımları yapılmalı ve desteklenmelidir.

Artvin’de sanayiciler atıklarını bilmeli, özelliklerini tanımalı ve bununla ilgili kayıtları düzenli olarak tutmalıdır. Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine uyulmalı ve hangi atıkların ne şekilde bertaraf edileceğine ilişkin alternatif yöntemler konusunda sanayici bilinçlendirilmelidir.

Planlanan yatırım projelerinin çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin önlenmesi için yer ve teknoloji seçiminde 2872 sayılı Çevre Kanunu ile bu kanuna dayanarak hazırlanan Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) Yönetmeliği hükümlerine titizlikle uyulmalıdır. “ÇED olumlu” ve “ÇED gerekli değildir” kararı alınmadan yatırıma başlayan, yatırım inşaatı bitmiş olanlardan da arıtma tesisi kurma yükümlülüğünü yerine getirmeyen işyerlerine işletme ruhsatı ve yapı kullanma ruhsatı verilmemelidir.

İlde küçük sanayii sitelerinin sorunlarının giderilerek tamamlanması ve organize sanayi bölgesi kurulması

İl genelinde sosyo-ekonomik canlanmayı sağlamak, mevcut potansiyelleri değerlendirmek ve sanayi sektöründe faaliyet gösteren tüm işletmeleri belli bölgelerde toplayabilmek için öncelikle yapımı devam eden Küçük Sanayi Siteleri'nin bir an önce kredi ve alt yapı sorunlarının giderilerek bir ana önce tam randımanla hayata geçirilmesi, orta ve uzun vadede ise il genelinde sanayileşme sürecinin seyri de dikkate alınarak en az bir adet Organize Sanayi Bölgesi kurularak, ilde zayıf olan sanayi tabanının güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

İlde yatırımı teşvik edecek önlemlerin geliştirilmesi

Gelişme aşamasında olan yörede, İl dışından gelecek olan sermaye en kısa sürede en fazla kar etmeyi hedefleyecektir. Bu nedenle, özellikle Artvin'deki yerel sermayenin sanayi yatırımlarına girişmesi özendirilmeli ve ilgili kuruluşlar birbirine destek olmalıdır. Ayrıca, ildeki KOBİ'lerin sermaye yapılarının güçlendirilmesi ve kredi temini imkanları kolaylaştırılması sağlanmalıdır. Özellikle İl genelindeki mevcut müteşebbis ve girişimlerin kamu destek ve teşviklerinden zamanında ve yeterli miktarda yararlanabilmesi için, başta ticaret ve sanayi odaları olmak üzere ilgili birimler tarafından söz konusu destek ve teşvikler ve bunlara ilişkin değişiklikler takip edilerek ilgililer periyodik olarak bilgilendirilmelidir.

İlde sanayi kuruluşlarının yatırım yapabileceği alanların belirlenmesi ve uygun yerlerin seçilmesi

Artvin İlinin sanayileşme sürecinde, sanayinin yer seçimi ve kuruluşunu engelleyen coğrafi konum ve topografik yapı dolayısıyla İlin sahip olduğu dezavantajları ortadan kaldırmak mümkün olmadığına göre, özellikle uygun yatırım alanları için yerli ve yabancı sermayenin yatırım yapması özendirilmeli ve teşvik edilmelidir. Bu kapsamda, özellikle Artvin'den elde edilen gelirlerin yine Artvin'de yeni yapılacak yatırımlara kaynak oluşturmasına öncelik verilmelidir.

İlde ihracatın teşvik edilmesi ve geliştirilmesi

İlin gerek sanayi ve gerekse ticaret sektörünün gelişmesinde, BDT Ülkelerine yapılan ve yapılacak olan ihracatın da önemli bir paya sahip olduğu göz önünde bulundurularak, küçük ve orta ölçekli işletmeler faaliyet alanları itibariyle bir araya gelip, dış pazarlara yönelik ihracat şirketleri oluşturmalıdırlar. Bu kapsamda, Ticaret ve Sanayi Odalarının öncülüğünde yatırım ve ihracat-ithalat danışmanlık bürosu oluşturulmalı ve bu büroda istihdam edilecek uzmanlar tarafından çeşitli araştırmalar yapılmalı ve iş adamlarına yönlendirici tavsiyelerde bulunulmalıdırlar.

Artvin'deki genç girişimcilerin iş kültürü kazanmaları, ürün yeniliklerini tanımaları, malzeme bilgisi, yeni teknolojiler, AR-GE faaliyetleri konularında bilgi ve görgülerini artırmaları amacıyla yurt dışındaki ihtisas fuarlarına katılmaları sağlanmalı, bu girişimcilerin ürünlerini yurt içi/yurt dışı fuarlarda sergilemeleri ve ticarileşmeleri için KOSGEB'in sağladığı (yol ücreti, konaklama, stand kirası,nakliye vb.) destekler sağlanmalıdır.

Yeni teknoloji kullanan ve ihracata yönelik çalışan entegre tesislere yatırım izni, yer, finansman ve teşvik konularında destek sağlanmalıdır. İl'deki işletmeler yurt dışı pazarlara açılma, ihracat bağlantısı yapma ve bu pazarlardan daha fazla pay alabilmek için KOSGEB-Pazar Araştırma ve İhracatı Geliştirme Enstitüsünün düzenlediği programlara katılmalıdır. Bu merkez, işletmelerin rekabet güçlerini geliştirmek, Avrupa Birliği mevzuatı ve yurt dışı iş duyuruları gibi konularda çeşitli programlar düzenlemektedir.

Sanayi yatırımlarının çeşitlendirilmesi

Yatırım kararlarında, İlin ve yörenin karşılaştırmalı üstünlükleri de göz önünde bulundurularak, tarımsal sanayi ürünleri dışında diğer sektörlerde de yatırım yapma imkanları araştırılmalıdır.

İlin özellikle hammadde kaynaklarına uzak oluşu, yerel kaynakları değerlendirmeye dönük işletmeleri öne çıkarmaktadır. Bu noktada, başta doğal kaynaklar olmak üzere yerel hammadde

kaynaklarını (orman ve maden gibi) işleyen işletmelerin en fazla katma değer oluşturacak şekilde yapılandırılmaları sağlanmalı, ayrıca işletmelerde ürün çeşitlenmesine de gidilmelidir.

İlde KBİ AŞ'nin faaliyetlerine devam etmesi veya etmemesi konusunun netliğe kavuşturulması ve bu amaçla bir komisyon oluşturulması

İlin en önemli sanayi tesisi konumunda olan KBİ A.Ş.'nin yıllara göre üretim düzeyi incelendiğinde, rezerv ve tenörün düşme eğiliminde olduğu görülmekte olup, bu durumda işletme yakın bir gelecekte faaliyetlerine son verme durumuyla karşı karşıya kalacaktır.

Artvin İli ve ülke madenciliği için son derece olumsuz sonuçlara neden olacak bu durumun engellenebilmesi için, kısa vadeli bir çözüm olarak Artvin Cerrattepe mevkiinde 144 çıkarılacak olan yüksek tenörlü bakır cevherinin taşınarak düşük tenörlü Murgul cevheriyle parçalanıp söz konusu tesislerde işlenmesi düşünülebilir. Bu süreçte, zaman kazanılarak ve tesisin de atıl kalması önlenerek yörede maden arama çalışmaları sürdürülebilir. Eğer yörede tesiste işlenecek özellikte cevher bulunmaz ve tesisin kapatılması kaçınılmaz olursa, tesisin değer kaybına uğramaması için hemen koruyucu bakım çalışmaları yapılmalı ve daha sonra başka madencilik kuruluşlarınca değerlendirilme imkânları araştırılmalıdır. Ya da KBİ AŞ bina ve sosyal tesislerinde, bir eğitim kompleksi veya rehabilitasyon merkezi kurulması alternatifi de düşünülmelidir.

Uygun yatırım alanları” çalışmalarından yararlanılması

Artvin ili için muhtemel sanayi yatırımlarının tespitinde bu çalışmada da yer verilen, İle yönelik farklı yıllarda hazırlanmış olan Uygun Yatırım Alanları Araştırmalarından istifade edilmelidir.

Ortaklıkların ve kurumsal işbirliklerinin teşvik edilmesi

Küçük ölçekli işyerlerinde örgütlenmiş, şirketleşme, işbirliği, birbirleriyle etkileşme ve öğrenme geleneği olmayan Artvin sanayisinde birlikte iş yapma, güvene dayanan ilişkiler ve kurumsal işbirlikleri teşvik edilmelidir.

İl sanayinin gelişmesinde asıl aktörler küçük ve orta ölçekli işletmelerdir. Maliyet ve kalite yönünden rekabet edemeyecek kadar küçük ölçek ile çalışan, kendileri için yaşamsal önemde olan pek çok yatırımı gerçekleştirme olanağından yoksun olan bu işletmelerin birlikte iş yapmaları ve ortaklıklar kurmaları halinde anlamlı büyüklükte iktisadi değer yaratmaları ve gelişmeleri mümkün olacaktır.

Artvin İli'nde istihdamı artırmak ve işgücü verimini yükseltmek amacıyla, şu hususlar üzerinde özellikle durulmalıdır:

- Öncelikle, il sanayinin talep ettiği işgücü profili ve nitelikli eleman açığı olan sektörler belirlenmelidir.
- Mesleki ve teknik eğitim geliştirilmeli; sanayinin değişen ve çeşitlenen taleplerini karşılamaya yönelik yeni eğitim programları tasarlanmalıdır.
- Nitelikli eleman yetiştirmek için beceri eğitimi yaptırarak ve istihdamı artıran işyerlerine devlet destek ve yardımı (vergi, KDV erteleme veya muafiyeti) sağlanmalıdır.
- Özel sektörün mesleki ve teknik öğretim kurumu açma ve işletmeleri özendirilmelidir (vergi indirimi, arsa tahsisi vb.).
- Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında öğretim gören öğrenciler özendirilmelidir (sübvansiyonlu öğrenim kredileri vb.).
- Gençler için eğitim yardımları, işyerlerine işe başlatma yardımları ve meslek geliştirme kredileri sağlanmalıdır.
- İşgücü üzerindeki vergi yükünün azaltılması, yeni işçi istihdamı ve girişimciliğin özendirilmesi ve insan kaynaklarına yatırımın teşvik edilmesine yönelik olarak daha istihdam dostu vergi sistemi uygulanmalıdır. İlin ekonomik ve sosyal kalkınmasının hızlandırılması için, inşaatları devam eden ve ileride yatırım programına alınacak olan küçük sanayi sitelerinin bir an önce bitirilmeleri ve diğer devam etmekte olan baraj, HES ve baraj inşaatları sonrası yeniden

şekillenecek olan karayollarının yanı sıra deniz ve hava yolu ulaşımı gibi sosyal ve fiziki alt yapı yatırımlarının en kısa sürede yeterli düzeye getirilmeleri gerekmektedir.

V.1.3 Hizmetler

İl'in tarihsel, kültürel ve folklorik değerlerinin araştırılması ve korunması

İl'in kültürel zenginlikleri ile ilgili envanterler çıkarılmalıdır. Alt kültürlerin müzik kaynakları, mutfak zenginlikleri araştırılarak İl'in tanıtımında ve turizm potansiyelini zenginleştirmede kullanılmalı ve korunup yaşatılması için önlemler geliştirilmelidir.

İlde turizmin gelişmesi için Artvin imajının yaratılması

İl'in ulusal ve uluslararası düzeyde, tanınması bazı simgelerin hatırlanması ve seyahat programı düzenlenmesinde bu imajın yaratılması gerekmektedir. Tüm ortaklarca kabul görecektir ve İli simgeleyen tüm öğelerin imaj yaratımı için kullanılması gerekmektedir. İl'in sahip olduğu kültürel ve doğal özgün değerler, imaj yaratımına son derece uygundur. Ancak bunun için hem geleneksel ve hem de son yıllarda ortaya çıkan elektronik ortamda tanıtım yapılması ve kampanyalar düzenlenmesi gerekmektedir.

İlin imajının oluşturulmasında aşağıdaki araç-yöntemlerden faydalanılmalıdır:

- İl folkloru, İl'in imajının yaratılması için kullanılmalıdır. İl'e has müzik ve danslar, yerel müzik aletleri, mutfak kültürü, giyim-kuşam vb. değerlerin özellikle elektronik ortamda tanıtımı, ayrıca, bunları anlatan basılı materyallerin hazırlanması (kitap, broşür, poster ve benzerleri) ve dağıtımını yararlı olacaktır.

- Medyanın bu amaçla (radyo, tv, gazete, dergi ve benzerleri) kullanılması bir diğer olanaktır.

- İl'e has ürünlerin İl özelliklerini anlatacak biçimde ambalajlanmasıdır. Yöreyle özgü yemek kültürü tekstil ve dokumalar vb. aracılığıyla İl imajı iç ve dış pazarlara sunulabilecektir.

- İl'in doğal ve kültürel değerlerinin bilimsel dokümantasyonu üzerinde durulmalıdır. Başta özellikle yaşlı ormanlar olmak üzere, ender bulunan değerlerin, akademik dünyadan başlamak üzere, dünya kamuoyuna tanıtımı gerekmektedir. İl'in zengin flora ve faunası bu amaç için sonsuz fırsatlar sunmaktadır. İl'de bulunan, nesli tehlikede olan engerek türleri, huş tavuğu ve urkekliği, bu amaçlar için kullanılabilir türlerden sadece bazılarıdır. İl kolşik floranın en iyi ve en zengin örneklerinin sunulduğu alan konumundadır.

- Kültürel ve sportif başarılar elde edilmelidir. İl'de uzun süredir yapılan Ardanuç Karakucak Güreşleri ve Efkari Baba Aşıklar Şenliği, Arhavi Kültür ve Sanat Festivali, Şavşat Sahara Pancar Festivali ve Kafkasör Kültür ve Sanat Festivali vb. şenlikler "Festival Ayı" olarak birbirine bağlı düzenlenmeli, tarihleri birbirini izlemelidir.

- İl'in imajını yaratabilecek bir diğer olanak ise, İl'de yapılan festivallerdir. Doğal değerlerin bu tür kültürel etkinliklerle bütünleşmesi durumunda ürünün çekiciliği artmaktadır. Festivaller de yayla kültürünün ayrılmaz parçasıdır. Festivaller ve taşıdığı barış mesajı, iç pazara ve dış pazarlara tanıtılmalıdır.

Ziyaretçi Memnuniyetinin Artırılması

Bölgeye gelen ziyaretçilerin % 51.7'si konaklama tesislerinin fiziki kalitesini memnun edici, %50.7 hizmet sunum kalitesini, %37.4 ise danışma-bilgilendirme hizmetlerini memnun edici bulmuşlardır (DPT, 2004). Bu bağlamda İl'e gelen turistlerin memnuniyetini artırmak fevkalade önem arz etmektedir. Kafkasör Kültür ve Sanat Festivali için İl'de yapılan anket sonucuna göre %23.81 ile şenliklerde organizasyonun iyi olmayışı ikinci sırada, aşırı kalabalık %30.16'lık bir dilimle birinci sırada yer almıştır (Cengiz, 1996). Bu durum halen devam etmektedir. Bu nedenle aktiviteler iyi organize edilerek iç ve dış pazarlara sunulmalıdır.

Bölgede yapılan turist anketleri, Bölgenin ziyaret edilmesinde, arkadaş tavsiyelerinin önemli rol oynadığını göstermektedir (DPT, 2004). Müşteri memnuniyetinin artırılması bu nedenle, İlin pazar payını artırması amacı ile örtüşmektedir.

Ziyaretçi memnuniyetinin artırılması için yapılması gerekenler:

- İl hakkında gerek seyahat öncesinde ve gerekse seyahat sırasında farklı kaynaklar kullanılarak; yeterli, doğru ve kolay bilgi sağlanabilmesi,
- Kentsel ve kırsal kesimde konaklama ve yeme-içme tesislerinin fiziki kalitesinin yükseltilmesi,
- Konaklama, yeme- içme ve benzer tesislerin hizmet sunum kalitesinin yükseltilmesi,
- Kentsel ve kırsal ulaşım sistemi ve altyapının yeterli düzeye çıkarılması, hijyenik koşulların yerine getirilmesi.
- Kentsel donatıların, özellikle kültürel ve sportif donatıların yeterli düzeye yükseltilmesi,
- Kentsel yerleşmelerde, yaya bölgeleri ve alışveriş bölgelerinin düzenlenmesi, kentsel kolaylıkların artırılması,

İlde Seyahat Acentelerinin Sayısını Artırmak, Seyahat Acenteleri Arasındaki İşbirliği ve Sektör Ortakları Arasındaki Dayanışmanın Artırılması

Artvin’de sadece iki tane seyahat acentesi bulunmaktadır. Bu oldukça düşük bir rakam olup, İl’de turizmin geliştirilmesi için bu alanda teşvik önemli unsurdur. Bölgeye daha fazla ziyaretçi çekebilme, konaklama ve geceleme sayılarını artırmak üzere seyahat acenteleri sayısının ve aralarındaki işbirliğinin artırılması hedeflenmektedir. Ayrıca sektör ortakları arasında dayanışmanın geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Sektör ancak, ilgili tüm tarafların ortak çabaları ile pazar payını artırabilecektir. Tur operatörleri ve seyahat acenteleri, pazarlamanın en önemli aktörleridir. Bu bağlamda, sektörün diğer ortakları; uluslararası, ulusal ve bölgesel operatörlerle yakın işbirliği içinde olmalıdır.

Bunu gerçekleştirmek üzere;

- Yerel acentelerin kapasitesinin artırılması,
- Uluslararası acentelerle daha yakın ilişkilerin kurulması, dış pazarlara açılma olanaklarının araştırılması ve uluslararası fuarlara katılım,
- e-turizm olanaklarının kullanılması gibi önlemler gündemde olmalıdır.
- Özel kesim, Bölgenin tanıtımına da yatırım yapmalıdır. Bölge, alternatif turizm imkanlarından olabildiğince yararlanılmalıdır. Bu bağlamda; faaliyette olan seyahat acenteleri ve konaklama tesisleri başta olmak üzere, sektörün tüm taraflarının internet kanalı ile tanıtım yapmaları gerekmektedir.

▪ Bölgeyi, rafting, Kaçkar Dağı tırmanışları ve doğa yürüyüşleri ağırlıklı olarak pazarlayan bazı firmalar ile Türkiye ve İngiltere’de bulunan sivil oluşumlar eturizm olanaklarını günümüzde de kullanmaktadır.

▪ İldeki tur operatörü, seyahat acentesi ve tesis işletmecilerinin, İlin potansiyeline uygun düşen tur organizasyonları yapan yerli ve yabancı firmalar ile ilişki kurmaları ve kendilerini Bölgeye davet ederek aktif tanıtım yapmaları önemle önerilmektedir.

İlde Turizm Gelişme Koridorlarının Oluşturulması

İlin coğrafi yapısı ve turizm potansiyeli, farklı turizm akslarının yada koridorlarının oluşmasına olanak tanımaktadır. DPT-JICA tarafından bölgede yaptırılan turizmin geliştirilmesine yönelik kalkınma çalışması ile, İlde iki ana turizm koridoru belirlenmiştir (DPT, 2004). Bunlar kıyı koridoru ve güney koridorudur.

Ancak güney koridorunun kendi içinde alt koridorlara ayrılması gerekmektedir. Bu koridorlar Artvin-Güney-Camili ve Borçka Karagöl Koridoru, Artvin-Güney Kafkasör-Genya-Hatila Koridoru, Artvin-Güney Şavşat Koridoru, Artvin-Güney Yusufeli-Kaçkarlar Koridoru Koridorlarla ilgili bilgiler raporun mevcut durumun özeti başlığı altında kapsamlı olarak işlenmiştir.

Yeni Turizm Türlerinin Belirlenmesi

İldeki turizme katılabilecek ve potansiyel içeren bazı turizm türleri bulunmaktadır. Bunları sıralayacak olursak: Yayla turizmi, ekoturizm, çiftlik turizmi, balıkçılık ve tekne turizmi, av turizmi, botanik turizmi, su sporları turizmi vs.dir.

İldeki Kültürel ve Tarihi Mirasın Korunması ve Geliştirilmesine Önem Verilmesi

Yöresel imkanlarla yapılan dokumacılık ve ağaç oymacılığı alanında Halk Eğitim Merkezleri ile iş birliği yapılarak kurslar açılmalı, uzman öğreticiler yetiştirilmelidir.

Uygulamaların uzun vadeli olabilmesi için bu kurslara süreklilik kazandırılmalıdır. Her İlçe merkezinde ve köylerde yapılan bu el sanatlarının teşhir edildiği ve satılabildiği merkezler açılmalıdır. İl merkezinde ve İlçe merkezlerinde satışa sunulan el sanatlarının sergileneceği yerler açılmalıdır.

İlde bulunan tarihi eserlerden bir çoğunun acil restorasyon ihtiyacı bulunmaktadır. Bu konu ilde turizm bakımından yapılması gerekenler hususunda ilk sırayı alacak öneme sahiptir. İldeki birçok kilise ve kalenin acil onarıma ihtiyacı vardır. Barajlar nedeniyle su altında kalabilecek tarihi ve kültürel değerlerin korunması için bir program geliştirilmelidir.

Yaylalarda bulunan ahşap mimarinin betonarme yapılara dönüşmesinin engellenmesi gerekmektedir. Bu amaçla buralarda ev yapmak isteyen vatandaşlara devlet tarafından kereste yardımı yapılmalıdır.

İldeki Doğal Yapı Bozulmadan Turist Çekebilecek Yapay Atraksiyonlarla İl Turizminin Desteklenmesi

Bu bağlamda, flora ve fauna bakımından son derece zengin olan İlde bir botanik bahçesi ve av müzesi oluşturularak turizmin hizmetine sunulmalıdır. Kafkas florasının en güzel örneklerini sunan ve kuş göç yolu üzerinde bulunan İlin bu zenginliğinin bir müzede sergilenmesi son derece etkileyici olacaktır.

Sektörde Denetleme ve Değerlendirmenin Düzenli Olarak Yapılması

Gelişme senaryolarının ilk yıllarında, örnek alanın ve pilot bölge uygulamalarının sonuç değerlendirilmeleri yapılmalıdır. Hareketli turizm alanları ile gelişebilecek turizm alanları ayrı ayrı değerlendirilerek aralarında bağ kurulmaya çalışılmalıdır. Sektör kendi haline bırakılmamalı fiyat istikrarı, koşulların hijyen olup olmadığı düzenli aralıklarla denetlenmelidir. Hazırlanan turizm gelişme planları 5 yılda bir revize edilmeli ve 10-20 yılda bir yenilenmelidir.

İnşaat sektörünün canlandırılması

İnşaat sektörünün hareketlenmesi İl ekonomisinde canlılık yaratacaktır. Sektörün hareketlenmesi İl'de çoğu vasıfsız olan işgücünün istihdamını da arttıracaktır. Uygun koşullarda kullanılacak konut kredileri durgunluk içindeki sektöre canlılık getirebilecek, ayrıca kamu ihalelerinin açılması, arsa tahsisi yapılması ve toplu konut yapımının teşvik edilmesi de sektörün İl ekonomisine katkısını arttıracaktır.

İnşaat yapımı için yer seçiminde hassas olunması ve inşaat denetiminin ciddiyetle uygulanması

Bir taraftan gelişen ekonomisi nedeniyle sanayi ve altyapı için, diğer taraftan hızlı kentleşme nedeniyle yerleşim için duyulan arsa ve arazi talebi artmaktadır. Bu ihtiyacı karşılarken sağlıklı ve güvenli yer seçiminin yapılması ve tarıma elverişli alanlarda yer seçmekten kaçınılması zorunludur. Artvin'de doğal olayların bir felakete dönüşmemesi için yer seçimi ve denetimine özen gösterilmeli ve mevcut yasalar etkin biçimde uygulanmalıdır.

Bina ve işyeri yapımı için zemin etütlerinin yapılması zorunlu hale getirilmiştir. Ülke genelinde olduğu gibi Artvin'de de konut ve işyeri sigorta sistemi zorunludur. Bina sigorta sistemi yaygınlaştırılmalı ve yapı denetiminde sigorta konusunun denetimi ciddiyetle takip edilmelidir.

İl ticaret sektörünün yapısı ve çalışma şartlarından kaynaklanan olumsuzlukların giderilmesi İlde ticarete konu olabilecek ürünleri üretebilecek imalat sanayi sektörünün yok denecek kadar az gelişmiş olması ve bu kapsamda KOBİ'lere yönelik olarak verilen devlet yardımı ve desteklerinden yeterince yararlanılamaması, ticaret sektörünün gelişmesi önündeki başlıca engeller arasında sayılabilir.

Özellikle İlde kurulu bulunan ticaret işletmelerinin küçük ölçekli olması, söz konusu işletmelerin dışarıya ve büyük pazarlara açılma yönünde istekli olmamalarına ve bu konuda herhangi bir arayış ya da ar-ge çalışması içine girmemelerine neden olmaktadır. Bu nedenle, ağırlıklı olarak İlin oldukça dar olan ekonomik hinterlandını hedef pazar olarak seçen işletmeler, yeni pazarlar arayıp bulmak yerine, mevcut ve kısıtlı pazar pastasını bölüşme yoluna gitmektedirler. Buna bir de söz konusu ekonomik hinterlandı içindeki gerek komşu iller ve gerekse Gürcistan ve

diğer BDT ülkelerinin gelir seviyesinin düşüklüğü eklendiğinde, ticaret sektörü tüm bu şartlardan olumsuz yönde etkilenmektedir.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin kredi olanaklarından yararlandırılması

Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin kredilerden yararlanma oranı çok düşüktür. Nitekim, KOBİ teşvik sistemi uygulamasında, 1997-2003 döneminde Artvin iline toplam 14 adet teşvik belgesi düzenlenmiş olup, bu belgeler kapsamındaki projelerin toplam sabit yatırım tutarı 1 trilyon TL ve istihdam kapasitesi sadece 67 kişidir. KOBİ kapsamında Artvin ili için düzenlenmiş söz konusu teşvik belgeleri Karadeniz Bölgesi'nin belge sayısı olarak %1.4'ünü, sabit yatırım tutarı olarak %1.9'unu oluştururken, Türkiye toplamının belge sayısı olarak %0.2'ini ve sabit yatırım tutarı olarak %0.3'ini oluşturmuştur.

Mali yapının güçlendirilmesi

Vergi Dairesi Otomasyon Projesi (VEDOP) uygulaması hızlandırılmalı, vergi kayıp ve kaçakçılığının önlenmesi için Vergi İstihbarat Merkezi çalışmaları (BİDDEP) başlatılmalı ve Nakil Vasıtaları Vergi Daireleri Otomasyon Projesinin (MOTOP) uygulamasına geçilmelidir. İl Bilgi Sistemi kurulmalı, yerel yönetim gelirlerinde kayıp ve kaçaklar önlenmelidir. Vergi ödeme bilincinin yaygınlaştırılması için kamu hizmetlerin etkinliğini ölçmede vergi mükellefinin beklentilerinin değerlendirmeye alınması önerilmektedir.

Vergi kimlik numarasının yaygınlaştırılmasına dönük çalışmalar yapılmalıdır. Valilik, Belediye, Defterdarlık, Vergi Dairesi ve diğer kamu hizmet binalarının donanım ihtiyacının karşılanması hizmette etkinliğin artırılması için gerekmektedir.

V.2 Sosyal Gelişme Stratejileri

Ekonomik gelişme stratejileri sosyal gelişme stratejileri ile eşgüdümlü olarak gerçekleşmediği takdirde ilde arzu edilen refah düzeyi yakalanamayacaktır. Gerek GZFT Analizi ve gerekse daha önce ortaya konan mevcut durum bilgileri çerçevesinde ve VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ifade edildiği şekliyle dengeli ve sürdürülebilir kalkınma hedefi ile uyumlu bir nüfus yapısına ulaşabilmek amacıyla (DPT, 2000b), gelecek 20 yıllık periyodu kapsayacak şekilde Artvin ili için geliştirilen sosyal gelişme vizyonu:

- Nüfustaki durağan yapının korunduğu,
- Farklı sektörlerde geliştirilen ve uygulanan alternatif yatırımlar sayesinde işsizliğin önlenmesi, dolayısıyla dışarıya göçün en düşük seviyeye çekildiği, hatta dışarıdan İle doğru göçün başladığı,

- Sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek,

- Cazibe merkezi haline gelmiş bir Artvin İlının oluşturulması olarak tanımlanmıştır.

Bu amaçla Artvin İli için sosyal gelişme stratejileri kapsamında; nüfus ve sosyo-ekonomik yapının geliştirilmesi doğrultusunda gelecek 20 yıllık dönemi kapsayan dört temel strateji ortaya konmuştur.

Bunlar;

Artarak devam eden göçün önlenmesi

Geleceğe yönelik yapılan nüfus tahminleri üzerinde etkili olan en önemli faktörler olarak; doğumlar, ölümler ve göçler dikkate alınmak zorundadır. Nitekim, nüfus projeksiyon yöntemlerinin bazılarında bu faktörlerden yararlanılmaktadır.

Özellikle, doğum ve ölüm faktörleriyle bağlantılı bir çok değişken açısından Türkiye geneli ya da bölge illeriyle karşılaştırıldığında Artvin İlının nispeten daha iyi konumda, bir başka ifadeyle daha avantajlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, bu faktörlerin İl nüfusunun gelişimi ve değişimi üzerinde çok fazla belirleyici olduğu söylenemez. Ancak, önceki bölümlerde de değinildiği gibi göç olayları İl genelinde hem şehir ve hem de köy nüfuslarının en önemli belirleyicisi konumundadır. Nitekim, il dışına yönelen göçler il genel nüfusunun azalmasına neden olurken, il içinde yaşanan göç olayı ise genelde köylerden kent ve ilçe merkezlerine doğru gerçekleşmekte ve bunun

sonucunda da Murgul dışında tüm ilçe merkezlerinde nüfusun artmasına neden olmaktadır. İlde yaşanan göçün en önemli nedeni ise işsizliktir. Bir başka ifadeyle, göçün kaynağını ekonomik nedenler oluşturmaktadır.

Bu tespitlerden hareketle yapılması gerekenler şu şekilde sıralanabilir:

- İşsizlik sorununun çözülmesi: Artvin ilinde göçün önlenmesi sürecinde öncelikle işsizlik sorunu çözülmemelidir. Bu noktada, barajlar sonrası ilin büyük bir kısmının yeniden şekilleneceği de göz önünde bulundurularak alternatif projelerin geliştirilmesi gerekmektedir.

- Eğitim, sağlık, ulaşım vb. diğer altyapı sorunlarını çözmeye yönelik projeler geliştirilmesi: Her ne kadar göçün en önemli nedeni olarak işsizlik görünse de bunun ardından eğitim, sağlık, ulaşım vb. sorunların da göçte etkili olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle il genelinde eğitim ve sağlık alanında imkanların yetersizliği ya da kalitenin istenen seviyede olmayışı da göçü körüklemektedir. Bu amaçla, gerek eğitim ve gerekse sağlık sektöründe yatırımların planlanmasında rasyonel ölçütlere ağırlık verilmeli, etkin ve verimli hizmet sunumuna önem verilmelidir.

- İlk iki stratejiye de destek olacak şekilde atıl yatırımlardan istifade edilmesi:

Göçle birlikte, ortaya çıkan ya da çıkması muhtemel okul, atıl (sağlık, ocağı vb.) yatırımların ekonomiye kazandırılması üzerinde durulmalıdır.

Nüfus yapısındaki durağanlığın korunması

Artvin ili geneli için 2000 yılı nüfus piramidi dikkate alındığında; söz konusu piramit doğum ve ölüm oranlarının düşük olduğu, endüstrisi gelişmiş ülkelerin nüfus yapısını andırmaktadır. Piramidin dar tabanlı ve yamuk görünümü, doğum oranının düşük, ileri yaşlardaki nüfusun fazla ve ortalama insan ömrünün uzun olduğunun bir göstergesi olarak alınabilir. Nitekim, daha önceki bölümlerde üzerinde durulan doğum ve ölüm oranlarına ilişkin çeşitli değerler de bu tespiti doğrular niteliktedir. Bu haliyle Artvin ili nüfus yapısı durağan nüfus yapısını andırmaktadır. Bu amaçla yapılması gerekenler:

- Gerek doğum öncesi ve gerekse doğum sonrası sağlık kuruluşları ve özellikle de sağlık ocakları tarafından yürütülmekte olan nüfus yapısındaki durağanlığı sağlayıcı hizmetlere devam edilmesi,

- Söz konusu kuruluşlar tarafından yürütülen hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde yapılabilmesi için bilgisayar teknolojilerinden yararlanılması.

Sosyal güvenlik sisteminin kapsamının ve etkinliğinin artırılması

Sosyal güvenlik kuruluşları başta olmak üzere İl genelinde birbirleriyle ilişkili olan kurum ve kuruluşların güncel ve güvenilir bir kayıt sistemine kavuşturulması, bunun içinde bilgisayar sistemlerinden yararlanılması gerekmektedir. Sosyal güvenlik kurumlarından emekli aylığı alanların toplam sigortalı içindeki oranı hem İl hem de Ülke genelinde çok yüksek olduğundan, bu oranın Avrupa Birliği Ülkelerinde olduğu şekilde aşağılara çekilmesi gerekmektedir.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesinin yükseltilmesi

Sosyo-ekonomik gelişmişliğin temel ölçütleri arasında yer alan demografik yapı, istihdam, sağlık, eğitim ve alt yapı hizmetleri ile tarım ve sanayi başta olmak üzere tüm sektörlerdeki üretim ve gelir düzeylerinin, İl nüfusunun ihtiyaçlarını karşılayacak asgari düzeye getirilmesi gerekmektedir. İldeki sosyo-ekonomik gelişme seviyesinin yükseltilmesi tüm sektörlerdeki gelişmelerle yakından ilgili olduğundan, sosyo-ekonomik gelişmeye yeterince katkı sağlamayan ya da çeşitli nedenlerle katkısı yeterli düzeyde olmayan sektörlerin belirlenmesi ve bu sektörlerin geliştirilmesine öncelik verilmesi ve böylece İlin sosyo-ekonomik gelişmesinin dengeli bir şekilde sağlanması önem arz etmektedir.

İlin sosyo-ekonomik açıdan gelişmesinin sürdürülebilir bir şekilde sağlanması amacıyla atıl kaynakları harekete geçirecek yatırım ve proje önerilerinin geliştirilmesi, bu önerilerin etkin ve verimli şekilde uygulanması ve özellikle denetlenmesi, İlin en önemli yatırımları konumunda olan Çoruh nehri üzerinde yürütülen projelerin, GAP örneğinde olduğu gibi geç kalınmış olsa bile entegre bir bölge planlaması yaklaşımıyla yürütülmesi gerekmektedir.

İlde bir üniversitenin kurulması

İlde üniversite oluşturulması için gerekli altyapı mevcuttur. İlde 2 fakülte ve 3 yüksek okul bulunmaktadır. Orman fakültesinin devam eden inşaatı ve kampus alanı bir üniversitenin kurulmasını taşıyabilecek büyüklüktedir.

ÖSS Sınavlarında İl başarısının ilk on İl arasına çıkarılması

Bunun gerçekleşebilmesi için ilde, Artvin Fen Lisesi ve Artvin Sosyal Bilimler Liselerinin açılması, ilköğretimden sonra öğrencilerin kabiliyetlerine göre yönlendirilmesi, düz liselere öğrencilerin ilköğretim başarı puanlarına göre alınması, okul aile birliklerinin yönetimde daha aktif kılınmaları ve tecrübeli öğretmenlere sahip çıkılmaları gerekmektedir.

Okul öncesi eğitimin il düzeyinde yaygınlaştırılması

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranı, olanakları yeterli olmayan yerleşim yerleri yararına artırılmalı; özellikle bu tür yerleşim yerlerine öncelik verilmelidir.

Eğitim kalitesinin AB standartlarına yükseltilmesi ve özellikle az gelişmiş yörelerde eğitim olanaklarının artırılması

Eğitim ve öğretimin her kademesinde; çağdaş bilgi, yöntem ve bilişim teknolojileri kullanılarak eğitim verilmeli, öğrenmenin aktif olması için çaba gösterilmelidir. Öğrencilerin yaratıcılıklarını kullanmalarını, yeteneklerini geliştirmelerini sağlayacak bir eğitim verilmelidir. Sosyo-ekonomik olarak az gelişmiş yörelerde pilot projeler uygulanmalı, buralardaki başarılı öğrencilere burs ve teşvikler verilmelidir. İlde yetenekli ve tecrübeli öğretmenlerin uzun süreli kalmalarını sağlamak amacı ile gerekli koşulların oluşturulması gerekmektedir.

Genel ve mesleki ve teknik orta öğretimin yeniden yapılandırılması

Genel orta öğretim ile mesleki ve teknik orta öğretim; program türü, meslek gereksinimleri ve ara insan gücü ihtiyacı ile mesleğe hazırlanmadaki teori ve pratik dengesi de göz önünde tutularak yeniden yapılandırılmalıdır. Sanayi sektörünün gereksinimleri yerel boyutta bu okullardan karşılanmalıdır.

Yaygın eğitim etkinliklerinin güçlendirilmesi

Yaygın eğitim etkinlikleri öncelikle az gelişmiş yörelerden başlatılmalıdır. Yaygın eğitim, İl ve ilçelerin geleneksel kültürü ve zanaatlarını çağdaş anlamda ulusallaştırmalı; ilçe ve beldelerde var olan potansiyel değerlere göre *mikro eğitim planları* yapılmalıdır. Aile eğitimine, özellikle genç kız ve kadınların eğitimine ağırlık verilmelidir. İl'in gelişmesine katkıda bulunabilecek aktörlerin eğitimine ve kapasitelerinin geliştirilmesine önem verilmelidir.

Sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi

Artvin İlinde yaşayan tüm vatandaşların sağlık hizmetlerine ulaşabilmesi sağlanmalıdır. İl'deki sağlık birimleri arasında iletişim kopukluğu giderilmeli, böylece verilen hizmetlerin kalitesi artırılmalıdır. İlde ilçelerde acil servis birimleri oluşturulmalı ve hastane acil servis hizmetlerindeki altyapı ve personel eksiklikleri giderilmeli; ambulans sayısı artırılmalıdır. Özellikle birinci basamakta çalışan sağlık personeli kadrolarındaki eksiklik tamamlanmalıdır. Koruyucu sağlık hizmetlerine gereken önem verilmeli, bu amaçla kurslar düzenlenmeli, seminerler verilmeli, eğitim kurumları ile işbirliğine gidilmelidir.

V.2.1 Çevre ve Mekansal Gelişme Stratejisi

Başta İlin flora ve faunası olmak üzere, İlin çevre varlıklarının kapsamlı envanterinin çıkarılması ve risk altında bulunan türlerin belirlenmesi

Uluslararası Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesine de dayanılarak ve çeşitli yurtiçi ve yurtdışı kaynaklardan destek arayarak, İl'in florası hakkında tam ve resimlendirilmiş bir envanter çıkarmak, bunu yayımlamak; floranın araştırılması, geliştirilmesi ve korunması konusundaki

kurumsal sorumluluk belirsizliğini gidermek, İlin yaban hayvanları envanterini çıkarmak, yaban hayvanları yaşama alanlarındaki bozulma ve daralmalarla kaçak avlanmaları önlemek, ilde nesli azalan yaban hayvanları için ek koruma önlemleri geliştirmek

Yapılaşma için yer seçiminde tarım alanları ve dere yatakları dışında sağlam, heyelan riski, çığ ve taş düşme riski olmayan alanların seçilmesi

Her alandaki yapılaşmada tarım ve orman alanları korunarak, sağlam zemin seçimine önem ve ağırlık verilmelidir. Zorunlu hallerde tarım topraklarından feda etmek yerine, ağaçlandırmalarla dengelemek koşuluyla, sağlam zemin için orman alanından kullanılmalıdır. Yapılaşmada bütün doğal afetlere dayanıklılık ölçüsü ön planda tutularak, *Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik* hükümleri tam olarak uygulanmalıdır. İlde özellikle sahil kesiminde sel riski yüksek olup dere kenarlarında yapılaşmaya izin verilmemelidir.

İlde çevre bilincinin ve çevre konusundaki kurumsallaşmanın geliştirilmesi

Başta İl Çevre ve Orman Müdürlüğü olmak üzere, çevre ile ilgili kurumları ve belediyeleri güçlendirmek ve aralarındaki işbirliği ve eşgüdümü geliştirmek; ilçe merkezlerinde ve kırsal yerleşim yerlerinde de çevre bilincini geliştirmek amacıyla sivil toplum örgütlenmesini teşvik etmek, bilim kuruluşları ve sivil toplum örgütleri güçlendirilerek, bunların yapıcı, eleştirel ve nesnel yaklaşımlarla yönetim sistemlerinin gelişmesine katkı sağlamak, özellikle görüntülü basından yararlanılarak siyasi gruplaşmaları ön plana çıkarmayan, öncelikle yönetim yapısının ve işleyişinin çağdaştırılması yönünde ağırlığını koyan bilinçli bir kamuoyu yaratmak gerekmektedir.

Toprak, hava ve su kirliliğinin önlenmesi

İlde çöplerin düzenli olarak depolanması ve geri kazanımın sağlanabilmesi için sahil ve iç kesim belediyeleri arasında kurulmuş olan *Katı Atık Yönetim Birliğinin* (ARİKAP) hayata geçirilmesi ve uluslararası kuruluşlardan da kaynak sağlanarak çalıştırılması son derece önemlidir. Su kirliliğinin engellenmesi için endüstriyel atık suların, maden atık sularının ve evsel atık suların arıtılması konusundaki yetersizlikler giderilmelidir. Yapay gübre ve tarımsal ilaç kullanımında amaca uygunluğun sağlanması ve çevrenin gözetilmesi için çiftçi eğitimi etkili ve sağlıklı bir kurumsal yapıya kavuşturulmalıdır. Arıtma tesislerinin yapılması ve başarılı olarak işletilebilmesi için her türlü çabayı göstermeli, kirletici kaynakları ilgili yönetmeliklere uygun şekilde denetlenmeli, kirleten öder ilkesine dayanılarak kaynak elde edilmeli, uluslararası çevre koruma fonlarından destek sağlanmalı, suyun korunarak kullanımı konusunda yaygın eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

Özellikle kirli sularla sulanan arazilerle karayolu kenarlarındaki arazilerde, sürekli yapay gübre ve tarımsal ilaç kullanılan arazilerde toprak kirlilik analizlerini düzenli olarak yapmak, elde edilecek sonuçlara göre önlem almak; çiftçiyi bu konuda eğitmek ve bilinçlendirmek, toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği hükümlerini uygulamak önem arz etmektedir.

Potansiyel kirlenmeyi engelleyecek önlemler almaya özen göstermek, kirletici sanayi kollarını İl'e getirmemek, konut ve işyeri yapımında yapı izolasyon tekniklerine uymak ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Göletlere ve baraja kirleticilerin ve akarsu tortularının, en azından su kütlelerinin özümseyebileceği oranın üzerinde gelmesini önlemek için havza yamaçlarında bitki örtüsü korunmalı, çıplak kısımlar ağaçlandırılmalı, havzada erozyon kontrolü çalışmaları bir an önce bitirilmelidir.

Merkez ilçeye atık su arıtma tesisi kurarak ileride oluşacak Borçka Baraj Gölünün kirlenmesi önlenmeli, sahildeki Hopa, Arhavi İlçeleri ve Kemal Paşa Beldesinin bir araya gelerek bir atık su ve kanalizasyon tesisi kurarak denizlerin ve sahillerin kirlenmesi azaltılmalı, her yıl Dünya Su Günü dolayısıyla suyun önemini hatırlatıcı etkinlikler düzenlenmeli, ayrıca yerel yazılı ve görsel basın aracılığı ile suyun önemi, su kaynaklarının sınırlı oluşu ve mutlaka korunarak kullanılması gerektiği konularını sürekli gündemde tutmalı, zorunlu ilköğretim programlarında bu konulara etkin biçimde yer vermeli, kirli su arıtma olanaklarını geliştirerek, arıtılmış suyun gerektiğinde en azından sulama suyu olarak tekrar kullanılmasını sağlanmalıdır.

Sanayi kuruluşlarının aralarında işbirliği oluşturarak atıksu arıtma tesisleri kurmalarının teşvik edilmesi ve bu konudaki yönetmelik hükümlerinin uygulanmasının sağlanması, sanayi kuruluşlarının baca filtreleri kullanmalarının teşvik edilmesi, arazi yapısı ve iklim elverişli olmadığından İl'de yoğun çevre kirliliği yaratan yeni sanayi kuruluşlarının kurulmasına izin verilmemesi, ısınmada ve sanayide doğal gaz kullanımına geçişin hızlandırılması son derece önemlidir.

Arazi bozulmalarını önleyici çalışmalar yapılması

Fiziksel arazi bozulmalarının ayrıntılı envanteri çıkarılmalı, bunların onarımı (rehabilitasyonu) yapılmalıdır.

Çevre envanteri çıkarılması, çevre kalitesi ölçümleri yapılması

Hava, su, toprak, atıklar, çevre bozulması, gürültü, elektromanyetik kirlilik alanlarında sistemli çevre kalitesi ölçümleri yapılmalı ve belli standartlara göre düzenli olarak güncellenebilen çevre envanteri hazırlanmalıdır. Çevre kirletici kaynakların tam bir envanteri çıkarılmalıdır. Kirliliğin taşınabilir sınırların altında tutulabilmesi için gereken önlemler alınmalıdır.

Gelişmiş uydu fotoğrafları üzerinde Coğrafi Bilgi Sistemi kullanılarak güncel orman sınırları haritası hazırlanmalı; haritayla birlikte fotoğraflar da dosyada ve elektronik ortamda arşivlenmeli, böylece orman varlığı hakkında sağlam bilgiye ulaşılması ve gerektiğinde orman sınırları hakkında yargı katında geçerli olabilecek sağlam kanıt sahibi olunması sağlanmalıdır.

İlde belediyelerin imar planlarını uygulayıp uygulamadıklarının denetlenmesi, yerleşim merkezlerinde çarpık yapılaşmaya izin verilmemesi, turistik yaylalarda ve yerleşimlerde ahşap mimarinin korunması Düzenli şehirleşmenin temel şartı şehir planlarının oluşturulması ve bu planlara uyulmasıdır. Planlara uyulmaması veya planların zamanında yapılmamasının devlete ve vatandaşa faturası ağır olmaktadır.

Turistik yaylalarda ve yerleşimlerde ahşap mimarinin korunması

Geleneksel mimarinin son derece güzel olduğu yerleşim yerlerinde ve yaylalarda ahşap mimari korunmalı, betonlaşma engellenmelidir.

V.2.2 Kurumsal ve Yönetimsel Gelişme Stratejisi

İlde Valilik bünyesinde Coğrafi Bilgi Sistemleri merkezinin oluşturulması Coğrafi bilgi sistemleri planlamanın ve uygulamaların her aşamasında kullanılan araçların başında gelmektedir. İlin değişik amaçlı kullanılacak haritalarının ve uydu görüntülerinin oluşturulması ve yorumlanması bu birimce yapılacak, gerektiğinde ilgili kurumlara bilgi ve veri transferi sağlanacaktır.

İl Planlama biriminin daha etkin hale getirilerek geliştirilmesi

İlin gelişmesinde en önemli birimlerden biri planlamadır. Kapsamlı ve sağlıklı veri eldesi, verilerin iyi yorumlanması ve iyi bir planlama etkin bir yönetim ile birleştirildiği zaman ilde arzulan gelişme sağlanacaktır. Bundan dolayı Valilik bünyesindeki planlama biriminde her bir kurumdan bir temsilci bulunması ve bu temsilcinin o kurumun verilerini düzenli olarak tutması ve yorumlayarak ilgili kurumun, valiliğin ve merkezi hükümetin yapması gerekenleri detaylı olarak ortaya koyarak uygulayıcılara yol gösterecek planları oluşturması gerekmektedir.

Kriz yönetimi planlaması yapılması

Krizlerin daha az hasarla atlatılabilmesi için çağdaş bir *kriz yönetimi planlaması* yapılması ve bunun en etkili şekilde hayata geçirilmesi gereklidir. İlde erozyon, çığ, sel ve heyelan olayları sebebiyle buna ihtiyaç duyulmaktadır.

Hızlı, kaliteli ve düşük maliyetli kamu hizmeti sağlanması

İl'deki yönetsel ve kurumsal yapıda işlevsellik sağlanarak, yönetimin verimliliği artırılmalı ve etkin bir yönetim anlayışı hakim kılınarak kamu hizmetinin ucuz, hızlı ve kaliteli sunulması hedeflenmelidir.

Katılımcı yönetim anlayışının hakim kılınması

İl'de yaşayan vatandaşların gerek kentte gerekse kırsal alanda örgütlenmeleri yolu ile yönetimin karar alma süreçlerine aktif ve etkin bir şekilde katılarak, kentin ve kendilerinin geleceklerinin belirlenmesinde yönetim ile birlikte hareket etmelerinin sağlanması amaçlanmalıdır.

Etkin bir kurumsal yapı oluşturulması

Mevcut kuralları katı bir şekilde uygulayan hantal ve işlevsiz bir yönetim yapısı anlayışının yerine, insanların gereksinimlerinin esas alındığı, hizmetten yararlanan kitle ile birlikte hareket edilen, işlevsel, rasyonel, şeffaf, daha etkin bir yönetim yapı ve anlayışı hakim kılınmalıdır. Böylece daha küçük ölçekli, kontrol edilebilir, etkinlik esaslı üzerine kurulu bir yapı oluşturulabilir.

Kaynak ve yetkilerin yerinden kullanılmasının sağlanması

Yerinden yönetim birimlerinin yetkileri artırılarak ve yerinden yönetim birimlerine kendi öz kaynaklarını yaratma olanağı sağlanarak yerel sorunların yerel birimlerce hızlı ve kaliteli bir hizmet sunumu ile ortadan kaldırılması sağlanmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için, yerel yönetim birimlerine merkezi yönetim tarafından sağlanan mali imkanların artırılması gerekmektedir. Fakat kalıcı ve gerçekçi çözüm, yerinden yönetim birimlerinin öz gelirlerinin artırılmasıdır. Yerel yönetim birimlerinin ölçek sorunlarının da giderilmesi gerekmektedir. Bu amaçla belli ölçülerde toplulaşma ve hizmet birlikleri rasyonel bir çözüm olabilir. Zaman içinde, yerel yönetim birimlerinin rahatlıkla inisiyatif kullanabilecekleri bir alan yaratılmalıdır. Merkezi yönetim, idari yönetimin bütünlüğü ilkesinin yaşam bulabileceği sınırlı bir kontrol mekanizması ile yerel yönetim birimlerini denetlemelidir.

Yerel yönetim birimlerinde çalışan personelin yerinden atanması sağlanmalıdır. Böylelikle, merkezden atanan personelin, istihdam edilmek istenen personelde aranan niteliklere sahip 156 olmaması ve başka bir bölgeden gelen personelin yeni geldiği bölgeye uyum sağlayamaması sorunu önlenmiş olacaktır.

Müdürlüklere işlevlerini yerine getirebilecekleri bütçe ve donanım sağlanması

Etkinliklerinin artırılabilmesi için müdürlüklere sağlanan finansal olanakların artırılması gerekmektedir. Müdürlükler, donanım eksikliklerinin giderilmesi ve donanımın nitelik açısından çağdaş standartlara yaklaştırılması ile daha verimli hizmet üretebileceklerdir. Her müdürlüğün, kendi bünyesinde araç ve malzeme almasıyla doğabilecek israfı önlemek amacıyla bunların Valilik eliyle ve Valiliğin gözetim ve denetimi altında toptan alınması önemlidir. İşlevselliğe ve önem sırasına göre kamu kurumlarının donanım gereksinimlerinin giderilmesi sağlanabilir.

Yetki ve sorumluluk dengesinin kurulması

İl'deki kamu kurumlarının kendilerinden beklenen görevi yerine getirebilmeleri için görevi yerine getirebilecek yetkilere sahip olmaları gerekmektedir. Yetkilerin de aynı oranda sorumluluk ile dengelenmesi kaçınılmazdır.

Yeni bir kurum kültürü oluşturulması

Kamu kurumlarında çalışan personelin niteliği geliştirilerek kamu kurumlarının verimliliği artırılmalıdır. Bilgiyi kapalı mekana hapseden değil, paylaşan ve zenginleştiren, sentez yapan ve daha sofistike bilgiye ulaşan kamu yöneticisi ve kurum kültürü yaratılmalıdır.

Hizmet alan kitlenin gereksinimlerini göz önüne alarak hareket eden bir kurum kültürü oluşturulmalıdır.

V.2.3 Teknik Altyapı Gelişme Stratejisi

Ulaşım altyapısının iyileştirilmesi

Artvin İlinde ulaşımın güvenli, ekonomik, hızlı olmasını sağlayacak altyapı hazırlanmalı, karayoluna alternatif ulaşım türleri geliştirilmeli, Batum hava alanının ortak kullanımı araştırılmalı, Hopa Tüneli yapılmalı, Sahil Yolu projesi bir an önce bitirilmeli, baraj yolları tamamlanmalı, trafik kazalarının önlenmesine çalışılmalı ve mevcut yolların bakımına önem verilmelidir.

Artvin’de karayolu ulaşımına alternatif olmadığından, ulaşım türleri arasında olması gereken ve bölge gereksinimleri ile uyumlu bir denge de kurulamamıştır. Çoruh vadisinde yağışlı havalarda seyahat çok tehlikeli olup, sık sık kaya düşme ve yamaç akıntısı tehlikesi yaşanmaktadır. Bu gibi alanlarda yol şevlerinin stabil hale getirilmesi için uygulanan yeşillendirme, istinat duvarı, kafesleme gibi teknikler uygulanmalıdır.

Artvin ilinde karayolları üzerinde gerçekleşen trafik kazalarının gerçekleştiği yerlerdeki yolların geometrik özelliklerine göre irdeleme yapıldığında; 316 ölümlü-yaralanmalı veya yalnız yaralanmalı kazaların sadece 6’sının korkuluksuz sert virajda olmasına karşılık bütün kazalarda ölenlerin % 22’si (4 kişi) bu kazalarda öldüğü ortaya çıkmıştır. Bu noktadan hareketle mevcut yollarda ve barajlardan sonra inşa edilecek tüm yollarda vadi tarafında gerekli yerlerde mutlaka korkuluk yapılmalıdır.

İlde trafik kazalarının bir başka nedeni de ağır vasıta trafiğinin yoğun olması olarak gösterilmektedir. Artvin ilinde bir ağır vasıtaya iki otomobil düşmektedir. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Almanya’da bir ağır vasıtaya 19,65, Avusturya’da 11,81, 157 Bulgaristan’da 11,63 otomobil düşerken Türkiye’de bu oran 2,89’dur. Ağır vasıta sayılarının çokluğu genel olarak trafik kazalarının artmasına neden olduğu gibi, kazaya karışan ağır vasıtalar, kazalardaki ölü ve yaralı sayısını da arttırmaktadır. Ağır vasıtaların sebep olduğu kaza sayısını azaltabilmek için yapılacak yollarda tedbirler alınmalı bu araçlar için gerektiğinde ayrı bir şerit ayrılmalıdır.

Alternatif ulaşım yöntemlerinin ve güzergahlarının geliştirilmesi

Bir yandan yaşam kalitesini yükseltecek, diğer yandan hem ekonomik hem güvenli ulaşımı sağlayacak olan raylı taşımacılık ilde doğu-batı ve kuzey güney yönünde projelendirilerek yapılmalıdır. Yine bu sistem ile doğaya tahrip minimum düzeyde kalmaktadır. Mevcut sahil yolu ile Karadeniz’in incisi plajların çoğu doldurularak yok edilmiştir. Enerji tüketimi bakımından otobüs, raylı sistemlere göre yaklaşık iki, otomobil ise yedi kat fazla enerji tüketmektedir. Hopa Limanını Kuzey-Güney doğrultusunda Kars, Erzurum ve Van’a bağlayacak; Doğu-Batı doğrultusunda Samsun, Ankara ve İstanbul’a bağlayacak tren yollarının yapılması İlin gelişmesi için son derece önem arz etmektedir. Bu çerçevede yapılacak bir demiryolu güzergahının Gürcistan-Batum hattına bağlanması, BDT demiryolu sistemi ile bütünleşme sağlaması ve buradan Orta Asya ülkelerine açılımın sağlanması açısından önemli ticari ve ekonomik katkısı olacağı düşünülmektedir.

Çağdaş telekomünikasyon, radyo, televizyon ve bilgi ağları kurulması

Tüm Artvin halkının, gelişen telekomünikasyon hizmetlerinden, hızlı, kaliteli, güvenli ve ekonomik bir şekilde yararlanmasını sağlayabilecek telekomünikasyon, radyo, televizyon ve bilgi ağları kurulmalıdır; yerel kitle iletişim araçları geliştirilmelidir. Eğitim alanında hizmet veren her kademedeki okul ve eğitim merkezinde, iletişim teknolojisinin kullanımı yaygınlaştırılmalı, bu kapsamda bilgisayarların sayısı arttırılarak İnternet erişimine olanak verilmelidir. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, e-Türkiye ve e-Devlet projelerini gerçekleştirmede ülkenin bütününe entegre olabilmesi için ülke verilerinin paylaşımını da sağlayacak olan bilgisayar ağ yapısı oluşturulmalıdır.

Artvin ili kablo TV sisteminden yararlanan iller arasında bulunmamaktadır. Gelişen bilgi ve teknoloji çağında Artvin ili de bu hizmetleri, gelecekte bugünkünden daha fazla talep edecektir. Kablo TV sistemindeki revize çalışmalarından sonra bu şebeke üzerinden veri iletimi, İnternet’e erişim, e-ticaret, e-bankacılık gibi uygulamalar olanaklı olacaktır. Artvin ilinin mevcut potansiyeli göz önüne alınarak yapılmakta olan frekans planlamasına Artvin ilinin de dahil edilmesi ile başlanılacak kablo TV ve ADSL sistemi tamamlanmalıdır.

Mevcut enerji kaynaklarının rasyonel ve verimli kullanılması

Talep yönetimi olarak isimlendirilen kontrol sistemi, elektrik enerjisinin verimli kullanılmasında en etkili yöntemlerden biridir. Talep yönetimi ile abonelerin elektriğe olan gereksinimlerini, puant saatlerin dışında talep etmeleri sağlanmaktadır. Böylece aboneye kendi istemesi durumunda puant tarife ile günün muhtelif saatlerinde farklı fiyat uygulanmaktadır. Aynı zamanda puant zamanlarda aşırı akım ile zorlanan elektrik işletme ekipmanları (hatlar, kablolar, transformatörler vb) daha risksiz kullanılmakta, arıza ve bakım maliyetleri düşmektedir. Puant tarife sayaçlarının elektronik olması nedeniyle kaçak elektrik kullanımı da önlemektedir.

Alternatif enerji kaynaklarının kullanımına başlanması

Artvin ili doğalgaz kullanımını yaygınlaştırma projesi kapsamında yer almaktadır. Artvin iline doğal gaz getirilmesi “Doğu Karadeniz Bölgesi Doğal Gaz İletim Hattı Projesi” çerçevesinde “Doğu Anadolu Doğal Gaz Ana İletim Hattı” üzerinde Erzincan’dan bir bransman alınarak, hattın Gümüşhane, Bayburt, Hopa, Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu ve Samsun’a uzatılması ile doğal gaz bu güzergahta kullanıma sunulması planlarında ele alınmıştır. Bu projenin hayata geçirilmesi ve kısa zamanda Artvin’de doğalgaz kullanımına geçilmesi konusunda girişimler başlatılmalıdır. Doğalgaz kullanımının altyapısının oluşturulması için proje hazırlanmalı ve kaynak bulunmalıdır. Sonsuz, temiz ve ücretsiz olan güneş enerjisine yönelik çeşitli bilgi ve eğitim kampanyaları düzenlenmelidir. Uygulamanın yaygınlaşması için apartman ve sitelerde ortak kullanım alanlarının nasıl kullanılabileceği konusunda kat mülkiyeti kanununda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Jeotermal enerji kaynağı olarak Şavşat-Çoraklı sahası geliştirilmeli ve sıcak su kaynağı olarak kullanılmalıdır. Yusufeli, Ardanuç ve Şavşat ilçelerinde bulunan kömür rezervlerinin etüt edilmesi ekonomik anlamda çıkarılmasının uygun olup olmadığının ortaya konulması ve eğer uygunsa bu rezervlerin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Teknik altyapı yatırımlarında kalitenin yükseltilmesi

Bu amaçla Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından her yıl yayımlanan *Uygun Bedel Kriterleri Tebliği*, yüksek tenzilatı özendirilmeyecek şekilde hazırlanmalıdır. İşin kalitesini olumsuz etkileyecek olan yüksek tenzilatın, en uygun bedel olmayacağı kesinlikle kabul edilmelidir. Teknik altyapı için müteahhitlik hizmeti veren firmalarda ISO 9000 veya benzeri kalite güvence sistemi belgeleri zorunlu olarak aranmalıdır. Teknik altyapı olarak kabul edilen tüm hizmetlerin (enerji, yol, iletişim, içme suyu v.b.) gerçekleştirilmesinde; plan, proje, uygulama ve kullanımının her evresinde ilgili kuruluşlar ve çalışmalar arasında koordinasyon sağlanmalıdır.

İlde Valiliğe bağlı Artvin Coğrafi Bilgi Sistemi Merkezi oluşturulmalı ve bu merkez İl Bilgi Sistemi haline getirilmeli, teknik altyapı sistemlerinin etkin olarak planlanmasını, denetlenmesini ve altyapı sistemlerindeki aksamalara gerektiğinde müdahale edilmesini olanaklı kılacak biçimde geliştirilmelidir.

Mevcut kanalizasyon sisteminin fazla yüklenmesi ile verimsizlik sorunlarının yaşanmasını önlemek için meskun alanlarda imar planı değişiklikleri ile konut yoğunluklarının artırılması önlenmelidir. Bu nedenle imar planları ile altyapı projelerinin eş zamanlı hazırlanması sağlanmalıdır.

Tüm teknik altyapı şebekelerinin ve güzergahlarının birbiriyle ilişkileri gözetilerek tesisat galerileri oluşturulması

Genel olarak altyapı yatırımlarındaki harcamaları azaltmak, bakım ve işletme kolaylığı sağlamak için tüm altyapı hizmetlerinin (elektrik, su, kablolu TV, telefon vb) tek noktadan planlanması ve koordinasyonun sağlanması kaçınılmazdır. “Müşterek Kullanım Yöntemi” uygulaması için galeri sistemi oluşturulmalıdır. Altyapı inşaatları için yolların ve kaldırımların, farklı kuruluşlarca farklı zamanlarda benzer amaçlar için tekrar tekrar kazılıp yeniden yapılması yerine, yatırımların bir defada, çevreye verilen zarar en aza indirilerek ve daha ekonomik gerçekleştirilmesine olanak sağlanmalıdır. İmar planlarında da galerilerin üstüne rastlayan uygun

alanlar, bakım, onarım ve yenileme çalışmalarına olanak verecek kullanımlara ayrılmalıdır. Tüm kablolar yer altına alınmalıdır.

Kentte ve kırsalda çağdaş insana yaraşır, sağlıklı su ve kanalizasyon şebekelerinin tesis edilmesi ve var olanların geliştirilmesi

Tüm belediye yerleşimlerinde arıtma ve deşarjı da kapsayan altyapı yatırımları, projeli olarak gerçekleştirilmelidir. Artvin ilçelerinden hiçbir ilçede arıtma tesisi bulunmamakta ve kanalizasyon atığı, yerleşim yerine en yakın akarsuya deşarj edilmektedir. Bu durum, barajların inşası ile oluşacak baraj göllerinde balıkçılık ve turizm yapılması hedeflendiği için önem kazanmaktadır. Atık su arıtma tesislerinin hem planlama hem de uygulama aşamalarında, Su Kirliliği Yönetmeliği ve Tebliği göz önünde bulundurulmalıdır.

V.3. UYGULAMA PLANI

Uygulama Planı, Planın tamamlanmasını takip eden süreçte yapılması gereken işlemlerden oluşmaktadır. Bu işlemler aşağıda sıralanmaktadır:

1. Stratejik Planın onaylanması ve tanıtılması.
2. Planın uygulanmasına ve uygulamaların izlenmesine yönelik düzenlemelerin yapılandırılması.
3. Planının, tüm ilgi gruplarının katılacağı geniş katılımlı bir toplantı ile ilde ve ulusal düzeyde tanıtılması.
4. Planda öngörülen hedef ve stratejilere ulaşabilmek için belirlenen program ve projelerin ayrıntılı son şeklinin verilerek uygulamaya konulması
5. Planın her beş yılda bir revize edilmesi.
6. Revize plan kapsamında yeni program ve projelerin geliştirilmesi, kaynak sıkıntısı nedeniyle henüz başlanmamış ve aynı zamanda önemini yitiren projelerin iptal edilmesi veya güncelleştirilmesi.

Planda önerilen program ve projelerin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için birtakım yasal ve kurumsal düzenlemelerin yapılmasına gereksinim vardır. Gelişmenin yönetilmesi konusunda yerel yönetime daha fazla görev ve sorumluluk verilmesi, bu görev ve sorumlulukları yerine getirebilmesi için yerel yönetimin yetkilerinin ve mali kaynaklarının artırılması son derece önemlidir. Ancak artırılan bu mali kaynaklar kamu hizmetleri dışında, özel sektörü teşvik amacıyla kullanılmalıdır. Bu bağlamda Meclise sevk edilen “Mahalli İdareler Reformu” yasa tasarısının kabul edilerek yasalaşması son derece önemlidir.

İl gelişme planlarını tamamlamış illerin, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü bünyesinde, planda belirlenen hedeflere ulaşabilmeleri için, önerilen yatırım projelerinin uygulanması ve izlenmesinden sorumlu olacak il gelişme ajanslarını (İGA) kurmaları gerekmektedir. Artvin’de kurulacak olan İl Gelişme Ajansı; kamu kurumları, özel sektör kuruluşları, meslek odaları, Üniversite, kooperatifler, siyasi partiler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğinin kurumsallaştırılmasını sağlayacaktır. Plan’ın başarısı için bunun önemi büyüktür. İl Gelişme Ajansı’nın ikinci önemli görevi ise projelerin fizibilite etütlerini yapmak, finansman için iç ve dış kaynaklı fonlar araştırmak, proje uygulamalarını izlemek ve bir veri tabanında bu ve benzeri bilgileri güncelleyerek tutmaktır.

Plan’ın tamamlanmasını takiben merkezi hükümetin, bu planın İl’in gelişmesinde bir çerçeve oluşturacağını beyan etmesi gerekmektedir. Planın onaylanmasını resmileştirmek için Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü tarafından uygun bulunması ve Artvin Valiliği’nin 2005 yılı ve takip eden yıllarda plan ilke, hedef ve stratejileri doğrultusunda önerilen projeleri kamu yatırım programına alması gerekmektedir.

Plan’ın benimsenmesini ve geniş bir kamu desteği alarak başarıyla uygulanmasını sağlamak için bir dizi tanıtım faaliyetinin, panellerin, tartışma programlarının, toplantıların gerçekleştirilmesi son derece önem taşımaktadır. Bu bağlamda;

- İlin mevcut durum ve potansiyellerini(özellikle yatırım alanları) ve Plan detaylarını tanıtıcı bir tanıtım CD’si ve video bandı hazırlanmalıdır.

▪ Bu tanıtım filmlerinin gösterildiği ve çeşitli kamu ve özel sektör yöneticileri ile araştırmacıların Plan'ı yorumladıkları yerel televizyon programları yapılmalıdır.

▪ Plan'da önerilen strateji, program ve projelerin detaylı olarak tartışılacağı seminer, panel vb. etkinlikler düzenlenmelidir. Bu etkinliklere uluslar arası yardım ve yatırım kurumlarının temsilcileri de davet edilmelidir. İl, bir yatırım alanı olarak tanıtılmalıdır.

▪ Yerel yöneticilerin, merkezi hükümet, siyasi parti, özel sektör, zirai, ticari ve sınai meslek odaları ile sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin ve halkın katılımıyla gerçekleştirilecek tanıtım ve tartışma toplantıları düzenlenmelidir.

▪ Yerel ve ulusal basılı ve görsel medya kanalları bu tanıtım faaliyetlerinde yoğun bir şekilde kullanılmalıdır.

Bu faaliyetlerin düzenlenmesinde, Artvin İl Gelişme Ajansı koordinasyonunda, DPT, İl yöneticileri, Plan çalışmalarında görev almış olan ihtisas komisyonu üyeleri, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve Üniversite'den akademisyenler işbirliği yapmalıdır. Planın onayından sonra her sektör kendi stratejik amaç ve hedeflerinin gerçekleşme derecesini takip ederek, İl Gelişme Ajansına raporlar halinde sunacaktır. İzleme ve değerlendirme süreci, stratejik planlama tekniğinde kullanılan kriterler ve ilkelere göre şekillenecektir.

Planda yer alan program ve projelerin önemli bir kısmının özel sektör tarafından başlatılıp uygulanması önerilmektedir. İlin potansiyeli, proje ve programların iyi tanıtımı ile doğru yönlendirilir ve etkin bir danışmanlık hizmeti verilerek desteklenirse, özel sektörün Plan uygulamalarına aktif katılımı sağlanacaktır.

Planda yer alan projelerin uygulanması için en önemli konu ilgili kurumlar arasındaki koordinasyon ve işbirliğidir. Kurulması önerilen İGA, bu görevi üstlenecek bir kurumsal yapılanma olacaktır. Uygulama programlarının hazırlanması, uygulamadan sorumlu kuruluşların belirlenmesi, merkezi hükümet kurumlarıyla ilişkiler kurulması, bütçe tahsisinin sağlanması, uluslararası yardım ve yatırım fonlarının tespiti ile bu fonlar için başvuruların yapılması gibi konular yürütülecek önemli faaliyetler olacaktır. Bazı yatırım programlarının uygulanmasında merkezi ve yerel yönetimlerin sorumluluk alması gerekmektedir. Plan uygulamalarının her aşamasında DPT'nin aktif olarak rol alması gereklidir.

VI. STRATEJİK AMAÇLAR, HEDEFLER VE FAALİYETLER

AIÖİ'nin stratejik amaç, hedef ve faaliyetlerinin belirlenmesi, SP'nin bu aşamaya kadar ki hazırlanma sürecine eşit bir zaman süresinde tamamlanmıştır. Daha önce yapılan paydaş ve GZFT analizlerinden, SPE'nin kuruma yönelik önerilerinden ve kurumun faaliyetlerinin toplulaştırılması ve önceliklendirilmesi ile oluşturulan Stratejik Konulardan yararlanılarak stratejik amaçlar belirlenmiştir. Her bir stratejik amaca yönelik hedefler ve her bir hedefe yönelik faaliyetler oluşturulmuştur.

VI.1. KIRSAL KALKINMA

STRATEJİK AMAC 1: Ulusal tarım politikaları doğrultusunda insan sağlığını ön planda tutan, dengeli, çevreyle uyumlu, sürdürülebilir ve rekabet gücü olan ve ihracatı ön planda tutan bir tarımsal kalkınma gerçekleştirilmesi amacıyla kırsal alt yapıyı katılımcı bir yaklaşımla geliştirmektir.

HEDEF 1.1: Çiftçilerin mahallinde bilinçlendirilmesi sağlanarak, kırsal alanda ileri tarım teknik ve teknolojilerinin kullanımını yaygınlaştırıcı tedbirleri alarak, kırsal kesimin gelir seviyesi artırılabilecektir.

Faaliyet 1.1.1: İlgili kurum ve kuruluşların yanı sıra, temelde çiftçilerin mahallinde bilinçlendirilmesi amacını taşıyan ve 2004 yılında başlatılan Köy Merkezli Tarımsal Üretime

Destek Projesinin kapsam ve içeriğinin genişletilerek, daha geniş bir kitleye hitap etmesi sağlanacaktır.

HEDEF 1.2: Tarımsal verimliliği ve ürün çeşitliliğini artırabilmek için, sulama suyu bulunan bölgelerde sulanabilir arazilerin sulamaya açılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.2.1: Köy Hizmetleri görev alanında 34.211 ha sulamaya uygun tarım arazisi varlığının 11.277 ha'ı 2005 yılı sonu itibariyle sulamaya açılmış olup; kalan 22.934 ha tarım arazisinin planlama dönemi süresince 5 yılda 7.622 ha alanda yer üstü sulaması, (ortalama 5 köyü kapsamaktadır) kalan 15.312 ha 10 yıl içerisinde tamamlanacaktır.

Faaliyet 1.2.2: Plan dönemi içinde HİS (hayvan içme suyu göleti) yada KÖS (küçük ölçekli sulama göleti) tesisleri bir jeoloji mühendisi eşliğinde araştırılıp; uygunluğu tespit edilen yayla yada vadilerde yılda 1 adet gölet yapılması şeklinde uygulamanın gerçekleşmesi sağlanacaktır.

HEDEF 1.3: Tarımsal verimliliğin artırılması için drenaj, arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerine ağırlık verilecektir.

Faaliyet 1.3.1: Arazi Topplulaştırma ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri konusunda ön etüt çalışmalarına başlanacak olup; uygun görülen alanların Projelerinin yapılarak, uygulanmasına geçilecektir.

Faaliyet 1.3.2: 2010 yılından başlayarak 5 yıllık dönemde her yıl 1 köy olmak üzere 100 ha. alanda idare imkanları ile drenaj çalışması yapılacak, bakım onarım ihtiyacı nedeniyle düşük kapasite ile çalışan sulama tesislerinden her yıl 5'inin bakım-onarımı yapılacaktır.

Faaliyet 1.3.3: Basınçlı sulama imkânı bulunan sahalarda (Barajların yapımı tamamlandıktan sonra) yağmurlama ve damla sulama sistemini kabul eden köylere yatırımda öncelik verilecektir.

***Strateji:** Arazi kullanımında sulama tesisinden azami faydanın sağlanabilmesi ve en düşük maliyetle tamamlanabilmesi için, arazi toplulaştırmasına muvafakat veren köylerin tesisleri öncelikli olarak yatırım programına alınacaktır.*

***Strateji:** Sulama projelerinin arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri ile birlikte yürütülmesine özen gösterilecek, projelerde çiftçi desteğinin sağlanmasına yönelik modeller geliştirilmesine çalışılacaktır. Katkı payı sağlayan köylere öncelik verilecektir.*

***Strateji:** Mutlak tarım arazilerinin tarım dışı kullanımlarına izin verilmeyecektir.*

HEDEF 1.4: Erozyon tehlikesi altındaki arazilerde erozyonu önleyici, toprak ve su dengesini sağlayan tedbirleri alarak, toprak muhafaza çalışmalarında bulunulacaktır.

Faaliyet 1.4.1: Toprak derinliğinin uygun olduğu ve çiftçi muvafakatinin alındığı alanlarda 2010 yılından başlayarak 5 yıllık dönemde 429 ha. alanda toprak muhafaza çalışması yapılacaktır.

***Strateji:** Toprak muhafaza çalışmalarında çiftçilerin desteğini sağlayacak teşvik mekanizmaları geliştirilecektir.*

HEDEF 1.5: Yeterli ve sağlıklı içme suyu olmayan köylerin tamamı stratejik plan döneminde içme suyuna kavuşturulacak, çevre sağlığı açısından risk taşıyan yöreler ile turistik bölgelerde öncelikli olmak üzere kırsal kanalizasyon şebekeleri ile atık su tesislerinin yaygınlaştırılması çalışmalarına hız verilecektir.

Faaliyet 1.5.1:

- Susuz konumda olan 0 köy ,
- Suyu yetersiz olan 49 köy,

- Suyu yetersiz olan 625 ünite,
- Susuz konumda olan 0 ünite,

Susuz ve suyu yetersiz olan toplam 49 adet köy ve 625 ünite olmak üzere toplam 10.005 nüfus stratejik plan döneminde suya kavuşturulacaktır.

Faaliyet 1.5.2: İnşaat programlarımızda bulunmayan fakat sonradan aciliyetine binaen yapımına gerek duyulan onarım , yenileme, geliştirme, yeniden suya kavuşturma ve su araştırması gibi limit dâhilindeki işlerden her yıl 30 adeti gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 1.5.3: Şebekeli İçme suyu bulunan ve topografik yapısı uygun olan köylerden her yıl 5'inde kanalizasyon projesi dahilinde uygulaması yapılacaktır. 2010 yılından başlayarak 5 yıllık dönem sonunda 25 köyün kanalizasyon şebekesi ile arıtma tesisi birlikte bitirilecektir. Proje çalışmalarında TAPU-KADASTRO MÜDÜRLÜĞÜ 'nün 1/5000'lik topoğrafik haritalarından faydalanılacaktır.

Faaliyet 1.5.4: Plan döneminde geçmiş yıllarda kanalizasyonu yapılmış olan 13 adet tesisin atık su tesisi yapılacaktır (fosseptik, doğal ve biyolojik arıtma tesisleri).

Strateji: Kırsal Kalkınmayı hızlandırabilmek için Avrupa Birliği ve Dünya Bankası kaynaklı gelir getirici ve istihdam yaratıcı projelerin hayata geçirilmesi için mali destek sağlanmasına yönelik gerekli tedbirler alınacaktır.

Strateji: Kanalizasyon ve içme suyu inşaatlarında mahalli katkılara önem verilerek, pür emanet sistemiyle hizmetlerin daha ucuza ve kısa zamanda yapılması sağlanacaktır. Katkı sağlayan köylere öncelik verilecektir.

STRATEJİK AMAC 2: Kent-kır ve sosyo-ekonomik gruplar arasındaki hizmet farklılıklarını azaltan, çağdaş yaşamın gerekleriyle uyumlu, halkın ihtiyaç ve beklentilerine uygun bir anlayışla fiziki ve sosyal alt yapı çalışmalarını yürütülecektir.

HEDEF 2.1: Tüm köy yolları her mevsim emniyetli bir şekilde ulaşılabilen, köy yolu standardına uygun biçimde yapılarak, köy ve bağlarının ulaşım sorunu çözülecektir.

Faaliyet 2.1.1: Mevcut asfalt yolların korunabilmesi için her yıl 100 km. asfalt onarımı yapılacaktır.

Faaliyet 2.1.2: 5 yıl içinde toplam 660 km olan grup köy yollarının tamamı asfalt-beton kaplanacaktır.

Faaliyet 2.1.3: Plan dönemi içinde stabilize köy yollarında onarım genişletme çalışmaları yapılarak her yıl 100 km'si asfalta hazır hale getirilecektir.

Faaliyet 2.1.4: 5 yıl içinde 465 km. tesviyeli yolun stabilize kaplaması yapılacaktır.

Faaliyet 2.1.5: Mevcut köy yollarımızı afetlerden korumak, standardını yükseltmek ve sanat yapısı eksikliklerini tamamlamak için her yıl 50 adet menfez yapılacaktır.

Faaliyet 2.1.6: Asfalt ve stabilize kaplı yolların trafik levhaları 5 yıl içinde tamamlanacak ve trafik levhası tamamlanan yolların trafik levhası bakımları yapılacaktır.

Faaliyet 2.1.7: Toplam 465 km olan ham (mutasavver) yolun nüfus barındıran ünitelere öncelik verilerek her yıl 30 km yeni yol yapımı sağlanacaktır.

Faaliyet 2.1.8: 826 km olan köy yolu ve 3987 km ünite ağından oluşan toplam 4813 km olan I.derece yol ağından her yıl;

- Tamamında yılda ortalama 3 kez greyderli bakımı,
- 100 km. asfalt yolun yama işleri,
- 3920 km. stabilize yolun; 300 km.sinin malzemeli bakımı,
- Tamamında yılda ortalama 3 kez kar mücadelesi yapılacaktır.

HEDEF 2.2: Yatırım programlarında yer alan hizmetlerin yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan araç, gereç, makine ve ekipmanlar temin edilerek bunların bakım - onarım ve ikmalleri yapılacaktır.

Faaliyet 2.2.1: Yatırım programlarında yer alan hizmetlerin planlanan sürede tamamlanabilmesi için ihtiyaç duyulan iş makinelerinin, tarımsal mekanizasyon alet, makine ve ekipmanlarının, hizmet araçlarının, büro, arazi ve laboratuvar çalışmalarında kullanılacak olan malzemelerin yatırım programlarına bağlı olarak alımları ile ihtiyaç duyulması halinde bakımları ve onarımları gerçekleştirilecektir.

HEDEF 2.3: Bu hizmetlerin gerçekleştirilmesinde yerinde ve zamanında tamamlanabilmesi için hizmet ve sözleşmeli teknik personel alımı yapılacaktır.

STRATEJİK AMAC 3: Personelin, norm kadro çalışmaları çerçevesinde performans, kariyer ve liyakatine göre istihdamı sağlanarak, özlük hakları iyileştirilmek suretiyle iş verimliliği ile çalışma ve yaşam standartlarını yükseltmektir.

HEDEF 3.1: Norm kadro esaslarına göre, ilin yerel özelliklerini de gözeten, personel planlaması 2007 yılına kadar tamamlanacaktır.

HEDEF 3.2: Personelin verimliliğini artırmaya ve çalışma koşullarını iyileştirmeye yönelik mekânsal ve teknik donanıma sahip olmaları sağlanacaktır.

Strateji: İş tanımları yapılarak, Özel İdare Personelinin bu tanımlanmış işin niteliğine göre istihdam edilmesine özen gösterilecektir.

Strateji: Personelin bilgi eksiğini gidermek amacıyla periyodik hizmet içi eğitimleri sağlanacaktır.

HEDEF 3.3: Personelin performansını arttırmaya yönelik teşvik mekanizmaları geliştirilecektir.

Faaliyet 3.3.1: Özel İdare personelinin her yıl % 10'una performansına göre ödül verilecektir.

Strateji: İnsan Kaynakları Yönetimi oluşturulması yönünde gerekli adımlar atılacaktır.

STRATEJİK AMAC 4: Bitkisel üretim çevrenin ve doğal kaynakların korunması, geliştirilmesi, sürdürülebilirlik ve gıda güvenliği esas alınarak modern tarım teknikleri ve ekonomik işletmecilik ilkeleri uygulanarak verimlilik ve üretim artışı sağlamak.

HEDEF 4.1 Meyve üretiminde, hastalık ve zararlılarla zamanında ve daha etkili mücadele edebilmek amacıyla gerekli alt yapının oluşturulması sağlanacaktır.

Faaliyet 4.1.1: Meyve üretiminde hastalık ve zararlılarla etkili mücadele için, 5 yıllık süreçte ekonomik potansiyele sahip zeytin, bağ ve fındık gibi ürünlerde hastalık ve zararlıları ile mücadele için erken tahmin ve uyarı sistemleri kurulacaktır.

Faaliyet 4.1.2: Çiftçilerin; bitki hastalık ve zararlıları ile zamanında, doğru ilaç, uygun doz ve metodla mücadele etmeleri benimsetilecektir.

Faaliyet 4.1.3: Gelecek 3 yıl içinde zirai ilaçların reçete ile satılmasına sağlanacaktır.

Faaliyet 4.1.4: Bitki hastalık ve zararlılar ile öncelikle kültürel yöntemlerle mücadele edilmesi metodları çiftçilere öğretilecek ve benimsetilecektir.

HEDEF 4.2: Bitkisel üretimde birim alandan daha fazla ürün elde edilebilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.

Faaliyet 4.2.1: Kimyasal gübrelerin toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre kullanılması sağlanacaktır.

Faaliyet 4.2.2: Turfanda sebze yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması için seracılık teşvik edilecektir. Baraj gölleri altında kalan seraların yerine, su kotunun üstünde yeni seraların kurulması desteklenecektir.

Faaliyet 4.2.3: Meyvecilikte toprak işleme, sulama, gübreleme, budama vb kültürel tedbirlerin tekniğine uygun yapılması için çiftçilerin eğitim çalışmaları demonstrasyonlarla uygulamalı olarak yapılacaktır.

Faaliyet 4.2.4: Bitkisel üretimde sertifikalı tohum, fide ve fidan kullanımı teşvik edilecek ve desteklenecektir.

Faaliyet 4.2.5: Pazara yönelik üretim yapmak üzere kapama meyve bahçelerin kurulması sağlanacaktır. Bu kapsamda sertifikalı ve/veya bodur meyve fidanı dikimi desteklenecektir.

Faaliyet 4.2.6: Kimyasal gübrelerin zamanında ve uygun metodla kullanılması için çiftçiler eğitilecektir.

HEDEF 4.3: Tarımsal üretimde kullanılan girdilerin insan ve çevre sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini denetim hizmetleri ile azaltılacaktır.

Faaliyet 4.3.1: Bitkisel ve hayvansal üretime girdi sağlamaya yönelik faaliyette bulunan işletmelerin (gübre-ilaç-yem bayi ve fabrikaları, sertifikalı tohum- fide-Fidan üreticilerinin) denetimlerine artırılarak devam edilecektir..

Faaliyet 4.3.2: Kimyasal gübrelerin reçete ile satılması sağlanacaktır.

Faaliyet 4.3.3: Kontrollü ve sertifikalı üretim şekli olan iyi tarım uygulamalarına 2006 yılında başlanacaktır.

HEDEF 4.4: Ekolojik şartları uygun olan bölgelerde başlatılan organik tarım üretimi yaygınlaştırılacaktır.

Faaliyet 4.4.1: Ekonomik potansiyele sahip ürünlerde organik tarım üretimi teşvik edilecek ve desteklenecektir.

Strateji: Organik tarım üretiminde bulunan çiftçilere aynı ve nakdi destek sağlanarak, yaygınlaştırıcı ve özendirici tedbirler alınacaktır.

HEDEF 4.5: Bitkisel üretimde yöresel potansiyeli bulunan ürünlerin yetiştirilmesi teşvik edilecek, Barajların göl sahası içinde kalan mahalli meyveler ve sebze çeşitlerinin (gen kaynakları) korunması ve üretimlerinin devamı teşvik edilecek ve desteklenecektir.

Faaliyet 4.5.1: Baraj göl suyu kotları üstünde yeni oluşturulacak tarım alanlarında mahalli çeşit zeytin, bağ, vb ürünlerin yetiştirilmesi desteklenecektir. Bu amaçla mahalli çeşit meyve fidanların üretimi için uygun ve yeterli bir alan Tarım İl Müdürlüğüne tahsis edilecek ve gerekli alt yapı imkanları hazırlanacaktır.

Faaliyet 4.5.2: Baraj göl alanları içinde kalacak bitkisel gen kaynaklarının korunması amacıyla bu alanlardaki endemik bitki türleri tespit edilecektir. Bu amaçla Orman Fakültesi, İl Tarım Müdürlüğü, Orman Bölge Müdürlüğü ve Çevre-Orman İl Müdürlüğünden ortak çalışma birimi oluşturulacaktır. Tespit edilecek bitki türlerini korumak ve çoğaltmak için Botanik bahçesi oluşturulacaktır. Bunun için uygun alan tahsis edilecek (Orman Fakültesinin Seyitler Köyündeki kampusunun bir bölümü) ve alt yapısı oluşturulacaktır.

HEDEF 4.6: Gıda üretim ve tüketim yerlerinde gıda güvenliği ve güvenilirliğinin temini için gerekli tedbirler alınacaktır.

Faaliyet 4.6.1: Gıdaların üretim ve satış yerleri gelecek iki yılda ruhsatlandırılacak ve/veya sertifikalandırılacaktır.

Faaliyet 4.6.2: Gıdaların üretim, satış ve toplu tüketim yerlerinde yapılmakta olan denetim hizmetleri daha etkin ve yoğunlaştırılarak yürütülecektir.

Faaliyet 4.6.3: Gıda güvenliği ve gıda güvenilirliği, içme, kullanma ve sulama suları konularında tahlil ve analiz için ilgili Kurum ve Kuruluşlarla ortaklaşa, merkez ilçede yeterli teknik malzeme ile donatılmış bir laboratuvar kurulacaktır.

HEDEF 4.7: Pazara yönelik üretilen veya üretilme potansiyeli olan mahalli çeşit bitkisel ürünlerin tescilinin yapılması sağlanarak gen kaynakları korunacak ve ekonomik değer haline getirilecektir.

Faaliyet 4.7.1: Pazara yönelik üretilen veya üretilme potansiyeli olan mahalli çeşitler tescil ettirilecektir. Öncelikle Merkez ve Yusufeli ilçelerinde mahalli zeytin, üzüm ve çeltik, Arhavi, Borçka ve Hopa ilçelerinde demir elması, kokulu üzüm ve kara yemiş çeşitlerinde tescil işlemlerine başlanacaktır.

Faaliyet 4.7.2: İlimiz florasında bulunan ve insan beslenmesinde önemli yer tutan yaban mersini (likapa), kızılıçık, böğürtlen gibi naturel meyveler kültüre alınarak ekonomik değer haline dönüştürülmesi sağlanacaktır.

Faaliyet 4.7.3: Yöre insanının yaşam kültürü haline gelmiş ve beslenmesinde önemli yeri olan üzüm ve dut pekmezi, kümesi, pestili, kızılıçık ve erik marmelatı, ıhlamur çayı, Trabzon hurması, armut vb. meyve kurusu gibi gıdaların üretimi korunacak ve tescilleri yapılacaktır.

***Strateji:** Bitkisel üretimde gen kaynaklarının korunması ve tescili ile ilgili yönetmelik kapsamında Araştırma Enstitüleri ve diğer ilgili kurumlarla koordineli olarak çalışılacaktır.*

STRATEJİK AMAC 5: Hayvancılık geliştirilerek hayvansal üretimde verimlilik ve üretim artırılarak çiftçilerin gelir seviyesi yükseltilecektir.

HEDEF 5.1: Hayvancılığın geliştirilmesi için, mevcut hayvan varlığının genetik yönden üstün verimli hayvanların spermleri ile tohumlanması çalışmaları sonucunda kültür melezi sığır sayısı her yıl % 20 artırılarak, yerli ırkların ıslahı tamamlanacaktır.

Faaliyet 5.1.1: Hayvancılığın geliştirilmesi projesi kapsamında, hayvan varlığının genetik yönden üstün ve verimli hayvanların spermleri ile tohumlanarak, suni tohumlama uygulaması artırılacak, embriyo transferi yönünde çalışmalar yapılacak ve soy kütüğü ve ön soy kütüğü kayıtlarının tutulması sağlanacaktır.

HEDEF 5.2: Hayvansal üretimde gerekli olan tüm hijyenik tedbirler alınarak hastalık ve zararlılarla mücadele edilerek, verimliliğin artması gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 5.2.1: Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele kapsamında büyükbaş hayvanlarda şap, brucella, antrax, tüberküloz, kuduz, küçükbaş hayvanlarda; şap, brucella, mavidil, antrax, koyun keçi vebası (ppr), kuduz, tek tırnaklılarda; ruam kedi, köpekler gibi evcil hayvanlarda; kuduz, vb. aşıların yapılması ile kanatlılarda hastalık taraması her yıl yapılacaktır.

HEDEF 5.3: Kaliteli kaba yem açığının giderilebilmesi için, yem bitkileri ekimi teşvik edilerek tarla vasfındaki verimsiz çayır alanlarına yonca, korunga ve fiğ gibi yem bitkileri ekimi sağlanacaktır. Mevcut çayırlarda ve mera alanlarının bir kısmında gübreleme teşvik edilerek verimlilik artırılarak kaba yem açığı giderilmeye çalışılacaktır.

Faaliyet 5.3.1: Kaliteli kaba yem açığının giderilmesi için sertifikalı yem bitkileri tohumu ekimi desteklenecektir.

Faaliyet 5.3.2: Mevcut 42.860 da. yem bitkisi ekim alanları her yıl artırılarak 5. yılın sonunda 150.000 da'ın üzerine çıkarılacaktır.

Faaliyet 5.3.3: 4342 sayılı Mera Kanunu kapsamında mera, yaylak, kışlak, umuma ait çayır ve otlakiyelerin tespit, tahdit, tescil ve tahsisleri 5 yıl içinde tamamlanacaktır.

Faaliyet 5.3.4: 4342 sayılı Mera Kanunu kapsamında Mera Islah ve Amenajman Projeleri ve Otlatma Planları uygulanarak mera, yaylak, kışlakların otlatma kapasiteleri artırılacak, sürdürülebilirlikleri sağlanacaktır.

HEDEF 5.4: İl genelinde küçük kapasiteli işletmeler bazında yapılan kültür hayvancılığı; uygun teknikle çalışan, kontrollü üretim yapan, hastalıktan ari ve optimum büyüklükte hayvancılık işletmelerine dönüştürülmesi teşvik edilecektir.

Faaliyet 5.4.1: İlimiz Ardanuç, Şavşat ve Yusufeli ilçelerinin kaba yem üretimi için uygun ve yeterli arazisi olan köylerinde büyükbaş hayvancılık, kışlık kaba yem üretimi için arazisi ve mera, yaylak ve kışlakları uygun köylerde küçük baş hayvancılık teşvik edilecektir.

Faaliyet 5.4.2: Hayvansal ürünlerin pazarlama sorunu azaltılacaktır. Ardanuç ve Şavşat ilçelerinde yasal çerçevede Hayvan Pazar yerleri kurulacaktır. Hayvansal ürünleri işleme, depolama ve ambalajlama yönelik entegre tesislerin kurulması teşvik edilecektir. “Üretilecek hayvansal ürünler organik olacağından pazarlama problemi olmayacaktır. Bu ürünlerin korunması için Soğuk Hava Depolu entegre tesisler olarak düşünülmelidir.” (Bknz: İl Gen. Mec. 11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

Faaliyet 5.4.3: Mevcut mezbahanelerin standardı yükseltilecek ve mezbahanesi olmayan ilçelerde yapımı teşvik edilecektir.

Strateji: İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kaynakları ve mikro krediler yoluyla destekleme yapılacaktır. Bu desteklemeler asgari ekonomik işletme büyüklüğü esas alınarak yapılacaktır.

HEDEF 5.5: Sürdürülebilir kullanım ilkesi çerçevesinde su kaynakları korunarak, tatlı su kaynaklarımızda ve denizde kültür balıkçılığı geliştirilecektir.

Faaliyet 5.5.1: Doğal ortamın korunmasını sağlayıcı tedbirleri alarak, tatlı su kaynaklarımız değerlendirilecek ve mevcut kültür balıkçılığı kapasitemiz %25 artırılabilecektir.

Faaliyet 5.5.2: Arhavi ve Hopa ilçelerinde deniz kafes balıkçılığı teşvik edilecek ve desteklenecektir.

Faaliyet 5.5.3: İlimizde oluşacak baraj göllerinde kafes balıkçılığı teşvik edilmesi desteklenecektir.

Faaliyet 5.5.4: Sürdürülebilir üretim ilkesinden hareketle denizdeki ve tatlı sulardaki avcılık denetimleri daha etkin ve yoğunlaştırılarak yürütülecektir.

HEDEF 5.6: Arıcılık faaliyetleri desteklenerek ilimizde arıcılık güçlü bir sektör haline getirilecektir.

Faaliyet 5.6.1: Arıcılıkta verimliliğin artırılması için 2 yılda bir Ana Arı gençleştirilmesi ve kafkas ırkı ana arı kullanımı yaygınlaştırılması için ana arı üretimi ve kullanımı desteklenecektir. Bu amaçla 5 yıl süreyle yılda 5000 Kafkas Irkı Ana arı üretimi ve kullanımı desteklenecektir.

Faaliyet 5.6.2: Organik bal üretimi desteklenecektir.

Faaliyet 5.6.3: Arı ürünleri entegre tesisleri kurularak veya kurulması teşvik edilerek, markalaşma ve üründe standartlaşma sağlanacaktır.

Faaliyet 5.6.4: Tarım İl Müdürlüğü koordinatörlüğünde ilgili Üniversite ve Araştırma Enstitülerin desteği sağlanarak 3 yıl içerisinde Artvin’ in Arıcılık Flora haritası çıkarılacak ve koloni kapasitesi tespit edilecektir.

Faaliyet 5.6.5: Arı ürünleri üretimini artırmak için ballı, polenli yem bitkileri ekimi ve ağaçlandırma çalışmalarında bu nitelikteki ağaç dikimi teşvik edilecek ve desteklenecektir.

HEDEF 5.7: Nesli tükenmekte olan ve ırk özellikleri bakımından deformasyon tehlikesi ile karşı karşıya kalan hayvan ırklarının korunması, üretilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Faaliyet 5.7.1: Borçka ilçesi Camili bölgesinde Damızlık Kafkas Ana Arı Irkının korunması Projesi uygulanacak veya uygulanmakta olan projeler desteklenecektir.

Faaliyet 5. 7. 2: Ardanuç Hopa Kemalpaşa beldesi ve Şavşat ilçelerinde Hemşin Koyun ırkının korunması ve geliştirilmesi projesi uygulanacaktır. Bu amaçla Hemşin koyun ırkının damızlık olarak üretecek işletmeler teşvik edilecek ve desteklenecektir.

Strateji: Atatürk Üniversitesi Veteriner Fakültesi ve Ziraat Fakültesi Zootečni Ana Bilim Dalı, Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi ve diğer ilgili kurumlarla koordinasyon içerisinde çalışılacaktır.

STRATEJİK AMAC 6: Kırsal kesimin ekonomik yönden güçlendirilmesi için tarımsal amaçlı kooperatifler ve şirketler, üretici birlikleri ve kooperatif üst birlikleri kurulmasını özendirme ve kooperatifleri, birlikleri teknik ve mali yönden desteklemektir.

HEDEF 6.1: Kooperatiflere mali destek sağlayarak tarımsal üretimi artırmaya ve ürünleri işlemeye, ambalajlamaya, depolamaya ve pazarlamaya yönelik makro ve mikro ölçekli projelerin uygulanması sağlanarak ortaklarının gelir seviyelerinin artırılması sağlanacaktır.

Faaliyet 6.1.1: Ortaklar mülkiyetinde tarımsal ürünleri işlemek, paketlemek, depolamak ve pazarlanmak üzere entegre tesislerin kurulması desteklenecektir.

Faaliyet 6.1.2: Üretici Birlikleri aracılığı ile meyve fidanı üretimi teşvik edilecek ve desteklenecektir.

Faaliyet 6.1.2: Hayvansal üretimi artırmak üzere ortaklar mülkiyetinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık projeleri uygulanacaktır.

HEDEF 6.2: Çiftçilerin ziraat odası, tarımsal kooperatifler ve üretici birliklerinde teşkilatlanması ve bu teşkilatlar aracılığı ile sorunlarını çözmesi teşvik edilecektir. Gelecek 5 yılda çiftçilerin tamamının en az bir meslek örgütüne üye olması sağlanacaktır.

Faaliyet 6.2.1: Çiftçilerin teşkilatlanmasının güçlendirilmesi amacıyla eğitim çalışmalarına ağırlık verilecek, tarımsal kooperatif ve üretici birlikleri aracılığıyla uygulanacak projelerde üyeliğe özendirici desteklemeler yapılacaktır.

Faaliyet 6.1.3: Pazara yönelik üretilen ve üretilme potansiyeli olan (Zeytin, Narenciye, Kivi, Çeltik, vb.) ürünlere ait üretici birliklerin kurulması sağlanacaktır.

Strateji: Yatırım programlarının hazırlanmasında kooperatifleşmeyi tamamlayan köyler programa öncelikli olarak alınacak, sulama tesisi bulunan ve işletmeciliği muhtar ve belediyelerce yapılan köylerde sulama kooperatiflerinin kurulması teşvik edilecektir.

VI.2. SOSYAL REFAHIN ARTIRILMASI

VI.2.1. EĞİTİM

STRATEJİK AMAC 1: Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak ve ilk ve ortaöğretimde eğitimin kalitesini yükseltmek için altyapı yatırımlarını artırmaktır.

HEDEF 1.1: Göç nedeniyle nüfus kaybeden ilimizde buna bağlı olarak öğrenci sayısında sürekli bir azalma olduğu ve 2010 yılında nüfusun ve öğrencinin yaklaşık olarak %15 oranında azalacağı, bu oranın köylerde daha fazla şehir merkezlerinde daha az olacağı öngörülmektedir. Bu nedenle plan döneminde öncelikle bina ve tesis ihtiyacı karşılanacak daha sonrada eğitim kurumlarında altyapı standardı ve eğitim kalitesi yükseltilecektir.

Faaliyet 1.1.1 Kırsal kesimdeki eğitim kalitesini yükseltmek ve 8 yıllık zorunlu eğitim standartlarına ulaşmak için, ilimizin tamamı bilhassa kırsal kesimdeki okullarımız için büyük sorun olan öğretmen sirkülasyonunun en aza indirilmesi gerekmektedir. Bu sonunun çözümü ve

eğitimdeki kalitenin artırılması için taşıma merkezi okullar başta olmak üzere yeterli öğrencisi olan köy okullarına kalitesi yüksek prefabrik lojman ve okul binası yaptırılarak ihtiyaç karşılanacaktır.

Faaliyet 1.1.2: İl genelinde 33 adet Taşıma Merkezi okulda 101 okul ve yerleşim alanından 2310 öğrenci taşınarak eğitim görmektedir. İlimizin ilköğretimde eğitim gören öğrencilerin % 10'una karşılık gelmektedir. Bu merkezlerde yeni müfredatın sağlıklı uygulanabilmesi ve eğitim kalitesinin yükseltilmesi için bu okullara plan dönemi sonuna kadar prefabrik çok amaçlı salon yapılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.1.3: Plan dönemi sonuna kadar 5 adet okulun onarım, tadilat yapılarak, ısınma şekli fuiloil'den katı yakıtta dönüştürülerek, hizmete sunulacaktır.

Faaliyet 1.1.4: Plan dönemi sonuna kadar taşınan öğrenci sayısını azaltmak için Merkez ilçede 300 öğrenci kapasiteli YİBO veya PİO yapılarak hizmete sunulacaktır.

Faaliyet 1.1.5: 2001 yılına kadar ilköğretim okulların tamamında internete ulaşım sağlanabilmesi için yapılacak çalışmalara destek verilecektir. Ayrıca kırsal kesimde bulunan okullarımızda okul yönetim işlerinin standartlaştırılması için okul yönetim programlarının alımına yardımcı olunacaktır.

Strateji: Kırsalda yapılacak okulların maliyeti göz önüne alınarak gezici prefabrik okullar yapımı değerlendirilecektir.

Strateji: İl ve İlçe merkezlerinde bulunan okullarda arazi darlığı nedeniyle bahçe ve çok amaçlı salon, spor alanları gibi ortak kullanım alanları ya bulunmamakta ya da ihtiyaca cevap verememektedir. Bu nedenle yeni yapılacak okulların ilk yapılaşta, yapılmış olanların ise teknik olarak uygun olanlarının onarımla en üst katlarının uygun çatı sistemleriyle kapatılarak çok amaçlı kullanıma imkan verecek şekilde düzenlenmesi değerlendirilecek.

HEDEF 1.2: Ortaöğretim kurumlarında eğitim düzeyini yükseltmek, öğrenimde fırsat eşitliği sağlamak amacı ile yeni derslikler yaptırılacak ve mevcut altyapının standardı yükseltilecektir.

Faaliyet 1.2.1: Çocuklarının eğitimi nedeniyle göç eden ailelerin göçünü önlemek , öğrencilere uygun çalışma ve barınma ortamları sunmak için İl ve İlçe Merkezlerinde ortaöğretim öğrencilerine hizmet verecek yurt sayıları arttırılacaktır.

Faaliyet 1.2.2: İl merkezinde Fen Lisesi hizmet binası yapılarak açılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.2.3: İl merkezinde Güzel Sanatlar Lisesi hizmet binasının yapılması ve açılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.2.4: Plan dönemi sonuna kadar Sosyal Bilimler Lisesinin yapımı ve açılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.2.5: Plan dönemi sonuna kadar üstün zekalı öğrencilerin eğitimden arta kalan zamanlarını değerlendirecekleri diğer illerin yüzde sekseninde var olan Bilim Sanat Merkezinin ilimize kazandırılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.2.6: Artvin Lisesi ek hizmet binasını yapılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.2.7: Artvin Merkez ilçeye ikinci bir yatılı genel lise açılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.2.8: Plan dönemi sonuna kadar 1 adet Ortaöğretim Kurumunun (Lise ve dengi okul) onarım ve tadilatı yapılarak hizmete sunulacaktır.

HEDEF 1.3: Okul öncesi eğitimine önem verilerek öğrencilerin eğitime hazırlanmasına öncelik verilecektir.

Faaliyet 1.3.1: Plan dönemi sonuna kadar Ardanuç ve Murgul ilçelerine anaokulu yapılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.3.2: Plan dönemi sonuna kadar mevcut okulların tamamında en az 1 Adet olmak üzere "Ana Sınıfı" açılarak hizmete sunulacaktır. Mevcut anasınıflarının ve açılacak

olanların mekan, donanım olarak standartlara, temizlik ve sağlık şartlarına uygun hizmet vermeleri sağlanacaktır.

HEDEF 1.4: İlimizde mevcut bulunan yüksek öğretim kurumlarının imkanları iyileştirilerek ilimizin mevcut potansiyellerini harekete geçirecek fakülte ve yüksekokulların açılmasına öncelik verilecektir.

Faaliyet 1.4.1: Plan dönemi sonuna kadar mevcut olan iki ayrı üniversiteye bağlı fakültelerin bir kampüste toplanması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.4.2: İnşaatı bitirilemeyen Orman Fakültesi binasının bitirilmesi için gerekli girişimler yapılacaktır.

Faaliyet 1.4.3: İlçelerimizde mevcut potansiyellerini harekete geçirecek yüksekokulların kazandırılması kapsamında Meslek Yüksekokullarının açılması sağlanacaktır. Bu bağlamda ilk plan döneminde:

Arhavi: Turizm, Su Ürünleri, Çay Yetiştiriciliği veya Çay Ekserliği bölümlerinden birinin,

Ardanuç: Arıcılık

Şavşat: Besi Hayvancılığı,

Borçka: Turizm,

Yusufeli : Turizm, Arıcılık, Seracılık bölümlerinden birinin,

“Faaliyet 1.5.4 Hopa Meslek Yüksek Okulunun Trabzon İline nakli sağlanmalıdır.” (Bknz:İl Gen.Mec.11/04/2006 tarih ve 35 Sayılı Kararı.)

VI.2.2. SAĞLIK

STRATEJİK AMAÇ 1: Halkın ihtiyaç ve beklentilerine uygun çağdaş yaşamın gerekleriyle uyumlu, kır-kent arasındaki sağlık hizmeti farklılıklarını azaltıcı, ulaşılabilir ve verimli bir şekilde kaliteli hizmet sunarak il halkının yaşam kalitesini yükseltmektir.

HEDEF 1.1: Sağlık hizmetlerinin sunumu ve halkın sağlık düzeyinin yükseltilebilmesi için sağlık kurumlarının fiziki altyapı donanımı ve personel ihtiyaçları mümkün olan en iyi düzeyde karşılanacaktır.

Faaliyet 1.1.1: İl ve İlçe Merkez Sağlık Ocaklarının Laboratuvar malzemeleri EKG ve diğer tıbbi donanım eksiklikleri ile personel ihtiyaçları 2007 yılına kadar giderilerek ikinci basamağa sevklerin %16 dan %10 seviyesine düşürülmesinin sağlanması.

Faaliyet 1.1.2: İlimizdeki hastane ve merkez sağlık ocaklarına personel istihdamı planlanırken; hizmet edilen bölgenin nüfus yoğunluğu dikkate alınarak, dengesiz personel dağılımının önlenmesi.

Faaliyet 1.1.3: İlimiz halkının daha kaliteli ve hak ettiği sağlık hizmetini alabilmesi için sağlık birimlerinin fiziki alt yapı eksikliklerinin beş yıl içerisinde giderilmesi.

HEDEF 1.2: Koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik verilerek bu hizmetlerin temel sağlık hizmetleriyle birlikte yaygın, sürekli ve etkili bir şekilde sunulması, rutin aşı oranlarının (BCG %70, DBT III ,%75, HPT B III %78, Kızamık %86, TT 2 %27) 2007 yılı sonuna kadar % 90`a, bebek ölüm hızının binde 16 dan binde 10 seviyesine getirilmesinin sağlanması.

Faaliyet 1.2.1: Merkez ve İlçe aşı sorumluları ile tüm sağlık personelinin bağışıklama ve soğuk zincir konularında eğitimlerinin sürdürülmesi.

Faaliyet 1.2.2: Bilgisayarlı veri toplama sisteminin 2007 yılı sonuna kadar yaygınlaştırılması.

Faaliyet 1.2.3. Yüksek riskli bölge ve topluluklara yönelik aşılama çalışmalarının daha etkin hale getirilmesi.

Faaliyet 1.2.4: Sektör içi ve sektörler arası işbirliğinin güçlendirilmesi çalışmalarına hız verilmesi.

Faaliyet 1.2.5: Aşılama ve diğer istatistik ile ilgili verileri değerlendirerek her 3 ayda bir ilçelere geri bildirimlerin yapılması .

Faaliyet 1.2.6 : Bütün gebelerin tespit edilerek tetanosa karşı bağışıklamalarının yapılması.

Faaliyet 1.2.7: Tüm doğumların sağlık personeli yardımıyla sağlık kurumlarında, mümkünse hastanelerde yapılmasının anne ve bebek sağlığı açısından öneminin sürekli eğitimlerle anlatılması ve hastanede yapılan doğumların (% 96) dan % 100'e çıkarılması.

HEDEF 1.3: Koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında yürütülen beslenme eğitimleri ile bireyler ve toplumun bilinçli davranış değişikliğinin sağlanması ve toplumun yeterli ve dengeli beslenmesi yoluyla yaşam kalitesinin artırılması

Faaliyet 1.3.1: Gerekli eğitim araç ve materyallerinin hazırlanarak hizmet içi ve halk eğitimlerinde kullanılması.

Faaliyet 1.3.2: Sağlık personelinin (öncelikle birinci basamakta görev alan doktor, sağ.mem, hemşire, ebe) eğitimlerinin rutin olarak sürdürülmesi.

Faaliyet 1.3.3: Sağlık personeli aracılığı ile toplumdaki yüksek risk gruplarının (obez, hipertansif, diyabetli hastalar, menapoz dönemindeki kadınlar, sigara içenler ve hareketsiz yaşam sürenler) eğitimlerinin sağlanması.

Faaliyet 1.3.4: Okul öncesi ve okul çağı çocuklarının gıda hijyeni ve beslenme eğitimlerinin sürekliliğinin sağlanması.

Faaliyet 1.3.5: Özellikle kırsal kesimlerde kullanılan alüminyum ve plastik kaplarda hazırlanan ve saklanan besinlerin insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin halk eğitimlerinde anlatılmasının yaygınlaştırılarak sürdürülmesi .

Faaliyet 1.3.6: Geliştirilen eğitim programlarının gündemde tutulmasında ve yürütülmesinde ilimiz kitle iletişim araçlarının artırılarak sürdürülmesi.

HEDEF 1.4: Kırsal kesime halk sağlığı hizmetlerinin daha etkin olarak götürülebilmesi için mobil hizmet desteğinin artırılarak sürdürülmesi.

Faaliyet 1.4.1: Oluşturulacak mobil sağlık hizmetleri marifetiyle,ebesi bulunmayan sağlık evlerinin hizmet sahasına ilgili sağlık ocağı tarafından aylık rutin koruyucu sağlık hizmeti götürülmesinin sağlanması.

HEDEF 1.5: Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması alanlarında halk eğitimi çalışmalarını geliştirmek, bu hizmetleri birinci basamak sağlık hizmeti veren sağlık kuruluşlarının diğer hizmetleri ile entegre edilmiş biçimde il çapında yaygınlaştırılmasının sağlanması.

Faaliyet 1.5.1: Bütün gebelerin en geç gebeliğin üçüncü ayı sonuna kadar tespit edilerek periyodik izlemelerinin yapılıp ilgili formlara kaydedilmesi.

Faaliyet 1.5.2: Dördüncü ayına girmiş bütün gebelere doğumdan sonraki üçüncü ayın sonuna kadar günlük demir preparatının verilmesi.

Faaliyet 1.5.3: Bir gebenin gebelik boyunca izleme sayısını 2.9 dan 2007 yılı sonuna kadar 4 ' e çıkarılması.

Faaliyet 1.5.4: Özellikle 32. hafta ve sonrası gebelerle doğumdan sonraki 6 aya kadar olan emzikli annelere emzirme eğitiminin verilmesi.

Faaliyet 1.5.5: Bir lohusanın lohusalık dönemi (6 haftalık) boyunca izleme sayısını 1,5 dan 2007 yılı sonuna kadar 3'e çıkarılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.5.6: Modern aile planlaması yöntemlerinin kullanma düzeyinin %39.7 den 2009 yılı sonuna kadar %45-50 seviyesine çıkarılması .

Faaliyet 1.5.7: Artvin İlının sınır ili olması nedeniyle özellikle gençlere yönelik cinsel sağlık –üreme sağlığı eğitimlerinin verilmesinin sağlanması.

Faaliyet 1.5.8: Bütün bebek ve çocukların tam,doğru ve zamanında tespit edilerek periyodik izlemlerinin yapıp kaydedilmesi ve 2007 yılı sonuna kadar bebek başına izlem sayısını 5,48'den 8'e, çocuk başına izlem sayısını 3,08'den 6'ya çıkarılmasının sağlanması.

Faaliyet 1.5.9: Bütün yeni doğan bebeklerden FKÜ (Fenilketonuri) tarama testi için uygun zamanda ve doğru şekilde topuk kanı alınarak tarama merkezine gönderilmesi.

- 1 mg İM K vitaminin yapılması.
- Göz damlasının damlatılması.
- HPT B aşısının ilk dozunun yapılması.
- Bütün bebeklere her gün ağızdan 400 İ.Ü D vitaminin sağlanması.
- Bütün bebeklere dört aydan itibaren demir damlası verilmesinin sağlanması.

Strateji: Bütün bebek ve çocukların yaşlarına göre beslenme,bağışıklama hizmetlerini tam ve doğru olarak yapılmasının sağlanarak hastalanmalarının önlenmesi.

HEDEF 1.6: Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi kapsamında Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi oluşturarak olası bir doğal afet, nükleer ve biyolojik saldırılarda halkımıza rehber olmak.

Faaliyet 1.6.1: Beş kişiden oluşacak ekibe, dört mevsim görev yapacak şekilde malzeme ve giyim kuşam ihtiyaçları sağlanıp, Erzurum ilinde yapılacak eğitimlere katılımlarının sağlanması.

HEDEF 1.7: Kendi hizmet binasında hizmet veremeyen Sağlık Ocaklarının Stratejik Plan kapsamında tamamlanması.

Faaliyet 1.7.1: Geçici binada hizmet veren Yusufeli İlçesi Dokumacılar Sağlık Ocağı binasının yapılması 2005 yılında Devlet Planlama Teşkilatına teklif edilmiştir.

Faaliyet 1.7.2: Muratlı Barajı baraj gölü altında kalan ve geçici binada hizmet veren ve DPT yatırımına alınan Borçka İlçesi Karşıköy Sağlık Ocağı binasının arsa teminine çalışılmaktadır.

Faaliyet 1.7.3: 2009 Aralık ayı içerisinde gerçekleştirilecek toplantıda belirlenecek olan Sağlık Ocaklarının Aile Hekimliğine dönüştürülmesi sağlanacaktır.

VI.2.3. MİKRO YATIRIMLAR

STRATEJİK AMAÇ 1: Gelirleri ve/veya sermaye birikimleri yetersiz küçük girişimcilerin ve dezavantajlı grupların; mesleki, sanatsal birikimlerini ve yeteneklerini gelirlerini artırıcı faaliyetlere kanalize etmek amacıyla mikro kredilerle desteklenmesini sağlamak ve işsizliğin azaltılmasına katkıda bulunmaktır.

HEDEF 1.1: Hedef kitlenin gelirlerini artırmak ve işsizliği azaltmak için yöresel potansiyeli bulunan turizm, tarım, el sanatları, hayvancılık, dokumacılık ve halıcılık gibi alanlardaki girişimler desteklenecektir.

Faaliyet 1.1.1: El sanatları alanında tarihsel birikimi olan yöredeki aileler belirlenecek ve elde edilecek sonuca göre bunların tümüne veya oluşturulacak belli kriterlere göre bir kısmına dokuma tezgâhı alınacaktır.

Faaliyet 1.1.2: Mikro kredilerle üretilen ürünlerin pazarlanabilmesi için kooperatif ve üretici birlikleri oluşturulacaktır.

Faaliyet 1.1.3: Kırsal kesimde ve özellikle orman köylerinde süt sığırcılığı, motorlu dokuma, fenni arıcılık, şifa bitkiler yetiştirme ve paketleme, meyvecilik ve kültür balıkçılığı gibi projelerine ilişkin, her yıl 50 aileye olmak üzere, 5 yılda toplam 250 aileye kredi verilecektir.

Faaliyet 1.1.4: Artvin ve ilçelerinde ilgi çekici yörelerde yaşayan ailelerin ev pansiyonculuğu yapmaları teşvik edilecek, bu amaçla gerekli eğitim ve her yıl 10 aileye ev pansiyonculuğu kredisi verilecektir.

Faaliyet 1.1.5: Özel idareye bağlı birimler tarafından ilin tarım potansiyeli göz önüne alınarak, proje ekipleri kurulması ve kırsal alandaki projelerin AİÖİ tarafından mikro kredilerle desteklenmesi sağlanacaktır.

Faaliyet 1.1.6: Günümüz teknik ve teknolojisine uygun yeni tarım araç ve gereçlerini, düşük bir bedel karşılığında çiftçilerin kullanımına sunarak, üretim faaliyetlerine katkıda bulunulacaktır.

HEDEF 1.2: Hedef kitlenin küçük sermaye gerektiren gelir artırıcı faaliyetlerini desteklemek amacıyla projeler üretilecek, gerçekleştirilmesi istenen projelerin tanıtımı yapılacaktır.

HEDEF 1.3: Nakil ve köylerin toplulaştırılması sonucu gerçekleştirilecek faaliyetlerden etkilenecek köylüler mikro krediler yoluyla desteklenecektir.

Strateji: İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, KOSGEB, STK'lar, AB Proje Ofisi ve özel girişimcilerle işbirliğine gidilecektir

VI.2.4. SOSYAL HİZMETLER VE YARDIMLAR

STRATEJİK AMAC 1: Yoksulluğun azaltılması ve muhtaç durumda bulunan kişi ve gruplara etkin sosyal koruma sağlanması amacıyla, ilgili uluslar arası kuruluşların; proje, finansman yardımı gibi olanaklarından da yararlanarak, sosyal hizmetlerin ihtiyaç sahiplerine, yaygın, etkili ve sürekli bir şekilde ulaştırılmasını sağlamak, değişen toplum yapısı ile oluşabilecek sosyal sorunlara karşı yeni hizmet modelleri geliştirmektir.

HEDEF 1.1: Ekonomik, sosyal ve sağlık yönünden yoksulluk içinde bulunan dezavantajlı kişi ve grupların (yoksullar, yaşlılar, kadınlar, zihinsel ve bedensel engelliler, kimsesizler ve sokakta yaşayan-çalışan çocuklar) kimlik bilgileri, adresleri, dezavantaj durumları ve gereksinimleri belirlenerek, gerekli yardımlar yapılacaktır.

Faaliyet 1.1.1: Dezavantajlı kişi ve gruplara ilişkin bilgiler 2007 yılının ilk yarısında belirlenerek, kayıt altına alınacaktır.

Faaliyet 1.1.2: Dezavantajlı kişi ve grupların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik kaynaklar ve kriterler 2007 yılının ikinci yarısında belirlenecektir.

Faaliyet 1.1.3: Ayni ve nakdi yardımların gereksinim sahiplerine etkili ve etkin bir şekilde ulaştırılabilmesi için çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlarca dağınık halde yapılan ayni ve nakdi yardımlar 2008 yılına kadar tek bir çatı altında toplanarak, etkinliği ve miktarları arttırılacaktır.

Faaliyet 1.1.4: Diğer bireylere oranla dezavantajlı durumda olan yaşlı ve engellilerin buldukları sosyal çevrede sorunlarının çözülebilmesi ve sosyal yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi amacıyla kurumsal bakım hizmetinin yerini alacak şekilde evde bakım modeline geçiş plan dönemi içinde tamamlanacaktır.

Faaliyet 1.1.5: Çalışmalar AİÖİ tarafından sürekli izlenerek, her yılın sonunda yıllık rapor halinde, yardım yapılanların isimleri belirtilmeden, AİÖİ web sayfasında yayınlanacaktır.

Strateji: Dezavantajlı kişi ve gruplara yönelik çalışmalar muhtarlar, kaymakamlar, İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, belediyeler, milli eğitim ve sağlık il müdürlükleri, sivil toplum kuruluşları ve hayırseverlerle işbirliği içinde gerçekleştirilecektir.

HEDEF 1.2: Ekonomik yoksulluk içinde bulunan kişi ve ailelerin çocuklarının çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu gibi kurumsal bakım hizmeti olarak ailelerinden ayrılmaları yerine, aileleri ile birlikte yaşayabilmelerini sağlayıcı alternatif koruyucu-önleyici tedbirler alınacaktır.

Faaliyet 1.2.1: Hakkında korunma kararı alınmış olup, kuruluşa girmek üzere halen sırada bekleyen çocukların 2007 yılına kadar yüzde ellisi taranarak, inceleme sonrasında durumu uygun görülenlere ayni-nakdi yardım bağlanıp, korunma kararları kaldırılacaktır.

Faaliyet 1.2.2: Çocukları hakkında kurum bakımını talep eden kişi ya da ailelerin velayet hakları ile ilgili yasal düzenlemeler hakkında aileler sürekli olarak bilgilendirilecektir.

Faaliyet 1.2.3: İl merkezinde bulunan mahalle muhtarları 2007 yılına kadar psiko-sosyal ve ekonomik yoksulluk içinde bulunan insanların ihtiyaçları doğrultusunda başvurabilecekleri kurum ve kuruluşlar hakkında bilgilendirilecektir.

HEDEF 1.3: Kurumsal bakım modelinde kuruluş binalarının fiziki şartlarında iyileştirme yapılarak, 2007 yılı sonuna kadar çocuk sitesi inşa edilip, grup evleri modeline geçilecektir.

HEDEF 1.4: Yaşadıkları psiko-sosyal travmalar sonucu hakkında korunma kararı alınarak, kurum bakımında olan korunmaya muhtaç çocuklar için kurum bakımı yerine alternatif bakım hizmetlerinin işlevselliği arttırılacaktır.

Faaliyet 1.4.1: Tüm medya araçları kullanılarak etkin bir tanıtım faaliyeti ile ilimizde 8 olan profesyonel koruyucu aile sayısı 2007 yılına kadar % 50 oranında arttırılacaktır.

Faaliyet 1.4.2: İlimizde bulunan Artvin Erkek ve Sabancı Kız Yetiştirme Yurdunda koruma altında olan toplam 146 çocuktan (halen yetiştirme yurdunda 100, çocuk) 2007 yılına kadar %50'si taranarak durumu uygun görülenlerin korunma kararları (eve dönüş projesi, ayni-nakdi yardım karşılığı gibi hizmet modelleriyle kaldırılıp, bu çocukların aileleri yanında bakılmaları sağlanarak çocukların devlete olan bakım maliyeti azaltılacaktır.

Faaliyet 1.4.4: Ailelere aile danışmanlığı, rehabilitasyon gibi sosyal hizmetler verilerek, çocukların sağlıklı ve mutlu ortamlarda yetişmeleri sağlanacaktır.

HEDEF 1.5: Engellilere yönelik hizmetlerin etkili ve daha işlevsel planlanması sağlanarak, toplumla entegrasyonlarını kolaylaştırıcı önlemler alınacaktır.

Faaliyet 1.5.1: Engellilerin bilgi becerilerinin geliştirilmesine ve toplumla uyumlaşmalarına yönelik eğitim, sosyal ve sportif amaçlı tesisler ile rehabilitasyon merkezlerinin kurulması ve açılması teşvik edilecektir.

Faaliyet 1.5.2: Engellilerin şehir içinde yaşamalarını kolaylaştırmaya yönelik fiziki düzenlemelerin yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınması için belediyeler ve resmi kuruluşlar ile işbirliği yapılacaktır.

HEDEF 1.6: Eğitim ve sağlık alanlarının yanı sıra, 2007 yılına kadar hayırseverlerin yardım yapabilecekleri diğer alanların tespitine yönelik bir çalışma yapılarak yardım alanlarının çeşitlendirilmesi sağlanacaktır.

Faaliyet 1.6.1: Hayırseverlerin yaptıkları yardımları duyuran yayınlar yapılacaktır.

Faaliyet 1.6.2: Hayırseverlerin toplumda sosyal statü kazandırılması için resmi törenlerde ve kamuya açık toplantılarda onore edilmesi sağlanacaktır.

Strateji: Karşılıksız yardımlar yerine mümkün olduğunca kişilerin üretkenliklerini artırıcı politika uygulamaları tercih edilecektir.

Strateji: Yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde gönüllü kişilerin dayanışma ve katılımı arttırılacaktır.

HEDEF 1.7: Artvin Erkek ve Sabancı Kız Yetiştirme Yurdunda bakım ve korunma altında olan çocukların 2006 yılı içinde, kullanabilecekleri tüm demişbaş eşyaların yenilenmesi sağlanacaktır.

HEDEF 1.8: Sosyal Hizmetler konusunda ilgili kurum ile koordine sağlanacak, araştırma ve sosyal incelemelerin daha sağlıklı yapılabilmesi, müracaatçılara 4 mevsim ulaşılabilmesi için araç gereç yönünden gerekli destek sağlanacaktır.

STRATEJİK AMAC 2: Spor alt yapısını il genelinde dengeli dağılımını sağlayarak, halka, özellikle gençlere yönelik spor hizmetlerini yaygınlaştırmak, sporu halkın vazgeçilmez tutkusu ve yaşam biçimi haline getirmektir.

HEDEF 2.1: Kentte ya da kırdan yaşayan tüm yaş gruplarından, profesyonel ve amatör insanların rahat spor yapmasını sağlamak için gerekli alt yapı çalışmaları yapılacaktır.

Faaliyet 2.1.1: İlimizin merkez, ilçe, belde, köy ve mahallelerindeki mevcut tesislerin fiziki durumları, donanımları ve personel envanterleri çıkartılacaktır.

Faaliyet 2.1.2: İlimiz Merkezinde ihtiyaç duyulan çim yüzeyli nizami futbol sahası ve 5 kulvarlı Atletizm pistinin yapılabilmesi için Su Hızarı mevkiinde mevcut bulunan arsanın yanındaki özel şahıslara ait arazi istimlak edilerek 2014 yılı sonuna kadar bitirilecektir.

Faaliyet 2.1.3: İlimiz sporcu potansiyelinin artırılabilmesi için Hopa ve Ardanuç ilçelerimizde mevcut bulunan arsalar üzerine yapılacak çok amaçlı spor salonları plan dönemi sonuna kadar bitirilerek, sporcuların hizmetine sunulacaktır.

Faaliyet 2.1.4: Grup ve Türkiye final yarışmalarının ilimizde de yapılabilmesi için; 3000 seyirci kapasiteli spor salonunun yapımına başlanarak plan dönemi içinde bitirilecektir.

HEDEF 2.2: İlimizde başarılı sporcuların yetişmesi, sporun yaygınlaşması için her türlü destek sağlanacaktır.

Faaliyet 2.2.1: Üniversitelerle ortak çalışma yapılarak 02–12 yaş grubu kız erkek gençlerimize yetenek testi yaptırılarak, yetenekli oldukları spor alanlarına yönlendirmeleri sağlanacaktır.

Faaliyet 2.2.2: Plan dönemi sonuna kadar 21 amatör spor kulübü sayısı 50'ye, 6937 lisanslı sporcu sayısı 1.000'e çıkarılacaktır.

Faaliyet 2.2.3: İlimizde faaliyet gösteren amatör spor kulüplerine malzeme yardımıyla bulunacaktır.

Faaliyet 2.2.4: Federasyonların ulusal ve uluslar arası organizasyonlarına talip olunacak, ilimizin imkanları dahilinde gerçekleştirebilecek olanların ilimizde organize edilmesine çalışılacaktır.

Strateji: Yerel yönetimler, amatör spor kulüpleri, Kafkas Üniversitesi ve federasyonlarla işbirliğine gidilecektir.

VI.2.5. KÜLTÜREL YAŞAMIN ZENGİNLEŞTİRİLMESİ

STRATEJİK AMAC 1: İldeki kültür ve sanat faaliyetlerine her türlü destek sağlanarak ilin sosyal, kültürel ve sanat yaşamını çeşitlendirmek ve zenginleştirmektir.

HEDEF 1.1: Kültürel varlıklarımızın tespiti yapılarak, halkımızın tanınmasına ve yararlanmasına sunulacaktır.

Faaliyet 1.1.1: 2007 yılı sonuna kadar ilimizdeki kültürel varlıklar tespit edilecek, çalışma sonuçları turizm amaçlı oluşturulacak "Artvinturizm-Web Sayfasına" konacaktır.

Faaliyet 1.1.2: 2007 yılına kadar geleneksel el sanatlarının tespitine ve bunların envanterinin çıkarılmasına yönelik çalışma gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 1.1.3: İldeki tüm okullara kültürel değerlerimizi tanıtan afiş, broşür ve CD dağıtılacaktır.

Faaliyet 1.1.4: İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve STK'ları ile işbirliği yapılarak hazırlanacak program kapsamında okullarda ilin kültür varlıklarının tanıtımına yönelik gezilerin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

HEDEF 1.2: İl Özel İdaresinin katkılarıyla gerçekleştirilen Artvin, ilçe ve kasabalardaki yerel festivallerin tarihlerinin çakışmaması için bir festival takvimi oluşturularak ulusal ve uluslar arası alanda daha etkin ve tanıtıcı festivaller yapılması sağlanacaktır.

Strateji: İl, ilçe belediyeleri, köyler ve ilgili STK'lar ile koordineli çalışılacaktır.

HEDEF 1.3: Halkın kültür, sanat ve spor etkinliklerine katılımını sağlamak amacıyla, konser, tiyatro vb etkinlikler desteklenecek, bu faaliyetlerin sayısının artması teşvik edilecektir.

Faaliyet 1.3.1: Kırsal kesimde yaşayan halkın sanatsal etkinliklerden faydalanmaları için kamu kurumları ve özel kuruluşlarca yapılan faaliyetlere destek verilecektir.

Strateji: Yerel idarelerle işbirliği yapılarak gerçekleştirilecek etkinlikler için uygun mekanların tahsis edilmesi sağlanacaktır.

VI.2.6. HALK EĞİTİMİ VE HALKIN BİLİNÇLENDİRİLMESİ

STRATEJİK AMAÇ 1: İlde meydana gelebilecek olası doğal afetlerin yol açacağı can ve mal kayıplarını en aza indirmek için afet bilincini, teknik bilgi, donanım ve koordinasyonun ilimizdeki altyapısını hazırlamaktır.

HEDEF 1.1: Artvin il genelinde afet riski taşıyan yerlerin ve afet türlerinin tespiti 2006 yılında yapılarak, doğal afet risk haritası oluşturulacaktır.

Faaliyet 1.1.1: Artvin İl Sivil Savunma Müdürlüğü'nün koordinatörlüğünde, Üniversite ve Jeoloji Mühendislerince bir teknik heyet oluşturularak çalışmaya başlayacaktır.

Faaliyet 1.1.2: Riskli bölgelere ait 1/5000 veya 1/1000 ölçekli haritalar tamamlanacaktır.

HEDEF 1.2: İlimizde çığ, sel, toprak kayması, kaya düşmesi gibi durumlarda görev alanına giren kamu kuruluşlarınca gerekli çalışmalar stratejik plan dönemi içinde tamamlanacaktır.

Faaliyet 1.2.1: Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca görev alanındaki bölgeye ait tüm planlar jeolojik alt yapı ve inşaat yapı envanteri iki yıl içerisinde çıkarılacaktır.

HEDEF 1.3: Ardanuç ve Yusufeli İlçelerinin 2 ve 3. Derece ve Artvin Merkez ile Şavşat İlçesinin 3. Derecede deprem bölgesi olması nedeniyle Afetlere dayanıklı yapı tasarımı uzmanlık gerektirdiğinden, binalar inşa edilirken deprem olasılığının da göz önünde bulundurulması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.3.1: Deprem, çığ, sel, toprak kayması, suya araç düşmesi gibi konularda halkımızı bilinçlendirmek amacıyla okullarda aynı mahallede oturanlara ve halkımıza yönelik kurs ve seminerler verilecektir.

Strateji: Doğal afet riski taşıyan bölgelerin özelliklerine göre, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları (Kızılay ve diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları ile) ile işbirliği yapılacaktır.

HEDEF 1.4: Hopa ve Arhavi İlçelerinin Denize sahil olmasından dolayı Karadeniz in her hangi bir yerinde oluşacak depremde Tsunaminin olacağı ve bu durumda da burada yaşayanların zarar göreceği göz önünde bulundurularak halkın bu konuda eğitilmesi sağlanacaktır.

Faaliyet 1.4.1: İlgili meslek odaları ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ile görüşerek (Tsunamiden nasıl korunur ve ne gibi önlemler alınır) konularında kurslar açılacaktır.

HEDEF 1.5: Bayburt Mescit Dağlarından çıkıp Ülkemiz sınırları içerisinde 41 km. , Gürcistan da 21 km. lik bir mesafede akıp Karadeniz'e dökülen ve bunun 21 km.lik kısmının İlimiz sınırları içerisinde geçen Çoruh nehrinin üzerinde barajların yapılması sonucunda 5.000 km.2.lik su yüzeyi önemli oranda can kayıplı kazaların artacağı düşünüldüğünden bu konuda gerekli tedbir alınacaktır.

Faaliyet 1.5.1: İl Sivil Savunma Müdürlüğünce Suda Arama Kurtarma Ekiplerinin oluşturulması sağlanacak ve 2010-2014 yıllarında her yıl 10 kişiye sivil savunma konularında eğitim verilecektir.

Faaliyet 1.5.2: İl Sivil Savunma Müdürlüğünün koordinesi de İlimiz ve İlçelerimizde Başta öğrenciler olmak üzere tüm halkımıza yönelik 2010-2014 yıllarını kapsayan yıllarda Deprem, Çığ, Sel, Su da boğulma, Yangın, Toprak Kayması, Tsunami ve Kaya düşmesi konularında eğitim verilmesi planlanmıştır.

Faaliyet 1.5.3: İl Sivil Savunma Müdürlüğünün binasının İnönü Caddesi üzerinde olması, araç park yerinin olmaması nedeniyle olaya geç müdahale edilmesi sonucunu doğurmaktadır. İl Sivil Savunma Müdürlüğüne daha iyi bir yerde bina veya ön taraftaki arsanın temini yoluna gidilecektir.

Faaliyet 1.5.4: İl Sivil Savunma Müdürlüğünün araç park yeri olmamasından dolayı; araçlar oto parkta muhafaza edilmektedir. Bir olay oluştuğunda otoparka gidip aracı hazır etmek zaman kaybı doğurmaktadır bu durumda olay geç müdahale edilmesini doğurmaktadır. arama kurtarma ekibi için uygun araç park alanı oluşturulacaktır.

Faaliyet 1.5.5: Telsiz çağrı sisteminin ve telsiz noksanlığının giderilmesi sağlanacaktır.

STRATEJİK AMAC 2: Halk eğitiminde toplumun tüm kesimlerini beceri, yaş, öğrenim düzeyi ve ihtiyaçlarına uygun biçimde eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama faaliyetleri yoluyla eğitmek ve bilinçlendirmektir.

HEDEF 2.1: Doğal afetlerden korunma ve kazalarda ilkyardım konusunda eğitim programları hazırlanıp bu programlara halkın katılımı sağlanarak bu konudaki bilinç arttırılacaktır.

Faaliyet 2.1.1: Yerel; görsel ve yazılı basında halkı bilinçlendirici haber ve programlara yer verilmesi sağlanacaktır.

Faaliyet 2.1.2: Sel ve heyelan gibi doğal afetlerden korunma, ve doğal dengeyi bozacak yapılaşmanın önlenmesi konusunda halkın bilinçlenmesi sağlanacaktır.

Strateji: Yazılı ve görsel medya ile işbirliği içinde hareket edilecektir.

HEDEF 2.2: Çevrenin ve orman alanlarının korunması ve geliştirilmesine yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları hızlandırılacaktır.

Faaliyet 2.2.1: Köy korulukları oluşturulması için her yıl 15 köyde eğitim çalışması yapılarak köy koruluğu kurulacaktır.

Faaliyet 2.2.2: Her yıl kutlanan 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinlikleri, tüm haftaya yayılacaktır.

HEDEF 2.3: Köylerdeki yapıların ve tarımsal tesislerin yapı tekniğine uygun olarak yapılması için rehberlik eğitimi verilecektir.

Faaliyet 2.3.1: Her yıl yatırım programı uygulamaları sonucu sulamaya açılan sahalardaki arazi sahipleri sulu tarım konusunda bilgilendirilecektir.

Faaliyet 2.3.2: Tarımsal yapı ve tesislere yönelik örnek projeler geliştirilip yapılarak-yaptırılarak çiftçilerin hizmetine sunulacaktır.

HEDEF 2.4: Tarımsal arazilerin doğal ve yapay yollarla kaybını ve niteliklerini yitirmesini önlemek, korunmasını, geliştirilmesini ve çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak planlı arazi kullanımına yönelik bilgilendirme yapılacaktır.

HEDEF 2.5: Aile planlaması, ilk yardım, ana-çocuk sağlığı, bulaşıcı hastalıklar, çevre sağlığı ve madde bağımlılığı konularında halk eğitimleri daha etkin hale getirilecektir.

Faaliyet 2.5.1: Koruyucu hekimlikle ilgili afiş, broşür, el ilanı v.s bastırılıp sağlık ocakları, devlet hastaneleri, özel hastaneler, eczaneler, okullar, büyük mağaza ve marketlerde halka dağıtımını sürekliliği yapılacaktır.

Faaliyet 2.5.2: Sağlık İl Müdürlüğünün web sayfası çok yönlü bilgi ve hizmet vermek üzere 2006 yılında aktif hale getirilecektir.

Faaliyet 2.5.3: Kırsal kesimde öncelikli olmak üzere, sağlık ocaklarında ayda bir halk eğitimi seminerleri düzenlenecektir.

Faaliyet 2.5.4: 2006 yılında başlayarak itfaiyecilere, polislere, sanayi tesislerindeki ilgili sorumlulara düzenli ve sürekli olmak üzere ilkyardım kursu düzenlenerek, eğitim verilecektir.

Faaliyet 2.5.5: İlköğretim ve lise öğrencilerine sağlık konularında okullarda sürekli bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır. Adölesan çağındaki öğrencilere adölesan (ergenlik çağı) sağlığı ile ilgili konularda eğitimler verilecektir.

Faaliyet 2.5.6: Halkın sağlığını yakından ilgilendiren alanlarda üretim yapan ve bunları pazarlayan kesimlere yönelik sürekli ve düzenli eğitim verilecektir.

Strateji: Üniversite ve diğer ilgili kuruluş ve STK'larla işbirliğine gidilerek, ilgili kesimlere sağlık konularında eğitim verilecektir.

HEDEF 2.6: Bitkisel üretim ve hayvancılığın geliştirilmesi ve verimliliğin artırılması amacıyla günümüz teknik ve teknolojisine uygun modern tarım araç ve gereçlerinin yararları ve kullanımına yönelik çiftçilere sağlanan uygulamalı eğitim imkânları artırılacaktır.

Faaliyet 2.6.1: Yeni geliştirilen bitkisel üretim girdilerinin (tohum, gübre, ilaç vb.) çiftçilere tanıtımını amacına yönelik ekim alanları belirlenerek her yıl 1 adet demonstrasyon çalışması yapılacaktır.

Faaliyet 2.6.2: Günümüzün teknik ve teknolojilerini çiftçilere tanıtımını sağlamak için fuar organizasyon çalışmalarına öncülük edilecek ve çiftçilerin üretmiş oldukları yeni ürünler düzenlenecek olan festivallerle tanıtılacaktır.

Faaliyet 2.6.3: Enformasyon çalışmaları kapsamında Tarla Günleri ve TV Programları düzenleyip görsel ve basılı yayınlar(Afiş, Broşür, Çiftçi Mektubu vs.) hazırlayarak sürekli eğitim çalışmalarında bulunulacaktır.

Faaliyet 2.6.4: Süt ve besi sığırcılığı, küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, arıcılık, su ürünleri, organik tarım, bağcılık, seracılık ve tarımsal mekanizasyon konularında her yıl eğitim ve bilgilendirme çalışmalarında bulunulacak, talep olması halinde de kurslar düzenlenecektir.

Faaliyet 2.6.5: Ev ekonomisi kapsamında gıda muhafaza konularına yönelik kışlık salamura, turşu, zeytin, reçel, marmelât, pekmez, peynir, yoğurt yapımı ve gıdaların dondurularak ve kurutulularak saklanmaları konularında her yıl 40 köyde eğitim çalışmaları yapılacaktır.

Faaliyet 2.6.6: Kırsal Kalkınma Kadın Çiftçileri projesi kapsamında, istekli ve ihtiyaç duyulan köylerde çiftçi kadınların süt sığırcılığı, meyvecilik, sebzeçilik, bağcılık, yemek pişirme, bebek bakımı ve aile ekonomisi konularında eğitiminin sağlanması amacıyla yönelik çalışmalarda bulunulacaktır.

HEDEF 2.7: Halk Eğitim Merkezlerinde gerçekleştirilen beceri edinme kurslarının sayısı artırılacak ve kurslar çeşitlendirilecektir.

Faaliyet 2.7.1: 201 yılına kadar 44 olan beceri edindirme kurs çeşidini 10'e çıkararak ekonomik getirisi olabilecek kursların oranı arttırılacak, tüm halkımıza ulaşması sağlanacaktır.

Faaliyet 2.7.2: Her yıl 2 adet olmak üzere toplam 1 adet gezici kütüphane oluşturulacaktır.

Faaliyet 2.7.3: Köylerde geleneksel el sanatlarının geliştirilmesine yönelik kurslar açılacaktır.

Strateji: İlde tarım ve turizm alanında halkın gelirini artıracak kursların açılmasına öncelik verilecektir.

VI.3. TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ

STRATEJİK AMAÇ 1: İlimizdeki yüksek turizm potansiyelini harekete geçirerek, Alternatif ürün grupları açısından çok önemli bir potansiyele sahip olan Artvin İlinde, gerçekte var olan fakat ekonomik ve sosyal anlamda kullanılmayan ürün gruplarını geliştirmek, İlin turizm kaynaklarının ulusal ve uluslar arası düzeyde tanıtımı yapılarak çevresel ve ekolojik anlamda sürdürülebilir, ekonomik anlamda uygulanabilir ve sosyal anlamda kabul edilebilir yöreye özgü bir turizm politikası oluşturmak.

HEDEF 1.1: İlimizin turizm değerlerini (kültürel ve doğal) tanıtmak amacıyla; belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının, turizm sektörünün ve ilgili diğer kurumların ulusal ve uluslar arası düzeyde yapacakları tanıtım ve pazarlama faaliyetleri desteklenecektir.

Faaliyet 1.1.1: Ulusal ve uluslar arası alanda açılan turizm fuarlarına, sektör temsilcileri ile birlikte katılım sağlanarak, stand açılacak ve ilin turizm ve kültür değerlerinin tanıtımı ve pazarlaması yapılacaktır.

Faaliyet 1.1.2: Ulusal ve uluslar arası alanda açılan turizm fuarlarına katılım aşamasında ilimizi en iyi bir şekilde tanıtabilmek için, Artvin yöresine ait etnografik malzemenin satın alma yolu ile temin edilmesi ve fuar, sergi aşamasında teşhir edilmesi sağlanacaktır.

Faaliyet 1.1.3: İlimizin tarihi, kültürel, doğal ve turistik zenginliklerini tanıtan afiş, poster, broşür, kitapçık, tanıtım CD'leri (çeşitli dillerde) süreklilik içinde yaptırılıp dağıtılarak, tanıtım faaliyetleri kesintisiz bir şekilde yürütülecektir.

Faaliyet 1.1.4: İlin turizm potansiyelini, konaklama, ulaşım olanaklarını ve her türlü turizm faaliyetini kapsayan, uluslar arası standartlarda "Artvinturizm-Web" sayfası hazırlanacaktır.

Strateji: Tanıtım ve pazarlama faaliyetleri belediyeler ve turizm alanındaki özel sektör ve STK'larla işbirliği içinde gerçekleştirilecektir.

Strateji: İlimizi ziyaret eden turist sayısını ve ilimizdeki kalış sürelerini artırmak için turizm işletmeleri ve tur operatörleriyle işbirliği yapılacaktır.

Strateji: İlimize gelen turistlere ulaşım kolaylığı sağlamak amacıyla Batum Havaalanı'nın kullanılması yönünde çalışmalar gerçekleştirilecektir.

HEDEF 1.2: İlimize gelen turistlere ISO (Organization for International Standarts-Uluslar arası Standartlar Kurumu) standartlarında hizmet verebilmek için Tur Operatörlüğü, Turizm Acenteliği ve Turizm Rehberliği faaliyetleri desteklenecektir.

Faaliyet 1.2.1: Sektörde çalışan personelin eğitimi amacıyla 2006 yılından itibaren her yıl %20'sine mesleki eğitim verilerek, hizmetin kalitesi yükseltilecektir.

Strateji: Artvin Turizm ve Tanıtma Komitesi ve Sportif Turizm Kurulu'nu daha etkin ve verimli çalışması sağlanacaktır.

Strateji: Sektörde çalışan elemanlara gerekli eğitim verilerek, hizmetin kalitesi yükseltilecektir.

Strateji: Üniversitelerin İLGİLİ fakülte/bölgümleri ve Turizm Meslek Birlikleri ile koordineli çalışılacaktır.

HEDEF 1.3: Turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için satın alabilecekleri ürünlerin üretilmesi, çeşitlendirilmesi ve pazarlanması faaliyetlerine destek sağlanacaktır.

Faaliyet 1.3.1: Spor, eğlence, alış-veriş merkezleri gibi hizmet tesislerine yönelik yatırımlara destek verilecektir.

HEDEF 1.4: Artvin'in kültürel ve doğal değerlerinin sergilendiği Artvin Açık Hava Müzesi ve Botanik Bahçesi oluşturulmasına yönelik çalışmalar başlatılacaktır.

Faaliyet 1.4.1: Baraj inşaatları nedeniyle su altında kalacak olan (Berta Köprüsü, Zeytinlik Köyü/Kümbetler, Oruçlu Köyü/Gümrük Binası) gibi tarihi eserlerin, ARTVIN AÇIK HAVA MÜZESİ'nde sergilenmesine yönelik çalışmalar başlatılacaktır.

Faaliyet 1.4.2: Zengin flora ve fauna varlığına sahip olan Artvin'de bu doğal kaynak değerlerinin tanıtılması amacıyla Botanik Bahçesi oluşturulacaktır.

HEDEF 1.5: Turizm sezonunu tüm yıla uzatacak bir alan olan SAĞLIK TURİZMİ potansiyelleri değerlendirilecektir.

Faaliyet 1.5.1: Sağlık Turizmi potansiyeli yüksek olan termal su kaynakları civarında tesislerin yapılması ve bu alanda faaliyet gösterenlerin desteklenmesi sağlanacaktır.

Faaliyet 1.5.2: Sağlıklı İklim Kuşağı olarak değerlendirilen 800m-2000m yükseklikte yer alan köy, mezra ve yaylalarda pansiyonculuğun geliştirilmesi çalışmaları yapılacaktır.

HEDEF 1.6: Turizm amaçlı sportif faaliyetlere öncelik verilecektir. Bu kapsamda kayak sporu, akarsu sporları, dağcılık/trekking, jeep safari, kamp/karavan turizmi, olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği vb. alanlarda altyapı çalışmaları tamamlanarak ülke turizmi içindeki yerlerini almaları sağlanacaktır.

Faaliyet 1.6.1: Kış turizmine son derece elverişli olan Saçınka Bölgesi'nin altyapı çalışmaları bitirildikten sonra, özel sektör bu alana yatırım için davet edilecektir.

Faaliyet 1.6.2: Çoruh ve Barhal Çayı'ndaki Rafting parkurlarında temizlik ve altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.

Faaliyet 1.6.3: Artvin/Merkez, Kafkasör Yaylası, Artvin/Merkez, İrsa Yaylası, Borçka, Karagöl, Borçka, Beyazsu Yaylası, Şavşat, Karagöl, Şavşat, Arsiyan Yaylası, Arhavi, Mecnuna Şelalesi, Yusufeli, Olgunlar Yaylası, Yusufeli, Barhal Vadisi'nin Turizme açılması amacıyla gerekli altyapı çalışmaları yapılacaktır.

Faaliyet 1.6.4: Ardaneç İlçesinde bulunan Cehennem Deresi Kanyonu'nu turizme kazandırabilmek amacıyla, genel bakım faaliyetlerinin yanında, turistlerin gezebilecekleri yürüyüş yolları (merdivenler), dinlenme yerleri gibi altyapı çalışmaları tamamlanarak turizme açılacaktır.

HEDEF 1.7: Yayla Turizmini geliştirmek amacıyla; ÖNCELİKLİ OLARAK, Artvin/ Merkez: Kafkasör Yaylası, Karçal (Artvin/Borçka) Yaylaları; İrsa Yaylası, Beyazsu Yaylası, Klaskur Yaylası, Macahel Yaylaları vb, Şavşat Yaylaları: Sahara Yaylası, Satave yaylası, Arsiyan Yaylaları vb, Ardanuç Yaylaları: Bilbilan Yaylası, Çuruspil Yaylası, Danzot Yaylası vb, Yusufeli/Kaçkar Yaylaları: Salikvan Yaylası, Döbe Yaylası, Yaylalar Köyü Yaylası, Aros Yaylası vb'nin altyapıları tamamlanarak turizme kazandırılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.7.1: Yayla Turizmin geliştirmek amacıyla 2005 yılında Şavşat/Meydancık Beldesi ve Borçka/Macahel Köylerinde düzenlenen, "EV PANSİYONCULUĞU" kursları bütün ilçelere yaygınlaştırılacaktır.

Faaliyet 1.7.2: Turizm değeri olan bölgelerde, köy ya da yayla evlerini PANSİYONA çevirmek veya PANSİYON yapmak isteyen vatandaşlar teşvik edilecek, bu amaçla vatandaşların turizm eğitimlerinden geçmeleri sağlanacak ve vatandaşlara "ev pansiyonculuğu kredisi" verilecektir.

HEDEF 1.8: Camili/Macahel Bölgesi, kültürel ve doğal kaynak değerlerinin maksimum korunduğu, koruma-kullanma dengesi ile sürdürülebilir EKOTURİZM disiplini içinde değerlendirilecektir.

Faaliyet 1.8.1: Camili/Macahel bölgesinde altyapı eksiklikleri giderilip, tanıtım faaliyetleri (CD, broşür, afiş, fotoğraf, kart, belgesel film vb.) hızlandırılacaktır.

Faaliyet 1.8.2: Camili/Macahel Bölgesinde yerel halkın turizm eğitimleri süreklilik içinde yürütülecektir.

HEDEF 1.9: İl genelindeki konaklama tesislerinin, yörenin kültürel, doğal ve etnografik özelliklerini taşıyan mimari özelliklerde yapılması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.9.1: Artvin'de oluşturulacak olan Konaklama Tesislerinin karakteri, yöresel mimari gereği **ahşap ve taş** malzemeden yapılacak **BUTİK OTELLER, PANSİYONLAR** şeklinde şekillendirilecektir.

HEDEF 1.10: Öncelikle İl ve İlçe ve Belde Merkezlerinde; mesire yerlerinde; yol güzergahlarında hijyenik ve modern WC'ler yaptırılacak ve sürekli olarak temiz ve açık tutulmaları sağlanacaktır.

STRATEJİK AMAÇ 2: Gelirleri ve/veya sermaye birikimleri yetersiz küçük girişimcilerin ve dezavantajlı grupların; mesleki sanatsal birikimlerini ve yeteneklerini gelirlerini artırıcı faaliyetlere kanalize etmek amacıyla mikro kredilerle desteklenmesini sağlamak ve işsizliğin azaltılmasına katkıda bulunarak, Artvin yöresine ait yok olmuş ve yok olmaya yüz tutmuş el sanatlarının canlandırılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanmasıdır.

HEDEF 2.1: Hedef kitlenin gelirlerini artırmak ve işsizliği azaltmak için yöresel potansiyeli bulunan turizm, el sanatları, yöresel sanatçılar gibi alanlardaki girişimler desteklenecektir.

Faaliyet 2.1.1: El sanatları ustaları malzeme (her türlü araç-gereç ve ham madde) temini gibi konularda desteklenecektir.

Faaliyet 2.1.2: Mikro kredilerle üretilen ürünlerin pazarlanabilmesi için kooperatif ve üretici birlikleri oluşturulacaktır.

Faaliyet 2.1.3: Kültür ve Turizm alanında faaliyet gösteren STK'lar desteklenerek, yöresel sanatların yaşatılması/canlandırılması ve aktarılması sağlanacaktır.

Faaliyet 2.1.4: Halı, kilim, dokuma, tekstil, ahşap işleri ve hediyelik eşya gibi ürünlerin üretilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. Bu alanlarda çalışanlar desteklenecektir.

Faaliyet 2.1.5: Turizme yönelik yöresel el sanatlarının tanıtımı ve pazarlanması için atölyeler, kurslar açılacak, bu alanda faaliyet gösteren kişi, işletme ve STK'lar desteklenecektir.

STRATEJİK AMAÇ 3: İldeki kültür hayatı ve il genelindeki sanatsal faaliyetlere her türlü destek sağlanarak ilin sosyal, kültürel ve sanat yaşamını çeşitlendirmek, böylelikle Artvin’de, hem yerli vatandaşların hem de Artvin’e gelecek olan turistlerin sosyal, kültürel hayatlarını zenginleştirerek geliştirmektir.

HEDEF 3.1: Kültürel varlıklarımızın tespiti yapılarak tanıtılması sağlanacaktır.

Faaliyet 3.1.1: Artvin’deki kültür varlıklarını gösteren ARTVİN KÜLTÜR ENVANTERİ hazırlatılarak, basılması ve dağıtılması sağlanacaktır.

Faaliyet 3.1.2: Artvin’deki kültür varlıkları içinde yer alan kilise, camii, kale, köprü, manastır, konak, çeşme vb tarihi eserlerden Dolishane Kilisesi, İşhan Kilisesi, Rabat Kilisesi, Düzköy Camisi’nin, plan döneminde çevre düzenlemeleri ile bir bütün oluşturacak şekilde, RESTORE edilerek turizme kazandırılması sağlanacaktır.

Faaliyet 3.1.3: Plan dönemi içerisinde, Artvin Merkezinde Restore edilmiş bulunan LİVANE KALESİ’nin, çevre düzenlemesi ile birlikte tamamlanması ve yerli/yabancı turistlerin ziyaretine açılması sağlanacaktır.

Faaliyet 3.1.4: Artvin Merkezinde bulunan ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore edilen ARTVİN KÜLTÜREVİ’nin etnografik eserlerin sergileneceği, turistlerin cafe/dinlenme vb. ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri alanları da kapsayacak şekilde ARTVİN ETNOGRAFYA MÜZESİ’ne dönüştürülerek ziyaretçilere açılması sağlanacaktır.

Faaliyet 3.1.5: Turizm sezonu süresince Artvin ve İlçelerinde konser, tiyatro, halk dansları vb etkinliklerin gösterimi için, özel ve resmi kuruluşların organizasyonlarına destek verilecektir.

Faaliyet 3.1.6: İl Merkezinde bulunan, Artvin İl Özel İdare’sine ait olan, SİNEMA SALONU VE BAĞLI ÜNİTELERİN olduğu binanın tadilatları yapılarak yenilenmesi; sergi salonu, sinema salonu vb. amaçlar için düzenlenmesi ve çalıştırılması sağlanacaktır.

Faaliyet 3.1.7: Artvin Merkez ve İlçelerinde bulunan Kütüphanelere öncelikle internet olanağı sağlanacaktır. Ayrıca kütüphanelerin kitap, araç-gereç ve personel eksiklikleri tespit edilerek, eksikliklerin giderilmesi ve özellikle ilk, orta ve yükseköğrenim öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılayacak materyal ve kaynakların temini sağlanacaktır.

Faaliyet 3.1.8: Artvin Kültür Merkezinin ilimize kazandırılması sağlanacaktır.

Faaliyet 3.1.9: Artvin’de Kültür ve Turizm alanında faaliyet gösteren STK’lar desteklenerek, yörenin sosyal, kültürel ve ekonomik hayatının canlandırılması sağlanacaktır.

STRATEJİK AMAÇ 4: Artvin’de yapımı biten ve yapımına devam edilen baraj inşaatları nedeniyle; yol ağları ve bazı yerleşim alanları kısmen ya da tamamen sular altında kalacağından; kültür araştırmaları çalışmaları gerçekleştirilecektir.

HEDEF 4.1: Çoruh Havzası ve Artvin genelinde KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 4.1: Sosyal-kültürel ve coğrafi açıdan yeniden şekillenmekte olan Artvin’de, öncelikle Çoruh Havzası’nda, sürekli bir şekilde; halk kültürünün gelenek, görenek ve inançlarını, halk müziği ve oyunlarını, el sanatlarını, mutfağını, giyim-kuşam, halk mimarisi vb. bütün dallarda araştırma, derleme yapmak, yaptırmak ve tanıtıcı faaliyette bulunarak, Artvin’in soyut ve somut kültür değerlerinin yok olamadan belgelenmesi ve Artvin’deki sosyo-kültürel ve doğal değişimlerin tespit edilmesi sağlanacaktır.

VI.4. ÇEVRESEL VE MEKÂNSAL GELİŞME**VI.4.1. ÇEVRE**

STRATEJİK AMAC 1: Çevre ile ilgili veri ve bilgi iletişim sistemleri oluşturmak, çevrenin korunması ve iyileştirilmesine yönelik tedbirleri almak ve uygulamak suretiyle ilin çevre ve yaşam standartlarını yükseltmektir.

HEDEF 1.1: Çevreye ilişkin veri ve bilgi işletim sistemleri oluşturulacak, çevre izleme ve ölçüm altyapısı geliştirilecek, ilin çevre envanteri ve istatistik bilgileri içeren veri tabanı 2007 yılı sonuna kadar hazırlanarak güncelleştirilecektir.

Faaliyet 1.1.1: Çevre ile ilgili bilgi ve veriler 2006 yılı içerisinde ilgili kurumlardan temin edilerek gruplandırılacaktır.

Faaliyet 1.1.2: Gruplandırılan veriler konularına göre sınıflandırılarak tablolar oluşturulacak ve İl Çevre Durum Raporuna işlenecektir.

HEDEF 1.2: Nehir ve göller ile sulama suyu, yeraltı ve yer üstü sulama suyundaki kirlenmenin önlenmesi ve su kalitesinin artırılması için gerekli önlemler alınacak, projeler geliştirilecek ve uygulanan projelerin devamı sağlanacaktır.

Faaliyet 1.2.1: Şehir ve ilçe şebeke sularının geldiği alanlarda koruma projeleri plan dönemi içinde tamamlanacaktır.

Faaliyet 1.2.2: Çoruh Nehri ve kollarına atık sularını veren yerleşim ve işletmelerin arıtma tesislerinin yapılması amacıyla proje çalışmalarına başlanacaktır.

HEDEF 1.3: AİÖİ yetki alanları içerisindeki yerleşim yerlerinin Katı Atık Depolama Alanlarının yerleri, ARRIKAB katı atık depolama projesinin bitirilmesi ile birlikte rehabilite edilerek ıslah edilmesi sağlanacaktır.

Faaliyet 1.3.1: AİÖİ yetki alanı içerisindeki yerleşim birimlerinin mevcut katı atık alanları 2008 yılından itibaren rehabilite edilecektir.

Faaliyet 1.3.2: ARRIKAB katı atık depolama tesisinin ilgili kurumlarla işbirliğine gidilerek 2008 yılına kadar bitirilmesi sağlanacaktır.

HEDEF 1.4: Artvin İli ve İlçelerinde ÇÖP konusunda henüz bir arıtma veya depolama tesisi bulunmamaktadır. Çöpler/atıklar doğrudan, Şavşat Deresi, Barhal Çayı, Deviskel Deresi, Çoruh Nehri'ne vb. akarsulara dökülmektedir. Artvin'in turizm geleceğini tehdit eden bu durumun düzeltilmesi için gereken çalışmalar yürütülecektir.

Faaliyet 1.4.1: Aktif turizm faaliyeti olan köylerde ve yaylalarda katı atıkların belediyeler tarafından oluşturulan birliğin belirlediği deponi alanına depolanması konusunda gerekli girişimler yapılacaktır.

Faaliyet 1.4.2: Çöp arıtma ya da depolama alanının bir an önce faaliyete geçmesi için Artvin Merkez ve İlçe/Belde Belediyeleri nezdinde girişimde bulunulacaktır.

Faaliyet 1.4.3. Turistik tesislerin çevre temizliği konusunda hassas davranmaları sağlanacaktır.

HEDEF 1.5: Toprağın korunması ve erozyonun önlenmesi amacıyla ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve rehabilitasyon çalışmaları yapılacak ve ağaçlandırma çalışmaları yapılırken ekonomik gelir getirebilecek türlerin dikimine öncelik verilecek, yerleşim birimlerinin ihtiyacı olan mesire alanı ve aktif yeşil alanların miktarı arttırılacaktır.

Faaliyet 1.5.1: Erozyona uğrayan alanlar ile ağaçlandırılacak alanlar 2007 yılı sonuna kadar tespit edilecektir.

Faaliyet 1.5.2: Ağaçlandırılacak sahalara dikilecek türlere uygun projelerin yapımına 2007 yılında başlanarak her yıl % 5 'inin projesi bitirilecektir.

Faaliyet 1.5.3: Projesi tamamlanan sahalara uygun ağaç türlerinin dikilmesine 2008 yılında başlanacaktır.

Strateji: Ağaçlandırma çalışmalarında, ekonomik gelir getirebilecek türlerin dikimine öncelik verilecektir.

HEDEF 1.6: Kum ve taş ocaklarının yer seçimi ve işletilmesinde bilimsel ölçütlere göre hazırlanmış çevresel etki değerlendirme raporları esas alınarak, gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

HEDEF 1.7: AİÖİ yetki alanları içerisinde çevreye olumsuz etki yapabilecek mevcut tesis ve işletmelerin faaliyetleri incelenecek ve tespit edilen olumsuzlukları giderici gerekli önlemlerin alınması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.7.1: Çevreye olumsuz etkisi olan mevcut tesis ve işletmelerin tespit çalışmaları 2007 yılına kadar tamamlanacaktır.

Faaliyet 1.7.2: Yeni kurulacak tesis ve işletmelerin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar sürekli yapılacaktır.

Faaliyet 1.7.3: Çevreye olumsuz etkisi olma ihtimali olan mevcut tesis ve işletmelerin denetimi etkin biçimde yapılacaktır.

Strateji: Çevre sorunlarının çözümü ile doğrudan ve dolaylı ilgisi olan kurum ve kuruluşlar arasında özellikle belediyeler ve köy muhtarlıkları ile işbirliği sağlanmasına yönelik mekanizmalar geliştirilecek; çevre sorunlarının giderilmesinde Kafkas Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve STK'ların katılımı sağlanarak toplumsal uzlaşma ve katılıma önem verilecektir.

HEDEF 1.8: İl Çevre ve Orman Müdürlüğü bünyesindeki çevre şubelerinde eksik olan eleman ve teçhizat takviyesinin bir an önce sağlanmasına gidilecektir.

Faaliyet 1.8.1. Eksik olan 2 Çevre Mühendisi, 1 Biyolog ve 1 Kimyager kadrosunun doldurulması sağlanacaktır.

Faaliyet 1.8.2. Çevre şubesi bünyesinde su ve toprak analizlerinin yapılabildiği tam kapasiteli bir laboratuvarın oluşturulması sağlanacaktır.

VI.4.2. MEKANSAL GELİŞME VE FİZİKİ PLANLAMA

STRATEJİK AMAÇ 1: AİÖİ'nin görev alanına giren bölgelerde Köy Yerleşik Alanlarının tespitini yapmak.

HEDEF 1.1 Artvin İline bağlı köylerin Yerleşik Alan Çalışmaları bitirilecektir.

Faaliyet 1.1.1 : Artvin İl Özel İdaresinin koordinatörlüğünde Kadastro Müdürlükleri ile koordine sağlanarak kadastro biten köylerin 1/1000,1/2000 veya 1/5000 ölçekli paftaların temini sağlanacak.

Faaliyet 1.1.2 : Yerleşik alan tespit komisyonunca kadastro biten köylerin yerleşik alan tespiti yapılacaktır.

STRATEJİK AMAÇ 2: AİÖİ'nin görev alanına giren bölgelerde kaçak yapılaşmanın engellenmesi.

HEDEF 2.1 Kaçak yapılaşmanın önüne geçilecek.

Faaliyet 2.1.1. İl Özel İdaresi İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğüne tüm ilçelerde köy muhtarlarına seminerler verilmesi,

Faaliyet 2.1.2. Belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan mahallerde imar mevzuatının halka anlatılması.

Faaliyet 2.1.3. Belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan köylerde mevcut bina tipolojilerine uygun proje havuzu oluşturmak ve vatandaşlara ücretsiz verme.

Faaliyet 2.1.4. Köylerde, imar planının hazırlanmasını sağlamak. Resmi tesisler için imar planlarında yer ayırtmak, tadilat yapmak ve bu konularda Belediye ile koordineli çalışmak,

Faaliyet 2.1.5. Belediye ve mücavir alan sınırları dışında ve köy yerleşik alanı ve civarındaki yapı ve tesislerin imar planlarını onaylamak ve yapıları ruhsatlandırmak.

Faaliyet 2.1.6. Belediye ve mücavir alan sınırları dışında ve iskan dışı alanlarda yapılması planlanan Regülatör ve HES'lerin imar planlarını onaylamak ve yapıları ruhsatlandırmak.

Faaliyet 2.1.7. Belediye ve mücavir alan sınırları dışında ve iskan dışı alanlarda yapılması planlanan Sanayi ve akaryakıt tesislerinin imar planlarını onaylamak ve yapıları ruhsatlandırmak.

HEDEF 2.2. Artvin sınırları içinde yapımı biten ve yapılması planlanan barajlardan oluşan suni göllerin civarındaki köylerin ve Karadeniz de kıyısı bulunan İlçelerimizdeki Belediye sınırları dışındaki planlamaya uygun köylerde İmar çalışmaları bitirilecektir.

Faaliyet 2.2.1. Baraj İnşaatı biten yada inşaatı devam eden oluşan yada oluşacak suni göllerin etrafında yerleşimi bulunan köylerin tespiti yapılması.

Faaliyet 2.2.2 2010 yılında başlamak suretiyle İller Bankası ile Koordine sağlanarak Hali Hazır haritaların yaptırılması.

Faaliyet 2.2.3. Öncelikle Karayolları 10. Bölge Müdürlüğü ve İller Bankası ile koordine sağlanarak dolgu imar palanı yapılması için hali hazır haritaların yaptırılması sağlanacak

Faaliyet 2.2.4. Valilikçe kurulmuş olan Kıyı Kenar Tespit Komisyonunca Kıyı Kenar Çizgileri tespiti tamamlanacak.

Faaliyet 2.2.5. Karayolları 10. Bölge Müdürlüğü sahil yolu kapsamında Dolgu imar planı, İller Bankası tarafından uygulama imar planı yapılmış köylerin Parselasyon planlarının yapılmasına başlanacaktır.

Faaliyet 1.3.2 Karayolları Genel Müdürlüğüce Samsun-Trabzon-Sarp sınır Kapısı bölünmüş kara yolu yapım çalışmarından etkilenen balıkçı barınaklarının yerine yenilerinin sahil yolu projesi kapsamında adı geçen idarece yapımının sağlanması için Tarım İl Müdürlüğü ile koordineli çalışılacak.

STRATEJİK AMAÇ: 3 Bilgisayar teknolojisinin getirdiği çağdaş imkanlardan yararlanmak suretiyle, özel idare hizmetlerini e-özel idare uygulamalarıyla vatandaşların ve ilgili kurumların hızlı ve aracısız bilgi almalarını sağlamak. İl Özel İdare hizmetlerinin hızlı, hatasız bir şekilde yürütülmesini sağlamak, bu amaçla ihtiyaç duyulan yazılım ve donanımı tespit yapılarak kullanılan teknolojilerin uluslar arası standartlara taşınmak ve yükseltmek.

HEDEF 3.1 Artvin İl Özel İdaresi tarafından yürütülen hizmetlerde etkinliğin ve verimliliğin artırılması, elektronik ortamda sunulan hizmetlerde Bilgi ve İşletim Teknolojileri desteğiyle kamu kaynaklarının akılcı kullanımını sağlamaktır.

Faaliyet 3.1.1 e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen e-Bakanlık Projesi çerçevesinde geliştirilecek yazılımların ve modüllerin uygulanması sağlanacak.

HEDEF 3.2 Artvin İl Özel İdaresi uhdesinde bulunan bilgisayar ağları ile bu ağlarda çalışan cihazların bakım onarım işlerini yapmak, cihazları uygun yerlere monte etmek, işlerim sistemi ve uygulama programlarını yüklemek, uç kullanıcı ayarlarını yapmak,yazıcı ve dosya paylaşımlarını hazırlamak, kurumumuz hizmet birimlerinin vatandaşlarımıza hizmetlerini aksatmadan idamesini sağlamak.

Faaliyet 3.2.1 Mevcut sistem bölümlerinin gereksinimleri karşılayıp karşılamadığı test edilecek ve en uygun donanım/yazılım yapısı tespit edilerek en uygun maliyet/performans oranına erişilmesi sağlanacak.

Faaliyet 3.2.2 Kurulan sistemlerin verimliliği artırma amaçlı hizmet içi eğitim niteliğinde personele bire bir teknik destek sağlanacaktır.

Faaliyet 3.2.3 Artvin İl Özel İdaresi Genel Sekreterliğine bağlı birimlerden temin edilecek veriler çerçevesinde www.artvinozelidare.gov.tr erişim adresli kurum web sitesi rutin olarak güncellenecektir

HEDEF 3.3 2014 yılı sonuna kadar ilimizde Coğrafi Bilgi Sistemi oluşturulması halinde Artvin İl Özel İdaresi kanalıyla yapılan yatırımları Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) birimiyle ortaklaşa çalışarak Yatırım Takip Bilgi Sistemini oluşturmak ve Web sayfasında yayınlamak.

Faaliyet 3.3.1 Artvin İl Özel İdaresinin faaliyetlerinin Bilgi İletişim Teknolojileri kullanılarak (Basın Yayın, Web Sitesi, Broşür, Dergi ve Kitap) kamuoyuna duyurulması, kurumsal şeffaflık ilkesi çerçevesinde halkımızla kurum arasında köprü görevini üstlenecektir.

Faaliyet 3.3.2 Bilgi paylaşımını esas alan, e-Dönüşüm Türkiye Projesi Birlikte Çalışabilirlik Esasları çerçevesinde, paydaş olduğumuz Kamu Kurum ve Kuruluşlarının temsilcileri ortaklaşa çalışmalara yapmak, İlimizin bilgi teknolojileri ihtiyaçlarını belirleyip tek çatı altında birleştirmek.

Faaliyet 3.3.3 Bilgi Edinme Yasası gereği kurum hizmetlerinin şeffaflığı ve vatandaşın bilgiye erişimini maksimum seviyede gerçekleştirmek.

Faaliyet 3.3.4 Adres Kayıt Sistemi çerçevesinde, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünce oluşturulan Ulusal Adres Veri Tabanında İl Özel İdaresinin uhdesinde bulunan 312 köy bilgilerinin güncellenmesi sağlanacak.

Faaliyet 3.3.5 Kademeli olarak tüm İl genelinde 312 köyde mevcut tüm bina ve müştemilatlarına ait dış kapı numaralarının basımı sağlanarak çakılması sağlanacaktır.

Faaliyet 3.3.6 2014 yılı sonuna kadar Artvin İl Özel İdaresinde çalışan personelin %95 'inin bilgisayar ve bilgi teknolojileri konusunda eğitimin sağlanarak iyi bir düzeye getirmek.